

1211

47

p-52

2010

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ք

ԼԱՏԻՆԵՐԷՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

47
10-52
425
68-թ

42

ՀՐԱՀԱՆԻԳ

ԼԱՏԻՆԵՐԷՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՅՕՐԻՆԵԱՅ

ԳԵՌՐԳ Վ. ԹԵՐԶԻՊԱՅԵԱՆ

Վ. Ա.

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԼԱՏԻՆ ԼԵՋՈՒԻ Ի ԿԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԿԶԵՐԱՆՈՑԻՆ Կ.ՊՈԼՍՈՅ

611

ՎԻՆԵՆԱ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1892

1004
16383

Անաւասիկ Հրահանգաց գիրքն ալ, որ
կը հետեւի մեր յօրինած լատիներէն Քերա-
կանութեան եւ որով կը կատարելագործուի
նոյնեզուին սկզբնական տարերց աւանդումը:
Եւ այս գրքոյկն այնչափ առաւել օգտակար է,
որչափ օրինակն եւ փորձ լոկ վարդապետու-
թիւնը կը գերազանցեն: Ի լաւագոյն գործա-
ծութիւն գրոցս, քանի մը քան զեկուցանեմք:
1. Դեռ համբալ աշակերտաց օգնելու նպատա-
կաւ աշխարհաբար լեզուաւ դրինք հրահանգ-
ներն, թէ եւ տեղ տեղ գրաբարի շարքին ալ հե-
տեւեցանք՝ լատիներէնին հետ ունեցած սերտ
նմանութեան համար: 2. Քերականութիւնն
այս գործոյս իբր անհրաժեշտ հիմն կ'ըմբռնեմք
եւ համապատասխանող տեղերն ալ ի փա-
կագծի կը նշանակեմք. որոյ վասն անոր մէջ
գտնուող բառերը չընդօրինակեցինք. կ'ենթա-

դրեմք սակայն: 3. Հետեւաբար պէտք է նախ
Քերականութենէն քանի մը գլուխներ լաւ սոր-
վեցընել, օրինակ իմն մինչեւ քայեր. եւ ան-
դրէն վերադառնալ եւ հրահանգներն զրել
տալ, որով առաջուան սորվածնին պիտի կրը-
կնուի միանգամայն ու խորարմատ հաստա-
տուի: 4. Հրահանգներն փոփոխակի ի լատի-
նէն ի հայն եւ ի հայէն ի լատին պիտի թարգ-
մանուին. անմերժելի է ասոր օգուտն, քանի
որ գործնականն երկիցս կ'արժէ զտեսական:

Ո՛չ յանդէպս դատեցինք ոճերու եւ ա-
ռածից երկու յաւելուածներն:

Եթէ գայ օր՝ յորում այս լեզուիս ուս-
ման մեծագոյն կարեւորութիւն տրուի, որպէս
կ'արժէ իսկ ամէն տեսակէտով, յայնժամ
լաւագոյն եւս մատենաներ կրնան յօրինուիլ.
առ այժմ անհրաժեշտ կարեւորութիւնն լե-
ցընելու այս փոքրիկ աշխատութիւնս ալ պի-
տի կարողանայ բաւել:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ք

ԼԱՏԻՆԵՐԷՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Մ Ա Ս Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Մ Ա Ս Ո Ա Ն Ք Բ Ա Ն Բ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ւ Մ Ն

(Բերանդան-Յէն Գ. Լ. Խ.)

Ծանօթանալիք: Հետի կամ զարկի համար կանոններ:
1. Լատիններէն լեզուն մէջ, ընդհանրապէս խօսելով, կարճ
վանկին վրայ չի կրնար շեշտ ըլլալ: 2. Երբեք վերջին վանկին
վրայ կամ յետին երրորդ վանկէն յառաջ չի շեշտուիր: 3. Ուս-
տի շեշտը տեղի պիտի ունենայ կամ վերջիններ (penultima)
կամ նախ-վերջիններ (antipenultima) վանկերուն վրայ:
Հետեւաբար 4. հասկնալու համար թէ սա երկուքէն
որուն վրայ է զարկը, բաւական է գիտնալ թէ վերջիններ
վանկը երկայն է թէ կարճ. որովհետեւ եթէ երկայն է,
հարկաւորապէս զարկը անոր վրայ է. ինչպէս. amamus (ա-
մա-մուս). procerus (բրօ-չէրուս). Darius (Տար-իւս): Իսկ
եթէ կարճ է, զարկն հարկաւորապէս նախ-վերջիններ վան-
կին վրայ է, նոյն իսկ եթէ նա կարճ ըլլայ. ինչպէս. ama-
biliter (ա-մա-լի-թէ-թէ-թէ). magnopere (մա-նո-փէ-թէ-թէ): Ուրեմն
միակ դժուարութիւնը կը մնայ գիտնալու վերջիններ վան-
կին երկայն կամ կարճ ըլլալը. եւ մեք զայս նշանակեցինք
յորթացս այս գրքիս, ինչպէս ընդհանրապէս սովորութիւն
է ընել: Միայն քանի մը շատ քիւրին ընդհանուր կանոններ
կան վերջիններ վանկին ընութեան նկատմամբ, զորոս հոս
միանգամ ընդ միշտ կ'աւանդեմք, ծանուցանելով հանդերձ
որ ասոնց ենթարկեալ բառից վրայ նշան դնելը զանց բրինք:
1⁰ Ամէն երկբարբառ ի ընէ երկայն է. օրինակ իմն. alaŭda
(ա-լա-դա), trophaeum (թրօ-ֆէ-ւմ): 2⁰ Երկու բաղաձայ-
նէն կամ j, x եւ z գրերէն առաջ եղող ձայնաւորը միշտ

երկայն է. զոր օր. Trōja, gāza, detexit (տէրէտէլէ). եւն.: Միայն թէ ուր որ երկու բաղաձայններուն վերջինը 1 կամ s է, այն ատեն ձայնաւորը արձակի մէջ միշտ կարճ կ'ըլլայ. զ. օ. lugūbris, assēcla, եւն.: 3⁰ Ամէն ձայնաւոր, որ ուրիշ ձայնաւորէ կամ հիշ յառաջ է. ինչպէս. historia, patria, horreum, retrāho եւն.:

Անոն Ա. Լատիններէնի մէջ ածականը կրնայ թէ նախադաս ըլլալ թէ յետադաս. pulchra rosa կամ rosa pulchra.

Բ. Լատ.ի մէջ ածականը գոյականին հետ միշտ կը համաձայնի հոլովով, ընդ որ աւելով. ուստի ասոր ամենամեծ ուշադրութիւն հարկաւոր է, որովհետեւ մանաւանդ աշխարհաբարի մէջ գրեթէ ամենեւին չի համաձայնիր: Օրինակաւ պարզեմք. հայ. կ'ըսեմք. պարիէշու մանուկ (եղ. ուղ.). պարիէշու մանուկը (եղ. հայց.), պարիէշու մանուկներ (յոգ. ուղ.). պարիէշու օրիորդաց (յոգ. սեռ.). քեզէքի տաճարներ (յոգ. ուղ.). այլ պէտք է լատ.ի մէջ անհրաժեշտ համաձայնեցնել. ինչպէս աս օրինակներն պիտի ըլլան. modestus puer, modestum puerum, modesti pueri, modestarum puellarum, templā pulchra, եւն.:

Ծան. Օրինակ Ա. Հոլովման ածականաց համաձայնութեան.

Յգ. Ո. Alauda laeta, գոլարթ արտոյտ.	Յոգ. Alaudae laetae,
Ս. alaudae laetae,	aulaudarum laetarum,
Տ. alaudae laetae,	alaudis laetis,
Չ. alaudam laetam,	alaudas laetas,
Ս. o alauda laeta,	o alaudae laetae,
Բ. alauda laeta,	alaudis laetis.

Ա.

Ռոդոպական եւ Սեոսկական:

Alauda, արտոյտ (փոքրիկ թռչուն) մը.	pius, pia, pium, քարեպաշտ.
balaena, կէտ ձուկն.	աստուածապաշտ, գթած.
urtica, եղիժ (ըսրբոյսն).	pulcher, pulchra, pulchrum, գեղեցիկ.

firmus, firma, firmum, հաստատուն; հաստատ.
foedus, foeda, foedum, տգեղ, տծւլ. [զուարթ, զոհ.
laetus, laeta, laetum, ուրախ, կայս. [մեծ.
longus, longa, longum, երկայն.
magnus, magna, magnum, օրպես, օպա, օպաց. հովանաւոր.
parvus, parva, parvum, փոքր, sunt, են (կայ):

robustus, robusta, robustum, ուժեղ, զօրաւոր.
rotundus, rotunda, rotundum, կլոր.
sēdulus, sedula, sedulum, փութաջամ, աշխատասէր.
timidus, timida, timidum, երկշոտ.
tutus, tuta, tutum, ապահով est, է (կայ).
sunt, են (կայ):

Ա. 1. Alauda est laeta. 2. Formica est sedula. 3. Porta firma est. 4. Via tuta est. 5. Ranae sunt parvae. 6. Urticae foedae sunt. 7. Puellae piae sunt.

Բ. 1. Աղաւին երկշոտ է: 2. Արծիւն ուժեղ է: 3. Գետեղեղքն երկայն է: 4. Անիւն կլոր է: 5. Կէտ ձկուներ մեծ են: 6. Արդեւերն գեղեցիկ են: 7. Անտառներն հովանաւոր են: 8. Արտոյտներն պղտիկ են:

Բ.

Aurora, արշալոյս.
capra, այծ.
historia, պատմութիւն.
insula, կղզի.
nuntia, աւետարներ (հգ.).
parsimonia, խնայողութիւն.
patria, հայրենիք.
sphaera, գունդ, գնդակներ.
Africa, Ափրիկէ.
Creta, Կրետէ.
Graecia, Յունաստան.
Sicilia, Սիկիլիա (կղզի).
dubius, dubia, dubium, տարակուսական. [վայրենի
ferus, fera, ferum, կատաղի,
iucundus, iucunda, iucundum, հաճոյական. սիրուն,
զուարթալի.
lascivus, lasciva, lascivum, խաղասէր, պազշոտ.
multus, multa, multum, քաղով, շատ.
erat, էր (կար).
erant, էին (կային).

Ա. 1. Terra est sphaera. 2. Umbra terrae rotunda est. 3. Historia est magistra vitae. 4. Incolae multarum insularum nautae erant. 5. Graecia patria poëtarum est. 6. Multae bestiae ferae sunt. 7. Vita agricolae iucunda est.

Բ. 1. Սիկիլիա կղզի է: 2. Սիկիլիոյ համբար է: 3. Արտոյտն աւետաբեր է արշալուսոյ: 4. Աղանիք երկչոտ անասուններ են: 5. Նաւաստեաց ճանապարհներն երկայն են: 6. Աեանքի բախտը տարակուսական է: 7. Աստեղք դունդք են: 8. Այծն խաղաէր անասուն է: 9. Մշակաց կեանքն վարդապետ (իգ. magistra) է խնայողութեան: 10. Վայրենի անասունք բնակիչք են անտառաց:

Գ.

Amica, քարեկամունի, սիրունի.	molestus, a, um, տաղտկալի, անհաճոյ. [կարեւոր.
copia, առատութիւն.	necessarius, a, um, նարկաւոր.
diligentia, փոյթ, նոգ.	noxius, a, um, վնասակար.
inopia, կարօտութիւն, չքանքութիւն.	rusticus, a, um, շինական, գիւղական. [գուազիւտ.
modestia, պարկեշտութիւն.	rarus, a, um, ցանցառ, հա-
pigritia, ծուլութիւն.	amat, կը սիրէ.
planta, բոյս, տունկ.	amant, կը սիրեն.
simia, կապիկ.	et, եւ.
Musa, Մուսա.	non, ոչ, չ...
Germania, Գերմանիա.	in, ի, մէջ, վրայ (քաց. յըն-
Italia, իտալիա. [աղէկ.	դիր կ'առնու, երբ դա-
bonus, bona, bonum, քարի,	դար ցուցնէ, իսկ հայց.
densus, a, um, խիտ, թանձր.	եւրբ շարժում).

Ա. 1. Vita rustica agricolis iucunda est. 2. Agricolae amant vitam rusticam. 3. Densa umbra silvarum multis plantis noxia est. 4. Multae plantae non amant densam umbram silvarum. 5. Opacae silvae bestiis feris iucundae sunt. 6. Sedulae puellae (Գր. 1.) schola non molesta est. 7. In aqua ranae sunt. 8. In silvis sunt ferae bestiae. 9. In Graecia poëtis magna gloria erat. 10. Aurora Musis amica est.

¹ Ինչպէս գրաբար, նոյնպէս լատիններէն յատկացուցին իւր յատկացեալէն վերջը կը գրուի ստեպ, մինչդեռ աղբարհաբարի մէջ յաճախ հակառակն է. համբարն Սիկիլիոյ (Գր. 1.) Սիկիլիոյ համբար (աղբար.). fama Siciliae.

Բ. 1. Պարկեշտութիւնն կարեւոր է օրհորդին: 2. Վայրենի անասունք կը սիրեն (Հայց. խնդիր) համբար անտառները: 3. Փութաջան օրհորդը կը սիրէ դասը (գարջը) ¹: 4. Ի բազում կղզիս հէնք կային: 5. Ի բազում անտառս Ափրիկէի՝ բազում կապիկներ կան: 6. Մուսայք էին սիրուհիք բանաստեղծից: 7. Փութաջանութիւնն եւ խնայողութիւն առատութեան պատճառ են մըջիւններու (Գր. 1.): 8. Գերմանիոյ մէջ կային շատ եւ մեծ անտառներ: 9. Գիւղական կեանքի հոգերն մշակներու (Գր. 1.) տաղտկալի չեն:

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ.

(Գր. 1. Գ. Լ. Զ.)

Ծան. Երկրորդ Հոյովման ածականներուն համաձայնութեան օրինակներ:

1. Արական.

Եզ. Ո. Bonus puer, քարի	Յոգ. boni pueri,
Ս. boni puëri, [միմունկ,	bonorum puerorum,
Տ. bono puero,	bonis pueris,
Հ. bonum puerum,	bonos pueros,
Կ. o bone puer,	o boni pueri,
Բ. bono puero,	bonis pueris.

2. Իգական.

Եզ. Ո. Fraxinus aspera,	Յոգ. fraxini asperae,
կարծր ճացի,	
Ս. fraxini asperae,	fraxinorum asperarum,
Տ. fraxino asperae,	fraxinis asperis,
Հ. fraxinum asperam,	fraxinos asperas,
Կ. o fraxine aspera,	o fraxini asperae,
Բ. fraxino aspera,	fraxinis asperis.

Գ. Զգոյ.

Եզ. Ո. Templum sacrum,	Յոգ. templa sacra,
սրբազան տաճար,	
Ս. templi sacri,	templorum sacrorum,

¹ Փակագծի մէջ եզրոյններն, եթէ լատիններէնի ոճն չպարունակեն, չեն թարգմանուիր:

Եզ. 8. templo sacro,
 3. templum sacrum,
 4. o templum sacrum,
 Բ. templo sacro,

Յոգ. templis sacris,
 templa sacra,
 templa sacra,
 templis sacris.

Ա.

Ռոդդակսան, Ստոակսան, Տրակսան եւ Հայցակսան:

Cervus, եղջերու.	meus, a, um, իմ, իմին
discipulus, աշակերտ.	(ստուգ. ած.).
dolus, դաւ, նենգութիւն.	tuus, քու, քուին.
dominus, տէր.	suus, իւր, իրեն.
servus, ծառայ.	noster, tra, trum, մեր, մերը,
aper, կինծ (խոզ վայրենի).	մերին.
coelum, երկինք.	vester, ձեր, ձերը, ձերին.
domicilium, բնակարան.	suus, a, um, իրենց.
exemplum օրինակ.	frugifer, fœra, ferum, բերրի,
metallum, մետաղ.	ստղատու, արգասաւոր.
templum, տաճար.	sacer, era, erum, սրբազան,
vitium, ախտ, մոլութիւն.	նուիրական.
benignus, բարեբարոյ, մար-	taeter, միջին, թուխ, աղ-
դասէր.	ջամիջին, ազեղ.
doctus, ուսեալ, գիտուն,	Alexander, Ալեքսանդր.
flavus, դեղին. [միւս.	Philippus, Փիլիպպոս.
impious, ամբարիշտ.	Romulus, Հռոմուլոս.
malus, չար, չարամիտ.	Remus, Հռեմոս.
modestus, համեստ, պար-	Rea Silvia, Ռէա Սիլիա.
կեշտ. [ծագնի.	plerumque, յաճախ, մեծաւ
pretiosus, թանկագին, մե-	saepe, սովա. [մասամբ.
saevus, անգութ, վայրագ,	fuit, եղաւ (էր, կար).
դաժան.	fuerunt, եղան (էին, կային).

Ա. 1. Deus est iustus. 2. Equi sunt fidi.
 3. Cervus timidus est. 4. Ursi saevi sunt. 5. Deus
 est dominus mundi. 6. Alexander Magnus fuit
 filius Philippi. 7. Agri mei sunt frugiferi. 8. Ma-
 gistri tui docti sunt. 9. Multi discipuli pigri sunt.
 10. Soceri generis (յ. 7. 7. 7.) amici sunt. 11. Tec-
 tum est altum. 12. Templa sacra sunt. 13. Vitia
 nostra taetra (տեղ) sunt. 14. Verbum vestrum
 est liberum. 15. Pulchri libri pueris plerumque iu-
 cundi sunt. 16. Boni discipuli amant magistrum suum.

Բ. 1. Բարեկամ մարդասէր է: 2. Գայերն կա-
 տողն են: 3. Քու վարդապետներդ արդար են: 4. Իմ
 դրացիներս առաքինի (probus, a, um) են: 5. Քու
 աշակերտներդ ծոյլ են: Իմ աշակերտներս փութա-
 ջան են: 6. Հռոմուլոս եւ Հռեմոս եղան որդիք Ռէայ
 Սիլիայ: 7. Մանկունք զուարթ են: 8. Անտառք են
 բնակարան եղջերուներու եւ կինծերու, զայլերու եւ
 արջերու: 9. Չար ծառայք կը սիրեն դաւերն ու սու-
 տերը: 10. Երկինքն պայծառ է: 11. Տաճարներն
 սրբազան են: 12. Չար օրինակք ծոյլ աշակերտաց
 (տեղ) վնասակար են բարի աշակերտներու (արդ.):
 13. Ոսկին դեղին է. արծաթն սպիտակ է: 14. Վար-
 դապետք սիրեն զբանս համեստ աշակերտաց իւ-
 բանց: 15. Աստուած կը սիրէ զառաքինիս. առաքինիք
 կը սիրեն զԱստուած:

Բ.

Animus, ոգի, հոգի.	beneficium, երախտիք, բա-
nuntius, աւետարան.	րերարութիւն.
Graecus, Յոյն. [միւս.	magis, աւելի, շատ (միւս.)
Romanus, Հռոմ, Հռոմու-	ստաւել ևս.
կցի.	sed, այլ, բայց, սակայն.
amicitia, բարեկամութիւն.	raro, քիչ անգամ, դուռ ու-
arrogantia, ժալոհորութիւն	րք.
յանդգնութիւն.	semper, միշտ, հանապազ.
gratia, շնորք, զեղ.	ego, ես. nos, մեր. tu, դու.
omnipotentia, ամենակարո-	vos, դուք.
ղութիւն.	Pompeius, Պոմպէոս.
palpebra, արտեւանունք.	Virgilius, Վիրգիլիոս.
stultitia, յիմարութիւն, ան-	Ovidius, Օվիդիոս.
մտնութիւն.	Horatius, Ուորատիոս.
collēga, ընկեր, պաշտօնա-	Homērus, Հոմերոս.
կից.	industrius, մարտար, հնա-
donum, պարգև, ընծայ, ծոծ.	րազէտ.
factum, գործք, արարք.	luxuriōsus, զեղիւ, անստակ.
horreum, շտեմարան.	plenus, լի, լիցուն.
lilium, շուշան.	sempiternus, մշտնջենաւոր,
munimentum, պատսպարան.	յաւիտենական.
ornamentum, զարդ. [լուած.	superbus, հպարտ, ամբար-
praedium, ագարակ, կա-	տաւան.

signum, նշան.

vinculum. կապ, կապանք,
շղթայ.

divinus, աստուածոյէն.

gratus, հաճելի, հաճոյական.

Pindarus, Պինդարոս.

sum, եմ, ես եմ.

es, ես, դու ես.

sumus, եմք, մեր եմք.

estis, էք, դուք էք.

Hesiodus, Հեսիոդոս:

Ա. 1. Pirata est impius. 2. Scythia ferus sa-
gittas amat. 3. Multi poëtae Graecorum clari sunt.
4. Agricolae nostri pii sunt. 5. Magistri tui sunt
mei collegae. 6. Convivae non semper laeti sunt.
7. Virgilius erat poëta pius. 8. Equus domino suo
fidus est. 9. Ego sum parvus puer; tu est doctus
vir. 10. Nos sumus discipuli vestri; vos estis ma-
gistri nostri. 11. Palpebrae sunt munimenta oculo-
rum. 12. Beneficium et gratia sunt vincula amicitiae.

Բ. 1. Դպիրն ուսեալ է: 2. Ծոյլ Պարսիկներն
կը սիրեն զեղև կեանքը (հայ): 3. Պոմպէոս այր էր
հռչակաւոր: 4. Ազատ Սկիւթացիք՝ թշնամիք էին
հպարտ Պարսից: 5. Ալեքիլիս, Ուլիսիս եւ Ուլա-
տիոս Հռովմայեցի բանաստեղծներ էին: 6. Հռոմք եր-
կիրներու տեսքը էին: 7. Բանքն Աստուծոյ ճշմարիտք
են եւ յախտենականք: 8. Բարի մանկանց խաղերն
վարդապետին հաճոյական (gratus) են: 9. Պատե-
րազմներն վայրենի ժողովրդոց հաճոյական են. բայց
բարեպաշտ մշակին տալովալիք: 10. Մեր պարտեզին
մէջ կան շատ շուշաններ ու գեղեցիկ վարդեր: 11. Մեր
դրացիք շատ կը սիրեն լեցուն շաւմարաններն:
12. Պինդարոս եւ Հոմերոս հռչակաւոր (clarus) Յոյն
բանաստեղծներ էին: 13. Մեր միշտ աշխատասէր ա-
շակերաններ ենք:

Գ.

Մոջակրան եւ Բագուակրան:

Vinum, գինի.

aureus, ոսկեղէն.

carus, սիրելի.

ebrius, արքեալ, գինով.

vacuus, զուրկ, պարսպ, ազատ, սին.

nonnullus, ոմն, որ, մէկ, մը,

բանի մը. լիւսալ.

refertus, լի, գեղուն, յոր-

Caius, Կայիոս.

Ա. 1. Care vicine, horrea tua plena sunt!
2. Piger serve, poena tua est iusta! 3. Stulti pueri,
mendacia vestra impia sunt! 4. Mi care fili, vita
tua est vacua curis (մտատանջութիւն)! 5. Pii a-
gricolae, vestra dona Deo grata sunt! 6. Magne
Pompei, facta tua clara sunt! 7. Unus Deus est;
dii Graecorum et Romanorum sunt fabulae.

Բ. 1. Տէր իմ, որդի քո հիւանդութենէն ա-
զատ է: 2. Ո՛վ ամպարիշտ հէն, դու չես ազատ մեծ
պատժէ: 3. Ո՛վ հպարտ Պարսիկ, ճառայք քո գին-
ւով (1) արբեալ են: 4. Բանք քո, ո՛վ Ալեքիլիէ, ու-
կեղէնք են: 5. Ո՛վ բարի Աստուած իմ, աշխարհ քու
պարգեւներովդ լի է: 6. Ո՛վ բարի Ուլատիոս, քու
փառքդ մեծ է եւ արդար: 7. Ո՛վ կոյր մարդ (vir), քու
կեանքդ զուրկ է յուրախութենէ: 8. Ո՛վ դաժան
Սկիւթացի, քու ժողովուրդդ արբեալ է ամպարիշտ
ուրախութեամբ: 9. Ո՛վ ամպարիշտ մարդասպան, քու
կեանքդ լի է չար գործովք: 10. Ո՛վ փոքրիկ որդեակդ
իմ, քու տարիներդ ազատ են մտատանջութիւններէ:

Դ.

us լմնցող իզակսաններ ու յեզրաններ:

Corinthus, Կորնթոս.

Milētus, Միլետոս.

Delus, Դելոս.

Samus, Սամոս.

Aegyptus, Եգիպտոս.

oppidum, քաղաք.

lana, բուրդ, գեղմս.

vipera, իժ, քարք.

humidus, խոնաւ, թաց.

latus, լայն, ընդարձակ.

Peloponnēsus, Պելոպոննէս-

cerāsus, կեռասնի. [սոս.

pirus, տննծնի.

humus, գետին.

opulentus, փարթամ, ծաղ-

կեալ.

umbrōsus, հովանաւոր.

mortifer, fera, ferum, մահա-

բեր. [երջանիկ.

prosper, pēra, perum, յաջող,

Ա. 1. Corinthus erat oppidum Peloponnesi.
2. Corinthus pulchra et opulenta fuit. 3. Populus

1 Գործիական հոլովը լատ. ի մէջ բացառականով կը բա-
ցատրուի, գ. օ. vino, գինւով. donis, պարգեւներով. gaudio,
ուրախութեամբ. oculis, աչքերներով, եւն:

est alta. 4. Alvus plena non amat libros doctos. 5. Humus non semper est humida. 6. Colus sedulae ancillae saepe est vacua lana. 7. Virus nonnullarum plantarum bestiis noxium est. 8. Vulgus est impium. 9. Pelagus longum et latum est.

Բ. 1. Դեղս յունական (Graecus, a, um) ծովան կղզին էր: 2. Դեղս երբեմն (olim, ատենոք) հռչակաւոր եղաւ. եւ աստուածոց (արիւն) սրբազան: 3. Եղիպտոս երջանիկ եւ արգաւանդահող (frugifer) էր: 4. Փեկոններն ու կնձններ հովանաւոր են. կեռասներն, տանձներն ու սալորներն պտղատու են: 5. Լեցուն փորերն ստեպ հիւանդութեան պատճառ են: 6. Շատ խոտեր կը սիրեն խոնաւ գետինը: 7. Իժերուն թոյնը (virus, ժահր) շատ անասուններու (արիւն) մահաբեր է: 8. Ռամիկն յիմար ու կոյր է: 9. Յունական ծովն ծովահէներէն աղատ չէր:

Ե.

Խառն օրինակներ:

Scurra, ծաղրածու, խեղկատակ.	procerus, բարձր, երկայն վերամբարձ.
malus, խնձոր.	ruber, bra, brum, կարմիր.
pomus, պտղատու ծառ (մրգաբեր).	severus, խիստ, անաշտ, անողոր.
cerasum, կեռաս.	strenuus, քաջ, զօրաւոր.
malum, խնձոր.	amo, կը սիրեմ.
pirum, տանձ.	amas, կը սիրես.
pomum, պտուղ, միրգ.	amamus, կը սիրեմք.
prunum, սալոր.	amatis, կը սիրէք.
concilium, ժողով, խումբ.	nam, վասն զի. quam, քան.
initium, սկիզբն.	քան թէ. որ.
proverbium, առակ.	Lemnus, Լեմնոս.
inseius, անգէտ, անտեղեակ, ագէտ.	Vulcanus, Հեփեստոս.
	Bacchus, Բազոս.

Ա. 1. Verum proverbium est: Via gloriae verae est aspera. 2. Ego amo ludos puerorum; tu amas concilia virorum. 3. Multis agricolis inopia saepe est magistra parsimoniae. 4. Clari poëtae non semper

sunt boni viri. 5. Nos magis amamus bonos viros, quam claros poëtas. 6. Mi fili, mendacia semper mala sunt! 7. Poëtae Homerus et Virgilius nuntii sunt gloriae magnorum virorum. 8. Historia Romanorum multis exemplis verae gloriae referta est. 9. In silva sunt fagi altae et fraxini procerae; in horto sunt pomi frugiferae et rosae rubrae. 10. In malis sunt mala, in piris pira. 11. Caecum vulgus semper arbiter (իրաւաս) malus est.

Բ. 1. Եւ զուարթ մանուկ եմ. դու խիստ վարդապետ ես: 2. Մէք կը սիրեմք խաղին ցնծութիւնները. դուք կը սիրէք քաջ գործերը: 3. Բարի մշակներ կը սիրեն զնայողութիւն: 4. Դու կը սիրես առակները, որդեակ իմ: 5. Արտոյաններն աւետաբերք են զարնան: 6. Փոքր սուտերն յաճախ մեծ գողութիւններու սկիզբն են: 7. Լեմնոս եւ Նաքսոս (Naxos) Յունական ծովուն մէջ կղզիներ են. Լեմնոս Հեփեստոսին նուիրեալ էր, փոքրիկ Նաքսոսն՝ Բազոսի: 8. Հռովմայեցի բանաստեղծներուն զբերն շատ ու գեղեցիկ առակներով լի են: 9. Ո՛վ մարդասէր Աստուած, բարիք կենաց մերոց (եղ.) քո պարգեւք են: 10. Մեր մոլութիւնք, ո՛վ Աստուած իմ, են կարեւոր պատճառ քու բարկութեանդ: 11. Դու ծոյլ ես, ո՛վ սիրելիդ իմ մանուկ. ծոյլ մանկանց բարեկամութիւն չեն Մուսայք: 12. Պտղատու ծառերու վրայ պտուղներ կան. կեռասներներու վրայ՝ կեռասներ, սալորներու վրայ՝ սալորներ: 13. Քանի մը բոյսերու վրայ մահաբեր թոյն կայ (կը գտնուի). ես կը սիրեմ բոյսերն, բայց չեմ սիրեր (non amo) թոյնը: 14. Տղեառ ամիկն (խառնիճաղանճ) ստեպ աւելի կը սիրէ յիմար ծաղրածուններն, քան թէ քաջալաւ (probus) մարդիկը (vir):

2.

Locus, տեղ, վայր.

fluvius, գետ.

coma, մազ, վարս, հերք.

negotium, գործք. պաշտօն.

otium, դադար, անգիտութիւն. հանգիստ.

comitia, ժողով.

ԹԻՖԼԻՍԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

vestimentum, զգեստ, հան-
դերձ.
antiquus, հին, վաղեմի.
caeruleus, կապույտ.
concordia, միաբանութիւն,
համահունձութիւն.
discordia, անհամահուն-
ձութիւն, կռիւ.
eloquentia, ծարտարախօսու-
թիւն. [չատակ.
memoria, յիշողութիւն. յի-
victoria, յաղթութիւն.
iudicium, դատաստան, դա-
տում.

periculum, վտանգ.
praesidium, պահակ, զօրք.
պաշտպանութիւն.
inimicus, թշնամի.
irrigatus, ոռոգեալ.
praeteritus, անցեալ.
perfidus, նենգատու.
universus, ողջոյն, ամբողջ.
varius, զանազան. զատ.
nunquam, ոչ երբեք.
Epirus, Եպիրոս.
Nilus, Նեղոս.
Marcus Tullius, Մարկոս
Տուլլիոս.

Ա. 1. Ego et tu amici sumus. 2. Multi be-
neficia amicorum magis amant, quam amicos. 3. Tu,
mi fili, magistris tuis carus es: nam pius es et
modestus, et amas libros bonos. 4. Coma antiquo-
rum Germanorum flava erat, oculi plerumque cae-
rulei, raro nigri. 5. Populi procerae ornamentum
viarum et hortorum sunt. 6. Vos estis convivae
mei; vestrum gaudium meum gaudium est. 7. Ae-
gyptus fluvio Nilo irrigata erat. 8. Epirus parva
et non frugifera erat. 9. In bonis factis magna
gloria est, parva in verbis superbis. 10. Vita nau-
tarum molesta et multis periculis plena est.
11. Nunquam viri probi perfidos perfugas amant.
12. Tua eloquentia, Marce Tulli, bonis viris saepe
praesidium fuit, nunquam malis.

Բ. 1. Կը սիրեմք Հռովմայեցւոյ պատմութիւնը.
վասն զի Հռովմայեցիք եղան ժողովուրդ առաքինի ու
զօրաւոր: 2. Ո՛վ արդար Աստուած իմ, դու ոչ սիրես
զոսկի եւ զարծած մեր, բայց կը սիրես մեր բարի գործ-
քեր: 3. Երկիրք լի է գեղեցիկ աստեղօք (յո՛ք. քոյ.),
երկիր լի է բազմազան տնկերով ու կենդանիներով:
4. Կալուածք բազմազան Հռովմայեցւոյ էին արգասաւորք
եւ ոռոգեալք գեղեցիկ առուակներէ: 5. Իմ սիրելի
գոտերք, կը սիրեմ ձեր պարկեշտութիւնն: 6. Գու,

նձ ոսկի իմ, ես պատճառ իմ հոգեբուն: 7. Ամբ կե-
նաց մերոց եւ տարակուսականք (dubius, a, um).
ցնծութիւնք երկնից (էղ.) եւ յաւիտենականք: 8. Քու
յիշատակը, նձ համեստ Վիրգիլիոս, միշտ սիրելի ե-
ղաւ քու բարեկամներուդ: 9. Անդէտ ուամիկ (խուճբ)
չար բանաստեղծից, նձ բարի Ոլլատիոս, թշնամի էր
քու փառքիդ: 10. Ողջոյն աշխարհ լի է բարերարու-
թեամբք Աստուծոյ: 11. Կապ միաբանութեան միշտ
սիրելի է լաւաց (probus, ար. 1.):

Գ Լ Ո Ի Խ Գ.

(ԳԵՐԻ՛. ԳԼ. Ի. Ա.)

Ծան. 1. Երբորդ Հռովման ածականաց համաձայնութեան
օրինակներ:

1. Արական.

Նգ. Ո. Miles alacer, քաջ	Յոգ. Milites alacres,
զօրական.	
Մ. militis alacris,	militum alacrum,
Տ. militi alacri,	militibus alacribus,
Հ. militem alacrem,	milites alacres,
Կ. o miles alacer,	o milites alacres,
Բ. milite alacre.	militibus alacribus.

2. Իգական.

Նգ. Ո. brevis aetas, կարճ	Յոգ. breves aetates,
ժամանակ.	
Մ. brevis aetatis,	brevis aetatum,
Տ. brevi aetati,	brevis aetatus,
Հ. brevem aetatem,	breves aetates,
Կ. o brevis aetas,	o breves aetates,
Բ. brevi aetate.	brevis aetatus.

3. Զեղար.

Նգ. Ո. vectigal grave, ծանր	Յոգ. vectigalia gravia,
մաքս, հարկ, տուրք.	
Մ. vectigalis gravis,	vectigalium gravium,
Տ. vectigali gravi,	vectigalibus gravibus,
Հ. vectigal grave,	vectigalia gravia,
Կ. o vectigal grave,	o vectigalia gravia,
Բ. vectigali gravi.	vectigalibus gravibus.

Ծան. 2. Ներգոյական հոլովը լատ. ի մէջ բացառականով
կը բացատրի, ինչպէս Նաեւ բանի մը հանդիպած ժամա-

նակը. ուստի. hieme, ի ձմեռան, ձմեռուան մէջ, ձմեռանի.
nocte, գիշերով, գիշերային, luce, ընդ առաւօտն. եւն:

Ա.

Գոյականք:

Auctor, հեղինակ, պատճառ. aestas, ամառ.
imperator, զօրապետ, կայսր. pars, մասն, բաժին.
honor, պատիւ. corōna, թագ, պսակ.
orator, ատենաբան, հրապարակախօս, ծարտասան. autumnus, աշուն.
vapor, շոգի. attentus, մտադիր.
latro, զող, աւազանկ. ornatus, զարդարեալ.
calliditas, ննջաւորութիւն. primus, առաջին.
etiam, նաեւ, եւ.

Ա. 1. Deus est auctor rationis. 2. Homines sunt viatores in terra. 3. Vita pastorum molestis laboribus vacua est. 4. Vapores terrae sunt causa roris. 5. Vere et aestate terra floribus ornata est, autumnus frugibus. 6. Attenti auditores oratori grati sunt. 7. Frater fratrem amat. 8. In carceribus iustum est domicilium furum et latronum. 9. Calliditates vulpium notae sunt. 10. Aves silvarum et pisces marium sunt praeda hominis. 11. Ratio est omnium artium magistra. 12. Cubilia luporum plerumque in densis silvis sunt. 13. Fulgura hominibus saepe causa terroris sunt. 14. Vulnera proborum militum sunt signa honoris.

Բ. 1. Աստուած ստեղծող է մարդկան եւ կենդանեաց, երկրի, արեւու եւ աստեղաց: 2. Թագաւորը են հովիւք աղանց (ժողովրդոց): 3. Հողիք մարդկան են պատկերը Աստուծոյ: 4. Արձանք զօրապետաց զարդարեալ են պսակներով ու ծաղկամբ: 5. Մտադիր ունկնդիրք հաճոյ են ծարտասաններու: 6. Բարի մանուկը կը սիրէ հայրն ու մայրը: 7. Անուանք մեծ զօրապետներու սիրելի են քաղաքացիներու եւ զօրքերու: 8. Աստեղք երկնից զարդ են գիշերոյ: 9. Ծովք եւս լի են կենդանիներով: 10. Ոճիրք մարդկան ստեղ պատճառ են ծառայութեան:

Բ.

Ածականք:

Furax, զող, վարժեալ զողութեան. immortalis, անմահ.
diligens, ջանասէր, զործունայ. [ընդ] omnis, ամենայն. omnes, ամեններն.
sapiens, իմաստուն, հանձնատու. [ժող.] sterilis, ամուլ, անբեր. անպարտու.
illustris, հռչակաւոր. voluptas, ցանկութիւն, հա-

Ա. 1. Vita brevis est, ars longa. 2. Imperator fortem et audacem militem amat. 3. Juvenes feroces sunt; senes sunt sapientes. 4. Equi sunt alacres, asini inertes, lupi rapaces, et vulpes furaces. 5. Canes et equi animalia fidelia sunt. 6. Malum saepe dulce est, nunquam utile. 7. Aestate horti referti sunt dulcibus odoribus florum. 8. Autumno uberes agri pleni sunt utilium frugum. 9. Vita pauperum non omni voluptate vacua est. 10. Verba sapientium virorum docilibus pueris utilia sunt.

Բ. 1. Անբեր դաշտի մէջ բարի արմուիք (seges յոգ.) ցանցաւ են: 2. Ոչ ամենայն աշխատանք թեթեւ է: 3. Ի ձմեռան գիշերք երկայն են: 4. Հին Յոյք բարեկամք էին զօրաւոր եւ յանդուգն զործոց: 5. Ծով մարդիկներու ամենայն աշխատանք ծանր է: 6. Հաւատարիմ ծառայք միշտ օգտակար են իրենց տերանց. բայց ծառայք են ստեղծ չաքը եւ գողք: 7. Զօրաւոր գործք աղնուական քաղաքացեաց Հռովմայեցւոց՝ եղան վրկութիւն տէրութեան (civitas): 8. Բազում անուանք հռչակաւոր մարդկան անմահ են: 9. Մեր քաղաքին մարտերը թեթեւ են ամենայն քաղաքացեաց (արեւ.):

Գ.

im եղող հայցականք:

Albis, Ալբիս գետը. situs, եղեալ, գետեղեալ, կա-
Athēsis, Աթէսիս, Ատիծէ. նուցեալ.
Tanais, Տանայիս, Տոն գետը. remedium, դարման.
Visurgis, Վիսուրգիս, Վէզէր. Verōna, Վերոնա քաղաքը.

Constantinopolis, Կոստանդ-
Memphis, Մեմփիս. [սուպուլիս.
pyramis, բուրգն.
calor, ջերմութիւն.
flumen, գետ.
medicāmen, դեղ.
Bospōrus, Վոսփոր.
Rhenus, Հռենոս գետը.
Vesuvius, Վեսուվ լեռը.
ignivōmus, հրաշունջ, հրա-
ծորան.

pugna, կռիւ, պատերազմ.
ad, (հայցական հոլովով)
դէպ ի. քովը. առ.
circa (հայց.ով) շուրջ. քո-
լորտիքը.
contra, (հայց.ով) դէմ. դի-
մացը. ընդդէմ.
inter, (հայց.ով) ի մէջ, մէջը.
prope, (հայց.ով) մօտ, մերձ.
propter, (հայց.ով) վասն,
աղազաւ, համար.

Ա. 1. Aqua et panis sunt remedia contra
famem et sitim. 2. Contra vim mortis non est
medicamen in hortis. 3. Propter febrim et tussim
multi discipuli non in schola fuerunt. 4. Propter
magnam ravim (կերկերումն, ձայնի քաշուիլը) verba
oratoris non clara erant. 5. Roma est sita ad
Tiberim. 6. Germani inter Rhenum et Albim vic-
tores Romanorum fuerunt. 7. Prope Neapolim igni-
vōmus mons Vesuvius est. 8. Prope Memphim
altae pyramides erant.

Բ. 1. Օրէնք պաշտպանութիւն են ընդդէմ
բռնութեան (vis). 2. Զերմութիւնն դարման է ընդ-
դէմ հազի ու կերկերման: 3. Տանայիս գետին բոլոր-
տիքն էին բնակութիւնք Սկիւթացւոց: 4. Անթու-
թեան ու ծարաւու համար ալիսատութիւնք ծանր էին
զօրականներու. 5. Վերոնա քաղաքը կառուցեալ է առ
Աթէնաւ: 6. Վէդերի քով մեծ պատերազմ եղաւ
ի մէջ Հռովմայեցւոց եւ Գերմանացւոց: 7. Վոսփոր է
առ Կոստանդնուպոլսով:

Դ.

ի կամ ի նո Եմլ խացառակսնմեր:

Hostis, խոսի, թշնամի.
Karthaginiensis, Կարթէնո-
նացի.
maiestas, մեծ վայելչութիւն.
tempestas, փոթորիկ.

Ticinus, Տիկինոս գետը.
amoenus, զուարճալի.
ingrātus, սպեղախտ. ապա-
շնորհ. անհամ. անհամոյ.
occisus, սպանեալ.

Cato, Կատոն.
gubernator, ղեկավար.
Hamilear, Ամիղկար.
Hannibal, Աննիբաղ.
civilis, քաղաքական.
virilis, տղամական.
felix, երջանիկ.
vehēmens, ուժգին, զօրաւոր.
superstes, մնացեալ. որ կեայ
յետ մահու ուրուք.
Roma, Հռոմ.
Camillus, Կամիլլոս.
Gallus, Գալլոս, Գալլիացի.
Martius, Մարտ.
Regulus, Հեղուղոս.

servātus, փրկեալ, ապա-
տեալ.
vexātus, խոշտանգեալ, տան-
ջեալ. [տեմ.
diu, ընդ երկար, երկայն ա-
նուց, այժմ, հիմայ.
a, ab, ի (խաց. կ'առնու. a
քաղաքացեկ յառաջ, ab
նայնառորի եւ էյէ յա-
նաջ).
ex, ի, դուրս, բաց ի. (խաց.
կ'առնու. նստեալ քաղա-
նայնէ յառաջ ալ կը գոր-
ծածուի.)
eram, էաք, մենք էինք:

Ա. 1. Nos nunc ravi et tussi liberi sumus. 2. Vos
diu vexati estis vi morbi. 3. Non omni tempore
oves sunt in ovili. 4. Senes liberi sunt vectigali
et labore difficili. 5. Cibus vester acri sale in-
gratus est. 6. Vere horti dulci odore florum a-
moeni sunt. 7. Mense Martio meus natalis est;
tuus Septembri. 8. Romani diu ab Hannibale ve-
xati sunt. 9. Tuo prudenti consilio ex vi latronum
servati sumus. 10. Non omnes homines pari animo
sunt. 11. Nonnulli Gallorum a Caesare securi oc-
cisi sunt. 12. Hiemes saepe vehementi frigore mo-
lestae sunt. 13. Multi cives a feroce hoste vexati
sunt. 14. Regulus atroci morte a Karthaginiensibus
occisus est.

Բ. 1. Կեսարին զօրականները ստէպ անթու-
թեամբ ու ծարաւով տանջուեցան (vexati sunt¹):
2. Ամառը (յամարան) մանկուիք յաճախ ազատ էին
հազէ. ձմեռը կերկերումէ տանջուեցան: 3. Տիբերիոյ
մէջ կան քանի մը փոքր կղզիներ: 4. Ի հռչակեալ

¹ Այս տեսակ ածականը ընդունելութիւն անցեալին եւ
sum բային հետ կատարեալ ժամանակ կը կազմեն. այսպէս occi-
sus est սպանուեցաւ. servati estis, փրկուեցաք, (մէկը զձեզ
փրկեց). vexati sunt, չարչարուեցան, եւն:

մարտի առ Տիկինսս գետովն շատ Հռովմայեցի զօրքեր սպանուեցան Անիբաղէ: 5. Զօրապետն առնական մեծ վայելչութեամբ զարդարեալ է: 6. Վառն երջանիկ եւ յանդուզն դործոյն կամիղլեայ Հռոմ մեծ վտանգէ ազատեցաւ: 7. Նաեւ ամուրի կենաց մէջ կան բազում հոգեր: 8. Հօրն արձանը (կենդանի) մնացեալ որդիէն ծաղիկներով զարդարուեցաւ:

Ե.

a ben ia զմնցող ոռոյ. մեր. um ben ium սեռ. մեր:

Bubile, եղնամոց.	recens, նոր, նորոգ.
suile, խոզանոց, զովք խոզից.	maior, մեծագոյն. [նոյալապ.
forāmen, ծակ.	elarior, աւելի հոշակաւոր,
lumen, լոյս.	molestior, աւելի տաղտկալի.
artifex, արուեստաւոր.	periculosior, աւելի վտանգաւոր.
origo, ծագումն, սկիզբն.	sapientior, իմաստնազոյն.
inventor, գտիչ, հնարող.	cicur, ūris, ընտանի, ընդե-
Castor, ōris, Կաստոր.	լացեալ.
Pollux, ūcis, Պոլլուքս.	arēnōsus, աւազուտ.
Juppiter, Jōvis, Արամազդ.	factus, եղեալ, արարեալ.
Arpinas, Արպինացի.	consilium, խորհուրդ, միտք.
optimas, իշխանագուն.	iugum, լուծ. զազալ.
exilis, բարակ, նուրբ, անսոր.	praemium, վարձք.
սկիւր.	causa, (բաց.) պատճառաւ,
hostilis, հակառակ. թշնամի-	համար.
կան.	vigilantia, արթնութիւն,
tristis, տխուր.	զգուշութիւն, տընութիւն.
amans, ntis, սիրող.	

Ա. 1. In historia Romana sunt multa exemplaria virtutum civilium. 2. Funera sunt tristia. 3. Litora marium arenosa et sterilia sunt. 4. Multa animalia ferocia sunt et hominibus hostilia. 5. Recentia vectigalia plerumque molestiora sunt, quam vetera. 6. Sidera sunt lumina noctium. 7. Discordia civium et militum saepe causa fuit ingentium cladum civitatis. 8. Origines fontium et fluminum plerumque sunt in iugis montium et collium. 9. Amor parentum maior est, quam amicorum. 10. Praemia fraudium et litium nun-

quam dulcia sunt. 11. Multa genera sunt cicurum animalium. 12. Civitas Arpinatium parva fuit. 13. Honor optimatum magnus erat. 14. Bubilia bubus, suilia subus plerumque grata sunt. 15. Juppiter fuit deus Romanorum; Jovis altaria sacra erant; Jovi erat magnus honor.

Բ. 1. Ամենայն հովեր ու ամենայն երկիրներ են գործք Աստուծոյ: 2. Ի Գերմանիա կան շատ ու մեծ (ingens) գետեր: 3. Որսորդներուն ծուղակներն (rete) թռչնոց աւելի վտանգաւոր են քան թէ շուները: 4. Յոյնք եղան գտիչք ամենայն արուեստից: 5. Ամէն երկիրներու եւ ծովերու ամէն կենդանիներն արարեալ են մարդկան պատճառաւ: 6. Արթնութիւն հաւատարիմ շանց ստէպ գողերուն եւ աւազակներուն (latro) սարսափն է: 7. Բանն (ratio) է առաջինն ամենայն զօրութեանց (vis) հոգւոյ: 8. Առնէտներուն եւ մկներուն ծակերն պղտիկ են: 9. Արագընթաց (celer) երիւարաց դինն մեծ է: 10. Եղանց գործք մարդիկներու օգտակար են: 11. Կաստոր եւ Պոլլուքս են հին օրինակք սիրող եղբարց: 12. Կրեւտ հայրենիք եղաւ Արամազդայ: 13. Ստէպ աստուածներ կռիւ ըրին (պէտէ Բրէժ. կռիւք եղան աստուածոց [բրէ.]) ընդդէմ Արամազդայ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ.

(ԲԵՐԷԻ. ԳԼ. Ե. Բ.)

Ա.

Առաջին կանոն: — Արական անոյանք:

Draco, ōnis, միշտալ. [լուր.	novus, նոր.
rumor, աղմուկ, համբաւ,	periculosus, վտանգաւոր.
mos, moris, սովորութիւն.	purus, մաքուր, ջինջ, պայ-
passer, ōris, օճիղուկ.	ծառ. [սեալ. ձգեալ.
gurgēs, itis, յորձանք.	deiectus, կործանեալ, զգետ-
palmes, որթ, ուռ. բարունակ.	murus, պատ, որմ.
stipes, ըուն ծառոց, կոճի.	Pyrrhus, Պիրոս:
conclāve, սենեակ.	Epirota, Եպիրոսցի.

simplex, իւս, պարզ. միակ. habet, ունի.
angustus, նեղ. [անկեղծ. habent, ունին (ասրայրմիշտ
falsus, սխալ, մոլոր (աժ.). հայց. խնդիր կատնու).
generosus, ազնուական. tamquam, իբրեւ, պէս.

Ա. 1. Leo est generosus. 2. Pavones sunt superbi. 3. Temones sunt firmi. 4. Dracones sunt taetri. 5. Vestri labores molesti sunt. 6. Colores multorum florum pulchri sunt. 7. Vere (ver, veris) flores saepe rore puro ornati sunt. 8. Carceres impiorum latronum firmi sunt. 9. Musae non amant ventrem plenum. 10. Densus imber hortis et agris noxius fuit. 11. Pyrrhus, rex Epirotarum, latere deiecto occisus est. 12. Parietes conclavis mei sunt albi. 13. Gurgites saepe parvis navibus periculosi sunt. 14. Inter nostrum et vestrum agrum angustus limes est. 15. Multi homines tamquam stipites duri sunt.

Բ. 1. Հպարտ սիրամարդն տգեղ սուրբեր (հայց.) ունի. 2. Շատ ծաղկունք ունին զանազան գոյներ (հայց.): 3. Առաքինութեան պատիւն մեծ է: 4. Վիշապն անգութ է եւ տգեղ: 5. Մեծ աշխատանքը յաճախ աղբիւր է մեծ պատիւներու: 6. Խեղճ մարդիկներուն սխալանքներն զանազան են: 7. Տարակուսական լուրն ստէպ շատ մարդիկներու պատճառ է մեծ երկիւղի: 8. Երկայն սահմանք ձեր դաշտերուն զարդարեալ են գեղեցիկ ցանկերով: 9. Սագերն ճերմակ են. սագերուն սուրբերը կարմիր են: 10. Հին պատերն յաճախ ունին հաստատուն աղիւսներ: 11. Նոր ուռերն զգեանեցան մեծ (ingens) անձրեւներէ:

Բ.

o ընցողներուն քաջատու թիւերը:

Pulchritudo, գեղեցկութիւն. somnus, քուն.
similitudo, նմանութիւն. bubulus, եզնային, կզի վե-
solitudo, միայնութիւն, ա- րաքերեալ.
նանձնութիւն. certus, ստոյգ.

valetudo, առողջութիւն. eruentus, արիւննուշտ, արիւ-
caligo, մտախուռ, մէգ. նաթաթաւ.
accusatio, ամբաստանու- ferreus, երկաթի. [կային.
թիւն. [ըլլալը.
deditio, տալն, անձնատուր
defensio, պաշտպանութիւն.
offensio, վշտացուցանելն, obnoxius, ենթակայ.
վիշտ. դժկամակութիւն.
vitulinus, նորթի վերաքե-
opinio, կարծիք. րեալ, նորթու (միս).
Cicero, Կիկերոն. vel, կամ.

Ա. 1. Fortitudo militum Romanorum magna fuit. 2. Magna est similitudo mortis et somni. 3. Solitudo consuetudine longa patri meo grata est. 4. Imagines patrum et matrum filiis carae sunt. 5. Multae orationes Ciceronis servatae sunt. 6. Actiones nostrae variae sunt. 7. Cardines ferrei sunt. 8. Margo libri largus est. 9. Caesar cruento pugione amicorum suorum occisus est. 10. Vos carnem suillam magis amatis; nos magis amamus carnem vitulinam vel bubulam.

Բ. 1. Ամենայն մարդիկ բարի առողջութիւնը կը սիրեն: 2. Շատ կարծեաց սկիզբներն մթին են: 3. Գողերն զթանձր մէգ (մթութիւն) գիշերոյ կը սիրեն: 4. Բանականութիւն մարդկեղէն՝ շատ մուրու-
թեանց ենթակայ է: 5. Քու պաշտպանութեամբ հայրենիքը թշուառ անձնատուութենէ ազատեցաւ: 6. Թիթեւներն գեղեցիկ են. չըջկներն տգեղ են: 7. Սովորութիւնն ստէպ հաճոյական է: 8. Ծղկներն հաստատուն է: 9. Արիւնաթաթաւ դաշտին ստոյգ ամբաստանութիւն եղաւ մարդասպանի:

Գ.

or, os, er եւ es ընցողներուն քաջատու թիւերը:

Linter, մակոյկ, նաւակ. planus, տափարակ.
aes, պղինձ, արոյր. aes ali- sinister, ծախող, ծախ, անհա-
num, պարտք, այն ստակն vinetus, կապեալ.
զոր մէկն ուրիշի կը պարտի. per, ընդ (հայց. առնող ան-
piscator, ձկնորս. թաղորս թիւեր).

cuprum, պղինձ.
superbia, հպարտութիւն.
aliēnus, օտար, ուրիշին.
debitus, պարտաւորեալ,
պարտ եւ պատշաճ.

que, եւ (շատկապ որ բառին
ծայրը կը կպչի, ինչպէս,
paterque «եւ հայրն».)
post, վերջը, յետ, վերի
(հայց. խնդրով).

Ա. 1. Aequor est planum. 2. Cor hominis in pectore sinistro situm est. 3. Arbores sunt altae et frugiferae. 4. Cotes sunt durae. 5. Os rubrum non semper signum est bonae valetudinis. 6. Ver amoenum est; vere itinera grata et salubria sunt. 7. Piper est acre. 8. Verbera sunt ingrata, sed saepe necessaria. 9. In alto mari non sunt parvae lintres. 10. Virtus mercedem suam certam habet. 11. Agricolae bonam segetem et multas plenasque mergites amant. 12. Latro ferrea compede vinctus erat.

Բ. 1. Մարմարինն թանկագին է: 2. Մեծ օժիտ ստեպ պատճառ մեծ հպարտութեան է: 3. Մարմին մարդկեղէն շատ եւ հաստատուն ոսկրներ ունի: 4. Դիակներն տղեղ են: 5. Յետ երկայն ճանապարհի զօրականք ստեպ պղտիկ հանգիստ (հայց.) ունին: 6. Ի ձմերան ծովն (aequor) ստեպ վտանգաւոր է նաւերուն: 7. Սիրտը մարդկան յաճախ չարչարուեցան շատ մտատանջութիւններով (cura): 8. Ար սիրեմք գեղեցիկ դարունն եւ զճանապարհորդութիւնս ընդ զուարճալի դաւառս: 9. Ամառը խիտ ծառերուն շուքը հաճոյական է ճանապարհորդին: 10. Չխորաններն յաճախ փութը մակոյկներն ունին: 11. Դիակունք զօրաց սպանելոց վարդաբեցան ծաղկամբք ի քաղաքացեաց:

Դ.

Երկրորդ կամոն: — Իզակիան անուանք:

Felicitas, երջանկութիւն.	acerbus, դաժան, դժնդակ,
paupertas, աղքատութիւն.	դառն.
utilitas, օգտակարութիւն.	aequus, արդար. հաւասար.
calx, calcis, կիր (քիթեճ).	callidus, դաւաճան, նենգաւ-
merx, merceis, վաճառք (մար).	որ, խորամանկ. լորական.
indōles, քնութիւն, քարք.	regius, արքայական, թագաւ-

nubes, ամպ.
sedes, աթոռ, կայան.
Atheniensis, Աթենացի.
olor, օրիս, կարաս.

serēnus, պարզ, յստակ, պայ-
ater, թուի, սեւ. [ծառ. Լուրջ.
apud, առ, քովը, մօտ (հայց.
ստանդ մայրաքր.).

calamitas, աղէտը.

Ա. 1. Parva voluptas saepe causa est magnae calamitatis. 2. Societatis humanae vinculum est ratio et oratio. 3. Magna semper maiestas fuit dignitatis regiae. 4. Sedulae apes magnam utilitatem habent. 5. Classis Karthaginiensium magna fuit. 6. Etiam mali homines saepe pulchras vestes habent. 7. Athenienses olim saeva peste vexati sunt. 8. Feles plerumque perfidae sunt; oves sunt piae. 9. Omnis fraus impia est. 10. Nonnullae aves albae sunt; cornices sunt nigrae. 11. Bonae merces semper suum pretium habent. 12. Multae radices medicamina morborum sunt. 13. Hiems plerumque aspera est; aestas est amoena. 14. Multae urbes antiquae celsas arces habent. 15. Callida vulpes est bestia multarum artium. 16. Milites magnam partem obscurae noctis in campis fuerunt. 17. Boni hominis frons semper serena est. 18. Nubes sunt atrae. 19. Magna fuit clades hostium; pax certa est. 20. In bellis civilibus multae caedes factae sunt. 21. Indoles plebis Romanae bona fuit. 22. Praeterita hieme multae valles alba nive refertae erant.

Բ. 1. Ծերոց իշխանութիւնը Հռովմայեցւոց քով մեծ եղաւ: 2. Ճմարիտ աստուածապաշտութիւն (pietas) աղբիւր է ճմարիտ երջանկութեան: 3. Չայն մարդկեղէն աւետաբեր է (կը քարոզէ) աստուծային գովութեան: 4. Կուպր սեւ է: Կիր սպիտակ է: 5. Շատ ազգեր սողոյգ կայան չունին: 6. Մահն ամենայն կենդանեաց դառն է: 7. Մարդկեղէն միտք աստուածեղէն ծագումն ունի: 8. Յամարայնի ծառերն գեղեցիկ տերեւներով վարդաբեալք են: 9. Անթուրութիւնն տաղակալի է: 10. Քու իշխանու-

Թեամբք փրկու եցայ մեծ դժբախտութենէ: 11. Տարօրինակ (nimius, a, um) աղատութիւնը յաճախ ստոյգ կործանում (ruina) է մեծ տէրութեանց: 12. Մեծ քաղաքներն ստէպ կայան են մեծ աղքատութեան: 13. Նեղ հովիտն (vallis) ունի հաճոյական եւ հովանաւոր կայաններ: 14. Բարեպաշտ մահն սկիզբ (principium) է յաւիտենական երջանկութեան: 15. Մի քանի ժողովուրդք չունին (nullus, a, um, աշակնաւ) քաղաքներ եւ ամրոցներ: 16. Մեր վարդապետը միշտ ըւրջ ճակատ ունի: 17. Ար սիրեմք բարձր փեկոններու խիտ տերեւները: 18. Բարձր լեռանց վրայ կայ (est) յաւիտենական ձիւն: 19. Նոր վաճառք յաճախ թանկագին են: 20. Միտքն աստուածեղէն՝ աղբիւր է մարդկեղէն մտայ: 21. Սեւ կարապ դուզնաբեայ (rarus, a, um) թռչուն է:

Ե.

as նա is ընցողներուն բացառութիւնը:

As, assis, փող, ստակ.	Livius, Լիւիոս.
annālis, տարեգիր.	nummus, ստակ, դրամ.
orbis, շրջանակ. orbis terrarum, աշխարհ, տիեզերք ողջոյն.	acūtus, սուր, սրածայր.
victor, ծրի, յաղթող.	dolōsus, ննգաւոր, կեղծուստիք.
mollis, is, փափուկ, զոդտրիկ, մեղմ, կակուղ, զիւրգ.	frigidus, ցուրտ, պառ, ցըրտագին.
Capitolium, Կապիտոլիոն.	quotidianus, համապազօրեայ.
incendium, հրդեհ.	ortus, ծնեալ, ծագեալ, ելեալ.

Ա. 1. As Romanus erat parvus nummus. 2. Artifices assem magis amant, quam artem. 3. Vas aureum pretiosum est. 4. Aves rapaces acutos ungues habent. 5. Annales historiae Romanae pleni sunt illustrium virorum. 6. Capitolium in alto colle situm erat. 7. Homines magnum amorem habent sui sanguinis. 8. Vermes teneri sunt et molles. 9. Saepe magnus ignis ex doloso cinere ortus est. 10. Universus orbis

terrarum hominum causā factus est. 11. Divites amant lapides pretiosos. 12. Ex humido pulvere, ut vulgi falsa opinio est, saepe parvi vermes orti sunt. 13. Panis quotidianus donum est Dei.

Բ. 1. Մի քանի ձիւնք յափշտակիչ են: 2. Մահն է ստոյգ վախճան աշխատանայ: 3. Չմեռուան ամիսները ցուրտ են: 4. Առնէտներն տգեղ են եւ յափշտակիչ: 5. Առիւծն ունի զօրաւոր ու հաստատուն եղունգներ: 6. Քու ծննդեանդ օրը տարուան առաջին ամսոյն մէջն է: 7. Մեր հայրենիքն ունի շատ բլուրներ եւ լեռներ ու մեծ գետեր (amnis): 8. Պղտիկ կրակ յաճախ պատճառ է մեծ հրդեհի: 9. Հռովմայեցիք բոլոր աշխարհի յաղթողք եղան: 10. Տղեղ առնէտներն մեծ վախ ունին կատուներէ: 11. Տարեգիրք Լիւիոսի գեղեցիկ են ու հաճոյական: 12. Չկուք ունին պաղ արիւն:

Զ.

x նա s եւ յառաջ բաղաձայնով ընցող անորանց բացառութիւնը:

Apex, զագաթ, սրածայր գլխարկ.	Helvetia, Հելւեթիա, Զուիցերիա.
cortex, կեղեւ.	Hispania, Սպանիա.
culex, մծղուկ.	calidus, տաք, ջերմ.
silex, կայծքար, կիծ.	oppositus, հակառակ.
vertex, ծագ, զագաթ.	sanctus, սուրբ.
torrens, հեղեղ.	glaber, ողորկ, յոկեալ.
occidens, արեւմուտք.	tener, փափուկ, զորովական.
oriens, արեւելք. [ընդմ].	(սէր), մատաղ, քնքուշ.
sacerdos, ծիս, քահանայ.	initio, ի սկզբան, նախ եւ.
Brutus, Բրուտոս.	յառաջ, նախ, զառաջինս.
Cassius, Կասսիոս.	postea, յետոյ.

Ա. 1. In Hispania sunt magni greges tenerarum ovium. 2. Codices antiqui doctis viris cari sunt. 3. In alto vertice montium etiam aestate nix est. 4. Sacerdotes Persarum altum apicem habent. 5. Culices sunt parvi. 6. Non-

մեծ երկիւղի: 13. Գեղեցիկ աթոռն թագաւորին է ի
դեղին ոսկւոյ եւ ի սպիտակ փղոսկրէ: 14. Դաշինք ժո-
ղովոց եւ իշխանաց սրբազան են: 15. Յիշողութիւնն
աստուածային պարգեւ է: 16. Նաեւ պղտիկ կշիռ-
ներն (pondus) ստէպ ծանր են: 17. Առողջ միտք յա-
ռողջ մարմնի մեծ բարիք է: 18. Ճանապարհորդու-
թիւն ընդ թանձր անտառս ստէպ հաճոյական է:
19. Քառակուսին ունի ուղիղ անկիւններ եւ հաւասար
կողեր (սրունքներ, latus): 20. Իղիականն եւ Ոգիսա-
կանն՝ Հոմերոսի մեծ վէպերն են: 21. Ոչ ամենայն
խնկեղէնք ունին հաճոյական հոտ:

Բ.

Բացառութիւնք:

Pinguis, գէր, լիք, պարարտ,	morosus, ծանծրամակ,
յոյր.	տխրադէմ.
forma, ծնւ, կերպարանք.	mutus, մունջ, համր, անբար-
sententia, վճիռ, ասացուածք.	solus, միայնակ, առանձին.
կարծիք.	sordidus, պիղծ, աղտոյի,
vacca, կով.	[քեր].
laniger, աստեղէն (քղա-	splendidus, շքեղ, փառաւոր.

Ա. 1. Sol est splendidus. 2. Vultures magni
et rapaces sunt. 3. Timidi turtures domicilia sua
in silvis habent. 4. Iuventus est laeta, senectus
est morosa. 5. Nemo sempiternam, iuventutem
habet. 6. Virtutis tuae non tu iudex es sed, Deus.
7. Deus solus est auctor nostrae salutis. 8. Magnae
paludes saepe ab hominibus fertiles factae sunt.
9. Oves sunt pecudes lanigerae. 10. Sus est sor-
dida et foeda. 11. Grues sunt magnae et robustae.
12. Canes sunt hostes timidorum leporum.
13. Agricolae plerumque magnam copiam lactis
habent. 14. Vetus proverbium est: Multa capita,
multae sententiae.

Բ. 1. Աշ առ (ad հայ. ինքիւր) ամենայն կե-
րակուրս հարկաւոր է: 2. Ի Սպանիա բազում կուսանք
արծաթեայ սանտրներ ունին: 3. Աստուածապաշտու-

թիւնն (pietas) է մայր ամենայն առաքինութեանց:
4. Մարդիկ են տեաքք ողջոյն (universus) երկրի
(tellus): 5. Կատուներն թշնամի են փոքր մկանց:
6. Կաթն է քաղցր եւ հաճոյական (iucundus):
7. Գլուխն մարդկային (մարդոյ) մեծ արժանաւորու-
թիւն ունի: 8. Ոչ արեգակն միայն պատճառ է ջերմու-
թեան: 9. Քու քոյրերդ ունին գեղեցիկ սանտր մա-
զերնուն վրայ (in): 10. Նաեւ մեր երկիրն ասող
(մի) է: 11. Նաեւ համր անասունք կը սիրեն իրենց
ծնունդքը: 12. Չեւ մարդկային գլխոյ լի է մեծ վայել-
չութեամբ (dignitas): գլուխք անասնոց յաճախ
տգեղ են:

Թ.

Երրորդ հոդովման վրայ խառն օրինակներ:

Consolatio, մխիթարութիւն.	Promptinus, Պոմպինեան.
potio, ըմպելի, օշարակ.	testis, վկայ.
pars, մասն, բաժին.	[ցաւոր].
Tamēsis, Թամիզ (գետ).	fugax, փախստական. ան-
aeger, հիւանդ, խօթացեալ.	fragilis, քիւմուտ.
caduceus, վաղանցուկ, խա- խուլ, ասպականացու. տկար.	irreparabilis, անղարմանելի.
canus, ալեւոր, սպիտակա-	rectus, ուղիղ.
dimidius, կէս.	[քեր].
indomitus, անզուսպ, խեղ,	reliquus, մնացեալ.
անսաստ, ամենի, անհամ-	serus, ուշ, դանդաղ.
բոյր.	victus, յաղթեալ, պարտեալ.
medius, միջին. մէջտեղինք.	Januarius, Յունուար. [տոչ.
notus, ծանօթ.	cavum, i, փոս, խորք, խո-
	filia, դուստր.
	quattuor, չորս.
	minus, նուազ.

Ա. 1. Vita nostra parva pars est temporis.
2. Annus quattuor partes habet, ver, aestatem,
autumnus, hiemem. 3. Historia est testis temporum,
lux veritatis et nuntia vetustatis. 4. Virtus sola
purus fons est verae laudis. 5. Nunc multi dis-
cipuli molestam tussim habent; praeterita hieme
omnes ravi et tussi liberi erant. 6. Conscientia
rectae voluntatis magna est consolatio in cala-
mitatibus. 7. Breve et molestum est iter per

vitam caducam. 8. Tempus fugax et irreparabile est. 9. Cor humanum situm est in media parte pectoris. 10. Parvi passeress molestae aves sunt. 11. Aestate anates saepe siti vexatae sunt. 12. Prudenti consilio senum nos omnes ex magno timore servati sumus. 13. Domicilia hominum praesidia sunt contra vim tempestatis. 14. Cava glirium et murium parva sunt; maiora sunt cava vulpium. 15. Vetera vectigalia minus gravia sunt, quam recentia. 16. A muro hostium magni lapides deieci sunt in capita militum Romanorum. 17. Magnum est robur bouum et equorum. 18. Facinora veterum Graecorum et Romanorum illustria sunt. 19. In Tamesi amne magna multitudo est parvarum lintrium et magnarum navium. 20. Inter Jovem et reliquos deos saepe acres lites erant. 21. Luna lucem suam a sole habet. 22. Non omnia animalia calidum sanguinem habent. 23. Mali homines saepe magnum timorem habent mortis futurae. 24. Mala societas pestis est morum bonorum. 25. Superbi pavones pulchras pennas habent, sed pedes foedos. 26. Lepores teneram carnem habent. 27. Magna pulchritudo est in certo ordine. 28. Ossa senum fragilia, puerorum mollia sunt. 29. Multa aenigmata obscura et difficilia sunt. 30. Omnis sal marium amarus est.

Բ. 1. Գայլերն թշնամիք են ոչխարաց, նապաստակներն՝ սագերու, բաղերու եւ հաւերու: 2. Գեղեցիկ դարուն պատկեր է առաջին երիտասարդութեան. ծոյլ ձմեռն պատկեր է դանդաղ ծերութեան: 3. Անաստ աղատութիւն յաճախ պատճառ եղաւ խիտ ստրկութեան: 4. Ուտերը յաճախ են ճշմարիտ պատկերը իրենց հօրերուն. դասերը իրենց մօրերուն: 5. Թռչերն զետեղեալ են մերձ ի սիրան եւ ի լեարդ: 6. Ծարաւէն տանջեալ ճամբորդներու մեծ բարիք է պայծառ աղբիւր (մը): 7. Ճանապարհորդութիւնը յաճախ օգտակար են հիւանդ մարդիկ-

ներու: 8. Հռովմայ ու Նէապոլոյ մէջ են Պոնտինեան ճահիճք: 9. Արգասաւոր որթն ի գարնան շատ նոր ուռեր ունի: 10. Կարմիր երեսն (os) միշտ նշան չէ առողջութեան: 11. Արեւն յաճախ պայծառ չէ ամպերու պատճառաւ: 12. Մեծ կահ կարասի ծանր բեռ է: 13. Խօսք իմաստուն ծերոց ստէպ տաղտկալի են կոպիտ (rudis) երիտասարդներու: 14. Բարձր լերինք Ատուծոյ խորաններն են: 15. Նաւք կարքեղանացոյ ընդ երկար խոշտանդեցան բռնութեամբ (vi) փոթորիկ: 16. Բերդին բարձր աշտարակին վրայ գեղեցիկ խաչ (մը) կար: 17. Խոհեմ խօսքերն ցանցառ չեն. ցանցառ են իմաստուն արարք: 18. Ստէպ դասն է ըմպելին նաեւ ոսկեղէն դգալէ (մը): 19. Ի բերանոյ իմաստուն մարդ ունին (այսինքն՝ կը սորվին) մանկունք իրենց առաջին աղօթքներն: 20. Մեծ են փառք (dignitas եւ.) պատկեալ գլխոյ:

ՓԼՈՒԽ Ե. Մ

ՀՈՐՐՈՐԴ ՀՈՒՈՂՈՒՄՆ

(ԲԵՐԷԻ. ԳԼ. Ը.)

Ա.

Արականք ու չեղորք: — Կոմոնաւոր Հոյովներ:

Auditus, լսելիք.	reverentia, մեծարանք, պա-
consensus, հաւանութիւն.	տիւ, յարգութիւն.
equitatus, հեծելազօր.	similis, նման.
exitus, ելք. յաշողութիւն.	septentrionalis, հիւսիսային.
flexus, ծալք, կրկնում (գ. օ.	curvatus, ծուռ, կորացեալ.
ծոռն կրկնել).	gloriosus, փառաւոր.
fluctus, ալիք, կոհակք.	invictus, անյաղթ.
gustus, ծաշակելիք. [թիւն.	rigidus, կարծր, պինդ, մաս-
magistratus, ոստիկանութ-	տիկ, ամողորք.
occasus, մուտք (արեւու),	tardus, ուշ, դանդաղ.
արեւմուտք.	transitus, անցք.
olfactus, հոտոտելիք.	visus, տեսանելիք.
ortus, ծագումն, ելք, արեւելք.	natio, օնի, ազգ.
actus, շոշափելիք.	potestas, ատի, իշխանութիւն.

Sophocles, Սոփոկլէս.
instrumentum, գործիք.
natūra, քնութիւն.

Alpes, ium, Ալպեան լեռնք,
vehemens, սաստիկ. [Ալպ.
quinque, հինգ.

Ա. 1. Homines quinque sensus habent, visum, auditum, gustum, olfactum, tactum. 2. Magna auctoritas fuit senatus Romani. 3. Visus et auditus principatum habent reliquorum sensuum. 4. Hostes vehementi impetu (յարձակումն) militum nostrorum victi sunt. 5. Motus siderum varii sunt. 6. Autumno pomi fructibus refertae sunt. 7. Cervus alta cornua habet. 8. Dextrum cornu (Թեւ) exercitus nostri firmum fuit; in sinistro cornu victi sumus. 9. In regionibus septentrionalibus plerumque magnum gelu est. 10. Siderum cursus est ab ortu ad occasum. 11. Flexus genuum est signum reverentiae. 12. Vehementes motus animi fluctibus maris similes sunt.

Բ. 1. Ստէպ սաստիկ հնչիւն լսելեաց (եղ.) վնասակար է: 2. Ալպեանց անցքն Աննիբաղայ բանակին տաղտկալի եղաւ: 3. Ոստիկանաց իշխանութիւնը մեծ է (Նարգիսնէ. ոստիկանաց [արքայ.] մեծ իշխանութիւն է): 4. Զանազան ազգեր զանազան սովորութիւններ ունին: 5. Կեանք մարդկային բազում դիպուածոց ենթակայ է: 6. Մեծ զօրութիւն (մը) կայ զգայութեանց մէջ: 7. Ելք (exitus, ել.) պատերազմաց անստոյգ են: 8. Փառաւոր դարձ բանակի մերոյ հաճոյ եղաւ ծերակուտին եւ քաղաքացոց: 9. Բլուրք եւ լեռնիք տաղտկալի են հեծեալզօրուն: 10. Ծունկը ծերոց գանգաղ են եւ ծանր: 11. Սոփոկլէսի քերթութիւններն (carmen) լի են վայելչութեամբ (dignitas): 12. Լուսնոյ եղջիւրներն ծուռ են:

Բ.

Внѣ. տրակ. նա քաց. ubus. — Domus քառիս հոյու-
վորսն: — Իզակիսն անոռանք:

Discensus, չու, երթ, մեկնիլն. gladius, սուր.
portus, նաւահանգիստ. aptus, յարմար.
quercus, կաղնի.
paucus, քիչ.

specus, անձաւ, այր.
magnitudo, ինս, մեծութիւն.
ingenium, միտք, ոգի, խելք.
sagittarius, աղեղնաւոր.

tenuis, նոյրք, տկար, թեթեւ.
քարակ.
sub, ընդ, տակը (քաց. կ'առ-
նոն).

Ա. 1. Bestiae ferae saepe in specubus domicilia sua habent. 2. In lacubus et fluminibus multi pisces sunt. 3. Stellarum cursus non noxius est partibus; in omnibus partibus naturae benigna vis est. 4. Facinora magna non artibus corporis, sed artibus ingenii facta sunt. 5. Etiam dominus regiae domus casibus fortunae obnoxius est. 6. In domibus divitum Romanorum opacae et splendidae porticus erant. 7. Manus nostrae ad multos labores aptae sunt. 8. Acus tenues sunt et acutae. 9. Non in acubus et sermonibus mulierum, sed in gladiis et consiliis virorum civitatis salus sita est. 10. Reditus domum pueris semper iucundus est; domi pueri apud parentes, fratres, sorores, multa gaudia habent. 11. O cara domus, sub tuo tecto lux vitae meae orta est!

Բ. 1. Բռնութիւն ալեաց (fluctus) ստէպ վնասակար է նաւահանգիստներու: 2. Բարբարոս ժողովուրդներ յաճախ իրենց զօրութիւնն ունին յաղեղս եւ ի նետս աղեղնաւորաց. իրենց բնակութիւնն չէ ի քաղաքս եւ յամրոցս, այլ յանտառս եւ յանձաւս: 3. Ի տուն դառնալն զուարճալի է. տնէն մեկնիլն դժուար է. ի տան եւս ի նաւահանգստի եմ: 4. Անտառք ի գերմանիա ունին շատ հին եւ զօրաւոր կաղնիներ: 5. Մեր ձեռաց արուեստներով մեր տներ զարդարուած են: 6. Հարուստներն գեղեցիկ տներ ու զարդարուն գաւթիներ ունին. բայց միշտ ողջ անդամներ եւ զուարթ դէմք չունին: 7. Շատ գետեր իրենց մեծութեամբ լճերու նման են:

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ.

Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Դ Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ւ Մ Ն

(Բերմ. Գ. Լ. Թ.)

Ա.

Administratio, տեսչութիւն, հոգաբարձութիւն.	festus, տօնական, տօնակարգ.
fragilis, դիւրաքեղ. անցաւոր.	incertus, անստոյգ.
fallax, խաբեքայ.	publicus, հասարակ. res publica, տէրութիւն, հանրապետութիւն.
speculum, հայելի.	vanus, ընդունայն, պարծենկոտ. [թիւն.
Maius, Մայիս.	philosophia, փիլիսոփայութիւն.
accuratus, փոյթ, մտադիր.	scientia, գիտութիւն.
honestus, հոգացող.	
arduus, դժուարին.	

Ա. 1. Administratio rei publicae ardua res est. 2. Pulchra facies non semper est speculum animi boni. 3. Spes nostrae incertae sunt et fallaces. 4. Dies diei similis est. 5. Philosophia est scientia rerum divinarum et humanarum. 6. Meridies plerumque calidus est. 7. Dies iuventutis similes sunt diebus veris. 8. Magnae voluptates (հեշտութիւն) saepe causae sunt magnae perniciiei. 9. Pueri dies festos amant.

Բ. 1. Պայծառ երես պատիւեր է ցնծութեան եւ յուսոյ: 2. Լաւ մարդուն խօսքն հաւատք (հաւատարմութիւն) ունի (խօսքին հաւատք կ'ընծայուի): 3. Վանակն նման է սառուցի (glacies): 4. Սկզբունք ամենայն իրաց փոքունք են: 5. Յուսոյ մէջ ստեպ մեծ միջիթարութիւն կայ: 6. Ստեպ երկայն շարք բարի աւուրք ունի տխուր վախճան: 7. Մահն ստոյգ է. անստոյգ է օր մահուան: 8. Ես աւելի կը սիրեմ կարեւոր բաներն քան թէ զուարճալիներն: 9. Մայիսն ունի շատ գեղեցիկ օրեր (հայց.):

Գ Լ Ո Ւ Խ Է.

ՅՈՅՆ ԱՆՈՒԱՆԲ: — ԶԱՐՏՈՒՂՈՒԹԻՒՆԲ ՀՈԼՈՎՄԱՆՑ:

— ԽԱՌՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ:

Ա.

Առաջին հոդուում:

Aloë, es, հալուէ.	pyrites, զայլախազ.
Circe, Կիրկէ. [ծաղկաքաղ.	Anchises, Անքիսէս.
epitome, համառոտութիւն,	familia, ընտանիք.
grammaticae, քերականութիւն.	invidia, նախանձ.
musicae, երաժշտութիւն, ներդաշնակութիւն.	Minerva, Աթենաս. [տոնի.
Phoenix, Փինիկէ.	adversarius, հակառակորդ.
Aeneas, ae, Ենէաս.	Ascanius, Ասկանիոս.
borcas, հիւսիսային հողմ.	Atreus, Ատրէոս.
anagnostes, ae, ընթերցող.	poculum, քաժակ. [տնին.
Atrides, Ատրունի.	domesticus, ընտանի. առ.
cometes, գիսաւոր պստղ.	Latinus, լատիներէն.
sophistes, սոփիստ, քննադատ.	venenatus, թունաւորեալ.
	Achilles, is, Աքիլլէս.
	Socrates, Սոկրատէս.

Ա. 1. Gloria Minervae reliquis deabus saepe causa invidiae erat. 2. Vita parentum filiis et filiabus cara est. 3. Boni patres familias parsimoniam et diligentiam amant. 4. Sedulis filiabus familias opera domestica grata sunt. 5. Phoenix antiquis temporibus clara fuit. 6. Pocula Circes venenata erant. 7. Multi homines musicen amant. 8. Aeneas erat filius Anchisae. 9. Ascanius Aeneae similis erat. 10. Discipuli parvam epitomen ex grammaticae Graeca habent. 11. Pyrites est durus. 12. Atridae erant filii Atrei. 13. Inter Atridas et Achillem magna lis fuit. 14. Boreas est frigidus. 15. Cometae non sunt periculosi. 16. Principes saepe doctos anagnostas habent. 17. Sophistae fallaces et vani erant.

Բ. 1. Շատ տաճարներ սրբազան էին աստուածոց եւ աստուածուհեաց: 2. Ընդունայն ցանկութիւն.

ներն իմ դասերը չեն հաճելի: 3. Հոգացող մարդն ընտանեաց (արհ.) ոչ երբեք ծանր է աշխատութիւնը: 4. Փիւնիկէի ծովեզերաց վրայ (in) կային շատ փարթամ (opulentus) քաղաքներ: 5. Մեծ էր զօրութիւն Ատրոնեաց: 6. Իմ աշակերտք կը սիրեն լատիներէն քերականութիւնը: 7. Ասկանիոս Ենեասին որդին է: 8. Մեկնին Յունաց՝ անհաճոյ եղաւ իրիկէի: 9. Հալուէ դառն է: 10. Ճանապարհք բազում գիտաւոր աստեղաց ծանօթ են: 11. Մտադիր ունկնդիրք հաճոյ են ընթերցողին: 12. Սոկրատէս իմաստակ չէր. այլ հաւանակորդ է իմաստակներու (սեւ.):

Բ.

Երկրորդ հոդովումն:

Individuus, անհատ, անբաժանելի.	lingua, լեզու.
invisus, անտեսեալ, ոխերիմ.	messis, is, հունձք. [մանեւն.
Delos, Դելոս.	sementis, սերմն, ցանք, սեր-
triumvir, եռասպետ.	multitudo, inis, քաղմութիւն.
Diana, Անահիտ.	splendor, oris, շքեղութիւն,
	փառատրութիւն. ցոյս.

Ա. 1. Atomī sunt individuae. 2. Prima paragraphus facilis est. 3. In Graecia multae dialecti erant. 4. Terra magnam diametrum habet. 5. Una manus dextra est, altera sinistra. 6. Auctoritas unius viri saepe maior est, quam multitudinis. 7. Victoria non solius ducis opus est, sed etiam exercitus. 8. Utrius gloria maior est? 9. Deus est auctor totius mundi. 10. Solis splendor maior est, quam ullius ignis. 11. Vir bonus nulli alii molestus est. 12. Res alius non sunt tuae res. 13. Multa verba (բառ) sunt generis (սեւ) neutrius (չէղբ). 14. Multae res uni gratae sunt, alteri ingratae. 15. Modestia nulli puero et nulli puellae molesta est. 16. Vita nullius viri et nullius feminae omni culpa libera est. 17. Aliud tempus est sementis aliud messis. 18. Unus triumvirum corona regia ornatus est.

19. Musae nullum poëtam magis amant, quam Orpheus. 20. O Orpheu, tui cantus etiam diis grati erant. 21. Nulli deum Delos magnis cara est, quam Apollini. 22. Etiam Diana Delon amat.

Բ. 1. Ոչ մի հիւլէ մասեր ունի: 2. Յոյն լեզուն շատ դաւառականներ ունի: 3. Մարդ տէր է բոլոր երկրի: 4. Մարդիկ չունին ամէնքը հաւասար իշխանութիւն. մէկուն իշխանութիւնը մեծագոյն է քան միւսինը: 5. Ուրիշ մարդուն պատիւներն ստէպ գէշ մարդիկներուն նախանձու պատճառ են: 6. Մեր կեանքին պարգեւն՝ միայնոյն Աստուծոյ է: 7. Մէկուն տաղտկալ է ամառն. ուրիշին՝ ձմեռն: 8. Ոչ ուրուք մարդոյ կեանքն ազատ է ի մտատանջութեանց (cura): 9. Եւ ոչ մէկ վարդի գեղեցկութիւնն յաւիտեանական է: 10. Յիմար խօսքեր ոչ այլու՞մ ումք հաճոյական են եթէ ոչ (quam) յիմար մարդու: 11. Ուրիշ է վարձք առաքինութեան, ուրիշ է մոլութեան: 12. Մայր իմ ունի մէկ եղբայր ու մէկ քոյր, բայց եւ ոչ մէկուն (ոչ միւսն եւ ոչ միւսուն) նման է: 13. Որիէսին վէպերն հռչակաւոր էին: 14. Աստղիկ (Venus) կը սիրէ Իդէոնը. Պալլաս յաւիտեանական ատելութիւն ունի Իդէոնին դէմ:

Գ.

Երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ հոդովումներ:

Neoeles, is, Նեոկլէս.	aër, օդ.
Themistocles, Թէմիստոկլէս.	aether, եթեր.
basis, is, խարխուլ, հիմ.	tonitrus, us, որոտմունք.
mathesis, մաթէմատիքա,	laurus, դափնի.
ուսողութիւն.	luxuries, ei; luxuria, ae, անա-
poësis, քանաստեղծութիւն.	ռակութիւն. գեղեցկութիւն.
Pallas, ädis, Պալլաս.	segnities, bi segnitia, ծուլու-
Atlas, antis, Ատլաս. [նոն.	թիւն.
Agamemnon, ònis, Ագամեմ-	inscriptio, ònis, արձանագիր.
Macëdo, ònis, Մակեդոնացի.	doctrina, վարդապետութիւն.
Salämis, inis, Սաղամիս.	nihil, ոչինչ.

Ա. 1. Themistocles fuit filius Neocli. 2. Ex pulchris aenigmati pueri saepe magnam voluptatem

habent. 3. Omnes docti homines amant poësim. 4. In basi statuarum inscriptiones sunt. 5. Nomen Pallados est aliud nomen Minervae. 6. Inter Achillem et Agamemnona magna lis fuit. 7. Persae in pugna ad Salamina a Graecis victi sunt. 8. Immensa sunt itinera siderum per altum aethera. 9. Aves aëra amant, pisces aquam. 10. Magnum tuum est onus, o Atla! 11. In omnibus pugnis contra Macedonas Persae victi sunt.

12. Tonitrus nunquam noxius est; tonitrua nullam vim habent. 13. Laurus in multis terris rarae sunt; sed Italia multas lauros habet. 14. Statua regis lauro ornata est. 15. Montes equitatu nostro molesti erant.

16. Nihil pernicii causa a Deo factum est. 17. Luxuries saepe est causa paupertatis. 18. Ex luxuria multa mala orta sunt. 19. Omnis segnitie molesta est. 20. Praeceptor non amat segnitiam puerorum.

Բ. 1. Հովերոսի վէպերուն մէջ կայ ճշմարիտ գեղեցկութիւն: 2. Ծայլ մարդիկ չեն սիրեր ուսողութիւնը: 3. Ես կը սիրեմ իմ խցի մարդը օդը: 4. Ամառը կ'ըլլան (Բրէժ. են) շատ որոտմանը եւ կայծակներ, բայց կայծակն միայն վտանգաւոր է. որոտումը վտանգաւոր չէ: 5. Չեղկութիւն մայր է բազում ախարի: 6. Չեր ծուլութիւնն պատճառ է ձեր դժբախտութեան:

Դ.

Անհոյո՞վ եւ պատասխանող անոնանք:

(Բէր. Գ. Ժ. Ժ.)

Fas, օրինաւոր, արդար, օրաւացի, օրէն (է).	iussu, հրամանաւ.
nefas, անիրաւ, ասօրինաւոր (քան), օրէն չէ.	sponte, կամաւ. mea sponte, իմ կամօքս.
mane, յառաւոյն.	plerique, բազումը.
	plurimi, շատերը.

nequam, չար, ասպիւրատ. [քով.	dicere, ըսել.
pondo, ծանրութեամբ կշիռն.	libra, ae, լիւր.
natu, ծննդեամբ, հասակաւ.	sapientia, իմաստութիւն.
natu maior, տարւոր (մեծ).	beatus, երջանիկ.
noctu, գիշերանց, գիշերի.	peccatum, մեղք, յանցանք.
	nisi, եթէ ոչ, բայց միայն.

Ա. 1. Semper fas est dicere verum. 2. Omne nefas impium est. 3. Mane clarum erat. 4. Primo mane aves alacres sunt. 5. Nihil ab omni parte beatum est. 6. Servi nequam saepe vafri sunt. 7. Donum regis fuit corona aurea libram pondo. 8. Cicero natu maior erat, quam Caesar. 9. Noctu plerique homines domi sunt. 10. Plurimorum animalium domicilia in silvis sunt. 11. Ego mea sponte diligens sum; tu iussu praeceptoris. 12. Non omnes homines sua sponte diligentes sunt.

Բ. 1. Չէ օրէն սուտ ըսել: 2. Առաջին առաւօտն է: 3. Մշակներն շատ կանուխ դաշտերու մէջ են (կ'ըլլան): 4. Ոչինչ է բարի եթէ ոչ Աստուած. ոչինչ է չար եթէ ոչ մեղք: 5. Ստեպ չար մարդ պատիւ ունի եւ փառք (հայց.): 6. Աղքատն ոչ (պլլ) ինչ ունի, եթէ ոչ կեանքն եւ առողջ անդամներ (հայց.): 7. Ագամեմնոն տարւոր մեծ էր քան զԱլքիլէս (աղ.): 8. Բազումը ի մանկանց գիշերանց երկչոտ են: 9. Ընդունայն է իմաստութիւն բազում մարդկան: 10. Գունքուն կամաւ պարկեշտ ես: 11. Գուք ձեր կամաւ աղքատը էր. քիչ մարդիկ իրենց կամաւ աղքատը են:

Ե.

Անեզականներ:

(Բէր. Գ. Ժ. Գ.)

Hierosolyma, Երուսաղէմ.	Spartānus, Սպարտացի.
insignis, երեւելի, հոյակապ.	Epaminondas, Եպամինոնդ.
Miltiades, Միդիադէս.	ղաս.
rigidus, ստուրգեալ.	Pelopidas, Պելոպիդաս.
erga, դէպ առ, դէպ ի (հայց. կ'առնու).	

Ա. 1. Imperator Titus erat amor et diliciae generis humani. 2. Multi homines divitias amant, pauci virtutem. 3. In virtute certae sunt magnaeque divitiae. 4. Noctu plerumque densae tenebrae sunt. 5. Nuptiae sororis meae laetae fuerunt. 6. Athenae a Miltiade et Themistocle ex magnis periculis servatae sunt. 7. Thebae ab Epaminonda et Pelopida magna belli gloria (բանակեալ) ornatae sunt. 8. Memoria maiorum posteris grata est. 9. Veii Romae vicini erant. 10. Delphi erant urbs Apollinis. 11. Arma sunt militum vestimenta; in castris (բանակեալ) gaudium militum est. 12. Magna fuit calamitas Hierosolymorum. 13. Alpes altae sunt sempiterna nive rigidae. 14. Sardes divitiis et luxuria insignes erant.

Բ. 1. Համեստ եւ փութաջան աշակերտք հաճուած իւն են վարդապետին: 2. Ստէպ փնտաւար է՝ որդւոց (որակ) հարստութիւն (ինչք) ծնողաց: 3. Գեղեցիկ է լոյսն. տղեղ է խաւար: 4. Աթէնք ի մեծի թշնամութեան էր ընդդէմ թեբէի: 5. Մեծագոյն է փառք Աթէնքի եւ Գեղիքի քան զփառս Շոշի եւ Սարգիկեայ: 6. Մեր նախնեաց (որակ) հաճելի հոգ էր բախտ սերնդոց իւրեանց: 7. Զօրականք կը սիրեն զկեանս ի բանակի: 8. Գործածութիւն զինուոց հաճութիւն է զօրականին:

2.

Զատն Աշակերտութիւն ունեցողներ:

(Քերթ. ԳԼ Ժ. Ի. Ե-Ե.)

Aedes, 1. տաճար. 2. տուն.	sepulcrum, գերեզման, տա-
aqua, 1. ջուր. 2. ջերմուկ.	պան.
copia, 1. առատութիւն. 2. բա-	littera, 1. տառ. 2. նամակ.
նակ, զունդ. [ցեալ.	3. գրագիտութիւն.
aegrotus, հիւանդ, խօթա-	socius, ընկեր.
philosophus, փիլիսոփայ.	vesper, ժի, երեկոյ. [կար.
mihi, ինծի.	salutaris, փրկարար. օգտա-

1. Երբ գոյականն անգլական է, իւր բայն յոգ. կը դրուի, ինչպէս գրաբարի մէջ:

Ա. 1. Aedes Dei sancta est. 2. Nullae sunt divitiae in aedibus meis. 3. Aquae saepe aegrotis salutares sunt. 4. Aqua hominibus et bestiis et plantis necessaria est. 5. In paucis libris nulla littera falsa est. 6. Litterae patris mei mihi gratiae fuerunt. 7. Copiae Caesaris per totam hiemem in castris erant. 8. Auxilia sociorum erant in armis.

9. Servi vesperum amant; vespere plerumque labore liberi sunt. 10. Corpus tamquam vas est animi. 11. Etiam in pulchris vasis saepe foedae res sunt. 12. Vasa argentea minus pretiosa sunt, quam vasa aurea. 13. Multa loca nostrae regionis amoena sunt. 14. In libro meo pauci loci difficiles sunt.

Բ. 1. Քու նամակդ գիտնական (doctus) է ու գեղեցիկ: 2. Մեր տունն (aedes) պղտիկ է եւ պարզ: 3. Յերեկոյի միակ եմ եւ միշտ զուարթ: 4. Զարհոգիի գեղեցիկ մարմնի է իբրեւ սեռւ թոյն յոսկեղէն անօթի: 5. Ի տան մերում սակաւ է թիւ անօթից: 6. Գերեզմանք ստէպ տիւր տեղեր են: 7. Փիլիսոփայից դրքերուն մէջ ստէպ կան աղօտ տեղւանք:

Ի.

Ամեն հոյովմանց վրայ խառն օրինակներ:

Asia, Ասիա.	tam, այնչափ, այնպէս.
figūra, ծեւ, կերպարանք.	desertus, անապատ.
Cannae, ārum, Կաննա.	externus, արտաքին.
Aeschylus, Եսքիլէս.	peritus, վարժ. փորձառու.
Darius, Դարիւս.	artificium, ծարտարութիւն.
saeculum, դար.	regnum, թագաւորութիւն.
carmen, ինի, ոտանաւոր.	Liris, Լիրիս.
abies, ժէտ, եղելին.	Siris, Սիրիս.
interpres, թարգման.	turpis, անվայել, անամփոտ.
Euripides, Եւրիպիդէս.	suavis, քաղցր.
Xerxes, Զսէրքսէս.	potus, us, ըմպելի.

Ա. 1. Mi fili, initium sapientiae est timor Domini. 2. Divitiae sunt vanae; in virtute sunt

vera decora. 3. Vertices altorum montium etiam aestate multa nive referti sunt. 4. Romani illustri pugna ad Cannas ab Hannibale victi sunt. 5. In una navi salus rei publicae sita erat. 6. Exercituum itinera per regiones desertas saepe magnis periculis obnoxia sunt. 7. Sonitu tonitruum magnus terror in castris ortus est. 8. Vir probus magnam mercedem virtutis suae habet in conscientia rectae voluntatis. 9. Nulla societas est felium et murium. 10. Utilitas fidelium canum et celerium equorum nota est. 11. Nullius hominis vita per omne tempus curis libera est. 12. Consilium et sapientia est in senibus; in iuvenibus robor est et fortitudo. 13. Nihil tam grave onus est, quam conscientia scelerum. 14. Athenae erant patria Aeschylei, Sophoclis et Euripidis. 15. Multae res uni molestae sunt, alteri incundae. 16. Milites multos dies multasque noctes in armis fuerunt. 17. Turpia verba in pulchro ore sunt tamquam taetrum virus in argenteo vase. 18. Facinora Aeneae carminibus tuis, care Virgili, ornata sunt.

Բ. 1. Բարի հայր ընտանեաց ունի միշտ ամէն բան (պէշ. ցոյ. հայ.) ի բարի կարգի: 2. Միշտ ապօրինաւոր է սուտ ըսել: 3. Շատ մը (plerique) բրդոտ ոչխարներ ճերմակ են. քիչեր սեւ են: 4. Հիւանդութենէն եւ (que) ջերմէն՝ զօրութեամբ ընութեան, ոչ բժշկաց արուեստիւ փրկուեցանք: 5. Արամազդայ տաճարը (aedes) շատ ու գեղեցիկ պատկերներով եւ արձաններով զարդարուած էր: 6. Անտառին մէջ կան երկայնկարգ բարձր կաղնիներու եւ հովանաւոր հացիներու: 7. Ո՛վ բարի Աստուած, դու միայն ես աղբիւր յուսոյ մերոյ: 8. Ծովք ամենայն եւ ամենայն երկիրք լի են դործովք (սէւ.) Աստուծոյ: 9. Շատ պտուղներ քաղցր են, բայց վնասակար. այլք դառն, բայց օգտակար: 10. Մենք փութաջան ենք մեր կամաւ. ոչ քու հրամանաւդ: 11. Ջեղխութիւն Պարսից

սկիզբ եղաւ իրենց անկման (perniciēs). ոչ ուրուք ժողովրդեան եղաւ մեծագոյն կարողութիւն (եւ ոչ ժողովուրդ մը աւելի մեծ կարողութիւն ունեցաւ). թագաւորին Պարսից միայն ենթարկեալ էին ամէն ուրիշ իշխանք Ասիայ. բայց մեծ բանակք Գարեհի եւ Բսեբբոսայ յաղթուեցան Աթենացոց պղտիկ զնդէն (manus). եւ մէկ ու կէս դար վերջն Աղեքսանդր տէր էր բոլոր տէրութեան (imperium) հպարտ Պարսից: 12. Մարդուն կերպարանքն ոչ մէկ կենդանոյ այնչափ նման է, որչափ տգեղ կապկի: 13. Մէկ ձեռքն ընկեր է միւս ձեռքի: 14. Երկշուտ նապաստակներն ունին փափուկ (tener) միւս: 15. Նաեւ փոքր թռչուններն յաճախ երգի մեծ կարողութիւն (vis) ունին: 16. Մօտ (vicinus) պատերն յաճախ ունկնդիր ականջներ ունին: 17. Ստէպ խաբեբայ մոխրէն ծնած է մեծ հրդեհ: 18. Արեւելքը զարդարուած է յառաւումու ծագմամբ փառաւոր արեգական. արեւմուտքն յերեկոյի ի մութս (արեւու՝ քայ.):

Ք Լ Ը Ի Խ Ը.

Ա Ծ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Բ Ո Ւ Վ Բ Ա Յ

(ԲԵՐԷՒ. ԳԼ. ԺԱ.)

Ա.

Ածականաց վերջաւորութիւնք: — Կանոնաւոր Բաղդաստականք ու Գերադրականք:

Uva, ae, խաղող.	gravis, ծանր.
hora, ժամ.	vilis, անարգ, խոտան.
accipiter, tris, քաղէ.	locuples, շէտ, փարթամ.
mercator, օրի, վաճառական.	velox, ծէտ, շոյտ, արագընթաց.
tigris, is, վազր.	[գերազանց.
corvus, i, ագռաւ.	praestans, տնտիւս, ընտիր.
plumbum, կապար.	honestus, պարկեշտ, պատուաւոր.
crudelis, is, անզուլթ, անտուտ.	

Ա. 1. Domus sunt altae, turres sunt altiores, montes sunt altissimi. 2. Pirum est suave, uva

est suavior, mel est suavissimum. 3. Divitiae sunt gratae, valetudo est gratior, virtus est gratissima. 4. Duces sunt fortiores, quam milites. 5. Oves utiliores sunt, quam sues. 6. Tigris est animal crudelissimum. 7. Animi vires praestantiores sunt, quam corporis. 8. Virtus est praestantissimum omnium bonorum. 9. Sophocles sapiens fuit, Euripides fuit sapientior, Socrates fuit sapientissimus omnium Graecorum. 10. Veteres Galli erant feroces, Germani ferociore, Scythae ferocissimi. 11. Corvus est rapax, accipiter est rapacior, aquila est rapacissima. 12. Mercatores sunt locupletes, agricolae sunt locupletiores, principes sunt locupletissimi. 13. Tempus inventutis pretiosius est, quam aurum et argentum. 14. Ver iucundius est, quam autumnus. 15. Decora virtutis honestiora sunt, quam doctrinae. 16. Verba viliora sunt, quam facta.

Բ. 1. Որոտունն արագընթաց է. լոյսն աւելի արագընթաց. միտքն ամենէն արագընթաց: 2. Եղբայրն համեստ է. քոյրը համեստագոյն է. մայրն ամենահամեստ է: 3. Պղինձն անարգ (քիչ արժող) է. երկաթն անարգագոյն է. կապարն ամենաանարգ է: 4. Ոսկին աւելի թանկագին է քան զարծաթ (սպիտակ): 5. Հոմերոս բանաստեղծներուն ամենաերեսելին է: 6. Կայծակներն արագագոյն են քան զըրրոտունն: 7. Յոյներն խոհեմագոյն եւ հզօրագոյն էին քան զՊարսս (սպիտակ): 8. Ոչ մի ժողովուրդ յանդգնագոյն եղաւ քան զարբարոս Սկիւթացիս: 9. Ոչ մի մետաղ ծանրագոյն է քան զոսկին: 10. Կիկերոն ամեն Հռոմէացիի ճարտասաններուն աւելի հռչակաւորն, բայց նաեւ աւելի փութաջանն եղաւ: 11. Ոչինչ ստուգագոյն է քան զմահ. ոչինչ անստուգագոյն է քան զժամ մահուան: 12. Ի ձմերան ճանապարհորդութիւնք աւելի տաժանելի են քան յամարան:

Բ.

er, ilis, dicus, ficus եւ volus բարդաւանդաներ ու գերադրաւանդաներ:

Multo, շատ, աւելի, բարդաւանդաներէն յառաջ:

Longe, շատ աւելի, գերադրաւանդաներէն յառաջ:

Delphinus, i, դելփին.	integer, gri, կատարեալ.
pieus, i, փայտփոր.	egēnus, i, կարօտ.
lynx, neis, լուսալին.	magnificus, փառաւոր, շքեղ.
creber, bri, յաճախ, ստէպ.	maledicus, չարախօս. քու.
benevōlus, բարեխէր.	mobilis, շարժուն, անկայուն.
amabilis, is, սիրելի, սիրուն.	infelix, icis, ասկերջանիկ.
dissimilis, անմիմն.	թշուառ.
humilis, խոնարհ.	vituperāre, սլախարակել.
inutilis, անօգուտ.	emendāre, ուղղել.

Ա. 1. Picus est pulcher, columba est pulchrior, pavo est pulcherrimus. 2. Cornix est nigra, corvus est nigrior, nox nigerrima est. 3. Opera hominis sunt libera, verba sunt liberiora, animus est liberrimus. 4. Piper multo acrior est, quam sal. 5. Equi sunt multo celeriores, quam asini. 6. Delphinus omnium piscium longe celerissimus est. 7. Nobilissimi viri saepe sunt pauperrimi. 8. Virtus est amabilissima omnium rerum. 9. Homines saepe in simillimo genere vitae dissimillimos mores habent. 10. Utilissimi labores saepe difficillimi sunt. 11. Humillimi agri non sunt fertilissimi. 12. Nullum animal homini similis est, quam simia. 13. Vituperare longe facillimum est, emendare difficillimum. 14. Nihil est magnificentius, quam coelum. 15. Egenus parvam consolationem habet in egentiore.

Բ. 1. Գաղղիացիք խիստ (asper) էին. Գերմանք խստագոյն. Սկիւթացիք ամենախիստ: 2. Աղուէսը սուր (acer) աչուրներ ունի. լուսակն սրագոյն. արծիւն ամենասուր: 3. Ոչինչ աւելի սեւ է քան զմուրթ գիշեր: 4. Գէշ մարդիկ շատ աւելի խեղճ (էբերաբր.) են քան աղքատներն: 5. Էջն շատ աւելի (էբերաբր.) ծոյլ է

քան ձին: 6. Արծաթն շատ աւելի յաճախագոյն է քան զըսկին: 7. Ստէպ ամենէն աղքատներն ամենէն անմեղք են: 8. Ամենագիւրին աշխատանքներն ամենէն օգտակարներն չեն: 9. Շատ աւելի դժուար (քերաքր) է ուղղել քան պատարակել: 10. Թշնամեաց սէրը շատ աւելի դժուար (քերաքր) առաքինութիւն է: 11. Ոչ մի կենդանի աւելի նման է մարդու քան զկապիկ: 12. Խոնարհագոյն աղաչանք ստէպ անպիտանագոյնք (inutilis) են: 13. Ոչինչ գիւրագոյն է քան զպատարակել: 14. Մարդասիրագոյն ծնողք չունին ստէպ սիրեւորոյն զաւակունք: 15. Ամենակարօտ մարդիկ յաճախ ամենաթշուառ չեն: 16. Ատելութիւնն աւելի չարաստ է քան զբարկութիւն: 17. Ոչ ոք մարդասիրագոյն է քան զճշմարիտ բարեկամ:

Գ.

Անկանոն Բաղդատականք եւ Գերադրականք:

Prudentia, ae, խոհմութիւն.	superus, վերին. բարձր.		
tristitia, տրտմութիւն.	citra, յայտկոյս.		
verecundia, ամօթխածութիւն. մեծարանք.	prope, մերձ, մօտ.		
Atticus, i, Ատտիկոս.	ultra, յայնկոյս.		
Crassus, Կրասսոս.	prior, առաջին. [զոյն.		
mortuus, մեռեալ, մեռած.	deterior, չարագոյն, յոռու- ocior, արագագոյն.		
trochilus, ցախաարեկ. (չարը գողջոս.)	potior, լաւագոյն. potissimus, զլխաւոր.		
venenum, թոյն.	quo, որչափ. [նէս.		
consilium, խորհուրդ. միտք.	Demosthenes, is, Դեմոսթե- Aeschines, Եսքինէս. [քնի.		
pars terrarum, մասն երկրի.	frugi, (անհողով) լաւ. առա- adulātor, ōris, շողորորթ.	intra, ի մէջ, ի ներքս. in- antiquitas, ātis, հնութիւն.	timus, ներքին, մտերիմ, արտակից.
exterus, i, արտաքին. օտա- րական, եկ.	eo, այնչափ.		
infērus, ցած, ստորին.	etiam, նաեւ, եւս.		
postērus, յաջորդ, հետագայ.			

Ա. 1. Bona valetudo melior est, quam magnae divitiae. 2. Optimi liberi semper maximam verecundiam habent erga parentes. 3. Sol multo

maior est, quam terra; luna multo minor est. 4. Parva peccata saepe causa sunt maximae tristitiae. 5. Turpis vita peior est, quam honesta mors. 6. Adulatores sunt pessimum genus hominum. 7. Trochilus avium nostrarum minimus est. 8. Multo plures homines pauperes sunt, quam divites. 9. In plurimis rebus prudentia melior est, quam robur. 10. Socrates in extrema senectute veneno mortuus est. 11. Demosthenes et Cicero summi oratores antiquitatis fuerunt; prior Graecus erat, posterior Romanus. 12. Socrates vir frugalissimus (սակաւագէտ) erat. 13. Quo doctiores sunt homines, eo saepe sunt nequiores. 14. Crassus divitissimus fuit Romanorum. 15. Quo maius est periculum, eo propius plerumque est auxilium Dei. 16. Ex infima plebe saepe optimi viri orti sunt. 17. Servitus est omnium malorum extremum. 18. Inter Ciceronem et Atticum intima amicitia erat. 19. Hispania citerior minor erat, quam ulterior. 20. Homerus potissimus (զլխաւորն) est omnium poetarum. 21. Cura ocior est, quam ocissimus ventus. 22. Virtus potior est, quam omnes divitiae. 23. Salus rei publicae suprema (չերագոյն) lex est. 24. Multis ultimae regiones terrae notiores sunt, quam proximae.

Բ. 1. Ափրիկէ մեծագոյն է քան զԵւրոպա. բայց փոքրագոյն է քան զԱսիա: 2. Եւրոպա ամենափոքր մասն է երկրի. բայց ամենամեծ կարողութիւն ունի: 3. Ամենահզօրներն յաճախ նաեւ ամենափարթամ են, բայց ոչ միշտ ամենալաւերն: 4. Ամենայն մարդիկ են ի ձեռս Աստուծոյ, թէ ամենէն չարքն եւ թէ ամենաբարեքն, թէ ամենափոքունք եւ թէ ամենամեծք, թէ ամենակարօտք եւ թէ ամենափարթամք: 5. Ստէպ ամենաշար մարդիկ զլխաւոր պատիւներն ունին: 6. Լուսինն շատ աւելի մօտ (քերաքր) է մեր երկրին քան թէ արեւը: 7. Շողորորթ չարագոյն են քան զթշնամիս: 8. Արդարութիւնն առաջին եւ ամենալաւ առա-

քինութիւնն է բարի իշխանի (մը): 9. Նաեւ լաւագոյն ծառքն Եւքրինեայ վատթարագոյն են քան զճառսն Կեմութենեայ: 10. Առաքինութիւնն զերազոյն բարիք է: 11. Մահն աշխարհի մէջ ամէն բաներու վերջինն է: 12. Որչափ լաւագոյն են մարդիկ, այնչափ առաւել (մեծագոյն) հոգ ունին հոգւոց, եւ այնչափ նուազ հոգ մարմնոց:

Գ.

Aequitas, ուղղութիւն. արդարութիւն.	immodestus, անհամեստ. անժուժկալ.
difficultas, դժուարութիւն.	proprius, յատուկ, սեփական.
clementia, զթուփիւն.	matutinus, սուսուտեան.
antiquus. հին, վաղեմի.	quid? զինչ. ինչ, ինչ քան.
exiguus, փոքր, նուրբ. թեթեւ.	interdum, երբեմն, մերթ.
idoneus, յարմար.	paulo, քիչ (մը.).
studium, ուսմունք. ջանք.	quidem, նաեւ. եւս, յիրաւի.

Ա. 1. Nihil est magis dubium, quam hora mortis. 2. Temporis futuri exitus maxime dubius est. 3. Quid est magis vacuum, quam aër? 4. Tempus matutinum maxime idoneum est ad studia litterarum (զրագիտութիւն). 5. Nihil est magis regium, quam clementia. 6. Bella civilia toti rei publicae maxime noxia fuerunt. 7. Quid magis nostrum est, quam animi nostri? 8. Quid magis album est, quam nix? 9. Aër tenuior est, quam aqua; aether est tenuissimus. 10. Etiam res maxime exiguae suam difficultatem habent. 11. Quid magis proprium est iustitiae, quam aequitas?

12. Litterae tuae unum vitium habent, breviores sunt (դրահան իմաստով). 13. Cicero eloquentissimus quidem erat orator; sed Demosthenes erat eloquentior.

Բ. 1. Աւելի տարակուսական բաներ ստեղծուողոյն եւք ունին: 2. Յօրեկներն (dies) աւելի յարմար են աշխատութեան (ad ով հայց.) քան թէ զի-

շերները: 3. Ի՞նչ բան աւելի տարակուսական է քան ապառնի ժամանակը: 4. Ամէնէն դժուար (arduus) բաներն դիւրին են ճշմարիտ սիրոյ (դրաւ.): 5. Ի՞նչ բան աւելի կարեւոր է քան օդն թռչնոց. ջուրն՝ ձկան: 6. Ոչինչ աւելի քուկդ է քան քու հոգիդ: 7. Աւելի հին ժամանակներն (բայց.) մարդիկ աւելի աստուածապաշտ էին քան հիմայ: 8. Ի՞նչ բան աւելի արքայական է քան ուղղութիւն եւ արդարութիւն: 9. Ոչինչ աւելի սեպհական է բարի թագաւորի քան զթութիւն:

10. Քու նամակդ երկայն (բաւդ.) էր. եղբորդ նամակը կարճ էր: 11. Երիտասարդութիւնն երբեմն քիչ մը անխոհեմ է:

ԳԼՈՒԽ Թ.

Թ Ո Ւ Ա Կ Ա Ն Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Գ

(ԳԵՐԼ. ԳԼ. ԺԲ.)

Ա.

Բացարձակ թոռանքներ:

Leōnidas, ae, Լեոնիդաս.	Dionysius, Դիոնիսիոս.
digitus, i, մատն.	Februarius, Փետրուար.
Gallieus, Գաղղիական.	Marathon, օնի, Մարաթոն.
Graechus, Գրակիոս.	Plataeensis, is, Պլատէացի.
pātricius, պատրիկ. [կան.	passus, us, քայլ.
plebeius, գոթիկ, ռամկա-	meridies, ei, կէսօր. հարաւ.
Syracusānus, Սիրակուսացի.	annuus, i, տարեկան.
tyrannus, ընաւոր.	gestus, i, արարեալ.
forum, i, հրապարակ. փորոն.	ante, յառաջ, նախ. (հայց.
interlunium, ծագումնութեան.	կ'առնու.)
officium, պարտք. պաշտօն.	de, ի, զ, ի վերայ. (բաց.)
stadium, ասպարէզ. վտաւան.	eum, ընդ, հետք (բաց.)
consul, ūlis, հրապարտ.	usque, մինչեւ.
divinatio, օնի, նմայութիւն.	satis, բաւական.
septentrio, հիւսիս.	vel, կամ. նաեւ. [նըքան.
hebdōmas, ādis, շաբաթ.	quot? որչափ. քանի նստ.
hoթնեակ.	tot, այնչափ, այնքան.
proditor, օրի, մատնիչ.	totidem, այնչափ. այնքան.
Babylon, օնի, Բաբելոն.	habēmus, ունինք.

Ա. 1. Unum os habemus et duas aures.
 2. Vis unius non tam magna est, quam duorum.
 3. In duobus amicis unus animus est. 4. Roma in septem collibus sita erat. 5. Tres sunt Ciceronis libri de Officiis, quinque de Summo Bono, duo de Divinatione, sex de Re Publica. 6. In duodecim discipulis Christi unus erat proditor. 7. Hannibal per quindecim annos (զամն հնդեառան) in Italia fuit. 8. Annus habet duodecim menses, quinquaginta duas hebdomades, trecentos sexaginta quinque dies. 9. Dionysius duodequadrageinta annos tyrannus Syracusanorum fuit. 10. Muri Babylonis ducentos pedes alti, quinquaginta pedes lati fuerunt. 11. Ab uno interlunio usque ad alterum sunt undetriginta dies et dimidius. 12. Mille equites et viginti tria millia peditum in castris erant. 13. Totum bellum gestum est cum mille equitibus et viginti tribus millibus peditum. 14. Centum viginti quinque passus sunt unum stadium. 15. Quot digitos habemus in manibus, totidem habemus etiam in pedibus. 16. In re publica Romana duo consules erant; antiquissimis temporibus ambo erant patricii; amborum potestas annua erat. 17. Sex vel septem horae satis sunt ad somnum; somnus duarum vel trium horarum non satis est.

Բ. 1. Երկու աչք եւ երկու ձեւք ունինք. բայց մի բերան միայն: 2. Ամբոն ունի երեսուն կամ երեսուն եւ մի օր. միայն Փետրուարն ունի քսան եւ ութ օր: 3. Օրն ունի քսան եւ չորս ժամ: 4. Հազար տարի յառաջ արեւն գեղեցկագոյն չէր: 5. Ինն հազար Աթենացիք եւ հազար Պլատոնացիք ի Մարաթոն յաղթողք եղան հարիւր հազար (տասն բիւր) Պարսից: 6. Երկնից չորս գլխաւոր կետերն (quattuor regiones coeli) են՝ հիւսիս, հարաւ, արեւելք եւ արեւմուտք: 7. Փռաւոր եղաւ մահ Լեւոնիդայ եւ երեք հարիւր Սպարտացւոց: 8. Քիչ մարդիկ երեւելի են երկու

կամ երեք արուեստներու մէջ: 9. Մարդկային կեանքն ունի զրեթէ (fere, շուրջ, իբրեւ.) եօթանասուն տարի. կամ քսան եւ հինգ հազար հինգ հարիւր վաթսուն եւ ութ օր: 10. Կեսարին երեք զբքերն ունինք զքաղաքական պատերազմէ (de) եւ եօթն զիւրք յաղաղս (de) զազղիական պատերազմի: 11. Հռոմ ունի երեսուն եւ եօթը դրունք եւ տասն եւ ինն հրապարակներ: 12. Որչափ (quot) զլուիք, այնչափ (tot) վճիռք (sententia կամ sensus): 13. Երկու Գրակիոսներն ատելի էին (odio erant) պատրիկներու. ռամկալարներուն սիրելի էր յիշատակ երկուց Գրակիեանց:

Բ.

Դասական Թոռակամներ:

America, cae, Ամերիկա.	November, Նոյեմբեր.
conditus, հիմնուալ, շինուալ.	December, Դեկտեմբեր.
detectus, գտնալ.	Scipio, Սկիպիոն.
quotus, քանիորդ.	Priscus, Պրիսկոս.
Punicus, Պունիկեան.	tum, յետոյ. ան ատեն.
aetas, ժամանակ. հասակ.	vix, հազիւ.

Ա. 1. Septem reges Romani fuerunt; primus fuit Romulus, secundus Numa Pompilius, tertius Tullus Hostilius, quartus Ancus Martius, quintus Tarquinius Priscus, sextus Servius Tullius, septimus et ultimus Tarquinius Superbus. 2. Romulus rex erat ab anno septingentesimo quinquagesimo quarto ante Christum natum usque ad annum septingentesimum decimum septimum; Numa usque ad sexcentiesimum septuagesimum alterum; Tullus usque ad sexcentiesimum quadragesimum; Ancus usque ad sexcentiesimum decimum sextum; Priscus usque ad quingentesimum duodeoctogesimum; Servius usque ad quingentesimum tricesimum quartum; Superbus usque ad quingentesimum decimum. 3. Quoto anno post Christum natum nunc sumus? 4. Anno millesimo octin-

gentesimo nonagesimo secundo. 5. Quota hora est?
6. Hora octava vel nona.

Բ. 1. Աղեքսանդր մեծ (Magnus) մեռաւ (մեռեալ է) ի հասակի երեսուն եւ երից ամաց. յամին երեք հարիւրերորդի քսաներորդի երրորդի նախ քան զծնունդ Գրիստոսի: 2. Ժամն է քսաներորդ չորրորդ մասն աւուր. օրն եօթներորդ մասն շաբաթու: 3. Երկրորդ պատերազմն Պունիկեան ծագեցաւ (ծագեալ է) Գրիստոսէ երկու հարիւր տասնեւեթ ժամարի յառաջ (Երբէք. յամին երկերիւրորդի ութ եւ տասներորդի նախ քան զծնունդ Գրիստոսի): 4. Պատերազմին ութ եւ տասներորդ տարուան մէջ Աննիբալ Սկիպիոնէն յաղթուեցաւ եւ խաղաղութիւն եղաւ (աւարեալ է, facta est): 5. Յամին հինգ հարիւրերորդի երեսներորդի ութ եւ տարրի ի շինութենէն Հռովմայ (ab urbe condita կամ urbis conditae) Աննիբալ յաղթող եղաւ Հռովմայեցւոց առ Կաննա (Cannae) քաղաքաւ: 6. Հազիւ հազարերորդ մասն մարդկան այնչափ (tam) երջանիկ է որչափ (quam) մենք: 7. Ամերիկա գտնուեցաւ (գտեալ է) յամին հազարերորդի չորեք հարիւրերորդի իննաներորդի երկրորդի: 8. Կոստանդնուպոլիս առնուեցաւ (capta est) յամին 1453: 9. Եսքիւղէս մեռաւ ի հասակի յիսուն եւ ութ ամաց, Սոփոկղէս իննսուն եւ մի, Եւրիպիդէս եօթանասուն եւ չորս: 10. Ի հին (Էբէրաբլ.) Ժամանակս Նոյեմբերն տարւոյն իններորդ ամիսն էր, հիմա մեատասներորդն է. Դեկտեմբերը տասներորդ ամիսն էր, հիմայ երկուտասներորդն է: 11. Ան առեւն առաջին եւ երկրորդ ամիսներն վերջին ամիսներն էին:

Գ.

Բաժանմանք ու թոռակա մակրայք:

Articulus, յող. հանգոյց.	pollex, իս, քոյթ. քթա-
camelus, ուղտ.	mastr.
dorsum, ուս, կոնակ.	tuber, թիւ, ուռոյցք, սա-
insectum, որդ, ծծի, միջատ.	պատ (ուղտու). կուզ.

cancer, Եր, խաշափաւ.	hodie, այսօր.	[նիցս.
denarius, դենար.	quoties, քանի անգամ.	քա-
quadrupes, ձի, չորքոտանի.	toties, այնչափ անգամ.	
legio, թիւ, լեգէոն.	tantum, միայն, եւեթ.	

Ա. 1. Multi cameli singula, alii bina tubera in dorso habent. 2. Semel tantum pueri sumus. 3. Bis bina sunt quattuor, bis quaterna sunt octo, bis quina sunt decem. 4. Quater quaterna sunt sedecim; quinquies quina sunt viginti quinque. 5. Plurima insecta senos pedes habent, alia octonos, alia centenos et plures. 6. Aër octingenties levior est, quam aqua. 7. A terra usque ad lunam vices centum millia stadiorum sunt; a luna usque ad solem octies millies centum millia.

8. Hodie in unis aedibus binae nuptiae erant. 9. In singulis aedibus totius urbis altaria omnia floribus ornata erant. 10. Soror mea octo liberos habet; etiam fratribus meis octoni sunt liberi. 11. Pater meus trinas litteras a fratre suo habet; in unis singulae litterae obscurae sunt.

Բ. 1. Մեր մատուցներուն իւրաքանչիւրն երկու յողեր ունի, բայց բոլորներն միայն մէկ հատ ունին: 2. Ամէն եօթն օրեր շաբաթ մըն են: 3. Ութ անգամ ութ կ'ընէ վաթսուն եւ չորս. ինն անգամ ինն՝ ութսուն եւ մէկ. տասն անգամ տասն, հարիւր. քսան անգամ երկու հարիւր, չորս հազար: 4. Թառուներուն իւրաքանչիւրն (singuli) երկերկու ոտք ունի. չորքոտանիք չորս չորս հատ ունին: 5. Իւրաքանչիւր Հռովմեական լեգէոնի մէջ կային հինգ հինգ հազար հեռեակիք եւ երեք երեք հարիւր (Իւլէի-լէր թանէ) ասպետք: 6. Քանիցս փոքրագոյն է լուսին քան զերկիր: 7. Այնչափ անգամ որչափ երկիրն մեծագոյն է քան զլուսին: 8. Որոտումն քանիցս արագագոյն է քան զընթացս ամենաշոյտ երեւարաց: 9. Իմ գրքին մէջ իւրաքանչիւր գրերն գեղեցիկ չեն, բայց խոր-

Հուրդներն (իմաստներն) գեղեցիկ են: 10. Մայրս եղբորմէս նամակ մը առաւ եւ երեք հատ քրօնմէս (Խրէմ. մայրս ունի մի նամակ եղբորս եւ երեք քրօն):

Պ.

Ածանցեալ Թոռակաւ ածականք ու մականք:

Trebia, ae, Տրեբիա.	terrēnus, երկրաւոր.
Cimbri, orum, Կիմբրայք,	coelestis, is, երկնաւոր.
Կիմբրացիք.	adulatio, ōnis, շողորթութիւն.
Teutoni, Տէտոնք.	թիւն.
Trasimēnus, Տրասիմէն.	Nēro, Ներոն.
membrum, անդամ.	classis, is, նաւատորմիկ.
stipendium, Թոշակ. ոռճիկ.	iam, արդէն.

Ա. 1. Asia quadruplo maior est, quam Europa. 2. In Caesaris exercitu decimāni milites fortissimi erant. 3. Discipuli sextani et quintani diligentes sunt. 4. Sexagenarii et septuagenarii sunt senes. 5. Adulatio primum humilis (յաճ, անարդ) est, secundo turpis, tertium impia. 6. Romani ab Hannibale victi sunt primum ad Ticinum, iterum ad Trebiam, tertium ad lacum Trasimenum, quartum ad Cannas. 7. Italia dimidia fere pars Germaniae est. 8. Plurimi discipuli iam per triennium vel quadriennium in schola fuerunt. 9. Nonnulli pueri decennes in nostra classe sunt. 10. Biduo vel triduo post tuum discessum amicus tuus apud patrem tuum fuit. 11. Regnum Caesaris vix semestre fuit.

Բ. 1. Մարդն ունի կրկին բնութիւն. երկրաւոր ու երկնաւոր. անասունք ունին միայն պարզ բնութիւն: 2. Կէսն եւ երկր մասն կ'ընեն (են) հինգ վեցերորդ: 3. Հռովմայեցի զինուորք ի խաղաղութեան պղտիկ ոռճիկ (մը) ունին. ի պատերազմի կրկինն ունին: 4. Չորրորդ լեզուներն զինուորներն նուազ զօրաւոր (բազմ.) էին քան թէ տասներորդին զինուորները: 5. Քառասնամեայ մարդ (մը) աւելի փոփոխամիտ (mobilis, versatilis) է քան ութսնամեայ մարդ: 6. Խա-

ղոյն նախ՝ գեղեցկագոյն է քան զտանձ. երկրորդաւոր՝ համեղագոյն (gratus) է, եւ երրորդ՝ օգտակարագոյն: 7. Հռովմայեցիք ստեպ յաղթուեցան ի Կիմբրացեաց եւ ի Տէտոնեանց. նախ յամին 113, երկրորդ անգամ յամին 109, երրորդ անգամ յամին 108, չորրորդ անգամ յամին 107 նախ քան զՔրիստոս: 8. Մեր դպրոցին մէջ չկան չորս կամ հինգ տարեկան տղայք: 9. Մեծ եղաւ բարութիւն (benignitas, humanitas) Ներոնի հինգ տարուան միջոցին մէջ (per): 10. Երեք կամ չորս օրուան միջոցին մէջ (dies բառով բառադրութիւն) մեռան շատ մարդիկ:

Գ Լ Ո Ի Խ Փ.

Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ի Ն Ն Ե Ր

(Բեր. ԳԼ. ԺԳ.)

Ա.

Էական Դերանորոգներ:

Iudicium, դատաստան.	communis, նասարակ.
iūs, iuris, իրաւունք.	si, եթէ. sum, եմ, ես եմ.

Ա. 1. Ego sum puer, tu es vir. 2. Nos tibi grati sumus. 3. Discipuli mei mihi cari sunt et me amant. 4. Nos vestri memores sumus, vos nostri. 5. Nemo nostrum invidiam tui habet. 6. Dominus est nobiscum, si pii sumus. 7. Viri docti laetissimi sunt, si soli secum sunt. 8. Pigri pueri sibi non minus molesti sunt, quam aliis. 9. Pauci homines sese solos amant. 10. Nostri filii nobis similes sunt, vestri vobis. 11. Patria est communis parens omnium nostrum.

Բ. 1. Այնչափ սիրելի է ինձի իմ կեանքս, որչափ քեզի քուկդ: 2. Մեր ծնողք աւելի յիշողք են մեր (զմեզ կը յիշեն) քան իրենց. անոնք աւելի կը սիրեն զմեզ եւ զձեզ քան զիրենք: 3. Սիրելի է մեզ փրկութիւն ձեր ամենեցուն: 4. Իս յաճախ ընդ իս եմ

β.

Pictura, նկարչութիւն. նկար.	admiratio, օնի, զարմանք.
potentia, կարողութիւն.	հիացումս.
aedificium, շէնք.	luctus, ողբ, կոծ. սուգ.
institutum, կարգ, կանոն,	cras, վաղը, վաղիւ.
օրէնք. դպրոց. խնամս.	fortasse, գուցէ, հնար է.
consideratus, ուշիմ, խն-	unquam, երբեք.
adolescens, պատանի.	eram, էի. — fui, եղայ.

U. 1. Totus hic mundus, universa haec terra, immensum hoc mare unius Dei opus est. 2. Huius potentia maxima est, huic omnium hominum salus cara est, hunc omnes boni amant, ab hoc spem habent sempiternae felicitatis. 3. Vulgus nunc (*Миръ*) hoc (*мы русскіе*) amat, nunc illud; nunc huic stultitiae obnoxium est, nunc illi. 4. Multae res ab hac parte bonae sunt, ab illa malae. 5. Ista sunt consilia stulti adolescentis, haec considerati viri. 6. Omne animal se ipsum amat, et sui ipsius curam habet. 7. Virtutem ipsam magis amamus, quam gloriam virtutis. 8. Huius vel istius hominis divitiae et honores nunquam mihi causa sunt invidiae.

9.

Domina, ae, տիրուհի, տիկին.
Zama, Ջամա.
remotus, նեղի, ի բացեայ.
Gallus, Գաղղոս.
terribilis, սարսափելի.
apertus, i, բաց, յայտնի.
praeditus, ծոխացեալ (բա-
նովմբ). զարդարեալ. ու-
նեցող. [զտեալ.
discors, rdis, անմիաբան.
effectus, us, աղդիւնը.
una, ի միասին.

¹ Praeditus ածականը բացառական խնդիր կ'առնու.
virtute praeditus առաքինութեամբ ճոխացեալ, այսինքն ա-
ռաքինի :

cuius virtus omnibus utilis est. 8. Quem nos amamus, ei plerumque etiam nos ipsi cari sumus. 9. Inertes homines etiam nunc saepe (in) eodem loco sunt, quō ante multos annos fuerunt. 10. Non iidem mores omnibus honesti sunt. 11. Eae virtutes maximam dignitatem habent, quae sunt ornatae modestia; easdem Deus amat, cui etiam intimi nostri sensus noti sunt. 12. Vana sunt ea decora, quae in divitiis sita sunt; sed eadem stultis hominibus sunt gratissima. 13. Cuius omnis spes in pecunia est, eius animus est a sapientia remotissimus. 14. Pater tuus, quocum ego in Italia eram, dux mihi fuit in iis urbibus, per quas iter factum est (ընդ որս ճամբայ եղաւ, այս է՝ ճամբայ ըրինք). 15. Nunquam iterum cum omnibus iisdem pueris, quibuscum ipse in schola eram, eodem loco unā fui. 16. Etiam is nobis saepe carus est, quicum nobis nulla vitae societas fuit.

Բ. 1. Նոյն (idem) մարդիկն (vir), զորս հայր իմ կը սիրէ, նաեւ ես կը սիրեմ. նոյն արանց իշխանութիւնն իմ քովս (apud) մեծ է: 2. Այն ցնծութիւններն (gaudium), զորս յիմարք կը սիրեն, մեզ տաղակալի են: 3. Գաղղիացիք, որոնց հետ կեսար երկայն ժամանակ պատերազմեցաւ, իրենք (ipsi) իրենց մէջ (inter se) անմիաբանք էին: 4. Նոյնք են աղքատք, որք ոչ այլ բարիք ունին եթէ ոչ ոսկի: 5. Առաքինութիւնն միշտ նոյն (idem) է: 6. Չէ նա իմ բարեկամ, որոյ բանք շքեղք (magnificus) են. այլ կը սիրեմ զնա, որուն սիրելագոյն է առաքինութիւնն քան զբանս: 7. Նոյն մարդիկ ստեպ նոյն սովորութիւններն չունին: 8. Ես այն մանկան բարեկամ եմ, որուն փոյթն ու պարկեշտութիւնն ինծի յայտնի է գործովք նորին: 9. Միեւնոյն (idem) պատճառ-

¹ Պիտի խաբէմանէ, որոնց հետ կեսարէն երկայն ժամանակ (diu) պատերազմ եղեալ է (gestum est, պատերազմուեցաւ):

ներն ունին նաեւ միեւնոյն արդիւնք (հայ. ցոյն.): 10. Անհրաղ, որուն հետ ծանր պատերազմ եղած (արարեալ, կրտսիւն gestum) էր, Սկիպիոնէն յաղթուեցաւ առ Ջամա քաղաքաւ: 11. Մեր բարեկամներուն շատերը (plerique), որոնց հետ ստեպ ի միասին էինք, այս վերջին տարիներս (քոյ.) մեռան: 12. Մահն, որուն հետ քունը մեծ նմանութիւն ունի, չէ սարսափելի անոնց, որոնց կեանքը մաքուր է ի մեղաց: 13. Այն հաճութիւնք, զորս դուք կը սիրէք, մեզի հաճելի եղածներն չեն (քրթ). չեն նոյններն, որք հաճելի են մեզ: 14. Ամենալաւ է բախտ այնոցիկ, որոյ ի գործսն առաքինութիւն միայն կը տիրէ (տիրուհի է):

Գ.

Հարցական դիալոգներ:

Conditor, oris, հիմնիչ, հիմնադիր.	quis? ով, որ, որպիսի. [մէկը.
benignitas, atis, մարդասիրութիւն. բարութիւն.	numquid, միթէ որ, արդեօք
femina, ae, էգ. կին.	quisnam, ով, ով երբեք.
	deditus, տուեալ, ինք զինքը տուած.

Ծան. Ո՞ր հարցականին եւ իւր հոյաններուն լատ. quisnam եւ իւր հոյաններն կը համապատասխանեն. այսպէս. որ քաղաքն quanam urbs? որ ծերունիէն a quonam sene? որ աշակերտաց (քրթ.) quibusnam discipulis? Եւն: Նոյնպէս կը հոյովի numquid, զ. օ. միթէ մեկուն գիրքն ունիս numcius libram habes? Եւն: Իսկ եթէ երկու բանի վրայ է հարցականն, յայնժամ միտ դնելու է uter գործածելու. ինչպէս. երկու եղբայր ունիս, որք աւելի կը սիրես duos fratres habes; utrum magis amas?

Ա. 1. In tanta multitudine hominum quis est bonus? cuius vita semper culpa fuit libera? cui non interdum voluptates gratiores fuerunt, quam virtus? 2. Quae virtus tibi gratissima est? 3. Quid novi est apud vos? quod scelus factum

¹ Ի՞նչ նոր բան: — Սերտիւնով այս տեսակ ոճեր շատ կը շինուին լատիներէնի մէջ, զորս հայերէն ուղղ. թարգմանելու է, ինչպէս numquid molesti միթէ տաղակալի բան

est? 4. In quo spem habent miseri homines? — In solo Deo. 5. Cur tristis es? Numquid molesti tibi factum est? 6. Quid istud est? Quatenus sunt pulcherrima decora? 7. Cuiusnam viri dignitas maxima est? cuiusnam feminae? 8. Utra manus dextra est, utrius usus facillimus est? 9. Quis vestrum litteras maxime (կարի, յոյժ) amat? cuinam studia gratiora sunt, quam ludi? 10. Quibus studiis maxime deditus es? in quibus tibi maximae deliciae sunt?

Բ. 1. Ո՞վ լաւագոյն է քան զԱստուած. ոչ ոք: 2. Ո՞ր մարդ նմանագոյն է Աստուծոյ. — լաւագոյնն: 3. Ի՞նչ բան (չէշ.) աւելի ազէկ է քան առաքինութիւնն. ո՞ր դարդը (decus) գեղեցկագոյն է եւ աւելի սիրելի: 4. Ո՞վ է հիմնագիրն Հռովմայ: Որո՞նք անուանէն քաղաքն ունի իւր անունն: 5. Ո՞ր բարեկամաց յիշատակն ամենահաճոյ է քեզ. զո՞րք առաւել կը սիրես: 6. Երկու են ծանապարհք (via), մին առաքինութեան, միւսն մոլութեան. զո՞ր (յերկոցունց) աւելի կը սիրես, ո՞րն աւելի հաճոյական է քեզ. ո՞ր ծամբուն հաճութիւններն (voluptas) ճշմարիտ հաճութիւններ են: 7. Ո՞ր խնամքն (cura) մեծագոյն է քան զինամանողաց: 8. Ո՞ւմ ստէպ մարդասէր (benignus) չէ Աստուած: 9. Ո՞ւմ ի մէջ ¹ սարակուսական է բարութիւնն Աստուծոյ. յորո՞ւմ այնչափ (tam) կոյր է օգին:

Ե.

Անորոշ դերանոյանք:

(Բերեւ. ԳԼ. ԺԳ. Ե.)

Bestiola, ae, անասնիկ.	molestia, տաղտկութիւն.
controversia, վէժ, կոխ.	saltem, գոնէ, գէթ.
culpa, յանցանք.	sine, առանց (բաց, կ'առ-
rudis, տղէտ, անկիրթ.	նռ.)

մը. multum pecuniae շատ ստակ. nihil prudentiae habes ամենեւին խոհեմութիւն չունիս. aliquid temporis քիչ մը ժամանակ:

¹ Աս տեսակ ոճերն լատ. ի մէջ «էրովմայ» կը շինուին. cui nostrum մեզմէ որո՞նք, quis nostrum մեզմէ ո՞րք. quem discipulorum զո՞ր յաշակերտաց:

Ա. 1. Quicumque Deum non amat, is non amat homines. 2. Quascunque controversias pueri inter se habent, nunquam earum diu memores sunt. 3. Quisquis pius est, Deo gratus est. 4. Quidquid honestum est, utile est. 5. Cuiuscunque istud facinus est, aliquis vestrum auctor eius est. 6. Quodcunque cuipiam vestrum turpe est, id unicuique nostrum est nefas. 7. Quod alicui utile est, id non est sine ullo pretio. 8. Optimus quisque est Deo simillimus; optimo cuique virtus gratissima est. 9. Quo quisque est doctior, eo saepe est nequior. 10. Suum cuique! 11. Aliquod saltem vitium etiam in optimo homine est. 12. A nullo nostrum quidquam factum est contra leges. 13. Stultorum mos est, quidlibet dicere. 14. Quaedam bestiolae vitam habent unius tantum diei. 15. Duas sorores habeo; utraque mihi cara est, utrique amicus sum, utramque amo. 16. Somnus mihi facilis est in utraque aure, tam in dextra, quam in sinistra. 17. Opera uniuscuiusque nostrum Deo aperta sunt. 18. Non cuivis gratum est, quod (այն բանը՝ որ) gratum est alicui. 19. Nemo cuiquam tam similis est, quam sibi ipsi.

Բ. 1. Ինչ որ (Բերեւ. ԳԼ. ԺԳ. Ե. 1. չէշ.) հազուադիւս (rarus) է, յաճախ թանկագին է: 2. Ո՞վ որ (Ե. 2.) ունի զսէր Աստուծոյ, ունի նաեւ զսէր մարդկան: 3. Ոմանց (Ե. 4.) հաճոյական են ամենայնիմար ցանկութիւնք: 4. Ո՛ւր ալ որ (Բերեւ. Ե. 1.) ըլլամ (sim), միշտ զքեզ կը յիշեմ (Բերեւ. ք. յիշող եմ): 5. Ո՞վ որ (Ե. 1.) մարդ է, իմ եղբայրս է: 6. Քանի մը (Ե. 4.) մարդիկներու (որդիք)՝ ամենայն ուրուք (Ե. 1.) մարդոյ բախտն նախանձու պատճառ է: 7. Իւրաքանչիւր ումք (Ե. 8.) զիւրին (չէշ.) է պարտաւել. բայց դժուարին է ուղղել: 8. Եթէ բան մը (Ե. 6.) չար է կեանքի մէջ, մեղքն չար է: 9. Աստուած սիրէ զիւ-

րաքանչիւր (Ե. 11.) ի մէջ. իւրաքանչիւր ուրուք
 փրկութիւնն սիրելի է նմա: 10. Երկու աչք ունինք,
 բայց իւրաքանչիւրին (Ե. 13.) սրութիւնն (acies) միշտ
 նոյն չէ. ամէն մէկը (երկուքն ալ. Ե. 13.) երբեմն
 սաղաթութիւն մը (Ե. 4.) ունի. ամէն մէկուն (արդ.)
 մերթ այս (չէշ.) մերթ այն (բանը) վնասակար է. որ
 մէկն ալ (Ե. 15.) հիւանդ ըլլայ, մեծապէս տաղտկալի
 (բան) է: 11. Որ եւ իցէ (Ե. 10.) սաման ինք զինքդ
 տուած ըլլաս (ինք զինքը տալ, deditus esse) միշտ քու
 առողջութիւնդ յիշէ (memor esto, «Եւ ինքիդ է՛ր-չէ՛»):
 12. Ոմանց (Ե. 7.) սովորութիւն է ամենայն ինչ
 (Ե. 10.) պարտաւել: 13. Որ եւ իցէ (Ե. 1. կամ
 9 կամ 10) անասնիկ իւր սովորութիւններն ունի:
 14. Ոչ ոք երբեք առանց ինչ (Ե. 12.) յանցանայ
 եղաւ, եթէ ոչ Աստուած: 15. Ո՛չ ամենայն գիտնա-
 գոյնք լաւագոյն են: 16. Աստուած բարիներն ամենէն
 աւելի (ante omnes) կը սիրէ: 17. Որչափ (quo) մէկը
 անգիտագոյն (indoctus, imperitus, rudis) է, այնչափ
 (eo) մեծագոյն է ստեղծ իւր (eius) ամբարտաւանութիւնը:
 18. Ոչ ոք այնչափ (tam) կը սիրէ զմէկը
 (aliquis), որչափ (quam) ծնողք իրենց զաւակները:

2.

Ստացական եւ Անգլական դերամոնստը:

Alienigēna, ae, օտար, օտա- րածին.	quantus, որչափ մեծ.
Ariovistus, i, Արիովիստոս.	tantus, այնչափ մեծ.
cuias, ātis, որ տեղացի. որ ընտանիքէ.	quantuscunque, որչափ ալ, այնչափ ալ մեծ.
nostras, մերային.	quot, այնչափ, քանի հատ.
qualis, որպիսի. ինչպէս.	tot, որչափ, այնչափ հատ.
talis, այնպիսի, այնպէս.	quotusquisque, որչափ քի- չերն.

Ա. 1. Nostrates multarum artium inventores
 fuerunt. 2. Nostratia verba aperta et clara sunt.
 3. Quis tu es et cuias? 4. Quale opus est, tale
 est praemium. 5. Multi homines etiam nunc tales
 sunt, quales ante multos annos fuerunt. 6. Quantus

est hic mundus! quanta potentia Dei! 7. Nostra
 doctrina non tanta est, quanta vestra. 8. Nos non
 tantas divitias habemus, quantas vos. 9. Quotus-
 quisque nostrum sine peccato est! 10. Caesaris
 comites tot fuerunt, quot Ariovisti. 11. Quot sunt
 anni vitae nostrae? 12. Quotcunque sunt, satis
 sunt, si pii et probi sumus. 13. Quantaecunque
 vestrae divitiae sunt, pietas vestra aliquanto
 (քիչ մը) est protiosior.

Բ. 1. Մերայնոց սովորութիւնները մեզի հա-
 ճոյագոյն են քան զսովորութիւնս օտարաց: 2. Որ-
 պիսի է տէրն, այնպիսի է ծառայն. որպիսի հայրն,
 այնպիսի որդին: 3. Իմ աշակերտքս այնպիսի տղայք
 են, որպիսիք հաճոյական են վարդապետաց: 4. Արե-
 դական զեղեցիկութիւնն այսօր այնչափ (մեծ) է, որ-
 չափ (մեծ) եղաւ միշտ: 5. Հիմայ չկան այնչափ (հատ)
 անսակը անասնոց, որչափ (հատ) եղան: 6. Որչափ մեծ
 է խղճմտանքի զօրութիւնն: 7. Որչափ (մեծ) ցնծու-
 թիւններ ունի բարի խիղճն, որչափ (մեծ) դառնու-
 թիւնք չարն: 8. Որչափ ալ մեծ եւ որչափ ալ շատ
 (quotcunque) են քու մեղքերդ, դեռ աւելի մեծ է
 Աստուծոյ բարութիւնը: 9. Չեզմէ որչափ քիչերն այն-
 պիսիք եղան միշտ, զորպիսին կը սիրեն ծնողք:

Գ Լ Ո Ի Խ Փ Ե.

Ծան. Օգտակար կը համարենք աստէն բայերու վրայ
 ընդհանուր ու կարծառօտ դիտողութիւն մ'ընել:

1. Բայն՝ բառ մի է, որ կը նշանակէ «բնորոշ-
 մը, շէն կամ ըսլ. զոր օր. ծննդ. բնաւ. ինչ-
 էն-ժէլ, շէն-ժէլ ԿԱԼ. եւն.։ Ուստի բային անունէն տարբե-
 րութիւնը յայտն կը կայանայ, որ առաջին կը նշանակէ
 «անգործ» էակ մը. իսկ բայը կը մատնէ այն էակին գոր-
 ծողութիւնը:

2. Բայն երկու կերպով կրնանք բմբռնել. ա) Կեր-
 պիւն եւ ք) Նիւթիւն: Առաջին կերպով բային նշանակե-
 թիւնը իմաստը կը մտածուի. ինչպէս եթէ բռնաւ laudare
 է-թիւ կը նշանակէ: Երկրորդ կերպով կը մտածուի այն

Բայց որ կը գործածուի այս իմաստն արտայայտելու. ինչպէս երբ բռնմ *laudare* երեք վանկէ կը բաղկանայ:

3. Ա. բայն իբր կերպաւն երկու գլխաւոր բաժանմունք ունի. ա) Գրգռական բայ, Բ) Գրգռական բայ, որ կը պատասխանեն «ինչ», հարցման: — Պարզեք: Այն բայը որ բանի մը գոյութիւնը կը ցուցնէ, գոյական է. այս բայը կրնայ ինքն իրեն առանձինն բան մը նշանակել, ինքն իրեն կենալ. գոյական անուան գոյական գործողութիւնն է. եւ մինակ մէկ հատ է եւ ընդհանրապէս «*esse* ըլլալ» (եմ, գոմ, եղանիմ, լինիմ) բայն է. (էական բայն օժանդակ բայ ալ կ'ըսուի): Իսկ ասկից զատ եղող ամէն ուրիշ բայեր, որչափ կան, ամէն ալ ածական բայ են. որովհետեւ, ինչպէս անուանց մէջ ածական կ'ըսուի անիկայ որ ինքն յինքեան գոյութիւն չունի, այսպէս ալ բայերու մէջ. քանզի որ եւ է բայ երկուքէ բաղադրեալ է. մէկը ըլլալ, մէկն ալ այն բային ցուցցած գործողութիւնը. ինչպէս ծեծել, հաւասար է «ծեծող ըլլալ»: Ուստի ամէն գործողութեան մէջ կերպականաբար կ'ենթադրուի եմ բայը, որ երբեմն նիւթականաբար եւս օժանդակ կ'ըլլայ:

4. Վասն զի բայն՝ ըստ կերպականին՝ գործողութիւն մի է, հարկ է ուրեմն որ զանազանութիւն ըստ տեսակի գործողութեան: Չի գործողութիւնը կամ 1⁰ ի գործողին (յենթակային) կը մնայ, կամ 2⁰ ուրիշին (առարկային) կ'անցնի: Առաջին դիպուածին մէջ կամ ա) սոսկապէս յինքեան է գործողութիւնն առանց որոշման առարկայի (կամ նաեւ ենթակայի) եւ կ'անուանի Չեղալ ինչպէս քաշալ եւն, եւ կամ Բ) յինքենէ կ'ելլէ իրրեւ յենթակայի եւ անորէն կը դառնայ յինչ էքէն յաւորայ եւ կ'անուանուի Անորոշ, ինչպէս անչին առնել (*sibi mortem conscire*), զանչն ինչորոշեցանքէն (*se abicere*) եւն:

Երկրորդ դիպուածին մէջ, երկու բան կրնայ մտաժուլ իրարմէ զատ, բայց ամենատեւրտ առնչութեամբ միացեալ, այսինքն էնթակայն որմէ կ'ելլէ գործողութիւնն, եւ առարկան որուն կ'անցնի կամ յորում կը վերջանայ. իրրեւ «իդն» եւ ժեման, ուստի կ'անուանի Կերպական կամ Անորոշեցան եւ կ'առարկան, ինչպէս «ծեծել» եւ «ծեծուիլ»: Այս է բայերուն Սեւը, որ կը պատասխանէ «ինչ» պէս հարցման:

5. Որ եւ է գործողութիւն մէկ կերպով չ'ըլլար, այլ զանազան: Որովհետեւ գործողը կրնայ ա) Պարզապէս գործողութիւնը ցոյց տալ, գործողութեան գրեթէ սահման մը դնելով. Բ) կրնայ գործողութիւնն ուրիշին հրամայել. Գ) բաղձանք յայտնել, թէ ուրիշն զինքն, սոյն գործողութեան ուրիշ գործողութենէ մը կախումն ունենալը ցուցնել. Դ) գործողութիւնն անորոշ կերպով կամ

ի վերացեալն անսահմանաբար նշանակել. վերջապէս է) նոյն իսկ զգործողն անորոշակի եւ ի վերացեալն նշանակել: Ահա հաւաստի գործողութեանց զանազան կերպերն կը կոչուին «Իդանակ»: որ կը պատասխանէ «ինչ կերպով» հարցման եւ հինգ հատ են. 1) Սահմանական (կամ Ցաշական, *Indicativus* modus). 2) Հրամայական (*Imperativus*). 3) Սորոշական (կամ Ցարկական, *Subiunctivus*). 4) Անորոշական (կամ Սահական, *Infinitivus*). 5) Լնդականական (կամ Սահականական, *Participium*):¹

6. Գործողութիւնը պէտք է որ ժամանակի մէկ մասին մէջ կատարուի. եւ վասն զի ժամանակն երեք է. հետեւաբար բայն ալ էրէ՛ք ժամանակն ունի. 1⁰ Կերպայ, 2⁰ Անցեալ, 3⁰ Ապառնի, որոնք կը պատասխանեն «Երբ» հարցման: Անցեալն երեք է. ա) Անկառար, որ կը նշանակէ գործողութիւն մը, որ անցած է, սակայն կը տեսէր դեռ, երբ ուրիշ գործողութիւն մը տեղի ունեցաւ: Բ) Կառարեալ, որ արդէն լրացած է բոլորովին: Գ) Գերակառար, որ արդէն լրացած էր ուրիշ գործողութեանէ մը յառաջ: Ուստի կատարեալը Բաշարեալ է, իսկ Անի. ու, Գերակառար, Անշարեալ: Կոչուպէս գոյիքն երկու է ա) Բաշարեալ պարզ Ապառնի. Բ) Անշարեալ անցեալ ապառնի որ երկու ապագայ գործողութեանց առաջինը պիտի ըլլայ:

7. Սահմանաւոր եղանակներուն մէջ գործողն որոշեալ է, որմէ յառաջ կու գայ բայերուն Գերեւը, որ կը պատասխանէ «ով» հարցման:

8. Բայց վասն զի դէմքը կամ անձը մէկ կամ աւելի ըլլալ կրնայ, ուստի բայերը բնականապէս պէտք է որ ունենան նաեւ Թէն, որ կը պատասխանէ «քանի հատ» հարցման:

9. Բ. Գանք բայերուն Դեմականին: Վասն զի եղանակներու, ժամանակներու, դէմքի եւ թուոյ համաձայն գործողութիւնը կը զանազանուի, այս զանազանութիւնները ցուցնելու համար պէտք է որ բայ ըսուած բառն ալ տեսակ տեսակ փոխուի. այս փոփոխման կ'ըսուի «Խաշահո՞ւն». իսկ խումբ մը բայերուն միեւնոյն կերպով խոնարհման կ'ըսուի «Լծողութիւն», որ չորս հատ է. եւ եթէ աւելցնենս կրաւորականին ձեւը, կ'ըլլայ հինգ, որուն կը պատկանի նաեւ Չաշահո՞ւնը: Կան բայեր, որոնք բոլորովին տարբեր կերպով կը խոնարհին, ասոնք կ'ըսուին Անշահո՞ւն կամ Չաշահո՞ւն: Իսկ անոնք, որոնց քանի մը ժամանակներն կամ եղանակներն կը պակսին Պատասխան կամ

¹ Այս վարդապետութենէն յառաջ կու գայ որ Անորոշեցան ու ընդունելութիւնն անուանց պէս անսահման կամ անորոշ ըլլալով, անոնց պէս ալ կը հորովին:

Թէրէ կ'ըսուին. անոնք որ միայն երբորդ դէմքի մէջ կը գործածուին Անդէ՛ կը կոչուին:

10. Դերբայներու վրայ եւ բայերուն ուրիշ մանրամասնութեանց նկատմամբ, տես Քերականութեան մէջ մանաւանդ ի Համաձայնութեան:

ESSE “ԸԼԼԸԼ, ԼԻՆԵԼ,” ՕԺԱՆԴԱԿ ԲԱՅԸ

(Քեր. ԳԼ ԺԵ.)

Ա.

Սահմանափակ, Անկրկնայթ եւ Ընդունելութիւն:

Accomodatus, i, յարմար. heri, երեկ. [հուս. adhuc, ցարդ, մինչեւ հիմայ. mox, քիչ մը վերջը. ընդ aliquando, երբեմն, ատենս. quamquam, թէպէտ եւ. antea, յառաջագոյն. ubi, ուր.

Ա. 1. Nos omnes homines sumus. 2. Antea pueri eratis; nunc adolescentes estis et mox viri eritis. 3. Nos omnes tristes eramus; nam tu tristis eras. 4. Heri cum patre meo in silva eram, ubi antea nunquam fueram. 5. Non semper iidem erimus, qui (որպիսի) fuimus. 6. Qui boni fuerint, ii aliquando felices erunt. 7. Laetus adolescens ero, si bonus puer fuero. 8. Si semel aegrotus fueris, valetudo tibi carior erit, quam adhuc fuit. 9. Romulus fortissimus rex erat, quamquam antea semper inter pastores fuerat. 10. Res futurae incertae sunt. 11. Bonum esse (բարի ըլլալ) multo melius est, quam divitem esse. 12. Divitem fuisse aliquando parva laus erit.

Բ. 1. Ես տղայ եմ. դու տղայ ես. մեք ամենեքին աշակերտք եմք: 2. Մէք տղայք էինք, հիմայ երիտասարդ ենք, եւ ընդ հուսկ պիտի ըլլանք արք: 3. Գուք արտում էիք, վասն զի ես արտում էի, բայց քիչ ատենէն ուրախ պիտի ըլլաք, վասն զի ես ալ ուրախ պիտի ըլլամ: 4. Անցեալ տարի (բաց.) հիւանդ եղայ. յառաջագոյն ոչ երբեք հիւանդ եղած էի: 5. Եթէ աստուած ապաշտ եւ աշխատանք եղած

պիտի ըլլաք, ձեզի սարսափելի պիտի չըլլայ գալիք (շր. ապաշտ) ժամանակը: 6. Մենք ծոյլ եղած էինք, բայց տգէտ էինք: 7. Մեզմէ անոնք միայն առտենօք ուսեալ պիտի ըլլան, որոնց միշտ մեծ եղած պիտի ըլլայ փութաջանութիւնն: 8. Ես ստեպ ձեր տունն եկայ (Քրէ՛, ձեր քով եղայ), բայց դուք երբեք իմ տունն չեկաք: 9. Քեզի միշտ հաճոյ պիտի ըլլայ բարի եղած ըլլալ: 10. Առ Հոգիմայեցիս մեծ գովութիւն (փառք) եղաւ քաջասիրտ (fortis) ըլլալը:

Բ.

Conditio, օնի, հանգամանք, concors, համամիտ, միացուն. պայման, թէ ու թիւն. mendax, օնի, ստախոս. praeceptum, i, պատուէր. negligens, entis, զանցառու. aeternus, յաւիտեական. fidus, հաւատարիմ. gratus, հաճոյական. ut, որ, որպէս զի (սորոյս levis, is, թեթեւ. կ'ստանա.)

Ա. 1. Malus homo nunquam tuus amicus sit. 2. Deo soli notum est, quales sint animi nostri. 3. In schola estis, non ut pigri sitis, sed ut sitis attenti et diligentes. 4. Nos vobiscum laetiores essemus, si vos diligentiores fuissetis. 5. Incertum est, quid eras futurum sit (ինչեղայիցէ). 6. Homines miserrimi essent, si animi essent mortales. 7. Fueris (եղած ալ ըլլաս) aliquando levis, fueris negligens; sed nunquam esto mendax. 8. Tristis es (եղիւր) cum tristibus et laetus cum laetis. 9. Pax esto inter nos, ut Deo atque hominibus grati simus. 10. Estote fidi usque ad mortem, et vestra erit corona vitae aeternae. 11. Discipuli modesti et attenti sunt; nunquam sunt pigri et negligentes.

Բ. 1. Վարդապետին ծանօթ է (թէ) որպիսի է (որ.) ձեր փութաջանութիւնն: 2. Անիկայ միշտ ձեր քովն է, որպէս զի փութաջան եւ համեստ ըլլաք: 3. Եթէ աւելի փութաջան եղած ըլլայինք (որ. քե- բա՛), մեծագոյն կ'ըլլար (որ. ան.) դէպ-առ-մեզ:

քան հիմայ է, մարդասիրութիւն վարդապետին։
4. Ո՞ւմ ծանօթ է (թէ) յորպիսի պայմանի պիտի
ըլլայ (ս. ար. ար.) շատ տարիներէ ետքը։ 5. Գոհ եւ
երջանիկ կ'ըլլայիք, եթէ աստուածապաշտ ըլլայիք
(եբիւ-ն ալ ս. ար. ար.)։ 6. Անտոյդ (բան) է (թէ) որ-
պիսի պիտի ըլլայ (ս. ար. ար.) մեր մահն։ 7. Ծանօթ
են ինձ իմ աշակերտք, (թո՛ղ) եղած ըլլան թեթեւ
(կամ) եղած ըլլան զանցառու, չար ո՛չ երբեք եղան։
8. Առաջնորդ լեր ինձ, եթէ ծանօթ է քեզ ճանա-
պարհն։ 9. Այցի քեզ միշտ մերձաւոր (proximus)
որ թշուառն է։ 10. Մտադիր եղէք։ 11. Հնազանդ
լերուք ծնողաց ձերոց եւ սօսիկանաց, զի հաշտ (pro-
pitius) լիցի (ս. ար.) (բնդ) ձեզ Աստուած։ 12. Արդար
ըլլան մեր ամէն գործք. ճշմարիտ ըլլան մեր ամէն խօսք։

Գ.

Esse բային բարոյականութիւնը։

Bene, բարիորդ, բաժ, աղէկ. ne, զի մի, որպէս զի ոչ.
libenter, կամուս, ուզելով. (ստ. կ'ստուտու.)
olim, երբեմն, ասնն մը. negligentia, զանցառութիւն.

Ա. 1. Multi nunc absunt, qui olim aderant,
et post nonnullos annos multi alii aberunt. 2. Pe-
cunia mihi saepe defuit; sed nunquam mihi deerit
animus laetus (քաջատրտութիւն). 3. Quam (որչափ)
miseri essemus, si nobis deesset ratio et oratio? 4. Qui
(ով որ) aliis praeest, semper attentus esto, ut (որ)
iis etiam prosit. 5. Nostrae cupiditates maxime
nobis obsunt in omnibus rebus. 6. Interesse socie-
tatibus malorum bonae famae multum obest.
7. Bonus vir et sibi et aliis prodest. 8. Multum
tibi prodesset, si sermonibus (խօսակցութիւն)
nostris semper interfuissem. 9. Nihil inest in di-
vitiis, quod apud Deum tibi prosit; in sola vir-
tute verae insunt divitiae. 10. Si praesens
tempus vobis non profuit, minus fortasse proderit
futurum. 11. Praesens (ի ներկայութեան) pater
bonis exemplis (փոքր) tibi proderat; absens prod-

est praeceptis. 12. Nihil vobis prodestis, si de-
estis patriae. 13. Nihil periculi subest, si aliis
magis prodes, quam tibi. 14. Quid superest, quam
ut cum fide vobis praesim? 15. Adeste animis,
ne vestra vobis obsit negligentia.

Բ. 1. Նոյն բաներն ստեպ մէկուն օգտակար
են, միւսոյն արդէլք։ 2. Քանիցս ես ներկայ գտնուե-
ցայ (adsūm, կ. ար.), այնչափ անգամ դուն բացակայ
եղար։ 3. Շատ (multum) օգտակար կ'ըլլար (ս. ար. ար.)
քեզի, եթէ երբեք չպակսէիր։ 4. Ով որ ուրիշին վե-
րակացու է (praesum), ո՛չ երբեք երկայն ատեն անոնց-
մէ պարտի (debet) հեռու կենալ (absūm)։ 5. Մեծ
միտթարութիւն է թշուառ մարդիկներուն օգտակար
եղած ըլլալը (անէր. ար.)։ 6. Պակասել (զօգնել, de-
sum) աղքատաց, երբ (quum) դուն հարուստ ես, մեղք
է։ 7. Կամաւ քեզի օգտակար պիտի ըլլանք. բայց դուն
ալ քեզի օգտակար եղիր։ 8. Յաճախ աշակերտաց մար-
մինն ներկայ է, ոգին բացակայ։ 9. Այս աշակերտաց
շատ պիտի չօգտեն վարդապետք։ 10. Հոգւով ներկայ
եղէք, որպէս զի օր մը (olim) օգտէ (ս. ար.) ձեզի ձեր
փութաշանութիւնն։ 11. Ոչինչ առաքինութիւն է
(insum) ի ցանկութիւնս. բայց ի ճշմարիտ առաքի-
նութեան եղեւ (insum) միշտ ամենամեծ հաճոյք։
12. Բարեկամք ոչ երբեք կը պակսին իրենց բարեկամ-
ներուն վտանգաց մէջ։

Գ Լ Ո Ի Խ Փ Ի .

Ա Ռ Ա Զ Ի Ն Լ Ծ Ո Ր Դ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

(ԳԵՐԿ. ԳԼ. ԺԷ.)

1. Ներգործական։

Ա.

Ներգործական Սահմանական։

Ա. 1. Canis latrat, lupus ululat. 2. Aves
volant in aëre, pisces natant in aqua. 3. Leges
conservant civitatem (տէրութիւն). 4. Vituperamus

pigros discipulos, laudamus diligentes. 5. Graeci Romanos doctrina superabant. 6. Heri tu nobis fabulam narrabas, quam nos omnes ignorabamus. 7. Si optabis, etiam nos tibi pulchram fabulam narrabimus. 8. Deus servabit omnes, qui leges divinas servabunt. 9. Maiores nostri cum maxima fortitudine (քաջութիւն) pro patria pugnaverunt et hostes fugaverunt. 10. Semper celebravimus eum diem, quo (շէրքոյակն) Deus patriam nostram ex magno periculo liberavit. 11. Nos saepe peccaveramus; sed tu omnia vitia emendavisti. 12. Peccaveras, et tamen negavisti; hoc modo bis peccavisti. 13. Veniam orabit, nam erravisti. 14. Etiam ego veniam orabo, si erravero. 15. Si rem bene consideraveritis, iudicabitis. 16. Multi magna commoda ex hoc bello speraverunt; sed frustra speraverunt.

Բ. 1. Մարդիկ կը մտորին, միայն Աստուած ոչ երբեք կը մտորի: 2. Վախճանն պատկէ դգործ (opus): 3. Վարդապետը զձեզ պատարակեցին, վասն զի ստեպ մտորեցաք (սխալ ըրիք): 4. Ծնողքս ծննդեանս օրն ընծայեցին ինծի գեղեցիկ գիրք (մը), զոր ես երկայն ատեն բաղձացած էի: 5. Մեր նախնիք ազատութիւնը պիտի պահենք: 6. Երբ աղէկ աղօթած (oro) պիտի ըլլաս, Աստուած պիտի պարգեւէ (dono) զայն՝ զոր (շէշ) կը ցանկաս: 7. Աննիբաղ գերազանցեց (յաղ-թեց) ի բազում պատերազմունս զՀռովմայեցիս, եւ մեծ փառք շահեցաւ (sibi comparavit): 8. Կար-քեզոնացիք այս յաղթութիւններէն շատ օգուտներ (commodum, utilitas) յուսացեր էին, բայց ի զուր յուսացին: 9. Գուք դատեցիք խորհելէն յառաջ (Երբէք. նախ քան [antequam] զերն խորհեցայք. «պ. առնի»): 10. Ով որ մտորած է («պ. հար»), թողու-թիւն պիտի հայցէ: 11. Իմաստուն մարդիկ ոչ երբեք պիտի դատեն նախ քան զխորհելն (Ենչպէս ինչ- 9. Բայց «պ. հար»): 12. Շատ մարդիկ իրենց փառքն հպար-

տութեամբ արատաւորեցին: 13. Մարդիկ միշտ պիտի սիրեն զանոնք, որոնք իրենց քաջութեամբ (virtus, fortitudo) հայրենեաց ազատութիւնը պահեն:

Բ.

Ներգրծ. Ստոյատարարական եւ հրահրանքական:

Ա. 1. Vituperavimus te, ut mores tuos emendares. 2. Nemo hominum tam bonus fuit, ut nunquam peccaverit. 3. Si oravisses veniam impetravisses. 4. Vitam nostram bonis factis ornemus, ut aeternas divitias nobis paremus. 5. Si Deum vere amaretis, libenter toleraretis molestias huius vitae. 6. Dubito, quid parentes mihi die natali meo donaturi sint. 7. Praeceptor non antea indicabit, quem vestrum rogaturus sit. 8. Virtutem ama, vitia vita. 9. Laudate, pueri, Dominum; laudate nomen Domini. 10. De nulla re iudicato, antequam eam consideraveris. 11. Nunquam dubitatote de fide divina. 12. Serva ordinem, et ordo servabit te.

Բ. 1. Աստուած պահեցէ զմեզ: 2. Ոչ երբեք այնչափ անգութ եղանք, որ առ ի (causa) խաղ կեն-դանի մը (nullus) չարչարած ըլլանք (vexo): 3. Մեր վարդապետներն զմեզ պատարակած չէին ըլլար («պ. քեր»), եթէ մեր բարքն (mos) ուղղած ըլլայինք: 4. Չկայ հեղինակ մը որ ինծի աւելի հեշտալի եղած ըլլայ (Երբէք. որ զիս աւելի հեշտացուցած ըլլայ, delecto «պ. հար»), քան (չ)կիկերան: 5. Ոչ երբեք պիտի տարակուսիս, թէ ինչ բան (quid) Աստուած պիտի պատրաստէ (պատրաստեցոյ իցէ, «պ. աղ») առաքինի մարդկան յետ մահու: 6. Հայցենք (impetrare) եւ պիտի առնունք: 7. Եթէ ուղիղ (recte) դատելի («պ. առնի»), աւելի ինք զինքդ (te ipsum) կ'ամբաստանելի («պ. առնի») քան զեղբայր քո: 8. Մտածեցէք (cogitare) միշտ, (թէ) սրչափ (մեծ) բարիք պարգեւած է («պ. հար») ձեզի Աստուած: 9. Չօրականք կուրին (dimicare հրամ. աղ.) վասն (pro, քո) հայրենեաց:

Ներգրծ. Անկրեոյթ եւ Ընդունելութիւնք:

Ծ. Ա. Ընդունելութիւններն լատիներէնի մէջ ստեղծուած զործածուելով, հայերէն աներեւոյթ ներկայի գործիականովը կը թարգմանուին. զ. օ. Cantantes alaudae in aëra volant, արտայտներն երգելով ընդ օդս կը թռչին: Recreavi afflictos, unumquemque confirmans, սփոփեցի վտայեալներն՝ որոշողութիւնով զմի մի իւրաքանչիւր: Hostis non dubitans, թշնամին չուրախութեամբ, victo hoste, թշնամին յաղթելով, visa matre, մայրը տեսնելով. եւն.

Բ. Ընդ. ապառնին յաճախ հարկ կ'ըլլայ դարձուած ծով մը թարգմանել. օրինակք. Ciconiae migraturae, զաղթելի արագիւններն, այսինքն՝ երբ զաղթելիք ըլլան, կամ երբ պիտի գաղթեն. mihi, oratorem laudaturo, offuisti, ինձ, որ պիտի գովէի զճարտասանն, արգելք եղար. misit commeatus paraturum, (առաքեաց զպաշարս զպատրաստելին) խաւրեց որ պաշար պատրաստէ. անոր համար իսպառնց, չէ պաշար պիտի պատրաստէր. O te futuram mihi hostem! սղ. քեզ, դու պիտի ըլլաս ինձ թշնամի:

Գ. Ընդ. թշնամիութեան փերս. Գ. Ժ. Գ.

Ա. 1. Vexare miseros nefas est. 2. Servasse patriam maxima est gloria. 3. Cantantes et Deum laudantes alaudae in aëra volant. 4. Ciconiae migraturae in alias terras plerumque triangulum formant. 5. Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano. 6. Romani artem bellandi maxime amabant. 7. Non optando, sed laborando divitias tibi parabis.

Բ. 1. Յաճախ չարագոյն է սուտ խօսիլ, քան մեղանշած ըլլալ: 2. Տուր խնդրողին (orare), հաստատէ տարակուսողին: 3. Մարդիկ՝ յուսալով (ընդ. ներ. յոգ. ուղ.) միշտ լաւագոյն ժամանակներ, չեն ուղղեր (emendare) սակայն (tamen) իրենք զիրենք: 4. Երբ պիտի զարգարես (ընդ. աղ.) քու մարմինդ, զարգարէ նաեւ քու հոգիդ: 5. Ամէն բանի մէջ պէտք է խորհիլ (թէ) ինչպիսի պիտի ըլլայ վախճանն: 6. Թագաւորելու արուեստն դժուար է: 7. Յոյնք կը յաճախէին թատրոններն ու ի տեսանել (spectare քայտանալ) զնազա:

2. Կրատորական:

Ա.

Կրատորական տառնամանակ:

Ա. 1. Tu amaris a parentibus tuis, et parentes tui amantur a te. 2. Vos a malis hominibus accusamini, a bonis laudamini. 3. A Solone civitas Atheniensium legibus emendabatur. 4. Vos omnes primum a solis parentibus vestris educabamini. 5. Nunquam a bonis amaberis, si maiorum societatem amas. 6. Hannibal apud Zamam a Scipione superatus est. 7. Antea Romani semper ab Hannibale superati erant. 8. Athenae a Pericle pulcherrimis aedificiis ornatae sunt. 9. Bello Peloponnesiaco a Spartanis et Atheniensibus magna cum crudelitate pugnatum est: urbes vastatae sunt, cives vexati, templa foedata. 10. Si hostes patriae fugati erunt, omnes domus et viae floribus ornabuntur. 11. In eo, quod amatur, non laboratur aut si laboratur, labor amatur.

Բ. 1. Առաքինի մարդիկ կը գովուին բարիներէն, կը պարտաւորին չարերէն: 2. Գու պիտի չդատուիս, որովհետեւ չամբաստանուեցար: 3. Գուք, սղ բարեկամքդ իմ, ամէնքնիդ մեղմէ պիտի սիրուիք եւ պիտի պատուուիք: 4. Առ Եգիպտացիս մարմինք մեռելոց չէին թաղուեր, այլ արուեստով կը պահպանուէին: 5. Թերմոպիլէ (Thermopylae, arum, անեղալան) լեւոնիդաւէն զրաւեալ էր եւ երբք հարիւր Սպարտացւոյմէ. մեծ քաջութեամբ պատերազմուեցաւ (certare). Երկիրն արեամբ թաթխեցաւ (foedare), շատ թշնամիք եւ ամէն Սպարտացիք ի նմին տեղով սպանուեցան: 6. Երբ մեր բարք պիտի ուղղուին, նաեւ ժամանակը պիտի գովուին: 7. Աստեղք երբք չհամարուեցան, եւ երբք մարդէ մը պիտի չհամարուին: 8. Ոչ ոք պիտի դատուի ամբաստանուէն յառաջ (նախ քան [antequam] ամբաստանեալ լիցի):

Բ.

Կրտսերական Ստորադասական, Հրամայական, Ան-
ընդհատ և Ընդհանդիմացական:

Ա. 1. Milites nostri fortes sunt, non ut
(որպէս զի) ipsi laudentur, sed ut patria ab
hostibus liberetur. 2. Si eventus futuri temporis
nobis iudicaretur, saepe valde (սաստիկ, ՎՔ.)
sollicitaremur. 3. Accusati sitis a malis, ab
omnibus bonis laudati estis. 4. Bene exercitare a
praeceptoribus tuis, ut matureris ad altiora studia.
5. Nemo laudator a nobis, nisi bonus. 6. Mi fili,
bene exercitatum esse in iuventute, aliquando
tibi utilissimum erit. 7. Vituperari a malo homine
nemini turpe est. 8. Liberi nostri ad timorem
Domini educandi sunt.

Բ. 1. Եթէ չարերէն դովուած ըլլայիք, գուցէ
բարիներէն դովուած չէիք ըլլար: 2. Կը տարակուսուի
(թէ) որ քաղաքներ կործանեալ (vastare) ըլլան թշնա-
միներէն: 3. Բարի արուեստից մէջ կը մարզուիք, որ-
պէս զի առաքինութեամբ զարդարուիք (ս. Զէրէ.):
4. Ազատուէ չարաց ընկերութենէն: 5. Որդին (թող)
դաստիարակուի բարի օրինակաւ հօրն: 6. Գեղեցիկ է
գովուիլ ի գովեալ առնէ: 7. Ծանրագոյն (ժնդակա-
գոյն է) չարչարուիլ (molestare) յիւրոցն ցանկու-
թեանց (cupiditas), քան տանջուիլ ի ցաւոյ մարմնոյ:
8. Ցաւալի է միանգամ իսկ յաղթուած (superare)
ըլլալ ի չարէ: 9. Առաքինութիւն միշտ սիրուելու է:

Գ Լ Ո Ի Խ Փ Գ.

Ե Բ Կ Բ Ո Բ Դ Լ Ծ Ո Բ Դ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

1. Ներգործական:

Ա.

Ներգործական Սահմանական:

Ա. 1. Si tu vales, bene est; nos valemus.
2. Oves nobis praebent lanam. 3. Semper et libenter
parentibus nostris parebamus. 4. Athenae artibus
et litteris maxime floruerunt. 5. Praeceptores
docebunt; nos parebimus. 6. Poenam meruistis.
7. Negligentia vestra mihi displicuerat; idcirco
vos monueram. 8. Si legibus semper parueris,
nunquam dolebis. 9. Roma iacuit (չինեալ էր) ad
Tiberim. 10. Malae societates tibi placuerunt; sed
tibi placuerint cum magno tuo damno.

Բ. 1. Եթէ դուք ողջ էք, լաւ է. ես ողջ եմ:
2. Ի դարնան կը ծաղկին (florere) եւ կը դալարանան
(virere) ծառեր: 3. Մէք կը գործածենք (adhibere)
մերթ (nunc) սանձ, մերթ խարազան: 4. Դուք բարի
վարպետք ունէիք եւ միշտ կը հնազանդէիք անոնց:
5. Մենք պիտի խրատենք (monere) զձեզ, դուք պի-
տի հնազանդիք: 6. Դուք միշտ մեզին հնազանդեցաք:
7. Լաւք (probus) միշտ մեծ հաճոյք (voluptas) պատ-
ճառեցին (praebere) լաւաց: 8. Դու չէիր հնազան-
դած վարդապետին. անոր համար պատժոյ (հայց.)
արժանացած էիր: 9. Նոքա պիտի ունենան յախտե-
նական կեանքն, որոնք Աստուծոյ միշտ հնազանդած
ըլլան (ս. հար.):

Բ.

Ներգործ. Ստորադասական և Հրամայական:

Ա. 1. Filius pareat patri. 2. Si mereres,
nobis omnibus placeres. 3. Crudelitas Neronis
pessimis hominibus placuerit; nulli bono unquam

placuit. 4. Poena non te terruisset, nisi eam meruisses. 5. Incertum est, quem exitum labores nostri habituri sint. 6. Semper modum (չափաւորութիւն) adhibe, ne aliquando doleas. 7. Arcete malos a vobis, ne vobis ipsis noceatis. 8. Praeceptor doceto; discipuli tacento.

Բ. 1. Եթէ միշտ հնազանդէինք (ս. անկ.) մեր խղճին, լաւ եւս հաճելի կ'ըլլայինք (placere) Աստուծոյ: 2. Պաւանհաս թող շահած ըլլայ (merere, ս. փառք) մեծ փառք պատերազմի. չշահեցաւ առաքինուլ թեան փառքը: 3. Դու այնչափ բարի չես, որ միշտ օրինաց հնազանդած ըլլաս: 4. Եթէ լռած ըլլայինք (ս. քերական.), մեզի վնասած չէինք ըլլար: 5. Աշակերտը հնազանդին վարդապետին, որպէս զի Աստուծոյ հաճելի ըլլան: 6. Լռեցէք, ապա թէ ոչ (sin, aliter) պիտի ցաւիք: 7. Բարի մարդն աւելի Աստուծոյ հնազանդիքան մարդկան:

Գ.

Ներգրծ. Անկրնայթ ևս Ընդունարթիւնք:

Ա. 1. Meruisse gloriā melius est, quam gloriā habere. 2. Bene monenti pareto. 3. Laudem meriturus (գովասանք շահիլ ուզելով) nemo iners iacebit. 4. Auxilium praebituris non paruisti. 5. Tacendum est, si sapientiores docent. 6. Parendo saepe magnam laudem meruisti. 7. Difficilis est ars docendi. 8. Docti tantum (միայն) idonei sunt ad docendum.

Բ. 1. Լաւագոյն է առողջ ըլլալ, քան թէ հարստութիւն ունենալ: 2. Յաճախ օգտակարագոյն է լռած ըլլալ, քան թէ խրատած ըլլալ: 3. Ղերցո՞ւր (suscitare) ինկածը (iacere). ցաւողին մխիթարանք (հայց.) մատն (praebere): 4. Ամենուն հաճելի ըլլալ ուզելով (քնք. սոյն) ոչ ումեք հաճելի պիտի ըլլաս: 5. Պէտք է հնազանդիլ օրինաց: 6. Նաեւ լռելով կը ցոյցնենք ինչ որ (quod) մեզի հաճելի է: 7. Յաճախ

ընդունայն է հաճելի ըլլալը արուեստն: 8. Ստեպանն ալաւ է լռել: 9. Ծաղիկը ծառերու գիշերոյ ցուրան կը վնասէ:

2. Կրատորական:

Ա.

Կրատորական Սահմանական:

Ա. 1. Aliorum damno docemur. 2. Exercedimini in multis artibus. 3. Ad tuam utilitatem a nobis coërceris (զսպել). 4. Mox pericula a te ipso arceuntur. 5. Si pudore non coërcemini, mox terribimini poenā. 6. Non semper a vobis modus adhibitus est. 7. Catilinae coniuratio a Cicerone prohibita (խափանեալ) erat. 8. Militibus amplissima munera praebita sunt. 9. Si bene exerciti eritis, a nullo praeceptore terrebitur.

Բ. 1. Ոչ միշտ կը դործածուի չափաւորութիւն (modus): 2. Կատիկնա եւ անոր բարեկամներն բարի քաղաքացիներէն կը վախցուէին: 3. Յուշատանին քաղաքներն սարսափած էին (deterri, քերական.) ի դալտենէ (adventus) Պարսից: 4. Եթէ այս մարդոց պիտի արուի ընծայ (մը), պիտի լռեն: 5. Ստեպ կը սարսափինք առանց պատճառի: 6. Չեր վարդապետներէն կը զսպուէիք (coërceri), նաեւ ձեր սերունդը պիտի զսպուէին: 7. Մեր խղճէն պիտի սարսափինք (մեր խղճն զմեզ պիտի սարսափեցընէ), եթէ օրինաց չհնազանդինք:

Բ.

Կրատ. Ստոր. Հրատ. Անկր. ևս Ընդունար:

Ա. 1. In schola sumus, ut doceamur. 2. Pareto praeceptori, ut in litteris bene exerceamini. 3. Si a vobis semper modus adhiberetur, non toties admoneremini. 4. Exerciti sint hi pueri in lingua Latina; in Graeca lingua exerciti non sunt. 5. Exercere in bonis artibus. 6. Modus

semper adhibetor. 7. Inertes (ծղլ) pueri semper a nobis monentor. 8. In iuventute bene exercitum esse, etiam seni utilitatem praebet. 9. Errantes monendi sunt. 10. Petulantia puerorum coërenda est.

Բ. 1. Տգէտն իմաստունէն (թնղ) սորվի (doceri «դ. ների»): 2. Եթէ ըստ բաւականի խրատուած ըլլայիք, հնար է (fortasse) ձեզմէ չափաւորութիւն դործածուած կ'ըլլար: 3. Թնղ ստէպ խրատուած ըլլաւ. սակայն ոչ երբեք սարսափեցար: 4. Սորվէ (լրաւ. հրաւ.) քու մնասովդ: 5. Մարդուցէք առաքինութեանց մէջ, եւ հաճելի պիտի ըլլաք Աստուծոյ: 6. Սարսափին չարք յաւիտենական պատժէ: 7. Լաւ ազոյն է խրատուիլ, քան զպուիլ: 8. Պիտի արուին քեզ արժանացեալ պատիւք: 9. Ճմարիտ դովեստն առաքինութեամբ չահուելու է (mereri):

Ք Լ Ո Ւ Խ Փ Ք.

Ե Բ Բ Ո Բ Դ Լ Ծ Ո Բ Դ Ո Բ Թ Ի Ի Ն

1. Ներգործական:

Ա.

Ներգործական Սահմանական:

Ա. 1. Ego lego, tu scribis; nos discimus, vos luditis. 2. Vos semper verum dicitis. 3. Stoici summum bonum in virtute ponebant. 4. Heri scribebamus, cras legemus. 5. Si bene discetis, mox omnes difficultates vincetis. 6. Multi serunt, quod alii metent. 7. Non tot libros legistis, quot praeceptores vestri legerunt. 8. Tu cibos suaves emisti; nos emimus libros utiles. 9. Semper contempseram iudicium vulgi; sed nunquam contempsi laudem bonorum. 10. Si semper verum dixeris, omnes tibi credent. 11. Ii, qui voluptates contempserunt, non sine praemio eas contempserint. 12. Beati erimus, si bene vixerimus.

Բ. 1. Ես կը գրեմ, դու կը կարդաս. դուք կը սորվիք, մեք կը խաղանք: 2. Արք իմաստունք կարհամարհեն զչառաստանն ուսմին: 3. Եթէ միանգամ սուտ բտես, ոչ որ քեզ պիտի հաւատայ: 4. Դուք կ'արհամարհէք այս մանուկն, բայց որ մը նա զմեզ պիտի արհամարհէ: 5. Դու ինձ չէիր հաւատար, թէ եւ (quamvis) ճմարիտն բռնի («դ. աւի»): 6. Սիկերոն եւ Վեսար միեւնոյն ժամանակի մէջ ապրեցան: 7. Արդէն ընթերցած էինք Վեսարին գրքերն, յետոյ ընթերցանք Սիկերոնին գրքերն: 8. Իմ եղբայրս յաճախ գրեց ձեզ, բայց դուք անոր ոչ երբեք գրեցիք: 9. Պիտի չհաւատամ (այն բանին), զոր (quod հայց.) պիտի բտես: 10. Անոնք, որ օգտակար արուեստներ պիտի սորվին, ոչ ընդ վայր զայնս սորված (պիտի) ըլլան («դ. հար»):

Բ.

Ներգործ. Ստորադասական եւ Հրահայնական:

Ա. 1. Edimus, ut vivamus; non vivimus, ut edamus. 2. Semper ius vincat, nunquam utilitas. 3. Si virtutem solam coleremus, non viveremus in tot tantisque curis. 4. Nihil metueres, si Deo soli crederes. 5. Socrates adeo contempsit mortem, ut laeto vultu venenum biberit. 6. Si semper bene vixisses, mortem nunquam metuisses. 7. Ede et bibe, ut vivas. 8. Discite bonas artes. 9. Emito, quod opus est. 10. Neminem laeditote. 11. Discipuli legunto bonos libros. 12. Nunquam summum bonum in voluptate posueris; aliquod tamen pretium ei tribuisti.

Բ. 1. Թշուառն իւր յոյսն Աստուծոյ վրայ (in) գնէ: 2. Եթէ միշտ ուղիղ ապրած ըլլայիր, ոչ երբեք կ'արհամարհէին զքեզ մարդիկ: 3. Ոչ ոք այնչափ բարի է, որ միշտ առանց մեղաց ապրած ըլլայ: 4. Մի՛ զոր վշտացուցաներ: 5. Եւ ոչ մէկէն (հայց.) վախցիր: 6. Աշակերտն սորվի (discere), վարդապետք առաջնորդէն աշակերտին:

Գ.

Ներդրո՞ւ. Անկրեւոյ՞թ եւ Ընդունեալ թիւն:

Ա. 1. Se ipsum vincere victoria maxima est. 2. Ingenuas (աղատական) artes didicisse honestum est. 3. Metuentem confirma; cadenti auxilium praebe. 4. Empturi pretium mercium quaerunt, antequam emunt. 5. Edendum est, ut vivas. 6. Legendo discas legere. 7. Athenienses legatos miserunt, consultum Apollinem, quonam modo se contra Persas defenderent.

Բ. 1. Միշտ արդար է ճշմարտութիւնն ըսել: 2. Փռաւոր (բան) չէ երկայն ատեն ապրած ըլլալ, հապա արդարապէս (recte) ապրած ըլլալ: 3. Խնդրողն ցոյց զճանապարհն: 4. Սրբօղ մանկունք կ'առաջնորդուին վարդապետէն (ducere): 5. Երբ ուրիշին (հայց.) պիտի առաջնորդես (ընթ. ապ.), նախ առաջնորդէ (duc) քեզի (te ipsum): 6. Պէտք է սորվիլ: 7. Երկրիս վրայ ենք ուղիղ ապրելու համար (քեզից): 8. Զէ գիւրին արուեստն ուղիղ ապրելու:

2. Կրտսորական:

Ա.

Կրտսորական Սահմանական:

Ա. 1. Deus a nobis maxime colitur. 2. Non contemnimur a bonis. 3. Hi libri a discipulis leguntur. 4. Vos a multis doctrina (գործելան) vincimini. 5. Multae epistolae a me scribebantur, sed a te nulla legebatur. 6. Si nunc contemnimini a multis, tamen aliquando non contemnimini. 7. Quo magis schola a te neglegetur, eo magis aliquando contemneris. 8. Semper ii contemnentur, qui nihil didicerunt. 9. Studia litterarum nunquam sine damno neglecta sunt. 10. A bonis omnibus defender, etiam si a malis neglectus ero.

Բ. 1. Ոչ չք մեզմէ կ'արհամարհուի: 2. Դու մեզմէ կը պատուուիս (colere): 3. Ամէն լաւ մարդիկ կը պատուին: 4. Այժմ դուք յոմանց կը պատուուիք, յորոց քիչ ատենէն (brevis) պիտի արհամարհուիք: 5. Հռովմայեցիք յաղթուեցան Յոյներէն դիտուութեամբ (doctrina) եւ արուեստիւք: 6. Դուք չարեւէն կ'արհամարհուիք: 7. Աղէկ կեանք պիտի վարեն նոքա (Երբ. Աղէկ պիտի ապրուի անոնցմէ), որոնք պիտի պատուեն միշտ (Երբ. յորոց պիտի պատուուին) ծնողքն: 8. Մեր յոյսն գրիւնք (Երբ. գրուեցաւ) Աստուծոյ վրայ. եւ անիկայ զմեզ չթողուց (Երբ. Անկէ չթողուեցանք, negligere):

Բ.

Կրտս. Ստոր. Հրամ. Անկր. եւ Ընդունել.:

Ա. 1. Nunquam a nobis mendacia dicantur. 2. Tanta vestra est virtus, ut ab omnibus colamini. 3. Si ego a vobis contemnerer, vos contemneremini ab omnibus bonis. 4. Quae leges tantam vim habent, ut ab omnibus semper cultae sint? 5. Excolere (հրահանգել) bonis artibus (գործ.). 6. Fortes este et metuimini ab hostibus. 7. Contempti viri interdum optimi fuerunt. 8. Vincula amicitiae semper colenda sunt.

Բ. 1. Առաքինութիւնը միշտ մեզմէ մշակուի (colere): 2. Այնպէս կը դատարարուինք (regere) մեր աւանդիչներէն, որ բարի արուեստներու մէջ մարզուինք (excolere): 3. Ոչ արհամարհուած կ'ըլլայիք ամէն քաղաքացիներէ, եթէ օրէնքն ձեզմէ լքեալ (negligere) չըլլար: 4. Ատկոցուէ ի չարաց (Թող վախնան եւն. metuo): 5. Ծնողք թող պատուուին յորդուց: 6. Յարուեստս (հերք.) աղէկ մարդեալ ըլլան միշտ օգտակար պիտի ըլլայ: 7. Առաքինութիւնք մեծապէս մշակուելու են:

ՔԼՈՒԽ ՓԵ.

ՀՈՐՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

1. Ներգործական:

Ա.

Ներգործական Մահմանական:

Ա. 1. Magistratus custodiunt urbem. 2. Nescimus horam mortis. 3. Aegyptii mortuos condiebant. 4. Esuriebam; tu me nutriebas. 5. Quis finiet hoc triste bellum civile? 6. Nunquam scies exitum futuri temporis. 7. Libenter vos erudiemus. 8. Pater me erudivit. 9. Vos, carissimi parentes, me nutritistis et vestivistis. 10. Gloriam tuam iam diu audiveramus. 11. Si unquam malos audivero, Deus me puniet. 12. Si pecuniae magis serviveritis, quam virtuti, aliquando magnum dolorem sentietis.

Բ. 1. Ասիւնը կը մանչէ, երկուրը կը խնջեն: 2. Դուք կը պատժէք ծոյլ մանկունքն: 3. Ես վեց ժամ (հայ.) կը քնանամ, դուք կարի երկայն (nimis diu) կը ննջէք: 4. Ոչ երբեք ստակի կը ծառայէինք: 5. Ժամանակն իմ ցաւս կը սփոփէր: 6. Աճք ամենամեծ ցաւերն իսկ պիտի սփոփեն: 7. Յաղթութիւնը Սկիպիոնի զերկրորդ պատերազմն պունիկեան աւարտեցին: 8. Այս մանուկներն պատժած էիք, վասն զի պատուիրանացն ծնողաց չէին հնազանդած: 9. Զանոնք, որ կարի երկայն քնանան (սահմ. առջ. առ.), վարդապետը պիտի պատժեն:

Բ.

Ներգործ. Մտորդաստանական եւ Հրամայական:

Ա. 1. Aures habetis, ut audiatis. 2. Si meo consilio oboedires, non tam diu dormires. 3. Tantum fuit odium Eteoclis et Polynicis, ut ipsa

mors illud non finiverit. 4. A fratre meo istud audiveris; a me non audivisti. 5. Libenter tibi servivissemus, si nos audivisses. 6. Oboedi parentibus. 7. Audite libenter sermones sapientium virorum. 8. Finito istas inimicitias. 9. Deo soli servitote. 10. Magistratus scelera puniunto.

Բ. 1. Աշակերտն հնազանդի վարդապետին: 2. Եթէ հնազանդէինք աստուածային օրինաց, ցանկութեան չէինք ծառայեր: 3. Այնչափ մեծ եղաւ Սպարտացւոց զօրութիւնը, որ իրենց քաղաքն ոչ երբեք պարսպօք ամրացուցին (սո. հար.): 4. Եթէ ուսմանցս մէջ զիս արգելած ըլլայիք, զձեզ պատժած կ'ըլլայի: 5. Պատժէ ծոյլ մանուկն: 6. Ոչ ոք (թող) պատժէ բարկացեալ: 7. Թագաւորը պահպանեն զտէրութիւն:

Գ.

Ներգործ. Աներևոյթ եւ Ընդունաւորութիւն:

Ա. 1. Scire melius est, quam audivisse. 2. Dormientem excitamus. 3. Punitori magistratus nunquam ira moti sint. 4. Aves dormiturae caput sub ala abscondunt. 5. Dormiendum est, ut vires reparentur. 6. Ars bene oboediendi saepe difficillima est. 7. Non omne tempus aptum est ad dormiendum. 8. Multi iuvenes Romani in Graeciam veniebant, auditum doctores philosophiae.

Բ. 1. Բարի մանկան հաճելի է հնազանդիլ ծնողաց: 2. Դու կ'ուսուցանես դիտողին (հայ.): 3. Հնազանդող մանկանց կամաւ խնդութիւն կը պատճառենք (praebere): 4. Երբ պիտի սփոփէի քու ցաւդ, ես ինքն ցաւէն յաղթուեցայ: 5. Միշտ պէտք է ծառայել Աստուծոյ: 6. Քնանալով (քեզք. քայ.) կը կաղդուրին (reparare) մարմնոյ զօրութիւնը:

2. Կրատորական:

Ա.

Կրատորական Մանկանական:

Ա. 1. Punior, quoties peccavi. 2. Leges a magistratibus custodiuntur. 3. Nutrimini et vestimini a parentibus vestris. 4. A Graecis multae artes inveniebantur. 5. Pausanias ante aedem Minervae sepeliebatur. 6. Puniemini, quoties peccaveritis. 7. A Deo sciatur, quidquid cogitabis. 8. Libenter a vobis audiar. 9. Vere terra floribus et herbis vestita est. 10. Bellum Peloponnesiacum anno quadringentesimo quarto a. Chr. n. finitum est. 11. Arx Athenarum a Cecrope munita erat. 12. Satis custoditi erimus, si Deus nos custodiet.

Բ. 1. Ի դարձան դաշտը ծաղկամբ կը զգեցուն: 2. Կը լուսի սախակ (luscinia). անոր երգով կը հեշտանանք: 3. Վարդապետէն կը պատժուէինք քանիցս ծոյլ կը գտնուէինք (invenire): 4. Դուք յաշակերտաց ձերոց յօժարակամ կը լսուէիք: 5. Ո՛չ յաւմբէ պիտի արդելուիք, եթէ ոչ ոք ձեզմէ պիտի արգելուի: 6. Ամենամեծ ցաւք ժամանակաւ պիտի սփօսին: 7. Չայն Տեառն չէր լսուած ամբարիշտ մարդոցմէ. անոր համար ամէնն (ալ) մահուամբ պատժուեցան: 8. Քաղաքը ձեր լաւ ամրացած պիտի ըլլան, եթէ դուք ինքնին արք զօրաւորք պիտի ըլլաք:

Բ.

Կրատ. Մտոր. Հրամ. Անկր. եւ Ընդունել:

Ա. 1. Orate, ut a Deo audiamini. 2. Si bellum esset, oppida munirentur. 3. Audiremini, si recte oraretis. 4. Bene eruditus sis; tamen saepe peccas. 5. A vobis auditi essemus, si nos ipsi vos dividissemus. 6. Iter Persarum magis impeditum esset, si urbes Graeciae bene munitae fuissent. 7. Semper custodire a Deo. 8. Fortes este et

munimini contra malum. 9. Urbes nostrae fortitudine nostra muniuntur. 10. Bene finiti labores iucundi sunt. 11. Verba adulatorum nunquam audienda sunt.

Բ. 1. Ամենայն եղեւն պատժուի: 2. Դուք մեր աշակերտք էք, ոչ զի պատժուիք, այլ զի կը թուիք յաւման (erudire): 3. Դուք լսուած կ'ըլլայիք, եթէ այլք ձեզմէ լսուած ըլլային: 4. Լեռնայի բարեպաշտք եւ հրահանգեցարնք (erudire) յերկիւղ (բայ.) Տեառն: 5. (Թող) լինան ձեր թշնամութիւնք: 6. Զօրացեալ լեր (munire կրտ. հրտ.) ընդդէմ (contra հայ. ու) ամենայն վտանգացն կենաց: 7. Կը թուէ յիմաստութեան եւ յառաքինութեան: 8. Փոքր գովասանք է զեղեցիկ զգեստներ (բայ.) հաղած ըլլալ: 9. Ամբարացեալ քաղաքներ ստէպ մեծ օգուտ ունին: 10. Օրէնք միշտ պէտք է որ պահպանուին, անօրէնութիւնք պէտք է որ պատժուին:

ԳԼՈՒԽ ՓԶ.

ՉԱՅՆԱԿԱՐԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐ

Ա.

Առաջին լծորդութիւն:

Ա. 1. Saepe contemplamur sidera coeli, et omnipotentiam Dei admiramur. 2. Tu iocabaris in schola; nos apud praeceptorem nunquam iocari conabimur. 3. Semper meditati sumus, ut eos aemularemur, qui optimi sunt. 4. In omni calamitate religio me consolata est. 5. Consolator miseros, ut Deus tui (հայ. Բրդ.) recordetur in calamitate. 6. Contemplare mundum, et eius pulchritudinem admiraberis. 7. Cunctantem hortare. 8. Calumniari (զղպարաւել) saepe peius est, quam rixari. 9. Precaturi coelum contemplamur. 10. Susplicando plurimi se ipsos frustrantur. 11. Imitare exemplum bonorum.

Բ. 1. Դու կը նմանիս բարեաց օրինակներուն (հայց.)։ Թե՛ գովասանք պիտի չահիս։ 2. Կասկածեցանք այս անյաջող եւքէն (հայց.)։ 3. Ի՞նչ բան պիտի մխիթարէ զմեզ դժբախտութեան մէջ, եթէ ոչ հաւատք։ 4. Ո՞վ պիտի կատակէ, մինչ աղքատք կը հեծեն։ 5. Յորչափ (quamdiu) կը բնակինք յայտմ աշխարհի (terra), շատ վտանգներ մեզ (Բրք. հայց.) պիտի սպառնան։ 6. Ո՞ր բան զմեզ կը մխիթարէր (սո. առհ.)։ Եթէ բարեաց դարանակալ եղած ըլլայինք (insidior սո. քերական.)։ 7. Նկատեցէք երկինքը, եւ պիտի դարմանաք Աստուծոյ ամենակարողութեանը վրայ (Բրք. հայց.)։ 8. Դուք դուր կասկածէր էիք, սակայն եւ ոչ մի վտանգ կը սպառնար։ 9. Ողորմեցարձեք դժբախտութեան մերում (հայց.)։ 10. Մանկունք նմանին փութաջանութեան մեղուաց։ 11. Աղաչեա՛ (precor) զԱստուած, զի օգնեսցէ (opitūlor) քեզ ի վտանգի։ 12. Հեծողներն մխիթարեցիք։ Աստուած զձեզ պիտի վարձատրէ (remunēror)։ 13. Պէտք է խորհիլ, այլ ոչ յապաղիլ։

Բ.

Երկրորդ լծորդութիւն։

Ա. 1. Veremur Deum; Deus nos tuetur et semper tuebitur. 2. Religio nos monet, ut misereamur pauperum (Բրք. Կրկ.)։ 3. Nihil unquam pollicitus sum, quod non solverim. 4. Iram tuam merebamur; sed tu nostri miseritus es. 5. Nos omnes tui misereremur, si peccatum tuum fatereris. 6. Miserere mei, Deus! 7. Intuemini coelum, et reverebimini maiestatem Dei. 8. Alios tuiturus, etiam te ipsum tuetur.

Բ. 1. Եթէ կը խոստովանինք մեր մեղքերն, Աստուած պիտի ողորմի մեզի (սեռ.)։ 2. Դուք կը յարգէք ձեր ծնողքն, ասոր համար ձեր օրդիք պիտի յարգեն (reverēror) զձեզ։ 3. Զոր խոստացած էինք, կատարեցինք (solvere). պաշտպանեցինք հայրենիքն ամե-

նամե՛ Վտանգաց մէջ։ 4. Խոստովանէ՛ յանցանքներդ. խոստովանելով՝ յանցանքդ կը նուազի (minuor)։ 5. Զէինք այնչափ խոստանար, եթէ միշտ դիտէինք (intueror) զդժուարութիւն կատարելու (զայն), զոր խոստացանք։ 6. Յարգեցէք ձերութիւնը։ 7. Յանցանքը խոստովանողին թողութիւն տուր։ 8. Պէտք է խոստովանիլ ամէն մեղքերն, կամ երկնէլ (verēor) ի բարկութենէն (հայց.)։ Աստուծոյ։

Գ.

Երրորդ լծորդութիւն։

Ա. 1. Gloria virtutem tamquam umbra sequitur. 2. Sine vitiis nemo nascitur, nemo natus est, nemo nascetur. 3. Male parta male dilabuntur. 4. Ex hac vita in aliam proficiscemur beatiorem. 5. Deo nitere (յենալ, յոյր գնել), ne labaris. 6. Socrates nunquam irascebatur. 7. Tua prudentia nisi eramus; sed non adepti sumus, quod sperabamus. 8. Non questi essetis, si adepti essetis, quod speraveratis. 9. Nunquam obliviscitor, quanta bona a Deo nactus sis. 10. Alcibiades summis viribus adnissus est, ut omnium laudem nancisceretur. 11. Liberi nunquam obliviscuntur, quanta beneficia a parentibus suis adipiscantur. 12. Experfecti (զարթուցեալք) plerumque obliviscimur, quod somniavimus. 13. Iniuria beneficiis (քորձէ) ulciscenda est.

Բ. 1. Մեր ծնողաց պատուէրներուն (հայց.) կամաւ (libenter) կը հետեւինք։ 2. Մեղաց կը սրտմտինք, ոչ մեղանշողաց։ 3. Մեզմէ յառաջ հաղարաւոր մարդիկ (Բրք. շատ հազարք մարդկան) ծնած են, եւ հաղարաւորք պիտի ծնանին մեզմէ վերջը։ 4. Հայրն սրտմտեցաւ, որովհետեւ մենք մոռցած էինք (զայն), զոր նա մեզ ըսած էր։ 5. Քիչ մարդիկ միայն վրէժ կը խնդրեն անիրաւութեանց (iniuria հայց.) զանոնք մոռնալով։ 6. Եթէ գտնէի (nanciscor) յարմար առիթ,

բարեկամաց հետ յիտալիա (in it. հայց.) կը մեկնէի (այս. առկ.): 7. Նաեւ ամենալաւ այր պիտի իյնայ (labor) ստեպ: 8. Պէտք է ճգնիլ, որ շահինք ճշմարիտ առաքինութիւնը: 9. Ո՞վ երբեք (qui unquam) այնչափ (մեծ) առաքինութիւն ձեռք բերած է, որ ոչ երբեք ինկած ըլլայ: 10. Ապպիոս Կղաւղիոս հաստատեց դեղեւող (labor) ծերակոյտը: 11. Ո՞չ երբեք պէտք է տրտնջել առանց պատճառի:

Գ.

Զորքորդ լծորդութիւն:

Ա. 1. Voluptates blandiuntur sensibus. 2. Epaminondas nunquam mentiebatur. 3. Si unquam mentitus eris, fatetur. 4. Multi blandientibus largiuntur. 5. Nihil unquam orietur et nihil ortum est sine Deo. 6. Exortum est lumen in tenebris. 7. Magnos homines virtute metimur, non fortuna. 8. Catilina rei publicae pestem molitus erat, ut ipse rerum potiretur. 9. Ordire; si bene orsus eris, experieris vim voluntatis firmæ.

Բ. 1. Մենք կը բաժնենք մեր բարեկամաց հետ ուրախութիւնքն ու ցաւերը: 2. Մարդիկ նովին չափով պիտի չափեն քեզ, որով դու անոնց չափեցիր: 3. Գուք կը ձեռնարկէք բազում իրաց (հայց.): 4. Բնութիւնը Կիկերոնի առատաձեռնած էր գերազայն (summus) յորդութիւն (copia) խօսելոյ: 5. Ամենահաշտաւոր արք Ըթենացիք փորձեցին զյողդողդութիւն (instabilitas) ժողովրդային շնորհին (aura): 6. Ո՞վ երբեք կրնայ մեքենայել (moliri, այս. առկ.) զկործանումն հայրենեաց: 7. Տղեղ բան (turpe) է ստել, ստած ըլլալ եւ ժխտել (negare)՝ կրկին սուտ է: 8. Ստելով ոչ որ փառք պիտի չահի:

Գ Լ Ո Ւ Խ Փ Է .

ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆԷ ԶՈՐՍ ԼՅՈՐԴՈՒԹԵԱՆՅ ՎՐԱՅ

(ԲԵՐԷԼԻ. ԳԼ. ԺԸ.)

Ա.

Երկուսը շնորհալիքն ու իւր լծնորդ շայտը:

Ա. 1. Stulti saepe mala cupiunt, fugiunt bona. 2. Omnes divitias libenter abicerem, ut saperem. 3. Si ex hac parte allicereris a voluptatibus, ex altera parte labores virtutis conspiceres, quid faceres? 4. Concutimur saepe magnitudine periculi repentini. 5. Illecebris voluptatis non allici debemus. 6. Puerorum iste mos est, cupere negata. 7. Eripe te ex ista stultitia. 8. Nunquam primum lapidem iacito in alterum. 9. Quidquid natum est, moritur; moriuntur reges et mendici. 10. Dulce et decorum est pro patria mori. 11. Nihil pateris neque patieris, quod non alii iam ante te passi sint. 12. Si moriendum est, honeste morere; omnes curae inanes abici debent. 13. Perfici debet, quod aggredi conaris.

Բ. 1. Հատեր կը յափշտակեն (eripio) մէկէն (aliis) (բան մը), զոր (quod) այլոց պիտի պարգեւեն (largior): 2. Կամու կ'ընէի (այս. առկ.) զոր կը ցանկայք, եթէ անտի (inde) ճշմարիտ ցնծութիւն ունենայիք (capio հայց. ինքի): 3. Գնծութեան կը յափշտակուէիք (abripio, կր. այս. առկ.) եթէ զայնչափ մեծ գեղեցկութիւն առաքինութեան աջօր տեսնէիք (conspicio): 4. Փախիր յընկերութենէ (հայց.) չարաց: 5. Ճշմարտութիւն զատելութիւն ծնանի: 6. Հայեանց (adspicio) ընդ քեզ (te ipsum): 7. Զերկիր փորելն՝ տաղտկալի աշխատութիւն է. սակայն շատ (multo) աւելի տաղտկալի (չէլ. քաղ.) է փախչել (անկէ), որ չար է, առնել (զայն)՝ որ բարին է: 8. Ամենատղեղ բան է բարկութենէ յափշտակուիլ: 9. Մինչ ուղիղ ճամբու

մէջ կը մտնես (ingredior հայ. ինդէր), մի երբեք դառնա՛ր յետս (regredior): 10. Հայեցարձք ընդ առտեղս երկնից եւ պիտի լեցուիք (capior) զարմացմամբ՝ Ստեղծողին մեծութեանը վրայ:

Բ.

Բայերուն սեղանայ ձեռներն:

Ա. 1. Semper fac, quod bonum est, non ut laudare ab hominibus, sed ut Dei benevolentiam mereare. 2. Nunquam labēre, si vocem conscientiae tuae audieris. 3. Canes educ iu silvam. 4. Semper dic verum. 5. Si audisses conscientiam tuam, non errasses. 6. Romani omnes gentes bello superarunt; nonnullae tamen fuere, a quibus etiam ipsi saepe victi sunt. 7. Cicero coniuratos morte punierat; idcirco iidem cives, quos hoc facto ex maximo periculo liberarat, eum postea in exsilium misere. 8. Amabere ab omnibus, si ipse omnes antea amaris. 9. Monebare a nobis, ne ab aliis aliquando punirere. 10. Audisti praecepta parentum, ut ea sequare, non ut obliviscare. 11. Peccasse et voluptatibus servisse, turpissimum est. 12. Graeci plurimas artes invenere. 13. Nosti, quantopere te semper amarim.

Բ. 1. Ասա՛ ինձ զանուն քո: 2. Վարժած չէիր ըլլար այնչափ զանցառու ըլլալու, եթէ ծնողք զձեզ ըստ բաւականի պատժած ըլլային: 3. Ո՛չ յուժեքէ կը պախարակուէիր, եթէ գովասանաց (հայց.) արժանացած ըլլայիր (այ. աշխ. երկրորդ կէտ): 4. Տար զին դուրս բաց օդոյ մէջ: 5. Պահէ՛ (Բրք. Արա՛ զին պահեսցես) առողջութիւնդ: 6. Աթէնք արուեստք եւ գրականութիւն (litterae) մեծապէս ծաղկեցան: 7. Պերիկլէս եւ Կիմոն զքաղաքն զարդարեցին եւ ամրացուցին: 8. Գիտես որչափ զքեզ դու վեցի (այ. հայ.):

Գ.

Շրջուն շտրպոսթիւն:

Ա. 1. Te moniturus eram. 2. Catilina diu celavit, quid facturus esset. 3. Multum mihi scribendum erat; idcirco ad te non veni. 4. Fac, ne puniendus sis. 5. Multa tibi curanda erunt, ut officio tuo satisfacias. 6. Carmina Homeri Graecorum pueris legenda et discenda erant (պէտք էր որ յոյն տղաք կարդային եւս.). 7. Discipulis Pythagorae per quinque annos tacendum erat.

Բ. 1. Քու քովդ պիտի գայինք, բայց դուն տուն չէիր: 2. Ի՞նչ պիտի ըսէիր ինձ: 3. Կամքդ պիտի խոտովանէի (այ. աշխ.), եթէ գիտնայի: 4. Ցաւելու բան կ'ըլլար (այ. աշխ.), եթէ իւրաքանչիւր ոք իր օգուտն աւելն սիրէր, քան զհասարակաց փրկութիւն: 5. Ո՞վ այնչափ ազատ է ի մեղաց, որ ոչ երբեք պէտք եղած ըլլայ զինք խրատել (monendus fuerit): 6. Ո՛չ ուժեք երբեք հարկ կ'ըլլար ընտել զառաքինութիւն (deserenda fuisset), եթէ ազէկ ապրեւելք ըլլար (si fuisset bene victurus, եթէ ազէկ ապրելու ուղած ըլլար): 7. Եւ ոչ բանի մը վրայ երբեք զարմանալ հարկ եղաւ (. . . res . . . admiranda fuit) որչափ բոլոր այս աշխարհիս վրայ (աճե՛նդ պարգապէս ուղղե՛ն): 8. Այս մանկանց հարկ եղաւ շատ բաներ սորվել:

Գ Լ Ո Ի Խ Փ Ը .

ԱՌԱՋԻՆ ԼԾՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԱՆԿԱՆՈՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼՆԵՐՆ
ՈՒ ԲԱՅԱՆՈՒՆԵՐԸ
(ԲԵՐԷԼ ԳԼ ԺԹ.)

Ա.

Կատարեալ ui, քայսանուն itum (tum):

Ա. 1. Caesar ignavos milites increpuit, fortes landavit. 2. Alexander nodum Gordii gladio dissecuit totamque Asiam bello domuit. 3. Atrae

nubes coelum occuparunt; fulmina micuerunt, tonitrua sonuerunt. 4. Alea legibus vetita est. 5. Paene enecuisti me tua garrulitate. 6. Nimia audacia iam multos maximis periculis implicuit.

Բ. 1. Պարապորդ հովիւք բարձր կաղնւոյն տակ ընկողմանեցան, երբ յանկարծ ուժգնակի (vehementer) որոտաց: 2. Ուսուցիչն (praeceptor) արգելուէլ պարտեցաւ, զոր (ինչ) արգելեց: 3. Անգամ ի մարմնէ ի բաց հատեալ՝ մեռանի: 4. Լիկուրդոս օրինօք արգիւլած էր զգործածութիւն ոսկւոյ եւ արծաթոյ: 5. Ամենուստ (undique) վտանգներով պաշարեալ (implico), Աննիբալ գերագոյն (summus) զօրութեամբ շահատակեցաւ (dimico): 6. Զողջոյն գիշեր չհնչեց ձայն մը (nullus), շողացին աստեղք, եւ իրենց փայլովն գովեցին զԱստուած:

Բ.

Արխան ասյնառորն երկնցընելով եւ կրկնութեամբ շինողոյ կատարեալներ, բնյսնողն tum.

Ա. 1. Deus bonos semper iuvat et iuvabit. 2. Quid amici Ciceronem iuvisent, cum ipsa innocentia eum non iuaret? 3. Aquam vobis dedimus, ut manus lavistis. 4. Tarquinius Priscus urbem amplificavit et novis moenibus circumdedit. 5. Res publica Romana luxuria et avaritia principum pessumdata est. 6. Epominondas dimicans semper in primis stetit et omnibus fortitudine praestitit. 7. Troiani Sinonem circumsteterunt et instituerunt, ut omnia Graecorum consilia nuntiaret. 8. Cenati et poti non libenter laborant.

Բ. 1. Կիկերոն բաղմաց (նյց.) ճոռումբանուլութեամբ իւրով օգնած էր. սակայն ի մօտալուստ (summus) վտանգի ոչ յուժեքէ (a nullo) օգնուեցաւ: 2. Յամարան կը լուսացուէինք, եթէ օգտէր մեր առողջութեան (նյց.): 3. Ո՛վ երբեք սուաւ սուր (նյց.) սրտմտեալ մարդուն ձեռքը: 4. Աթէնք ի թե-

միտովդեայ շնչապատեցաւ ամուր պարսպօք: 5. Քաղաքացիք (civitas) Աթենացոց յերից մասանց բաղկացեալ էին, որոնք նիսասկար եղան (obsto) բարուցն հասարակաց: 6. Ա. (apud) Աթենացիս ճարտարիստութիւն (eloquentia) երկայն ժամանակ գերազանց գտնուեցաւ (antesto) անմեղութեան (արհ.): 7. Այր բարի նաեւ չերգուընցած, ճշմարիտ կ'ըլէ:

Ք Լ Ո Ւ Խ Փ Թ.

ԵՐԿՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԱՆԿԱՆՈՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼՆԵՐՆ
ՈՒ ԲԱՅԱՆՈՒՆՆԵՐԸ
(ՔԵՐԻՒՄ ԳԼ ԻՕ)

Ա.

Կատարեալ evi եւ si (xi), բնյսնողն tum եւ sum.

Ա. 1. Priamus multo saepius flevit, quam Troilus. 2. Deus mundum omnibus bonis complexit. 3. Imperatores Romani saluberrimas leges abolerunt. 4. Clodius et Antonius arserunt odio Ciceronis. 5. Galli fecerunt, quod Caesar iusserat; sed non diu in fide manserunt. 6. Sagitta in medio pectore haesit. 7. Fortuna non semper arrisit virtuti. 8. Socrates, ludens cum filioliis suis, risus est ab Alcibiade. 9. Nunquam a praeceptore dissuasum est, quod pater iusserat. 10. Ventus omnes nubes a coelo deteraserat; clarus sol luxit et fulsit. 11. Multi parentes liberis suis nimis indulserunt et ita eorum vitia auxerunt.

Բ. 1. Սկիպիոն Ափրիկեցի Փղքն (minor), զկարբեղոնք կործանեց (delere): 2. Երբ պարտութիւն կաննայ (Cannensis, e) գուժուեցաւ (nuntior), ամբողջ քաղաքն սգով ու լացքով (plangor) լեցուեցաւ (compleo): 3. Լուսագոյն քաղաքացիք լացին (deflere) կատարին մահը: 4. Բարի սովորութիւնք մեր նախնեաց արդէն իսկ (iam pridem) անհետ եղան (abolere), այսօր ջնջեցիք նաեւ հաւատքը: 5. Զօրականք զոր

(ինչ) հրամայեցան; կ'ընեն: 6. Աթենացիք ծաղր աւարին զԱփրատէս: 7. Կիկերոն զնազաղութիւն յորդորեց միշտ տերութեան: 8. Կիկերոն կորցեց (extorquere) Կատիլենայէն (Գրէ.): զնոր հուրդն ի (e) ձեռաց: 9. Տունն Ներոնի շողաց (fulgere) սեկւով: 10. Շատ Հռովմայեցի պատրիկներ զիջողութիւն ըրին (indulgere) դատակցութեան: 11. Մեր զօրականք ի նեղ արկին (urgere) զԹշնամին: 12. Մայրը շատ օրեր (հնչ.) ողբաց:

Բ.

Արմատակաճն երկնցընելոյ տ. կրկնութեամբ կատարեալներ, բայցսնունն sum եւ tum.

Ա. 1. Semper cavimus societates malorum. 2. Diu hoc malum fovisti. 3. Nunquam motus sum laudibus adulatorum. 4. Tres Decii, pater et filius et nepos, pro patria se morti voverunt. 5. Galli bellum civerunt, sed citum non diu sustinuerunt. 6. Hostes urbem circumsiderant; arx ipsa obsessa tenebatur: vos autem otiosi sedistis apud vinum et ludum. 7. Saepe vidimus et quotidie videmus, quam raro divitiae iniuria possessae homini prosint. 8. Si visus es a nullo, tamen Deus te vidit. 9. Nunquam laudem virtutis cuiquam invidimus. 10. Ex unius Ciceronis vita salus rei publicae pependit. 11. Aegyptus quinquaginta filios quinquaginta filiabus Danai, fratris sui, sponndit; sed sponsae una nocte sponso suos interfecerunt, praeter Hypermnestram. 12. Modeste interroganti libenter respondemus et semper respondimus. 13. Dionysio tyranno filiae barbam et capillum totonderunt.

Բ. 1. Հիւանդութեան (Գրէ.) զգոյշ չեղար. եթէ զգուշացած ըլլայիր (Գր. Գրէ.), դուցէ զայն հեռացուցած կ'ըլլայիր (removere Գր. Գրէ.): 2. Բարիք բարի մարդիկներու միշտ նպատեցին: 3. Զօրականք աւարին մէկ մասն խոստացեր էին (vovere)

սպանելոց պրիներուն: 4. Մենք ստէպ տեսանք աւերուն (հնչ.) ծագիլը (orir, պարզ աւեր.): 5. Նունանտիա, քաղաք Սպանիոյ, պաշարուեցաւ եւ կործանեցաւ ի Հռովմայեցւոյ: 6. Ի՞նչ (quid) այսպէս (ita) զարհուրեցաք (pavere). միթէ (num) չար ինչքն զձեզ խածաւ: 7. Ի՞ժն, որ տաքցած էր (fovere) ի ծոցի երկրագործին, զանիկայ խածաւ: 8. Ի վերայ (supra) յիշոյ (հնչ.) Դամսկղեայ սուր (gladius) պողովատիկ (acutus) կախեցաւ (dependere), մինչ Գիսնիսեայ դահին (solum) վրայ (in) կ'ընթեր (Գր. աւէ.): 9. Սեր (ater) ամպեր երկայն ատեն կախուած կեցան (impendere Գր.) մեր վրայ: 10. Դու չըրիր (զայն) զոր խոստացեր էիր (spondere). քու փութաջանութիւնդ չի համապատասխաներ (respondere) եւ ոչ երբեք համապատասխանեց մեր յուսոյն:

Գ.

Արատ. ձեռով կատարեալն ու սակաւն բայցսնունն:

Ա. 1. Quod ausus es facere, id etiam aude dicere. 2. Nos solemus et semper soliti sumus perficere, quod semel aggredi ausi sumus. 3. Nunquam magis gavisus sum, quam cum primum in schola doctus sum. 4. Pythagorei abstinuerunt faba. 5. Regulus nullis precibus retentus est a Romanis. 6. Corpora Gallorum sole tosta, crines in vertice contorti erant (contorqueo).

Բ. 1. Փաբիոս ընդ երկար չյանդգնեցաւ կռուիլ Աննիբալին հետ: 2. Սփրատէս սովորած էր ոչինչ հաստատել (affirmare): 3. Ոչ միշտ կը ցնծանք, եւ ոչ (neque) միշտ ցնծացինք. նաեւ մեր կենաց մէջ հաճոյական եւ տխուր բաներ (երկուսն ալ լեւ. յոգ. աւել.) խառնուած են: 4. Ստէպ ծերերն սիրով (libenter) կ'ընեն զայն, զոր սովորած էին ընել մինչ տղայք էին (Գրէ. տղայք): 5. Բնութիւնն կենաց ցնծութիւններն խառնեց ցաւ երով. շատ քիչ (Գր. Գր.) մարդիկ ցնծացին մինչեւ (usque) ցլախճան կենաց:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի .

(ԳԼԻՒԽԻ . ԳԼ . ԻՒ .)

ԵՐՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԱՆԿԱՆՈՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼՆԵՐՆ
ՈՒ ԲԱՅԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Ա .

Կատարեալ uī, յայսմոռն tum իւ itum.

Ա. 1. Hannibalem pater in castris aluit et educavit. 2. Oraculum Apollinis saepe consultum est (հարցուեցաւ) a Spartanis; Athenienses illud rarius consuluerunt. 3. Homines multa, quae occulta erant, arte elicuerunt. 4. Paris Helenam rapuit, Menelaus raptam reduxit. 5. In tanto terrore tota urbs clamoribus plorantium strepuit; fremuerunt viri, mulieres gemuerunt. 6. Luxuria genuit avaritiam; ex avaritia omnia mala genita sunt. 7. Epaminondas pro patria pugnañs mortem occubuit. 8. Hannibal nunquam cum Romanis pacem compositurus fuit. 9. Raro ea, quae arte gignuntur, anteponenda sunt naturae. 10. Catilina virus acerbitalis suae contra omnes bonos evomuit.

Բ. 1. Աղնուական Հռովմայեցիք ինքնին (ipse, յո՞ք . ուղ .) զգալա հերկեցին : 2. Բնութիւնն քանի մը (alius) բաներ ծածկեց, քանի մը բաներ մէջտեղ (in luce) դրաւ : 3. Սիրով հիմայ շատերը սորվելու առիթը ձեռք կ'առնուին (arripere), եթէ (nisi) արդէն իսկ իրենցմէ (iis) յափշտակուած (շ)ըլար (eripere) : 4. Սոկրատէս մահուրնէ յառաջ շատ բաներ ճառեց յաղագս (de) անմահութեան հոգւոյ : 5. Աննիբալը, թէպէտ եւ իւր քաղաքացիներէն թող լիք եղաւ (deserere), սակայն յամենամեծ (summus) վտանգի ոչ երբեք դողաց : 6. Այս զգեստն հիւսեց իմ քոյրս : 7. Քաջութիւն մեր զօրաց նուաճեց թշնամեաց յանդգնութիւնը : 8. Հին Հռովմայեցիք չէին նստեր (սառճ. կար .) ընթրելու ժամանակ (cenare Բայն ընթ . ներկ . յո՞ք .

ուղ .), այլ կ'ընկողմանէին (accumbere) : 9. Որ եւ է առաքինութեան մեծ վարձքեր առաջարկուած են : 10. Դուք մեծ փութով կը նկրտիք (incumbere կար .) լատին լեզուին : 11. Եպիկուրոս զերազոյն բարեքն ի ցանկութեան դրաւ :

Բ .

Կատարեալ uī, յայսմոռն utum.

Ա. 1. Milites arma induerunt. 2. Cicero Verrem maximorum scelerum coarguit neque a quoquam haec crimina diluta sunt. 3. Anni non minuerunt eam pietatem, qua pueri (մինչ մանկունք էինք) imbuti sumus. 4. Optimates ipsi multum contribuerunt (պատճառ . մասնակից եղան, իւրովսնն աշխատեցան), ut leges solverentur. 5. Lege statutum est, ut templa, Poenorum tumultu (պատերազմ) polluta, restituerentur (անդրէն ի պաշտօն կարգեմ). 6. Themistocles triplicem Piraei portum et muros urbis, a Xerxe dirutos, restituit (անդրէն կանգնեմ). 7. Lycurgi leges post bellum Peloponnesiacum sensim dissolutae sunt. 8. Athenienses Miltiadem capitis obsolverunt (արձակեմ ի դատակնքոյ մահու .) sed pecunia multarunt (տուգանքի դատապարտեմ). 9. Sisyphus saxum in montem (լեռն ի վեր) volvit, sed nunquam in vertice posuit. 10. Nullum periculum metuentes nostri in hostem irruerunt. 11. Ova crocodili arena obruta iacent.

Բ. 1. Գեղեցիկ զգեստներ (բայ .) հագեր էիք . ինչո՞ւ զանոնք հանեցիք (exuere) : 2. Ստէպ որդիք եւ թռուռնք ծնողաց եղեռանց վրէժն լուծին (վրէժ լուծանել, պատիժը քաշել luere, հայ . ինքէր) : 3. Ոչինչ երբեք ժխտեցիք (abnuere) այս մանկան : 4. Արիսպագոս Սողոմէն կանգնեցաւ : 5. Հռովմայեցիք ի բազմաց հետէ վճռած էին զկործանումն (excidium) կարբեգոնի . ասոր համար քաղաքն երբորդ պուրիկեան պատերազմէն վերջը քանդեցաւ (diruere) :

6. Հռովմայեցիք խաղաղութեան թեութիւններն (դաշինք) մերժեցին (respuere), մինչ (dum) Պիրուս (Pyrrhus) յառաւիւս էր: 7. Յետ մահուան Եպամի-նոնդայ զօրութիւնք (opes) Թեբացւոց արագ արագ (celeriter) վատթարեցան (corruere): 8. Թագաւո-րական իշխանութիւնը վերցուեցաւ (dissolvère) Մար-կոս Բրուտոսէն, եւ երկու հիւպատոսներ դրուեցան (creare): 9. Ժամանակն չթաղեց (obruere) գոյշատակ Լեւկարեան մարտին (Leuctrica pugna), թէեւ Լեւկարա ինքնին շատոնց թաղուած ըլլայ:

Գ.

Կառարկեալ ivi. եւ vi, քայսանում itum եւ tum.

Ա. 1. Camillus exsul a Romanis arcessitus est et imperium capessivit. 2. A Phoenicibus iam antiquissimis temporibus mercatura facessita est. 3. Omnes poëtae gloriam maxime petiverunt; sed non multi eam laudem sibi acquisiverunt, quam cupiverant. 4. Romani eam pacem spreverunt, quae a Pyrrho petita erat. 5. Usu triti (մա-շէմ) sunt libri vestri, neque unquam tempus inertia trivistis. 6. Antiqui sagittas saepe veneno leverunt. 7. Veteres Germani vinum ad se impor- tati non siverunt. 8. Scipio sua manu multas ar- bores severat. 9. Genus humanum per totam terram satum est. 10. Pietas erga Deum omnibus hominibus insita est (ի ներքս անկեալ, բնածին). 11. Decrevit senatus, ut consules viderent, ne quid res publica detrimenti caperet. 12. Ab Alcibiade honores summo studio petiti, a Socrate spreti sunt. 13. Venti humum foliis straverunt. 14. Opes Lacedaemo- niorum ab Epaminonda prostratae sunt (խորտակեմ).

Բ. 1. Հռովմայեցիք կոչեցին զԿամիլլոս, որ յառաջագոյն անոնցմէ յանիրաւի գրգռեալ էր, որ- պէս զի ի ձեռն անուր (capessere) զիշխանութիւն: 2. Սոկրատէս միշտ փնտուեց զճշմարտութիւն: 3. Մեր

նչ երբեք խնդրեցինք այն գովութիւնն զոր դուք շա- հեցար: 4. Շատ գործածուած (conterere) առակ է. «Սովորութիւնն գրեթէ երկրորդ բնութիւն է»: 5. Պէյանիրա Հերակղեսին զգետաւ Նեսոսին արեան մէջ թաթիկեց (linere): 6. Կատոն նչ երբեք դադա- րեցաւ Կարքեդոնի կործանումը խնդրելէն (flagitare պարզ աւեր.): 7. Միշտիաղեայ փառքն չթողուց զԹէմիստոկլէս ննջել: 8. Յամենայն կենդանիս բնա- ծին (insitus) է կենաց սէր: 9. Հողմն զգետնեց (այն) ամէն ծառերը, զորս մենք անկած էինք: 10. Քսէր- քսէս արհամարհած էր զՅոյնս. սակայն քիչ մը վերջը (mox) ինքն ալ անոնցմէ արհամարհուեցաւ: 11. Ինք- նակաւութիւն (imperium) Պարսից կործանեցաւ (pro- sternere) ի մեծէն Աղէքսանդրէ:

Դ.

Կառարկեալ si (xi), քայսանում tum:

Ա. 1. Hercules aurea mala Hesperidum carpsit. 2. Angues arrepserunt et Laocoontem implicuerunt eiusque sanguinem suxerunt. 3. A Phidia pulcherrimae statucae sculptae sunt. 4. Titus Livius centum et quadraginta libros annalium scripserat. 5. Sullae amici a Mario, amici Marii a Sulla proscripti sunt. 6. Dionysius tyrannus barbam auream Aesculapii dempsit. 7. Pecuniam prompsimus et promptam pauperi dedimus, qui illam grato animo sumpsit. 8. Bellum indictum (հրատարակեմ) et milites ex urbe educti sunt. 9. Sirenes cantu suo praeternavigantes illexerunt (հրապուրեմ). 10. Babylon altis muris cincta erat. 11. Milites cocta cibaria et frictum cicer secum duxerunt. 12. Caesar rei publicae magnum dam- num inflixit (փնտս հասուցանեմ). 13. Pythagorei Damon et Phintias intima amicitia iuncti erant. 14. Vitia nostra correxit praeceptor. 15. Omnes tui te dilexissent, si perrexisses in diligentia et

pietate. 16. Recte philosophi animam ab animo distinxerunt. 17. Manus Sullae et Marii sanguine civium tinctae erant. 18. Histriones (կատակերգու) caput unxerunt et ora pinxerunt. 19. Achilles corpus Hectoris circum urbem Troiam traxit. 20. Galli saepe surrexerunt (ապստամբեմ) et bellum contra Caesarem gesserunt. 21. Milites gladios strinxerunt et strictos sanguine hostium tinxerunt. 22. Tria bella gesta sunt contra Karthaginenses. 23. Muri Athenarum a Lysandro destructi sunt. 24. Cicero exsul in Graecia vixit.

Բ. 1. Ակտէոն (Actaeon) Անահայ (Diana) շներէն բզկտուեցաւ (discerpere): 2. Կատիզինայի դաւաճանութիւնը (coniuratio) ընդ բազում քաղաքս Խտալիոյ սողոսկած էր: 3. Յոյնք եւ Հռովմայեցիք քանդակեցին զկատիւքս աստուածոց: 4. Դանաիսի դստերը հարսնացան ուստերցն Եգիպտոսի. այլ հարսնացեալքն զարս սպանին (interficere): 5. Ոկտաւիա, քոյր Ագոստոսի, հարսնացեր էր Անտոնիոսի. այլ ասիկա զնա (eam) արհամարհեց: 6. Շատ զբքեր, որոնք ի հնոց գրուեցան, չմնացին: 7. Թրասիբուզոս արհամարհուեցաւ ի բռնակալաց: 8. Անիկա ոչինչ բաւ իւր թշնամեաց, երբ հրով սպառեցին իր տունը: 9. Փաբիոս տարաւ (ducere) իւր զնդերն ընդ բարձրաւանդակս (iuga) լեւանց, թէեւ Անիբաղ աշխատեցաւ ձգել (allicere) զանիկայ ի լեւանցամէջս (vallis): 10. Ո՛չ երբեք առանց մեծ հիացման (admiratio) ընդ երկինս (էջ.) հայեցանք (adspicere): 11. Շատերը կը հրապուրուին (ձգեալ լինին, pelli-cere) ի ցանկութեանց, թէեւ իսկզբանէ (անտի) զայնս արհամարհած ըլլան (despicere, հոգ.): 12. Կիկերոն զփիլիսոփայութիւն ընդ ճարտարախօսութեան միացոյց (coniungere): 13. Ո՞վ կայ որ լացած չըլլայ (plangere հոգ. հոգ.) բարեկամի (մը) մահը: 14. Յարեաւ Կիկերոն ի ծերակուտին եւ Կատիզինայի վրայ ամենամեծ նահախառնքներ (improperium) կուռեց (convehere): 15. Մահուամբ Սկիպիոնի ամենապայծառ (splendi-

duš) ըյս հանրապետութեան շիջաւ: 16. Ապեղղեսէն եւ Ջե.քսիսէն ամենագեղեցիկ կերպարանքներ նկարուեցան: 17. Հռովմայեցիք Սիկիլիայէն մեծ առատութիւն ցորենոյ կը բերէին (advehere հոգ.): 18. Կեսարէն շինուեցաւ (extruere) առաջին կամուրջ Հռէնոսի վրայ. այլ նա ինքն զայն քակեց: 19. Թեմիստոկլէս եւ Արիստիդէս միեւնոյն ժամանակի մէջ ապրեցան. բայց յաճախակի անմիաբան էին (disträhere) իրենց մէջ: 20. Սպանեւոց մարմիններն կրակով այրեցին:

Ե.

Կատարեալ si (xi), թայսմոռ sum.

Ա. 1. Illud tempus, quod effluxit, a nullo reducetur (յետս նահանջիմ). 2. Templum Jani tempore pacis clausum erat. 3. Gallia in tres partes divisa erat. 4. Neminem laesimus, neminem timemus. 5. Hercules Licham ad rupes allisit (հարեալ ջախջախեմ). 6. Omnium manus collisae plauserunt, cum Roscius in scenam veniret. 7. Aristonis sententia iam pridem explosa est. 8. Socrates in carcerem intrusus est ab inimicis. 9. Stulti Horatium roserunt, quod libertini filius erat. 10. Multi Atheniensium principes invidiae civium suorum cesserunt. 11. Pyrrhus Romanis captivos remisit. 12. Classis Karthaginensium a Romanis mersa est. 13. Galli a Caesare dispersi atque oppressi sunt. 14. Achilles Hectorem hasta transfixit. 15. Socrates nunquam deflexit a studio virtutis. 16. Epicurus voluptatem cum virtute connexuit. 17. Omnibus fere Platonis libris Socrates expressus est.

Բ. 1. Հռովմայեցիք երկոյս միայն (tatum) Յոնոսի տաճարը փակեցին: 2. Կատիզինա ամբողջ Խտալիան ի մէջ դաւակցաց բաժնած էր: 3. Օրէնքներն Կատիզինայէն ո՛չ միայն (solum) առ ոչինչ գրեցան

(laedēre), այլ եւ ծաղրուեցան իսկ (cludēre): 4. Ո՛վ երբեք ծափ զարկաւ անօրէնութեան (nequitia): 5. Դեմոսթենէս գլխուն մէկ մասն գերծեց եւ իւր տան մէջ ինք զինքը փակեց (abstrudēre): 6. Ամէն ցորեան դաշտերէն հնձուեցաւ: 7. Բաւական խաղացիք: 8. Աղքատք ոչ երբեք մեզմէ ի բաց առաքուեցան (remittere) առանց օգնութեան: 9. Քսերքսէս, մինչ պիտի յարձակէր (invadere, ընդ-ադ.) ի Յունաստան (Հնդ.), կամուրջ շինեց Հելլեսպոն-տոսի վրայ: 10. Աննիբալ նենգութեամբ (dolum) յորդայթիցն (insidiae) Հռովմայեցոց խոյս ետ (evadēre): 11. Ահար քսան երեք վերքերով զարնուեցաւ (percutēre): 12. Աստուած անհամար բարիք սփռեց ընդ ամենայն երկիր: 13. Եպամինոնդաս նիզակով վիրաւորուեցաւ ի կռուին Մանտինեայ: 14. Բազումք ցանկութեամբ զարտուղեցան յառաքինութեան: 15. Ահար գրեթէ ողջոյն Գաղղիան նուաճեց (ընկճեց): 16. Աիկերոն շատ գրուածներուն մէջ բացատրեց ճարտարախօսի առաքինութիւնները:

Զ.

Արիստոստրասն երկնցրնէրով շինուած կառարեալներ,
բայանունն tum եւ sum.

Ա. 1. Veteres Germani in bello vitam egerunt (կեանք վարել). 2. Plurimae insulae a Ly-sandro sub potestatem Spartanorum redactae (նուաճեմ) sunt. 3. Caesar multos hostium cepit, et captos unum in locum coëgit. 4. Stulti sunt, qui hodie incipiunt et cras incepta omittunt. 5. Adventus Caesaris proelium diremit. 6. Atheniensibus libertas a Pisistrato adempta est. 7. Propter amissam libertatem Cicero maximo dolore affectus erat. 8. Nemo maiorum nostrorum mortem effugit, et neque nostrum quisquam eam effugit, neque posteriorum effugiet. 9. Jacta est alea. 10. Multos et bonos libros legistis, sed omnes vobis relegendi sunt. 11. Graeci superbiam Persarum

fregerunt. 12. Catilina ab omnibus bonis relictus est. 13. Foedus a Troianis ruptum est. 14. Bellis civilibus optimorum civium sanguis profusus est. 15. Antiquissimi homines glandes ederunt. 16. Quis sanus sibi ipsi oculos effodit? 17. Oedipus oculos sibi effodit. 18. Caesar viginti tribus vulneribus confossus est (խոցեմ).

Բ. 1. Հովիւն իւր հօտը տարաւ ի դաշտս: 2. Աղքատնոր զողջոյն Ասիա նուաճեց (subigēre): 3. Աննիբալ բռնադատեալ միայն զիտալիա թողուց: 4. Աթէնք Սողոնէն օրէնք ընդունեցաւ (յոգ.): 5. Մարիոս եւ Սիլղա ամենայաւ քաղաքացիներն սպաննեցին: 6. Մենք կատարեցինք (perficēre) այն բաներն, զորս (quae) սկսանք: 7. Լիւսանոր երեսուն բռնակալներ (tyrannus) կառավարիչ դրաւ (praeficere) Աթենացոց (որդ.): 8. Գարեհ շատ ժողովուրդ-ներաւելցուց պարսկական ինքնակալութեան: 9. Թշուա-միք յաղթուելով (իւր- ընդ. իւր. յոգ. ուղ.) փա-խան. քաղաքն առնուեցաւ (capere) եւ բոլոր դաւառն նուաճուեցաւ (subiicēre): 10. Լեւոնիդաս եւ երեք հարիւր Սպարտացիք սպանուեցան, բայց չյաղթուեցան: 11. Հռեգուղոս զնաւատորմին յԱփրիկէ անցուց (traicēre): 12. Ընտրեցինք զանոնք, զորոնք մեծապէս սիրեցինք (diligēre): 13. Թրասիբուլոս արքայաւ-ներն ժողովեց եւ բռնաւորներն յաղթեց վանեց (devincēre): 14. Հռովմայեցոց վաղեմի (prisens) առա-քինութիւնն ծուլութեամբ եւ շուայութեամբ խոր-տակեցաւ (frangēre): 15. Եպամինոնդաս ոչ երբեք կաշառաբեկ եղաւ (Քրեմ. ոսկում եղծաւ): 16. Միզ-տիագէս ի Մարաթոն ցիրուցան ըրաւ Պարսիկներն եւ ի փախուստ խուճապեցոյց (Քրեմ. Պարսիկք ի Միզտի-ադեայ առ Մարաթոնեաւ ցրուեալք [fundere] եւ [que] փախուցեալք [fugare] են.):

Է.

Կրկնութեամբ կատարեալներ, բայց. tum ten sum.

Ա. 1. Simulatque gallus cecinit, agricolae surgunt. 2. Quod terra peperit, terra reposcit. 3. Arcus nimis intentus frangitur. 4. Romani pepigerunt, ut omnes naves Karthaginensium traderentur. 5. Barbari multi faciem acu pupugerunt et coloribus pinxerunt. 6. Cornelius Nepos in libro de vitis excellentium imperatorum res gestas (ըրաժ բաները) Hannibalis leviter tantum tetigit. 7. Epaminondas apud Mantineam telo transfixus cecidit. 8. Graeci arbores ceciderant et caesas multis locis straverant, ut equitatum Persarum defenderent. 9. C. Servius Ahala Sp. Maelium, novis rebus studentem, sua manu occidit. 10. Mars saepe spoliante iam et exultantem victorem perculit. 11. Adventu Germanorum tota Italia vehementissime perculsa erat. 12. Naves Phoenicum per omnia maria cucurrerunt. 13. Quem vestrum nulla unquam spes fefellit? 14. Themistocles Xerxem clandestino consilio compulit, ut Europam relinqueret. 15. Tantum studium in linguam Latinam impendimus, ut eam nunc penitus didicerimus. 16. Achilles nemini pepercit. 17. Saepe dormienti tibi latera tutudi; sed tu dormire non destitisti. 18. Tota domus corrui et omnes convivas contudit. 19. Semper ego tibi credidi, neque tu me unquam prodidisti. 20. Roma a Romulo et Remo condita est. 21. Stato die (որոշեալ օրը) alter amicorum se stitit (sistere se, ներկայանալ) et alterius libertatem poposcit.

Բ. 1. Համերս երգեց Ա. քիլէսին բարկութիւնը: 2. Չար բարձր ծնան զկործանումն տէրութեան: 3. Որսորդներն որողայթներն (rete) լարեցին (tendere): 4. Ապրդն զարկաւ քնարը (fides tendere, fides, ium, լարը, աղիք) եւ Մուսայք երգեցին: 5. Ուխտ

հաստատեր էինք (pangere) որ յօժարակամ (libenter) (պիտի) սորվէինք (ս. անլ.): 6. Մեղուներն յանդուգն (temerarius) մանուկը խայթոցներով (aculeus) խայթեցին (compungere): 7. Աղէքսանդր հպեցաւ ցլետին սահմանս (հայց): 8. Աթէնք իւր յանցանքովն ինկաւ: 9. Կուրիոս Դենտատոս եհար (caedere) զթագաւորն Պիւտոս առ Բէնէվենտիաւ: 10. Կիկերոն սպանուեցաւ Անտոնիոսի զօրականներէն: 11. Մերոնք շատերը կոտորեցին (caedere) եւ ոչ ումք խնայեցին: 12. Մարաթոնեան պատերազմին գոյժը (nuntius, i) կարի (vehementer) սարսափեցոյց (percellere) զԴարեհ: 13. Բոլոր բազմութիւն Տրովադացոց համընթացաւ, որ (ut) Աթենասայ երիւարը տեսնէին: 14. Ստոյիկեանք շատ փաստերով (argumentum) Եպիկուրոսի վարդապետութիւնը հերքեցին: 15. Պատիժը կրեցիր (pendere), որովհետեւ չսորվեցար (զայն) զորքեզ հրամայած էր (praecipere) վարդապետը: 16. Միայն Հեկտոր զՏրովադա պաշտպանեց եւ զՅոյս ստեպ ի նաւ վանեց (pellere): 17. Թագաւորներն Բրուտոսէն արտաքսուեցան (expellere): 18. Աւազակներն ծառերէն կախուեցան (suspendere): 19. Ամէուսն ականջներն այս ճառին երկայնութեամբ թմբեցան (obtundere): 20. Փիւնիկեցիք շատ քաղաքներ շինեցին Ափրիկէի եւ Սպանիոյ մէջ: 21. Մենք ամէն օր շատ բաներ սորվեցանք (addiscere), դուք շատ բաներ մոռցաք (dediscere): 22. Ամէն քաղաքացիք եւ դաշնակիցք (socius) զՊոմպէոս զօրավար ուղեցին (deposcere) ի պատերազմն միհրիդատեան (Mithridaticus):

Ը.

Անորոշ որոշիչով կատարեալներ:

Ա. 1. Darius in fuga aquam turbidam bibit; nunquam iucundius biberat; nunquam enim sitiens biberat. 2. Rex Tullus Hostilius fulmine ictus est. 3. Flammae tectum templi lamberunt. 4. Milites ligna fiderunt et fissa in ignem coniecerunt.

5. Hostes pontem resciderant; nostri rescisum refecerunt. 6. Athenienses primi lumen artium ac litterarum accenderunt. 7. Tempore secundi belli Punici Romani primum aureos nummos euderunt. 8. Athenienses vela panderunt et passis velis in Siciliam navigarunt. 9. Milites scalis in murum scanderunt. 10. Vesuvium visimus et in summum montem (ի ծայր լերին) ascendimus. 11. Stratae matres criuibis suis templa verrerunt. 12. Platoni dormienti apes in labellis consederunt. 13. Caesar fortunae suae fisis est.

Բ. 1. Ուստիքն եւ խմէլէն վերջը (Երէք. յետոյ քան [postquam] կերած էինք եւ խմած էինք) պարտէզ (նէրէյ.) իջանք (descendere): 2. Աննիբալ Անտիոքոս թագաւորին հետ դաշինս կուած էր: 3. Փիլիպպոս Մակեդոնացին ոսկով խորտակեց (diffindere) յոյն քաղաքացի դռները: 4. Հմայն (augur) Ատտիոս Նաւիոս զոյնան ածիլով (novacula) ճեղքեց (discindere): 5. Գերմանացւոց կանաչք հերարձակ (pandere crines, իւր. ընդ. իւր. յ. ք. Բ. ք.) եւ բազկատարած (porrigere brachia, նոյնպէս) ընթացան թշնամեաց դռնդերուն (acies, ordo) մէջ: 6. Մտադիր չեղար (attendere) այն բաներու (ad ea), զորս ուսուցին բաւ. անոր համար (idecirco) զաննք (ea) չհասկցար (copenhendere) եւ իրաւամբ (recte) յանդիմանուեցար: 7. Գաղղիացի աղաչաւորք (supplex) կեսարին ոտքն ինկած էին (Երէք. զորոս առեալ [prehendere] էին), այլ ուս ի նոցանէ զինքն ի բաց դարձուց (avertere): 8. Ալպեաններէն առաջին անգամ Աննիբալին բանակն անցաւ (transcendere): 9. Քուցաւիդ ոյժը (vis) զերկիւղ յամենեցուն մտաց փախաւ (evellere):

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ա.

ՉՈՐՐՈՐԻ ԼԾՈՐԻՈՒԹԵԱՆ ԱՆԿԱՆՈՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼՆԵՐՆ

ՈՒ ԲԱՅԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

(Բերւի. Գ. Լ. Ի. Բ.)

Ա.

Կաւարնաւ si, րաւաննա tum (Դի. հ. ք. sum):

Ա. 1. Fartores (երչեկ ծախող) farcimina farserunt (լեցուցին) et vendiderunt. 2. Britanni nunquam conferti (իկա առ իկա՝ մէկ մէկու վրայ զիլուած), sed rari et magnis intervallis pugnabant. 3. Socrates laetus venenum hausit. 4. Archimedis sepulcrum saeptum undique et vepribus vestitum erat. 5. Lege naturae sancitum est (հրամայուած է), ut liberi parentes suos vereantur. 6. Infamia adolescentiae a Themistocle magnis virtutibus sarta est. 7. Victis et captis hostibus manus post terga vinctae sunt. 8. Quis est, qui non saepe senserit benevolentiam Dei? 9. Stoici maxime dissenserunt ab Epicureis. 10. Hippias Eleus pallium, quo amictus. et soccos, quibus indutus erat, ipse sua manu fecerat.

Բ. 1. Աշխարհն անհամար պարգեւօք Ատուծոյ լեցուած (refecire) է: 2. Քաղաքին զօրութիւնքն շարունակ պատերազմներով փճացան (exhaurire): 3. Թեմիստոկլէս զԱթէնք նոր պարսպօք պատեց (saepire): 4. Սողոն ոչինչ զհայրապանութենէ (paricidium) օրինադրեց, զի (quod) յառաջագոյն չէր գործուած (committere): 5. Աէրրէս զհաւիմայեցի քաղաքացիս կապեց եւ բանա (նէրէյ.) նետեց (conicere): 6. Դուք անհետ բրիք (տեղը լեցուցիք, sarcire) միտան, զոր կրած էիք (accipere):

Բ.

Հորտորդ Լծորտոյ թեան ուրիշ անկանոն կատարեալ-
անն ու բայանուններ:

Ա. 1. Virgilius Horatio amicitiam Maecenatis aperuit 2. Postumius, tribunus militum, propter saevitiam a populo lapidibus coopertus est. 3. Remus ad ludibrium fratris novos muros urbis transiit. 4. Caesar epistolam ad senatum scripsit his tribus verbis: Veni, vidi, vici. 5. Cimon celeriter ad summos honores pervenit. 6. Qui serius advēnit, omnino non advēnit. 7. Tarde (ուշ) venientibus ossa. 8. Phoenices eas vias, quas per omnia maria repererunt, reliquis gentibus non aperuerunt. 9. Achilles Patroclum splendidissime sepelivit; Hector a Troianis sepultus est.

Բ. 1. Կեկերան (բայ.) Արքիմեդէսի դերեզմանը գտաւ (կրաւ.) եւ առ այն ծանապարհ բացաւ (կրաւ.): 2. Աքիլէս Հեկտորին մարմինը լուայ եւ զայն ծածկեց զեղեցիկ ծածկոցով (stragulum): 3. Գերմանը ի վայր ոստեան ի ձիոց, եւ ոտքի վրայ (pedes, itis յոգ. ուշ.) կռուեցան: 4. Հատ արուեստներ մարդոցմէ գտնուեցան: 5. Արդէն իսկ փորձեցինք տեղեկացանք (comperire) եւ ամէն օր (quotidie) կը տեղեկանայինք, որչափ (մեծ) պատիւներ քեզ կը մատուցուին (tribuere, կրաւ. սպ. ներկ.): 6. Զէնքեր գտնուեցան դաւակցայ տներուն մէջ: 7. Կատարեալ (integer) զլուխ մարդոյ թաղելոյ գտաւ (կրաւ.) յայնմ տեղում, ուր Կապիտոլին հիմնեցաւ (condere): 8. Ամենայն ծովը բացուած էին Հռովմայեցի ժողովրդեան: 9. Ուրախութեամբ թաղուեցաւ առ երկ (iuxta հայ. ով) տապանին (tumulus, i,) բարեկամին իւրոյ Մեկենասայ (Maecenas):

ԳԼՈՒԽ Ի Բ.

ՍԿԶԲՆԱՆՈՐԵԿԱՆ ԲԱՅԵՐՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼՆԵՐՆ ՈՒ
ԲԱՅԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

(ԲԷՐԷՒ ԳԼ ԻԳ.)

Ա.

Սկզբնառոյսիսմք՝ որոնց արմատական բայերն ընեն
բանիր:

Ա. 1. Res publica Romana continuis bellis adolevit et adulta omnibus gentibus leges dedit. 2. Jam pridem obsolevit prisca simplicitas vitae; et qui obsoletum vestitum gerunt (կրել, հագնել), magis ridentur, quam qui scelera committere consueverunt. 3. Amicitia inter Orestem et Pyladem, a pueris (ի մանկութենէ, մինչ տղայք էին) incepta, cum aetate simul accreverat. 4. Augustus Horatio ignovit et cognitum per (ձեռքով) Maecenatem in amicitiam suam accepit. 5. Ibi placida morte quivit. 6. Plerumque iucunda nobis sunt ea, quae facere consuevimus. 7. Verres cruciatu atque supplicio civium oculos pavit. 8. Idem nullam legem pavit, nihil sanctum habuit, et sanguine atque rapinis pastus est.

Բ. 1. Անուանք բազում քաղաքացիայն (ipse) քաղաքացի հետ ջնջուեցան: 2. Մանկուիք, հագնելով (simulatque) յարբուռս կը համին (կապ.), կը փոխեն իրենց բարբր: 3. Որչափ աւելի (quo magis) կ'աճի (կապ.) դրամն, այնչափ (eo) աւելի կ'աճի սէր դրամոյ: 4. Հատ մարդիկ ծանչցանք եւ ամէն օր կը ծանչնանք: 5. Գաշտերն երբ (quum) շատ տարինք (հոյ.) հանգչաց են, առատագոյն (uber) պատուներ կը բերեն (ferre): 6. Յօժարակամ ներեցինք քեզ: 7. Կշտացուցինք (արածեցինք) մեր աշուրները տեսութեամբ (visus, aspectus) ծառոց եւ ծաղկանց:

Բ.

Արմատակաւ թաղերուն կատարեալներն ու թաղանոսներն որոնցով սկզբնաւորակներ:

Ա. 1. Iam inveteravit hic mos, ut voluptatem magis concupiscamus, quam virtutem. 2. Athenae post bellum Peloponnesiacum revixerunt quidem, sed nunquam postea pristinam gloriam adeptae sunt. 3. Principiis (ի սկզբն) obsta! Sero medicina paratur, cum mala per longas convaluere (գորանա՛) moras. 4. Caesar a libertate rei publicae desciverat et dignitatem regiam concupivit. 5. Cato Uticensis sibi ipse mortem conscivit. 6. Cum Phaëthon Solis currum regeret, omnia flumina exaruerunt. 7. In tanta crudelitate triumvirum tota civitas ingemuit. 8. Tantus fuit Clodii furor, ut nunquam resipiverit.

Բ. 1. Պոմպէոս ծանր խօթութենէ ապրիկեցաւ: 2. Պատերազմ բորբոքեցաւ ի մէջ Աթենացւոց եւ Լակեդեմոնացւոց, որ (quod) սաստկագոյնն (gravissimum) եղաւ ամեն պատերազմներուն՝ զորս Յոյք մղեցին (Էրէ՛մ. որք ի Յունաց մղուեցան [gestus]): 3. Տրոլագացիք եւ Աբորիգինացիք (Aborigines) ի մի ազգ (gens) ձուլեցան միացան (coalescere): 4. Ենդիմիոն ի Լատմոս՝ լերին Կարիայ (Caria), նիրհեց եւ այլ ոչ եւս (nondum) սթափեցաւ (reviviscere): 5. Աղեքսանդր ցանկացած էր զտիրապետութիւն (dominatio) բոլոր երկրի: 6. Թեմիստոկլէս թունով զհերովի գնաց: 7. Ո՞վ չհեծեց ի մահու լաւագոյն քաղաքացեաց: 8. Ամենայն սեր հայրենեաց ցամբած էր (exarescere) Անտոնիոսի սրտին մէջ: 9. Առ սիրոյն կղէպատարայ Անտոնիոս ոչ երբեք խելքը գլուխը ժողկեց (resipiscere):

Գ.

Ածականն ծագող սկզբնաւորակներ:

Ա. 1. Omnis memoria priscae virtutis obscurata est et evanuit. 2. Fama de rebus gestis

Alexandri per orbem terrarum percrebuit. 3. Litterarum studia, armis perterrita, subito obmutuerunt. 4. Horatii carmina apud omnes populos innotuerunt. 5. Erubescunt pudici etiam loqui de pudicitia; et tu non erubuisti in tanta turpitudine!

Բ. 1. Պիտի անհետ չըլլայ Լեւկորայեան մարտին յիշատակը, թէեւ նոյն ինքն Լեւկորա ի վաղուց անհետ եղած ըլլայ (ս. Կ. Կ.): 2. Մեր ժամանակը (aetas) ամենաշար սովորութիւնք յաճախեցին (increbrescere), եւ ոչ (haud) այնպէս փութով (ita cito) անհետ պիտի լինին: 3. Աթէնքի փառքն ծանուցեալ (սփռեալ) էր ընդ ամենայն ազգս երկրի: 4. Վէրբէն չամչցաւ (erubescere) ամենաշար մարդ թեանց մէջ իսկ:

Ք Լ Ո Ւ Խ Ի Ք.

ԱՅՏՆԱԿՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԽԱՌՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

(ԳԵՐԻ. ԳԼ. ԻԴ.)

Ա. 1. Verum fatemini; si verum fassi eritis, a poena liberabimini. 2. Peccata nostra confessi sumus et emendavimus mores nostros; ideo poena nobis remissa est. 3. Camillus triumphans albis equis in urbem vectus est. 4. Iniurias vestras diu passi, neque tamen unquam conquesti sumus. 5. Plurimi eos honores nunquam consecuti sunt, ad quos summo studio nisi erant. 6. Si Hannibal post pugnam Cannensem Romam aggressus esset, tota potestas Romanorum forsitan esset collapsa. 7. Multi, qui divitias adepti sunt, male iis sunt usi. 8. Endymion, postquam defessus in Latmo monte obdormivit, nondum experrectus est. 9. Non nobis solis nati sumus, sed patriae, sed liberis, sed amicis. 10. Cato etiam (նոյն իսկ) gavisus est, quod causam moriendi nactus erat. 11. Cicero eam sententiam dixit, cui omnes senatores (սինկլիսիկոս) assensi sunt. 12. Quis unquam coeli

spatium emensus est? 13. Britanni singulos Romanos, ex navi egredientes, magna vi adorti sunt. 14. Romani a Troianis oriundi erant.

Բ. 1. Մենք պիտի խոստովանինք միշտ, երբ պակասութիւն գործած ըլլանք (deficere, peccare աս. հոգ.) եւ յառաջագոյն խոստովանեցանք: 2. Աւելի շատեր (plures) գտնուեցան, որք Հեկտորի հետ կռուիլ բաղձացին (աս. աւել. cupere) քան Ագամեմնոն կարծած էր (reri): 3. Ոչ ոք տեսաւ, ոչ ոք լսեց որքան (quantus) ցնծութեամբք երբեմն պիտի հրճուին (fruor, չըջ-ն լծ. աս. ներդ.) (անոնք) որոնք միշտ առաքինութիւն գործեցին (fungor): 4. Ես միշտ յօժարակամ ձեզի հետ խօսակից եղայ (colloquor): 5. Մեռնելէդ յառաջ (antequam, աս.) շատ չարիք կրած պիտի ըլլաս (perpetior): 6. Արիստոտէլէս զամենայն մասունս փառապետութեան ընդգրկեաց (complector): 7. Հին վիպասանք (poeta, քերթող, պուէտ) շատ աստուածներ հնարեցին (commiscor): 8. Մի երբեք զայրանար (irascor). եւ զայրացած՝ մի՞ զոք պատժեք: 9. Չերարհամարհանքին (iniuria) մոռնալով վրէժն առինք (uliscor հայց. հոռնու): 10. Լակեղեմնացիք Պեղսպոնէսեան պատերազմաւ ստացան (assequor) Յուդասեանի գերիշխանութիւնը (principatus): 11. Ամենայն որ ծնած է, պիտի մեռնի: 12. Քերթողք հնարեցին շատ եւ գեղեցիկ առասպելներ (հայց.), շատերը կը յիշենք (reminiscor, աս. խորէր), իսկ շատերը մոռցանք (աս. խոր.): 13. Աննիբաղ սաեպ պատերազմին բախտին փորձն առաւ (experior, զբախտն փորձեց, experior): 14. Արիւստոն համամիտ եղաւ (assentior) Պլատոնի յայնմ ամենայնի, զոր սա ճառեց զանմահութենէ հոգւոյ: 15. Պիւթագորեանն Արիստոս չափեց երկիրն ու ծովերը:

Ք Լ Ո Ի Խ Ի Գ .

ԱՆԿԱՆՈՒՆ, ՊԱՅԿԱՆՈՒՆ ԵՒ ԱՆԿԻՄ ԲԱՅԵՐ

(Բերիւ. Գ. Լ. Ի. Ե., Ի. Զ. Է. Ի. Ե.)

1. Անկանոն քայեր:

Ա.

Possum, կարեւր: — Edo, ուտեմ:

Ա. 1. Fac hodie, quod potes; cras fortasse non poteris. 2. Deus nobis rationem dedit, ut omnibus rebus (ամեն բաները) recte uti possemus. 3. Ii, qui te assequi potuerint, etiam te superare poterunt. 4. Vide, quid amor matris possit. 5. In Fabricio videmus, quid prisca probitas apud Romanos potuerit. 6. Potentissimus rex Antiochus Romanis tamen resistere non potuit. 7. Praeceptores vestri efficere non possunt, ut vos sine labore et diligentia discere possitis. 8. Cyrus nomina omnium centurionum dicere poterat. 9. Multum interest inter posse et potuisse.

10. Sus est mala, si ea nancisci potest. 11. Libenter essemus hunc cibum; sed eum nunquam bene concoquere potuimus. 12. Vos estis eundem panem, quem nos edimus. 13. Vos este, quod adest; reliqui edunto, quod supererit (աւելնալ).

Բ. 1. Հիմայ շատ բաներ կրնանք, զորս երբեմն (olim) չէինք կրնար: 2. Հռովմայեցիք ոչ երբեք կրցան նուաճել զԳերմանա: 3. Ոչ ոք պիտի կարենայ ամենուն հաճելի ըլլալ (placere): 4. Եթէ ուսուցչին պատասխանել կրցած ըլլայիր այն բաներուն (ad ea), զորս քեզի (հայց.) հարցուց, հիմայ խաղալ կրնայիր (աս. աւել.): 5. Եթէ այսօր քեզի (ad te) դալ չկարենամ (աւել. աս.), վաղիւ պիտի կարենամ: 6. Այս պատժէն (հայց.) խուսափիլ կրնայիք (հոգ.), բայց հիմայ ալ չէք (iam non) կրնար:

7. Կեր, զոր (ինչ) ծնողք քու (որհմ.) առջևդ գրին (apponere): 8. Կերէք ու արբէք: 9. Քանի մը ազգեր (gens) խողկաղեններն (glands) կերան եւ թերեւս (fortasse) նաեւ հիմայ կ'ուտեն: 10. Մի՛ երբեք (nunquam) ուտէք, աղօթելէն (orare) յառաջ (antequam, որ. հար.): 11. Մեր գոյքն (patrimonium) փութով (cito) յոխած (comedere) կ'ըլլայինք, եթէ այնքան (tam) անուշահամ (delicatus, փափուկ) խորտիկներ (cibus) ուտէինք, որչափ (quam) իշխաններն ուտել սովորեցան (solere):

Բ.

Fero եւ իւր յաղաղութեամբ:

Ա. 1. Camelus magna onera fert. 2. Libenter omnia vobiscum ferremus (կր կրէինք), si possemus. 3. Nihil fertis, quod non alii etiam tulerint. 4. Refer, quid litterae patris attulerint. 5. Praedones totam fere domum nostram abstulissent; sed a militibus repulsi sunt et nihil extulerunt. 6. Pater meus nihil unquam distulit in crastinum diem. 7. Qui hanc legem sustulit, omnibus magnum damnum intulit. 8. Fertote modice (չափաւորութեամբ) fortunam vestram, nihil vobis imponetur, quod perferre non possitis.

Բ. 1. Դու մեզի հետ կը կրես մեր դժբախտութիւնը: 2. Կրեցէք, զոր ինչ Աստուած ձեր վրայ դրաւ (imponere): 3. Ամենայն բան թեթեւ պիտի ըլլայ, որ բարոյք (bene) կը կրուի: 4. Ամէն բան (omnia) դիւրագոյն մեզմէ կը կրուէր, եթէ բաւական ըլնէինք: 5. Ուրախալի աւետիս (vultus) բերուեցաւ: 6. Ով-րտիտի մեծ պարգեւներ ընծայուեցան Աւգոստոսին: 7. Սիրող շատ օրէնքներ ջնջեց (եբարձ), որք կը նպաստէին ժողովրդեան (plebs): 8. Դարեւս պատերազմաւ եկաւ (bellum inferre) ողջոյն Յունաստանի դէմ (որդւոյն որհմ.), սակայն այս պատերազմը Պարսից մեծ զինա պատճառեց (inferre): 9. Աւր (ubi)

բարեպաշտութիւն առ (erga) Աստուած ջնջուած է, հաւատք (վստահութիւն) եւս եւ հաղորդակցութիւն (communio) մարդկային ազգին կը ջնջուի:

Գ.

Volo, malo նա nolo:

Ա. 1. Tu non vis ea, quae nos volumus; et nos nolumus ea, quae tu vis. 2. Si vos domi manere mavultis, etiam ego domi manebo. 3. Quis non mori mavult, quam tantam ignominiam pati? 4. Admonemus vos, ut diligentes esse velitis. 5. Si semper ea vellemus, quae velle deberemus, nunquam nobis ea facienda essent, quae nollemus. 6. Idem velle atque nolle, ea demum firma amicitia est. 7. Noli me tangere. 8. Nolite id velle, quod effici non potest. 9. Stultus esses, si malis placere malles, quam bonis. 10. Pueri nolunt (թող չ...) vituperare viros.

Բ. 1. Յօժարակամ պիտի ընեմ (զայն), զոր դուք կ'ուզէք: 2. Երեկ գրեւ չուզեցիր. հիմայ գրեւ աւելի կ'ուզես, քան կարգաւ: 3. Երբ աղայք էինք (որդւոյն ըրէմ. pueri) նշ զնոյն (idem, չեղ.) կ'ուզէինք, զոր պիտի ուզէինք երբ ծեր պիտի ըլլանք (որդւոյն senes): 4. Ձեր անմիաբանութիւնը կ'ընէ (efficere պատճառ ըլլալ), որ (ut) մէկը սա ուզէ (որ. ների), միւսը չուզէ. որ մին զնազաղութիւն աւելի ուզէ, քան պատերազմը, մնացածներն (reliquus) զպատերազմ աւելի ուզեն, քան զնազաղութիւն: 5. Ամէն բանի մէջ (in omni) յոյժ. չեղ. բարեւ. զբարին ուզած ըլլալ (ան. հար.), մեծ սխախտք (solatium) է: 6. Երկուքն ալ (uterque չեղ.) ընելու (որդւոյն. ան. ների) պատրաստ (paratus) եմ. այլ պիտի ընեմ, զոր դու աւելի պիտի ուզես: 7. Մի՛ ընեք (զայն), որ օրէնքէն

¹ Nolle բային հրամ. ը ուրիշ բայերու աներեւութով պարզապէս (մի) ժխտականին տեղ կը բանի զ. օ. noli scribere, մի գրեր, nolite dicere, մի ըսէք (գրեմ. Գլ. ԽԲ. 3.):

արգիւրած (interdicere) է: 8. Գուք չուզեցիք, որովհետեւ եթէ ուզած ըլլայիք, աւելի փութալն եղած կ'ըլլայիք: 9. Թող չկարգան աշակերտք այն զբքերն, զոր վարդապետն չուզեր: 10. Մի բնէք (զայն), որ հաճելի է (displicere) Աստուծոյ: 11. Չկամեւ առնել որ (ինչ) Աստուծոյ հաճոյ է, յիմար (պարզապէս stultus աշխարհէն) է: 12. Չկարենալն ցաւալի է, չուզելն դէշ է: 13. Քու եղբայրդ այնպէս աղէկ է դէպ առ (erga) քեզ, որ աւելի կ'ուզէ բնել (զայն)՝ զոր դու կ'ուզես, քան (զայն)՝ զոր ինքն կ'ուզէ: 14. Զուր (նոյն) խմել եւ չոր (durus) հաց ուտել աւելի կ'ուզէի, քան այնքան նախատինք (ignominia, նոյն) կրել:

Գ.

Ex quo non nequeo:

Ա. 1. Anni tempora eunt et redeunt. 2. Nunquam redibit illud tempus, quod semel praeteriit. 3. Multi in alienas terras abierunt, qui nunc libenter redirent. 4. Ibis redibis nunquam peribis in armis. 5. Si Croesus Halyn transierit, magnum regnum peribit. 6. Eundem est, quo patria nos ire iubet. 7. Adi formicam, ignave puer, et ab ea disce sedulitatem. 8. Oro te, ut abeas, ut nos negotia nostra obire possimus. 9. Horti nostri veneunt; sed nemo prodit (ձեռնադ կ'ըլլայ), qui eos emere velit. 10. Qui honores ambiebant, adibant obviam euntes (obviam ire, դիմաւորել) et eos salutabant. 11. Prodeunto isti, qui sua sponte in bellum ituri sunt. 12. Nos haec onera ferre nequimus; dic, num tu queas. 13. Caesar Rhenum transierat; sed Germanos subigere nequii. 14. Plurimi nequeunt, quia nolunt; quirent, si vellent. 15. Karthaginienses Romanis resistere nequiverunt.

Բ. 1. Գնացի (abire) ի քաղաք, որպէս զի կատարեմ (obire, առաջնէն) հիւանդ հօրս քանի մը գործքերը: 2. Մէք միշտ սիրով դպրոց կ'երթայինք. նաեւ

դու սիրով կ'երթար: 3. Մենք քեզի հետ կ'երթանք: 4. Կ'աղաչեմ զձեզ, որ երթաք (abire). Ես մինակ պիտի երթամ: 5. Գիւղ (նոյն) պիտի երթամ. գնա: 6. Լուսինք կ'երթան ու կը դառնան. մէք պիտի չդառնանք, երբ պիտի մեռնինք (obire): 7. Ի բաց գնա (abire). Եթէ դու չերթաս (ի բաց), մէք պիտի երթանք: 8. Սակալ անհատներ (singuli, յոգ. արդ.) ամենամեծ վտանգներու (յոգ. առաջնէն) պէտք է որ ձեռնարկեն (չըլ. լծ.). զի մի (ne) հանուրք (universi, առաջնէն) բովանդակի կորսուին: 9. Հիւպատոսն զաւառէն (provincia) դարձած ժամանակ (չոգ. ներքէն) սպանուեցաւ: 10. Կիկերոնի, մինչ յիտալիա կը վերադարձար (redire, ընդհ. յիտալիա [inով նոյն] վերադարձողի), մեծ բազմութիւն մարդկան դէմը (դիմաւորելու, obviam ire) գնաց: 11. Մեր հայր. դեռ (nondum) չվերադարձաւ եւ չենք գիտեր (nescire), երբ պիտի վերադառնայ (չըլ. լծ. առաջնէն): 12. Մեր զբքերն յաճուրդ պիտի չգրուին (veneo): 13. Գուք կրնաք շատ բաներ, զորս այլք չեն կրնար: 14. Լսեցէք ինձի, ձեզմէ ո՞վ կրնայ թուել աստղները: 15. Ամենագիտունք եւ ամենափմաստունք իսկ (quoque, etiam) չեն կրնար (առաջնէն) թուել աստղները: 16. Կիկերոն ուզեց ազատութիւնը պաշտպանել, բայց չկրցաւ:

Ե.

Fio non facio բային բաղադրեալներուն կառուցակար:

Ա. 1. Nihil fit sine voluntate Dei. 2. Si nos meliores fimus, etiam tempora meliora fient. 3. Nolite velle, quod fieri non potest. 4. Facta infecta fieri nequeunt. 5. Non tot scelera fierent a viris, si pueri melius erudirentur. 6. Patri tuo carior fieres, si melius disceres. 7. Omnes res magnae, quae fiunt, animo perficiuntur, non manibus. 8. Sol calefacit terram et efficit, ut omnia floreat. 9. Res publica nunquam labeficeret, si efficeretur, ut omnes idem sentirent. 10. Hannibal potestatem Romanorum labefecit, sed non perfecit, ut concideret.

Հուիլ սկսան: 6. Առաքինութիւն, առաքինութիւն միայն կ'ըսեմ, կը ծնանի (նէրէ-րէ-ծ.) ճշմարիտ բարեկամութիւններն: 7. Եթէ հայրս կը հաւանի (այս կ'ըսէ, aio) ես ալ կը հաւանիմ: 8. Սկիւթացին Անաքարոսի հարցուելով, (թէ) ինչ բան մարդուն լաւագոյն եւ չարագոյն է (ս. անկ.), պատասխանեց. «Լեզուն»: 9. Ի բաց, այսպիսի խօսքերով(դ): 10. Դու այս բաներն ի լուր (auditu) միայն գիտես (կը ծանշնաս): 11. Ողջ լեր, սրգեակ իմ: 12. Սիրելի ծնողք, բարեաւ մնասցեք: 13. Ինչո՞ւ, կ'աղաչեմ, բոլոր մեզի այս բանս: 14. Ողջն ընդ ձեզ, լերինք հայրենեաց իմաց: 15. Ամենեքին երջանիկ կ'ըլլային, եթէ ոչ ոք ուրիշն առելու ըլլար: 16. Յիշեցէք միշտ ձեր ծնողքն, նաեւ անոնք միշտ յիշեն զձեզ: 17. Ատեն միշտ ազեղ բան է: 18. Ո՞վ կրնայ յիշել իր ամէն գիտցածներն (ամէն բաներն զորս գիտէ): 19. Հպարտութիւնը, կ'ըսեն, կը յառաջէ (anteo, praedo) անկումը: 20. Հպարտներն, հարցուելով, ինչո՞ւ կ'ուզեն (ս. անկ.) այս բանը, «Ասան զի կ'ուզենք, կ'ըսեն: 21. Թաղէս Միղեսացի, մին յետոյ իմաստանոց Յուսասանի, հարցրեողին, (թէ) ի՞նչ բան ամենահին (vetustus) է (ս. անկ.). «Աստուած, ըսաւ, զի (enim) ոչ երբեք ըլլալ սկսաւ»:

3. Անդէմ բայեր:

Ա. 1. Ningit et pluit; non poterimus ambulatum ire. 2. Fulminavit et tonuit vehementer. 3. Simulatque illuxit, decet surgere. 4. Vesperascit; nobiscum mane. 5. Multos vitae taedet; sed magis oporteret eos taedere stultitiae suae. 6. Miseret me tuae calamitatis. 7. Nunquam nos puduit recte fecisse. 8. Pudeat te negligentiae tuae. 9. Hoc non feci, quia licuit, sed quia oportuit. 10. Non me poenitet vixisse. 11. Piget me atque pudet inertiae meae. 12. Oratorem dedecet irasci. 13. Multis ea facere libet, quae facere non decet. 14. Saepe accidit, ut alteri expediat, quod

alteri nocet. 15. Iuvat esse cum amicis. 16. Mori praestat, quam per ignominiam vivere. 17. Multum interest, quid et quo loco dicatur. 18. Nihil refert, quid mali de te iudicent. 19. Fecisti, quod facere oportuit; sed restat, ut etiam nostri te misereat. 20. Apud omnes constat, quanta fuerit Romanorum fortitudo. 21. Ex omnibus rebus apparet, quam benignus sit Deus. 22. Non fugit Ciceronem, quid Catilina moliretur. 23. Bene vivitur, si vivitur cum virtute. 24. Magna erat luxuria in aula Sardanapali; ludebatur (կը խաղա-ցուէր, այլնէն կը խաղային), edebatur, dormiebatur; nihil agebatur, quod oportebat. 25. Concursum est; quid accidit? 26. Iucunde dormietur, si cum pura conscientia dormitum itur.

Բ. 1. Կ'որոտայ ու կը փայլատակէ. տունը պիտի մնանք: 2. Ձիւնեց եւ անձրեւեց: 3. Կը լուսննայ, ելէք: 4. Տարածամեցաւ օրն (երեկոյացաւ). ի տուն կ'երթը-ցուի. նաեւ մենք ալ պիտի երթանք: 5. Մենք կ'ամբշ-նանք խառնովանել մեր յանդանքներն: 6. Յաւ է ինձ յիմարութեանս (վրայ): 7. Ամէնք ձեր ազիտութեան վրայ: 8. Եթէ բոսժ ըլլայիք ինչ որ պատշաճ էր (ս. անկ.) եւ հարկ էր, հիմայ չէիք ամչնար: 9. Միշտ օրէն է ձեզ զանց առնել որ ինչ չի վայլեր: 10. Չղջացի մեղացի վրայ (Բրէժ. մեղաց իմաց «եւ»): 11. Պատժեցինք (punire, poena afficere, animad-vertere in aliquem) զքեզ, որպէս զի զղջաւ (ս. անկ.) մոլորութեանց վրայ: 12. Երբեմն կը պատահի, որ օրէն է (օրինաւոր կ'ըլլայ) այն որ միշտ օրէն չէ: 13. Հաճոյական է բոսժ ըլլալ որ ինչ ի գէպ է: 14. Յայտնի է (թէ) որչափ մեծ պախաութիւն է (ս. անկ.) ազահութիւնը: 15. Լաւ եւս է միշտ խառ-նովանիլ զճամարութիւն եւ պատժուիլ, քան թէ ստել: 16. Հոգ չէ թէ ձեզմէ ո՞րն ծխադոյն է (ս. անկ.), այլ թէ ո՞րն լաւագոյն է: 17. Շատ մեծ փոյթ է, թէ ո՞վ է զքեզ գովողն (որ զքեզ գովէ): 18. Հայրդ անտեղեակ չէ թէ սրճափ զանցաւ ու

եղեր ես: 19. Ամենեցուն յայտ է թէ սրչափ մեծ երախտագիտութիւն (gratus animus, հօյ.) պարտական էնք Աստուծոյ: 20. Կը մնայ որ ընենք այն բանը զոր պէտք է ընել: 21. Կը խաղացուի եւ կը խնտացուի. սակայն դուն ուրեք կը պատահի որ աղօթքը բլլտի եւ աշխատուի: 22. Չափէ դուրս կը քնացուի: 23. Պիտի ապրուի միշտ ինչպէս ապրուած է, եթէ չաւերնայ (մտայ չգտայ) Աստուծոյ պատիժը: 24. Վասն (pro, քաջ. խնդիր) հարկենեաց, վասն բարեկամաց հարկ է յորեւէ (quavis) վտանգ դիմադրու լինել (adire, հայ. խնդիր): 25. Ամենայն ինչ, զոր երկիր ծնաւ (proferre), պիտի կորսուի, ամենեքին անգոր պիտի դառնան (Բրք. դառնալի է ամենեցուն [արաւ.] անգոր [eo]), ուստի (unde) արարեալ են (facta sunt):

ՔԼՈՒԽ ԻԵ.

Մ Ա Կ Բ Ա Յ Ն Ե Ր

(հէր. ԳԼ. ԻԸ.)

Ա.

Ժամանակակից, Տեղական, Կերպական եւ Որակական մակրայք:

Ա. 1. Quando proficisceris, brevi, propediem an statim? 2. Hannibal Romanos saepe vicit, primum ad Ticinum, tum ad Trebiam, deinde ad lacum Trasimenum, denique ad Cannas; tunc subito fortuna eius mutata est. 3. Romani quotannis binos consules creabant. 4. Unde orti sumus? quo ibimus? 5. Coelum est nostra patria; illic sumus orti, illuc redibimus, illic gaudium erit sempiternum. 6. Undique in coelum tantundem viae est. 7. Quorsum tendis? Nunquam retrorsum! Semper prorsum et sursum! 8. Haec hactenus. 9. Quomodo vales? Ita ut antea. 10. Valde te diligo; sed non adeo, ut te nimis (չափէ դուրս) diligam. 10. Paucos modo (միայն) menses in schola fui, et paene nihil didici.

Բ. 1. Ո՞ր է քու առաջադրութիւնդ (consilium), եթէ (զայն)՝ զոր նախընթաց օրն ուզեցիր, հետեւեալ օրը կը թողուս (relinquere): 2. Նոյն տեղէն են ամենայն մարդիկ. նոյն տեղ (eodem) պիտի գան ամէնքը. նոյն տեղուան մէջ (ibidem) (այն) ամէնքը յաւիտեական երջանկութիւն պիտի վայելեն (fruor, քաջ. խնդիր), որոնք զԱստուծոյ ուղղութեամբ պաշտած ըլլան: 3. Ուր ալ որ ըլլաս, ո՞չ ուրեք հեռի է Աստուծոյ: 4. Ի հեռուստ (peregre) ամէնքը թագաւորին դիմացը գնացին. ընդ աջ եւ ընդ ահեակ ճանապարհներն տեղեւորեցող զարդարուած էին: 5. Այսպէս է կեանք մարդկան. անցանէ որպէս ստուեր: 6. Այս առջեւ բաներն անանկ կը պատմես, իբրեւ թէ տեսած ըլլայիր: 7. Կը տեսնես, քանի՞ն (որչափ շատ) ամէնքը զքեզ կը սիրեն (ար. ներկ.): 8. Կարի կը սիրեմ գրականութիւնն, մանաւանդ յոյնն ու լատինը: 9. Ի զուր յաղթեցիր. գուցէ նաեւ քու վիստովդ:

Բ.

Որակական եւ Կերպական Մակրայք եւ անոնց բաղդատականներն եւ գերադրականներն:

Ա. 1. De immortalitate animorum docte disputavit Seneca, doctius Cicero, doctissime Plato. 2. Aegre ferimus reprehensionem, aegrius poenam, aegerrime ignominiam. 3. Acriter vident lynces, acrius aquilae; mens videt acerrime. 4. Celeriter atque ferociter Scythae in pugnam incurrebant et recurrabant. 5. Virtus non mutuo datur. 6. Multi consilia cito capiunt, sed continuo relinquunt. 7. Socrates falso accusatus et immerito morte multatus est. 8. Nemo parum diu vixit, qui virtute functus est. 9. Facile sentimus, quid conscientia vetet. 10. Hostes urbem recens munitam audacter adorti sunt. 11. Res publica sensim crevit, partim sapientia regum, partim concordia omnium ordinum. 12. Quod antiquitus traditum est, raro funditus potest evelli. 13. Tu

quidem bene didicisti, sed melius frater tuus, optime soror. 14. Propius accessi, nihil vidi. 15. Saepissime filii patribus similes sunt, saepe etiam meliores, multo tamen saepius peiores. 16. Raro fit, ut multi idem sentiant; rarius, ut idem faciant; sed rarissime, ut diu in concordia permanant. 17. Nihil minus constans est, quam aura popularis. 18. Minime omnium disciplina Epicureorum probari potest.

Բ. 1. Թշուառաբար կորեաւ Միզտիադէս. Թշուառագոյնս Թեմիստոկլէս. եւ Թշուառագոյնս եւս (Բէրաբ. Վ.) Պաւսանիաս: 2. Ծանր կերպով (Վ.) զքեզ մայրդ, ծանրագոյնս ուսուցիչն, ծանրագոյնս եւս հայրդ պիտի պատժէ: 3. Ամենեքին միօրինակ (par-շ. էն Վ.) կը պաշտեն զքեզ: 4. Կիկերոն զՈկտաւիոս մարդասիրութեամբ (amans էն Վ.) ընդունած էր: 5. Իմաստութեամբ (Վ.) Սոկրատէս զառաքինութիւն ոչ միայն գերագոյն, այլ (մի) միայն բարիք անուանեց: 6. Ոչ ոք ընդ միշտ (perpetuus էն Վ.) հեշտութեանց մէջ ապրիլ կարող է: 7. Յայտնապէս (manifestus Վ.) զանցառու եղաք. եւ արժանապէս պատժուեցաք: 8. Արտասուքն արագ արագ (citus Վ.) կը ցամքի: 9. Այլազգ կ'ապրուի բարեկամի հետ, այլազգ անծանօթի հետ: 10. Ոչ երբեք յանպատիժս (impune) զառաքինութիւն պիտի լքանես (negligere): 11. Ոչ զուճեքէ մարդոյ արհամարհանօք (contemptus, Վ. im-վերջաւորութեամբ) կը խօսինք. մանաւանդ մինչ ինքնին (ipse, յոգ. մեր մոլութիւններն չենք անգիտաւոր (ս. Զերէ): 12. Յերկնուտ ճշմարիտն իմաստութիւն իջանէ. յաստուածուտ մեզ տուեալ է: 13. Զօրավարն իւր զօրքերը մի առ մի (մարդազլուխ) ընտրեց: 14. Չար սովորութիւնք արժատաքի պէտք է որ խլուին: 15. Յոռեզոյն (ս. Զ.) սկսար եւ վատթարագոյնս (բաղդ.) շարունակեցիր (pergere). Ի՞նչ զարմանք (quid mirum), եթէ չարաչար հարկ պիտի ըլլայ աւարտեւ (իւր. Զ. Զ. Զ. Զ.): 16. Բրեկնոս զհռովմայեցիս ընդ երկար (diu) խոշտանգեց (vexare), Պիւ-

նոս երկարագոյնս (diu բաղդ.). Աննիբալ ի սպառ (diu Բէրաբ.): 17. Հռովմայեցիք յաճախ յաղթուեցան, սակայն յաճախագոյնս յաղթողք եղան:

Ք լ Ո Ւ Թ Ի Զ.

Ն Ա Խ Ա Դ Դ Ո Ւ Թ Ի Ե Բ

(Բէրաբ. Գ. Ե. Ի Թ.)

Ա.

Հայցական Խնդիր առնող Ասխարհութիւնք:

Ա. 1. Ante mortem nemo beatus est. 2. M'. Curius Dentatus, apud focum sedens, dona Samnitium repudiavit. 3. Pater ad me scripsit, ut domum ad se redirem. 4. Etiam adversus (դէպ ի) infimos iustitia servanda est. 5. Terra ad orientem versus circa solem fertur. 6. Gallia Cisalpina Romanis cis Alpes sita erat, Gallia Transalpina trans Alpes. 7. Ultra Alpes nulli sunt montes ignivomi, citra Alpes sunt Vesuvius et Aetna. 8. Dei erga nos amor maximus est. 9. Quod contra leges facis, id nunquam facis ad tuum commodum. 10. Inter Galliam et Germaniam Rhenus est. 11. Extra portam Collinam aedes (տաճար) Honoris erat. 12. Infra lunam omnia fragilia sunt; supra lunam sunt omnia aeterna. 13. Hostes intra muros se habent. 14. Quam ob causam praeceptor te punivit? 15. Ob eam causam, quod neglegens fueram. 16. Summa potestas penes regem est. 17. Quod pone me (ետեւս) est, videre non possum. 18. Janus bis post Numae regnum clausus fuit. 19. Alexander exercitum praeter oram maritimam duxit. 20. Vir bonus legibus paret propter officium, malus propter metum. 21. Ludi per quattuordecim dies celebrati sunt. 22. Longum est iter per (ի ձեռն) praecepta, breve et efficax per exempla. 23. Pauci homines secun-

dum naturam vivunt. 24. Secundum (յեւ) Deum parentes maxime colendi sunt.

Բ. 1. Որդիքն Բրուտոսի առաջի աչաց հօրն ի սակրաւոր պաշտօնէէն (licitor) խողովողեցան (neco): 2. Գատաւորաց քով (ուրիշին) իշխանութիւնը ոչինչ պէտք է զօրեւ (անէր.): 3. Առ (apud) գրուածոց Պղատոնի բազում ինչ (չէշ. յոգ.) զանմահութենէ հոգւոյ գրեալ կայ: 4. Բնութիւնը զմեծ (քեթաբ.) առատութիւն իրաց առ ի (ad) մարդկան օգտակարութիւն համեարեաց (comparare): 5. Սոփոկէս ապրեցաւ մինչեւ ց(ad) խոր (summus) ծերութիւն: 6. Վէրբէս ամենավատթար մարդիկ իւր շուրջն ունէր: 7. Միդոսիադէս յաղթեց Պարսից առ Մարաթանեաւ, Թեմիստոկլէս առ Սաղամիսաւ, Պաւսանիաս առ Պղատեաւ: 8. Մեծարանք առ (դէպ ի) Աստուած աստուածապաշտութիւն է: 9. Հարկ է ոգորեւ ընդդէմ չարին: 10. Ի մէջ (inter) յոյն ճարտասանից գլխավորաբար (praecipue) Գեմնութենէս գեր ի վերոյ է (eminere). Ի մէջ Հռովմայեցւոյ՝ Կիկերոն: 11. Կնէոս Պոմպէոս զպատերազմ հինից ի (intra) քառասուն աւուրս վճարեաց (finire): 12. Գերմանացիք ստեպամբողջ (totus) օրերը (յոգ. հյց.) կրակարանին (focus) եւ (atque) կրակին քով (intra) կ'անցընեն (agere): 13. Բաց առաքինութենէ չէք տեւական (durabilis) ինչ (quidquam): 14. Հռովմայեցիք քաղքին (urbs, Հռովմ) քով հոյակապ ամրոցներ (villa) ունէին: 15. Կեսար քսան եւ երեք (Բրէթ. երիւք եւ քսան) վերքերով խոցեալ (confodere) առ երի (propter) անդրւոյն Պոմպէոսի ինկաւ (concidere): 16. Զօրավարքն յորժամ յաղթանակս առնէին (triumphare, Ըթ. Ներէ. յոգ. ուղ.) կառօք (եւ) շքեղապէս (magnifice) զարդարելովք ընդ (per) քաղաքն տարեալ լինէին (vehor): 17. Հռովմայեցիք ի ձեռն (per) դեսպանաց պատերազմ հրատարակեցին Կարբեդոնացւոյ:

Բ.

Բացառական խնդիր առնող անխաղտութիւնք:

Ա. 1. Quis ab omnibus laudatur? 2. Nunquam ad te accedo, quin abs te abeam doctior. 3. Cornelius Nepos librum scripsit de vitis excellentium imperatorum. 4. Cicero de re publica optime meritus est. 5. Hannibal cum Romanis de imperio certavit; sed a Scipione de summo loco deiectus est et in exsilio de vita exiit. 6. Adolescentes coram senibus verecundi sunt. 7. Herodotus libros suos coram frequentissimo Graecorum conventu recitavit. 8. Ignavus dux clam militibus fugā salutem petivit. 9. Hannibal in Hispaniam profectus est. 10. Multum interest, quibuscum vel apud quos loquamur. 11. Animi hominum ex corporum vinculis tamquam a carcere evolant. 12. Alcibiades e somno excitatus casam ex omnibus partibus igne circumdatam vidit. 13. Noli quidquam facere sine Deo. 14. Sine virtute nemo unquam veram laudem sibi comparare potest. 15. Antiochus rex a Romanis victus et Tauro tenus regnare iussus est. 16. Dulce et decorum est pro patria mori. 17. T. Manlius propter fortitudinem pro (առջեւ) contione militum laudatus est a dictatore. 18. Prae strepitu militum oratio imperatoris vix audita est. 19. Universus populus summam benevolentiam erga Ciceronem prae se tulit (prae se ferre, յայտնել, ցուցնել).

Բ. 1. Ըրէ այն բաները (ea, շ. յ.), որոնք թէպէտ եւ (etiam si) չեն գովուիր (probor) մարդոյմէ, սակայն (tamen) Աստուծոյ կը գովուին: 2. Քեզմէ եւ քու եղբորմէ շատ բարիք (beneficium) ընդունեցայ: 3. Սոկրատէս սակաւ ինչ (paulo) յառաջ քան զմահ հաղուժ ինչ զանմահութենէ ոգւոց ճառեաց (disserere): 4. Ի Կիկերոնէ երեք գիրք գրուեցան զպարտուց (officium): 5. Աթենացին Փիդիաս շինած էր զան-

դրին Արամազդայ յոսկւոյ եւ ի փղոսկրէ: 6. Ի դրոյն Պղատոնի բազում ինչ ուսար: 7. Ո՛չ երբեք հաւատարիմ ընկերութիւն է ընդ հզօրին (potens) (Լրէճճ. Ո՛չ երբեք է հաւատարիմ ընդ հզօրին ընկերութիւն): 8. Եթէ Աստուած ի մեր կոյս է (Լրէճճ. ընդ մեզ է), ո՞վ իցէ (erit) մեր հակառակ (contra): 9. Գէշ (male, մ.) կը սկսիս զոր (ինչ) առանց Աստուծոյ կը սկսիս: 10. Եպամինոնդաս անտարակոյս (Լրէճճ. առանց տարակուսի) մեծ (քերաքր.) զօրավար էղաւ: 11. Յոյնը սաստկապէս (acer, քերաքր. մ.) վասն (pro) ազատութեան կռուեցան (dimicare): 12. Ո՞վ ոչ յօժարակամ կռուիցի (certare, «ք. կառ») վասն մէհենայ (ara) եւ յարկաց (focus, «յ. քին» կրօնից եւ հայրենեայ): 13. Ծնողաց՝ (արհ.) վասն (pro) բազում առ (erga) մեզ բարերարութեանցն՝ ամենամեծ երախտագիտութիւն (gratia) (հյց.) կը պարտիմք: 14. Աղէքսանդր կամէր նուաճել զերկիր մինչեւ ցովկէանոսն: 15. Գուն ուրեք կը հատուցանենք երախտիքը (gratiam pro beneficio referre): 16. Գուք ամենեքին կը յայտնէք (prae se ferre) մեծ ինդութիւն վարդապետին վերադարձին համար: 17. Գաղղիացիք առ խոշորութեան (magnitudo) մարմնոյն իւրեանց զկարծութիւն Հոսովմայեցւոյ արհամարհէին (contemnere):

Գ.

Հայց. եւ թացաւ. խնդիր սոնող մայրադրոյթիւնք:

Ա. 1. Omnes fluvii in Oceanum se effundunt. 2. Fontes fluminum in montibus esse solent. 3. Socrates philosophiam e coelo in terram devocavit. 4. Verrem in itineribus nemo unquam in equo sedentem vidit; in lectica ferebatur; coronam autem habebat, unam in capite, alteram in collo. 5. C. Pontius Samnis exercitum Romanorum in angustiis Caudinis inclusit et sub iugum misit. 6. Hector sub ipsis Troiae moenibus ab Achille interfectus est. 7. Pleraque res sub sensu cadunt. 8. Venatores saepe totam noctem sub divo (di-

vum, i, բայ երկինք, բացթեւոյ) manent. 9. Super tabernaculum Darii solis imago fulgebat. 10. Plato iram in pectore, cupiditatem subter praecordia locavit.

Բ. 1. Արայոյաներն կը բարձրանան յօդս երգելով: 2. Ի ծովու կան անհամար ձկուներ: 3. Գորտերն ի ճախինս կը բնակին: 4. Բազում թռչունք յաշնան ի ջերմագոյն գաւառս կը դաղթեն: 5. Մըջիւններն իրենց պարէնն (victus) ի մի վայր (locus) կը հաւաքեն (conferre): 6. Ի Սիկիլիա մեծ առատութիւն (vis) ցորենոյ կայ, որ (ցորենը) անտի յիտալիա կը բերուի (advēhor): 7. Զօրականք զօրավարին աչաց տակ (առջեւ) իրենց զօրութիւնը ցոյց տալ (probare) կը ջանան (studēre) մեծապէս: 8. Աղէքսանդր Մեծ գրեթէ զողջ ջրն Ասիա (Լրէճճ. զողջ. գր. Աս.) ընդ իւրով իշխանութեամբ նուաճեց (redigēre): 9. Ընդ (sub) երեկս շատ (plerique) թռչուններ կը քնանան (obdormisco) եւ ընդ առաջին լոյսն կը զարթնուն: 10. Մեծ (աղնուական) ոգին ի վերայ ամենայն մարդկային իրաց կը բարձրանայ (se effere): 11. Քանի մը գետեր երկրի տակ(էն) կը վազեն:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Է.

Շ Ա Ղ Կ Ը Պ Ն Ե Ր Ո Ւ Վ Ը Ը Յ

(Բերէ: Գ. Լ. Լ.)

Ա.

Բաղնիստակսն Շաղկապներ:

Ա. 1. Pietas atque religio certissimum vinculum est societatis humanae. 2. Aeneas Troiam reliquit Italiamque petivit¹. 3. Etiam in Italia magna pericula Aeneae imminabant; sed haec quoque vicit et regnum in Italia constituit.

¹ Petere երթալ, եւ ասոր նման շարժում ցուցնող բայերը հայց. խնդիր կ'աւանդուի:

4. Quaeenam aves et volare et natare possunt? 5. Hannibal Karthaginem relinquere coactus est neque unquam rediit. 6. Sine sole nec animalia vivere, nec plantae crescere possunt. 7. Multae herbae quum iucundum, tum salubrem cibum nobis praebent. 8. Sol oritur tam super malos, quam super bonos.

Բ. 1. Վէրբէս զՍիկիլիա զերիս ամս չարաչար տանջեաց եւ (ac) կորոյս: 2. Հռովմայեցիք ծանունս պատերազմունս ընդդէմ Գաղղիացւոց եւ (atque) Սպանիացւոց արարին: 3. Առաքինութիւն նախնեաց ի բաղմաց հետէ անհետացաւ. ի մօտոյ առաքինութեան յիշատակն եւս (quoque) պիտի անհետանայ: 4. Նաեւ թշնամւոյն վրայ պէտք է յարգել (քջ. լծ.) զառաքինութիւն: 5. Ծաղկունք զմեզ կը հեշտացընեն (delectare) թէ իրենց զեղովն թէ օգտակարութեամբ: 6. Ոչ գեղեցկութիւն մարմնոյ եւ ինչք մշտատեւ պիտի ըլլան (Էրէմ. պիտի մնան). առաքինութիւնն միայն թէ յաստի կեանս թէ յետ մահու ճմարիտ գովութիւն պիտի պատճառէ (afferre): 7. Պարկեշտութիւնն կարեւոր է այնչափ մանկանց, որչափ օրիորդաց:

Բ.

Տրոհակրակն եւ Ներհակրակն Շաղկապք:

Ա. 1. Probus vir nihil unquam vi aut clam perficere conabitur. 2. Tempori parce! Duabus tribusve horis multa utilia facere potes. 3. Fortes milites aut vincere aut mori cupiunt. 4. Bestiae vel cicures sunt, vel ferae.

5. Omnes homines felices esse possunt, verum virtute, non divitiis. 6. Omnia praeteribunt; virtus autem manebit. 7. Lacrimae plerumque tristitiam indicant; interdum vero etiam gaudium. 8. Etiam si corpus constringatur, animo tamen vincula iniici nulla possunt. 9. Plurimi vos vituperant; at optimi laudant. 10. Tullus Hostilius

non solum Numae dissimilis fuit, sed etiam ferocior, quam Romulus.

Բ. 1. Այս խօսքը (assertio) ճմարիտ է, ուրեմն սխալ է: 2. Կիկերոն զհայրենիք ազատեց (servare). հետեւաբար (itaque) հայր հայրենեաց անուանեցաւ: 3. Ոչ վասն այնորիկ (ideo) յաշխարհի աստ եմք, զի խաղայցեմք, այլ զի յառաքինութիւն նկրտիցիմք (petere, հայց. խնդիր): 4. Այն պատճառաւ զքեզ (idecirco te) խրատեցինք, որ զքեզ ուղղէիր: 5. Սպարտացիք ամենաքաջք էին Յունաց մէջ, ասոր համար միշտ հռչակուած է անոնց քաջութիւնը: 6. Ոչ մը այնքան գիտուն է, որ գիտնայ ամէն բան: 7. Ոչինչ այնչափ ստոյգ է, որ չկարենայ տարակուսի տակ ձգուիլ (dubitari) ի յիմարաց:

8. Մի (noli) վստահիր բախտի, քանզի (namque) ոչինչ առաւել փոփոխական է, քան բախտը: 9. Հայրենիքը պաշտպանել կը պարտինք, որովհետեւ (etenim) ի փրկութեան հայրենեաց (Էրէմ. ի հայր. փր.) փրկութիւն ամենեցուն կայացեալ է (constat): 10. Մէք ամենեքին եղբայր եմք. վասն զի ամենեքին որդիք Աստուծոյ եմք: 11. Արա՛ զբարին, զի բարի է (բարի ըլլալուն համար): 12. Վասն զի անստոյգ է բախտն, մը նմա պիտի չվստահիմք: 13. Չե՛ս այս կեանք բեկանուտ է, լաւագոյն եւ յաւիտենական կենաց ակն ունիմք:

Գ.

Համեմատակրակն Շաղկապներ:

Ա. 1. Ut sementem feceris, ita metes. 2. Sic vivendum est, quasi quotidie moriendum sit. 3. Quam bonus est Deus! Quot et quanta beneficia ei debemus! 4. Quot homines, tot sententiae. 5. Themistocles similem sortem habuit atque Miltiades. 6. Vir probus non aliter sentit atque loquitur.

Բ. 1. Կեանք մարդոյ է իբրեւ (sicut) ստուեր, 2. Զպատիժ կամ զվարձ ընկալցիս, զհարդ եւ (prouit) արժանացեալ իցես (meritus esse): 3. Շատ մարդիկ առ կերակուր միայն եւ քուն ծնեալք կ'երեւին, իբրեւ (tamquam) անբաններ (pecudes): 4. Քանի մը թռչուններ կրնան լողալ, ինչպէս (velut) սաղերն ու բաղեր: 5. Ո՛րչափ զանցառու եղար. քանի եւ սրբան վրիպակներ գործեցիր (committere): 6. Փառք խաղաղութեան յաճախ ոչ այնչափ մեծ է, որչափ պատերազմի: 7. Ո՛վ ի Զունաց այնչափ իմաստուն եղաւ, որչափ Սոկրատէս: 8. Նումանտիա նոյն եղաւ նախաւ կորեաւ, որով կարբեղան: 9. Արիստիդէս հայրենեաց մեծամեծ ծառայութիւններ մատոյց (bene mereri¹), այլազգ քան Թեմիստոկլէս:

Ե.

Թեմիստոկլէսի և Նումանտիայի Շտիկայաներ:

Ա. 1. Hunc mihi timorem eripe (փարատել), si est verus, ne opprimar; sin falsus, ut tandem aliquando timere desinam. 2. Memoria minuitur, nisi eam exerceas. 3. Si peccatorum nos recte poenitet, Deus veniam dabit; si minus, nos punit.

4. Haec veritas etsi iucunda mihi non est, tamen mihi grata est. 5. Quamvis doctus sis, multa tamen nescis. 6. Mendaci non credimus, licet aliquando verum dicat. 7. Multi homines virtutem ipsam quidem neglegunt, speciem vero virtutis quaerunt.

Բ. 1. Եթէ փութաջան պիտի ըլլաս, պիտի գոփուիս. իսկ եթէ ծոյլ պիտի ըլլաս, պիտի պախարակուիս: 2. Ի զուր պիտի աշխատիս, եթէ ոչ օգնէ քեզ Աստուած: 3. Ոչինչ ի կեանս մեծապէս խնդրելի է (expetere) եթէ ոչ առաքինութիւն:

¹ Այս ոճը կը նշանակէ «մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցանել, մեծ արժանիք եւ արդիւնք շահած ըլլալ, ուրիշներ ախտագիտութեանը արժանացած ըլլալ»:

4. Թէեւ (etiamsi) զմարդիկ խաբես, զԱստուած սակայն խաբել (fallere) պիտի չկարենաս: 5. Թէպէտ եւ (quamquam) բախտը կայր է, սակայն յաճախ առաքինութեան կը նպաստէ: 6. Մեծ եղեւ յիրաւի քաջութիւն (fortitudo) Լեւոնիդայ. բայց եւ այնպէս թշնամեաց բազմութենէն ընկճեցաւ ինկաւ (succumbere, որակ. խնդ.): 7. Աստուած թէեւ (quidem) բարի է, բայց նաեւ արդար:

Զ.

Մաթեմատիկական եւ Ժամանակական Շտիկայաներ:

Ա. 1. Nulla fortuna tam gravis est, ut ferri non possit. 2. Religio nos admonet, ne fortunae succumbamus, neve animum demittamus. 3. Ager aratur et iteratur, quo meliores fruges ferat. 4. Nihil Demosthenem impedire potuit, quominus summus orator fieret. 5. Multi virtutem neglegunt, dummodo divitias sibi comparent.

6. Quum Caesar in Galliam venit, omnes gentes bellum parabant. 7. Cicero ut spem libertatis amissam¹ vidit, Italiam relinquere constituit (Միւրքը դնել). 8. Ubi Caesar in Italiam venit, Pompeius spem et consilium amisit. 9. Simulacque fulminavit, etiam tonare solet. 10. Postquam Persae victi sunt, Graeci inter se ipsos bella gesserunt. 11. Leuctra ipsa obruentur, priusquam memoria Leuctricae victoriae exstinguetur. 12. Dum Romani consultant, Hannibal iam summa vi Saguntum oppugnabat. 13. Ludite, quoad licet; sed quando oportet, litteris operam date (operam dare զբաղնուլ, պարապել). 14. Donec vivimus in hac terra, fortunae subiecti summus. 15. Epaminondas ferrum in corpore retinuit, quoad victoria renuntiata est.

¹ Spem amittere յուսակաւոր լինել, — «զոյսն հատեալ ետես», — «երբ տեսաւ որ ալ յոյս չկայ ազատութիւնը ձեռք բերելու»:

Բ. 1. Մարդն ունի կանգուն (erectus) մարմին, որպես զի նկատե զերկինս (contemplor): 2. Այնչափ է բազմութիւն աստեղաց, որ չեն կրնար (այ. Զեբէ.) համրուիլ: 3. Խոհեմ մարդ չի պատժեր, վասն զի մեղք գործուած է. հապա որպէս զի չգործուի: 4. Սպարտա պարիսպ չունէր, որպէս զի (quo) քաղաքացիք հզօրագոյնս (Վ.) պաշտպանէին զքաղաքն: 5. Ի՞նչ բան կ'արգելու, որ (quominus) փութաջան չըլլաս: 6. Կեսար կ'ուզէր ապրիլ նաեւ ամենափոքր քաղաքի մէջ, միայն թէ հոն ամենուն առաջինն ըլլար:

7. Երբ կործանեցաւ Կարքեդոն, Հռովմայեցիք կը տիրէին նաեւ ծովու վրայ: 8. Հռովմայ (Բրիտ. Հռովմայեցի) տէրութիւնն՝ երբ (ut) ստացաւ (adipiscor) զաղատութիւն, փութանակի զարգացաւ (crescere): 9. Այն ինչ (ubi) բռնակալեց (invadere) շուայտութիւն, տէրութեան կորովութիւնն ի մուտս խոնարհեցաւ: 10. Հաղիւ թէ (simulatque) Սկիպիոն հասաւ յԱփրիկէ, Կարքեդոնացիք յետս կոչեցին (revocare) զԱննիբալ: 11. Լուսննալէն վերջ (postquam) մենք կ'ելլենք: 12. Բազումք կը մեռնին, մահուան վտանգը տեսնելէն յառաջ (priusquam): 13. Մինչդեռ (dum) մանուկ ես, սորվէ: 14. Կիկերոն մնաց յիտալիա, ցորչափ (quoad) (իրեն) թոյլ արուեցաւ (licere): 15. Ցորչափ (donec) պիտի լինիս երջանիկ, բազում բարեկամներ (այ. Զեբէ.) պիտի համրես (Բրիտ. Բազ. պ. հ. բ.):

Է.

Ժխտական եւ Հարցական Շաղկապներ:

Ա. 1. Non omnia possumus omnes. 2. Vituperare haud difficile est. 3. Epaminondas ne ioco quidem mentitusest. 4. Divites nequaquam felicissimi sunt. 5. Nemo parum diu vixit, qui bene vixit. 6. Hanc epistolam minus bene scripsisti; vix eam legere poteramus.

7. Num Regulus miser fuit? Non. 8. Dic mihi, num pater tuus redierit? Non rediit.

9. Nonne Deus totum hunc mundum creavit? Omnino. 10. Videsne, quam bene omnia a Deo constituta sint? 11. Utrum Athenienses, an Spartani fortiores fuerunt? 12. Dubitari potest, utrum Athenienses an Spartani fortiores fuerint. 13. Unusne, an plures sunt dii? 14. Ne pueri quidem de hac re dubitant, unusne, an plures dii sint. 15. Utrum stellae ab ullo homine numeratae sunt, annon? 16. Quaero ex te, utrum stellae ab ullo homine numeratae sint, necne.

Բ. 1. Ո՛չ յայտմ աշխարհի, այլ յերկինս է ծագումն հոգւոյ: 2. Ո՛չ (haud) դիւրին ինչ է ուղղելն: 3. Ամենեւին օգտակար չէ ճանչնալ ապաւնի ժամանակը (nequaquam): 4. Եւ ոչ թագաւորին իսկ օրէն է անիրաւութիւն (Վ.) գործել: 5. Քիչ (parum) փութով (diligens, Վ.) ստովեցար: 6. Մի քանի աշակերտք ըստ բաւականի բացայայտ (clare) չեն խօսիր (Բրիտ. նուազ բացայայտ կը խօսին). այնպէս որ հաղիւ կրնան լսուիլ:

7. Միթէ ինչք լաւագոյն են քան զառաքինութիւն. Ո՛չ: 8. Ո՞վ կը տարակուսի թէ ինչք լաւագոյն ըլլան, քան զառաքինութիւն: 9. Չէ՞ որ մեք ամենամեծ երախտագիտութիւն ունինք առ մեր ծնողք. Այո: 10. Տուն պիտի ըլլան, եթէ քովդ դամ: 11. Տեսա՞նք լիքն արդեօք թէ լսելք մարդուն (այ. Զեբէ.) կարեւորագոյն է: 12. Գծուարին է ըսել (dictu), տեսանելիքն արդեօք թէ լսելք մարդուն կարեւորագոյն ըլլայ: 13. Դո՞ւն գրեցիր այդ նամակն թէ քու հայրդ: 14. Դիւրաւ պիտի տեսնես, ե՞ս գրեցի այդ նամակն թէ իմ հայրս: 15. Միշտ ցնծութիւն պատճառեցիր ծնողացդ, թէ ոչ: 16. Ես ինքն կը հարցնեմ ինձ թէ արդեօք միշտ ցնծութիւն պատճառեցի ծնողացս, թէ ոչ:

Մ Ա Ս Ն Ե Ր Կ Ր Ո Ր Գ

Հ Ա Մ Ա Չ Ա Յ Ե Ո Ւ Բ Բ Ի Ե

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ը .

ՆԱԽԱԳԱՍՈՒԹԻԱՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Քերթ. ԳԼ. ԼԲ.)

Ծան. : Ի դիւրութիւն լուծման, կ'աւանդենք հոս կարճ ի կարճոյ նախադասութեան հետագայ բաժանմունքն :

1. Երբ նախադասութիւն մը կը պարունակէ միայն ենթակայն եւ ստորոգեալը, աւել կ'ըսուի. ինչպէս. Deus est bonus. Այլ թէ նախադասութեան մէջ ենթակայն եւ ստորոգեալը ուրիշ բառերով որոշուին կամ բացայայտուին, այն տեսակ նախադասութիւն՝ իսկ կամ բաւական կը կոչուի :

2. Ինթակային ամենամեծ յարաբերութիւն ունեցող այսպիսի որոշողութիւնքն են բացայայտել եւ յարկադրել (ածականք կամ սեռական). Քերթիք եւ Ֆիլաթիւն ինքիք (մկ. ներ եւ նախադրութիւնք) : Ստորոգեալն ամենամեծ որոշողութիւնքն են աւելայտ կամ Ֆիլաթիւն ինքիք :

3. Նախադասութեան մը թէ ենթակայն եւ թէ ամենամեծ որոշողութիւնքն կրնան յարկադրել (կախումն ունեցող) կամ Երկրորդական նախադասութեան ձեւն առնուլ. զ. օ. :

Tuus amor mihi gratus est = quod me amas, mihi gratum est. Agnoscimus diligentiam vestram = agnoscimus vos diligentes esse. Bonum regem omnes amant = regem, qui bonus est, omnes amant. Legati missi sunt ad res repetendas = ut res repeterent.

Այս երկրորդական նախադասութիւններն այն մասունք-բանիներուն անունն կ'առնուն, որոնց տեղ որ դրուած են. ուստի պիտի ըսուին ինքնալայն, աւելայն (երկուքն ալ ինքնալայն կրնան ըսուիլ), Քերթիք, Ֆիլաթիւն նախադասութիւնք :

4. Որ եւ է անկախ նախադասութիւն ինքնալայն նախադասութեան կ'ըսուի : Իսկ այն որ կը կազմուի մէկ գլխաւոր

եւ մէկ երկրորդականէն, կ'անուանի բացայայտ նախադասութիւն : Երկրորդական նախադասութիւն մը գլխաւորն համեմատութեամբ, աւելն աւելանի երկրորդական կ'ըսուի. ուրիշ երկրորդական նախադասութիւն մը աւելին աստիճանի երկրորդական նախադասութեան մը համեմատութեամբ, երկրորդ աւելանի երկրորդական կը կոչուի, եւ այսպէս հետզհետէ :

Երկրորդ կամ զոնէ երրորդ եւ չորրորդ աստիճանի երկրորդական նախադասութիւնք պարբերութիւնը շփոթ եւ մթին կ'ընեն :

Ծ. Երկրորդական նախադասութիւնք կը բաժնուին ա) ի շարժական (Քերթ. ԳԼ. ԽԱ. Բ.), բ) յանդարտ (Քերթ. ԳԼ. ԽԱ. Գ.) եւ գ) յարկադրական (Քերթ. ԳԼ. ԽԱ. Գ. Գ.) :

Ա. ա) Վերադարձ. 1. Xerxes Athenas, urbem clarissimam totius Graeciae, incendio delevit. 2. Alexandro adolescenti tota fere Asia parebat. 3. Socrates Alcibiadem puerum dilexit.

Բ) Չէրդ յարկադր. 4. Audi multa, loquere pauca. 5. Multi certa amittunt, dum incerta petunt. 6. Deus omnia ad nostram utilitatem instituit. 7. Te tua, me mea delectant. 8. Haec omnia, quae vides, peribunt. 9. Vir probus honesta petit, turpia vitat. 10. Praeterita mutari nequeunt. 11. Etiam ea, quae casu fieri videntur, a Deo constituta sunt. 12. Epaminondas dixit legatis regis : " Si rex ea vult, quae Thebanis sint utilia, gratis facere sum paratus, sin autem contraria, non habet auri atque argenti satis."

Բ. ա) Ենթակայն եւ զարգացող. 1. Աթէնք ի կեկոտպէ շինուեցաւ : 2. Ժամանակն է ամենալաւ վար-

¹ Համաձայնութեան համար, երբ լատիներէնին կ'առնեն գրեթէ նոյն են Տայերէնին հետ, բազմաթիւ չորինք լատիներէնէն ի հայ. թարգմանուելիք հրահանգներ. պէտք է որ աշակերտը քերականութեան մէջ եղող օրինակներն հեղու միշտ ի հայն : Իսկ ուր լատ. համաձայնութեան կ'առնեն կը տարբերի հայ. են, հոն հրահանգներն կրկնապատկեցինք. ենթակայն գրեթէ միշտ որ քերականութեան մէջ օրինակներն անպատճառ պիտի թարգմանուին :

դապետ: 3. Ի պայքարի (certamen) արուեստից Ա-
թէնք միշտ յաղթող հանդիսացաւ (եղաւ):

Բ) Երէն իմ տէր Նիշակոյտ. 4. Միշտիադէս
եւ Թէմիտտիկէս թշուառաբար կորեան: 5. Ամբար-
տաւանութիւն եւ յիմարութիւն կարի յաճախ (Վ.)
միացեալ (coniungere) են: 6. Թագաւորն ու թագու-
հին մեծաւ (summus, cum ռ.) ցնծութեամբ քաղա-
քացոյց՝ յաղթանակաւ (triumphare, ըր. Ն. յոգ.
ռ. ղ.) ի քաղաք բերուեցան (revehere): 7. Աշխատու-
թիւն եւ ցանկութիւն իրարու մէջ կարի անոման են
(գերադր.):

8. Փիլիպպոս, արքայ Մակեդոնացոց, Յունաստանին ազատութիւնն ջնջեց (eripere, որ. և. խնդ.): 9. Ի Պիւթագորայ, յառնէն իմաստնոյ (քերարդ.), կարի յոյժ (maxime) գովեալ լինի (commendare) սակաւագետութիւն՝ ծնող ամենայն առաքինութեանց: 10. Ովրասիոս մանուկ (մինչ մանուկ էր) հրահանգեցաւ ի հօրէն: 11. Փառք կիկերոնի հիւպատոսի շատ մեծ էր: 12. Սիղղա կը վախնար (հնց. խնդ.) երիտասարդ կեսորէն քան Մարիոսի ուրիշ ամէն բարեկամներէն:

դ) 2էւրդ ցրին-ի. 13. Շատ բան խօսեցար, քիչ բան հասկցանք: 14. Ամէն ապագայ բաներ անտույգ են: 15. Աստուած կը տեսնէ ու կը լսէ այն ամէն բան զոր կ'ընենք: 16. Շատ եւ մեծ բաներ ըրին Յոյներ (Էրէմ. ըլլաեցան Յունացմէ) ընդ որս այսօր իսկ կը սքանչանանք (Հյ. Խնդ.): 17. Ըրի այն բանը զոր չէի ուզեր. եւ զանց ըրի (omittere), զոր կ'ուզէի ընել: 18. Այս բաները զեկուցանելի (praecipere, իբր. ընդ. առ. ի) կ'երեւին ընթերցողաց, զի մի այլոց (alienus, քո. ին հետ համայնելով) սովորութիւններն իրենցիններուն համեմատեն (referre, սո. ներք. ad նախադրութեամբ), եւ ոչ (neve) այն բաները, որոնք իրենց (ipse) թեթեւագոյն են, նոյն (per) եղանակաւ առ (apud) այլս (caeteri) եղած (անէր. անց.) համարին (arbitror սո. ներք.): 19. Գիտենք որ երաժշտութիւն (Հյց.)

ըստ մեր բարոյից (պարզ քաղցր ու համեմատական զանազանքի) չէ վայելեր (absum, աւեր.) իշխանի անձին (a նախորդով քաղ.), իսկ (vero) կաթաւել (saltare) նաեւ ի մուռ-թիւնս (inով քաղ.) կը դասուի (ponēre, պարզ կրաւեր.) . այլ այն ամենայն (Բրդճ. որ ամենայն, լեղյոճ.) առ Յոյնս թէ՛ հաճոյական թէ՛ գովութեան (քաղ.) արժանի բաներ կը համարուին (ducēre):

ፋ ፡ ሰ ፡ ኪ ፡ ኮ ፡ ከ ፡ ፡

ՈՒՂՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

[illegible]

U. -) Կրէն ուղղութեամբ. 1. Darius, Histaspis filius, hinnitu equi rex factus est. 2. Camillus, qui Romam a Gallis liberavit, alter Romulus appellatus est. 3. Cometæ falso nuntii magnarum calamitatum putantur. 4. Multi beati existimantur, quamquam re vera miseri sunt. 5. Marius septies consul creatus est. 6. Post mortem Augusti imperator renuntiatus est Tiberius. 7. Facile credimus ea, quae optamus.

բ) Videor եմք. 8. Diligens esse videbaris, sed tamen non fuisti. 9. Saepe laeti esse videmur, quum tristes sumus. 10. Spartani fortissimi omnium Graecorum fuisse videntur. 11. Optime valeo, quamquam aegrotus esse videor. 12. Vos boni non solum videmini esse, sed etiam estis.

4) Dicor, feror *ל-נ. פ-נ-נ-נ*. 13. Multa fecisse dicimur, quae nunquam cogitavimus. 14. Cornices ducentos annos vivere dicuntur. 15. Romulus in coelum sublatus esse fertur. 16. Themistocles veneno mortuus esse traditur.

Բ. ա) 1. Ոչ որ կը ծնանի վարդապետ: 2. Բազումք
ուսեսալք կ'երեւին, որք (այնպէս) չեն: 3. Իտալիա ի
Յունաց նաեւ Հիսպերիա ըսուեցաւ: 4. Գթութիւն
դէպ առ ծնողս իրաւամբ առաջին առաքինութիւն կը

սեպուի (habeor): 5. Սոկրատէս յԱպոդոնէ ամենիմաստունն ամենայն Յունաց դատուեցաւ: 6. Աննիբալ ի զօրաց առաջնորդ ընտրուեցաւ: 7. Կիկերոն ի համօրէն ժողովրդենէ հիւպատոս ըլլուեցաւ:

բ) 8. Կերեւայ որ մուրաժ ըլլամ (Բրէժ. մուրեալ լինել [ան. անց.] երեւիմ): 9. Կը թուի թէ տխուր ես: 10. Կերեւայ որ ամենէն Լքուեցանք: 11. Կերեւայ որ Եգիպտացիք ամենահին ժողովուրդ եղած լինին: 12. Կը թուի որ դուք շատ փութաջան եղած ըլլաք:

գ) 13. Կըսուի թէ Հռոմուլոս Արէսին որդին եղած ըլլայ (Բրէժ. Հռոմուլոս որդի Արէսի եղեալ [ան. անց.] ասի): 14. Կըսուի թէ Փիւնիկեցիք կարի հմուտ (peritus, Գերաբ. քաջավարժ) նաւորդներ եղած ըլլան: 15. Կը կարծուի որ Կողոսս վերջին թագաւորն եղած ըլլայ Աթենացւոյ: 16. Կը պատմուի թէ Հոմերոսէն յառաջ ալ .քերթողներ եղած ըլլան:

Ք Լ Ո Ւ Թ Լ .

Հ Ա Յ Յ Ա Կ Ա Ն Ի Գ Ո Ր Ծ Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

(Բեր. Գ. Լ. Գ. Ա. Բ. Գ. Գ. Է.)

Ա.

Ա. ա) Աւարկայիւն հայցիւն. 1. Fortuna non semper hominem adiuvat. 2. Vitium fuge, virtutem sequere; et nunquam vera gloria te deficiet. 3. Miserum iuva, si potes. 4. Prudenti consilio multa pericula effugere possumus. 5. Pyrrhus, rex Epiri, Alexandrum Magnum imitari studebat; sed a fortuna non adiutus est. 6. Noli malos homines sequi; semper bonorum exemplum imitare.

բ) Անդէ՛ Բայերն- հեռ. հայ. 7. Quis est, quem non pudeat peccavisse? 8. Deum miseret eorum, quos recte poenitet peccavisse. 9. Eos, quos taedet vitae, plerumque rectius taederet stultitiae suae. 10. Neminem decet violare leges.

գ) Կրէն հայցականներէն յէլլ խնդր, Գեր. սոր. քէլ. 11. Lycurgi leges Spartanos fortissimam gentem fecerunt. 12. Pueri in ludo eum regem nominant, qui praestantissimus esse videtur. 13. Alexander urbem in Aegypto condidit, quam ex suo nomine Alexandriam vocavit. 14. Vir probus se praestat talem, qualis est.

դ) Կրէն հայց. խնդր. (Գրաբարի մէջ յունական ոճով զ. օ. Ուսուցանէր զնոս Բաղն- Էն): 15. Quis homines agriculturam docuit? 16. Boni pueri parentes suos nihil celant. 17. Galli viatores retinebant et eos multas res rogabant. 18. Cato, sententiam suam interrogatus, Karthaginem delendam putabat. 19. Aedui Caesarem auxilium poscebant.

ե) Բանախո- Բէն. հայց. 20. Romulus triginta septem annos regnavit. 21. Alexander duodevigiinti annos natus erat, quum rex factus est. 22. Via Appia viginti quinque pedes lata erat. 23. Milliarium (մղն) Romanum mille passus sive quinque millia pedum longum fuit.

զ) Հայց. Գեր. Բէն. հեռ. 24. O fortunatam vitam agricolarum! 25. Heu me miserum! 26. O impium hominem, qui patriam prodere potuerit! 27. O rem non modo visu foedam, sed etiam auditu!

Բ. ա) 1. Բանականութիւնն կ'օգնէ մարդուն առաւելքան զբախտ: 2. Եթէ կրօնից պատուիրանաց հետեւելու ըլլանք, անդորրութիւն ոգւոյ ոչ երբեք զմեզ պիտի Լքանէ: 3. Ոչ ումեք պիտի պակասի ժամանակ, եթէ չի պակասիր նմա բարի կամք: 4. Ոչ ոք ցարդ խուսափեցաւ ի մահուանէ: 5. Նմանեցէք Հերակլէսի, փախէք ցանկութենէ, հետեւեցէք առաքինութեան. եւ միշտ յառաքինութենէ պիտի կազդուրուիք (adiuvor, Բայ. խնդ.): 6. Ով որ կը հետեւի բնութեան առաջնորդութեան (Գերաբ. Գ. Գ. Է.), բնութիւնն անոր պիտի օգնէ:

բ) 7. Փոփոխամիտ (inconstans) մարդը ստեպ (հեթադար. Վ.) կը սարձանայ առաջին առաջագրուածութեանը վրայ: 8. Ո՞վ պիտի ամենայն մանեղէն բարեաց օրինակին: 9. Եթէ որպէս արժանն է (recte) զղջայինք մեր զանցառութեան վրայ, փութով անկէ կը խուսափէինք: 10. Ապաշաւեցէք ձեր մեղաց վրայ եւ Աստուած ձեզ պիտի ողորմի: 11. Եթէ բրածիդ (factum, i) վրայ աժգոհ ես (taedere), պիտի զղջաս նաեւ զայն բրած ըլլալուդ վրայ: 12. Պարկեշտութիւն այնչափ (tam) կը վայելէ մանկանց, որչափ օրիորդաց: 13. Թող վայելէ կնոջ լալ. չի վայելեր առն:

գ) 14. Հռովմայեցիք զՄարկելոս «Սուր Հռովմայ», կոչեցին: 15. Առաքինութիւն եւ իմաստութիւն զՍոկրատէս ամենեցուն Յունաց առաջին ըրին: 16. Աստուած տուաւ մեզ զեփորձ՝ պահապան մեր առաքինութեան: 17. Հռովմայեցիք կը կարծէին (existimare) թէ պէտք էր միշտ վախնալ Աննիբալէն (Բրիգ. Հռովմ. զԱն. միշտ երկնչելի կը կարծ.): 18. Միզտիադէս այնպիսի հանդիսացուց (praebere) զենքն, որպիսի դատեցին զանիկայ Աթենացիք: 19. Աղէքսանդր մեռած ժամանակը (Էր. Դերի.) իրեն յաջորդ հրատարակած (declarare) էր զնա, որ լաւագոյնն ըլլար: 20. Ծեղակոյտն թագաւոր կացոյց զՍերվիոս Տուզղիոս:

դ) 21. Ստեպ դժբախտութիւնը կը սորվեցընէ մարդկան զաստուածապաշտութիւն: 22. Ընդէ՞ր քու խորհուրդներդ բարեկամներէդ դադարի պահեցիր: 23. Կարքեդոնացիք առ Չամա (քաղաքաւ) յաղթուելէն վերջը (postquam), զնաղաղութիւն խնդրեցին (orare): 24. Ստեպ մանկունք զայնպիսի հարցանեն զմեզ, զորս կամիմք թագուցանել ի նոցանէ: 25. Այր պարկեշտ, հարցեալ զկարծեացն, կամ լուռ լիցի կամ զճմարիտն ասացէ:

ե) 26. Նումա Պոմպիլիոս թագաւորեաց զամբառատուն եւ երիս, Տուզղիոս Ոստիղիոս զամբ երեսուն եւ երկուս: 27. Կիկերոն քսան եւ ութ ամաց (natus Բարոլ) անց (se conferre) յԱսիա: 28. Ամենաբարձր

բուրգն չորս հարիւր յիսուն ոտք բարձր է. իւրաքանչեւր երեսը (latus) ի ստորին մասին՝ ութ հարիւր ոտք լայն է: 29. Շօշ հեռի էր ի ծովէ գնաց երկից ամսոց ճանապարհի:

զ) 30. Ո՞վ հէք Աննիբալ: 31. Աւաղ խաբեպատիր բախտին: Վայ ընդունայն յուսոց մահկանացուաց: 32. Ո՞վ, քանի՞օն երջանիկ է այր որ միայն (Վ.) յառաքինութեան խնդրիցէ զեւր երջանկութիւն: 33. Ո՞վ լրբութիւն (impudentia) նորօրինակ (singularis): 34. Այ մարդ գարշելի (detestabilis): 35. Օշ երջանիկ յոյժ (nimium) երկրագործք:

Բ.

ՔԱՂԱՔԱՅ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ԽՆԴՐԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

(Բեր. Գ. Լ. Գ. Ե. Զ.)

Ա. 1. Cicero Dyrrhachio Brundusium et Brundusio Romam profectus est. 2. Idem Romae a civibus splendidissime exceptus est. 3. Lycurgus Spartae vivebat, Solon Athenis. 4. Plato saepius Athenis in Italiam profectus est, et Syracusas, Tarentum, Locros aliasque in urbes venit. 5. Croesus, rex Lydiae, Delphos ad Apollinem legatos misit. 6. Thales, unus ex septem sapientibus Graeciae, Mileti natus erat. 7. Horatius adolescens Athenas profectus est; Athenis a Bruto avocatus est, et apud Philippos contra Octavianum pugnavit; postea in Italiam et Romam rediit. 8. Caesar in Britannia et in Africa, in Hispania et in Asia victor fuit. 9. Alexander Athenis et Babylone, Susis et Alexandriae fuit. 10. Cicero juvenis Roma Rhodum venit ibique Molonem audivit. 11. Hannibal Karthagine in Hispaniam venit, ex Hispania in Italiam; ibique diu Capuae moratus est.

12. Domum redibimus et totam hiemem domi manebimus; libentissime domi nostrae sumus. 13. Miltiades domo profectus est et Lemnum venit. 14. Cicero saepe rus ibat et libenter ruri

vivebat; sed si res postulabat rure Romam revertebatur. 15. Themistocles domi militiaeque clarus fuit. 16. Multi semper humi prostrati sunt neque altiora unquam petunt. 17. Cato sibi ipse mortem conscivit Uticae, urbe Africae.

Բ. 1. Կեսար Իտալիա դալէն վերջը (postquam). Պոմպէոս Հռոմէն ի Բրունդիսիոն փախաւ. Բրունդիսիոնէն ի Դիրաքիոն. Դիրաքիոնէն ի Փարսալիա (Pharsalus, i). Եւ յաղթուէլէն վերջը՝ յԵգիպտոս: 2. Պինդարոս քերթողը Թեբէ ծնած էր: 3. Աղէքսանդր Թեբէ հասնելէն (pervenire) ետքը՝ բոլոր քաղաքն քանդեցաւ. միայն Պինդարոսին տունն յտարի (կանգուն, անարատ intactus) մնաց: 4. Ի Գեղիկիոս կար պատգամ Ապոլոնի. ի Դոդոնա (Dodona, ae) պատգամ Արամիդդայ: 5. Հերոդոտոս ծնած էր յԱլիկառնա (Halicarnassus, i). յաճախ ի Սամոս ապրեցաւ եւ մնաց (Երբ. եղաւ) նաեւ յԱթէնս, ի Սպարտա, յԵգիպտոս եւ յայլ բազում քաղաքս եւ դաւառս: 6. Վերգիլիոս ծնաւ ի Մանդուա. այլ ի Նէապոլիս անցաւ (se transferre) եւ ի Նէապոլիս թաղուեցաւ: Աւգոստոս մեռաւ ի Նոլա, Կեսար ի Հռովմ. Աղէքսանդր ի Բաբելոն, Սոփոկլէս յԱթէնս, Պոմպէոս յԵգիպտոս, Կրասոս յԱսորեստան (Syria, ae): 7. Պաւլոս Առաքեալ ծնած էր ի Տարսոն, բայց ընդ երկար բնակեցաւ յԵրուսաղէմ: Հատ ճանապարհորդութիւններ ըրաւ. Երուսաղէմէն ի Տարսոն վերադարձաւ (revertor), Տարսոնէն յԱնտիոք, յԱնտիոք մնաց ստէպ եւ երկայն առեն: Յետոյ Անտիոքէն եկաւ ի Փիլիպպէ (Philippi, orum). Փիլիպպէի մէջ բանտ ձգուեցաւ (coniici): Ի Փիլիպպէայ փութով Աթէնք ղնաց, եւ Աթէնքէն ի Կորնթոս: Նաեւ յԱթէնս եւ ի Կորնթոս ընդ երկար ուսոյց: Կորնթոսէն մեկնեցաւ յԵփեսոս եւ ի Միդետոս, եւ յԵփեսոս եւ ի Միդետոս կենալէն վերջը, Միդետոսէն վերադարձաւ յԵրուսաղէմ, որպէս զի նորէն յԵրուսաղէմ յայլ դաւառս երթար. Հռոմ գլխատուեցաւ (Երբ. գլուխ նմա հատեալ [amputare] եղեւ):

8. Եթէ ի տան պիտի ըլլաք, պիտի գամ ձեզ. կամակար կը կենամ (Երբ. եմ) ձեր տան մէջ: 9. Լիւիւրգոս մեկնեցաւ ի Սպարտայ, եւ ոչ եւս դարձաւ ի հայրենիս (domus): 10. Տնէն շուտով գիւղ պիտի երթանք. եւ այս ամառը գիւղ պիտի անցընենք, եւ վերջը գիւղէն պիտի վերադառնանք: 11. Զօրականք ստէպ ի զեանի կը ննջեն: 12. Կիմոն մեծ փառք շահեցաւ ի խաղաղութեան եւ ի պատերազմի: 13. Դիոգլինէս շատ ապրեցաւ ի Կորնթոս՝ ի հռչակաւոր քաղաքին Յունաստանի:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Ը.

Տ Ր Ը Կ Ը Ն Ի Գ Ո Ր Ծ Ը Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

(Գերբ. ԳԼ. ԼԵ.)

Լ. 1. Non semper nostri sunt similes, qui nobis similes sunt? 2. Themistocles Aristidi obtrectavit. 3. Invidere alteri nihil habet utilitatis. 4. Nunquam mihi persuadebitur, ut sciens cuiquam iniuriam faciam. 5. Themistocles Athenas novis moenibus circumdedit. 6. Filiis plerumque similitudo est cum patribus. 7. Consules eas leges in publico proposuerunt, quibus nomen est duodecim tabulis. 8. Quodcumque Deus facit, id nobis commodo est. 9. Paupertas nemini dedecori est. 10. Stulti multa sibi gloriae ducunt, quae sapientibus contemptui sunt. 11. Omnibus bonis salus patriae curae est.

Բ. ա) Հանդիս. 1. Ոչ այլոց այլ ձեզի համար կը սորվէք: 2. Ամենալա բան է ապրիլ իւր հաւասարներուն հետ: 3. Օգտակար եմք, որոց կարեմք. վրասեմք եւ ոչ ումեք:

Բ) Medeor եւ. Բայերոն հետ Գր. 4. Իմաստութիւն բժշկէ զխօթութիւնս հոգւոյ: 5. Միզտիադէս այլոց (ceteri) զօրավարաց (dux) յորդոր մատուց, զի ի կռիւ մատիցեն (proelio dimicare, «պ. անկ.»): 6. Գուստրն Կեսարու՝ հարսնացաւ Պոմպէոսի: 7. Ո՞վ

(է որ) ոչ երբեք պիտի զբաղի ծանօթութեան իրաց։
 8. Յառաքինութիւն նկրտին (studēre) ամենայն բարիք։
 9. Հպատակաց պէտք է խնայել (իրաւ. ընդ. ապ.)։
 10. Ոչ ումեք երբեք անէծս պիտի կարդանք (male-dicere)։
 11. Ո՞ւմ երբեք օգտեց բամբասել զբանս։
 12. Թեմիստոկլէս նախանձեցաւ ընդ փառս Միդ-տիարեայ։

Ժ) Բաղադրեալ բայերուն հետ որակն. 13. Յի-մարական բան է (stultus, ած. ին Բերար. չեղող), մար-մնոյ բարիքը՝ հոգւոյ առաքինութեանց նախամեծար համարել։ 14. Ամեն ցանկութիւններուն չար բան մը (aliquid mali) խառնուած (admiscere) է։ 15. Աննի-բաղ բանակին գլուխ դրուելէն (praefficere) վերջը, իւր հանգիստը (commodus) միշտ զօրաց փրկութեան յետագանց։

Դ) Circumdo եւն. Բայից հետ. 16. Թաղաւորը զքաղաքը պարսպօք պատեց։ 17. Հոմերոս Աքիլլէսին անմահութիւն ընծայեց։ 18. Մեկենաս Ովրատիոսին ամարանոց մը պարզեւ տուաւ։

Ե) Esse բայով որակն. 19. Է ինձ բարեկա-մութիւն ընդ բազում արս։ 20. Կիկերոն Գեմսթենեայ հետ մեծ նմանութիւն ունեցաւ։ 21. Իւրաքանչիւր ոք ունի իւր սովորութիւնը. իւրաքանչիւր ոք ունի իւր թերութիւնը։ 22. Ասկանիոս, որդի Ենեայ, կոչուեցաւ նաեւ Յուլոս։

Ղ) Կրկն որակն. 23. Կարբեղոնացիք Աննիբա-ղին զԱտրուբաղ՝ անոր եղբայրը, յօգնութիւն խաւ-րեցին։ 24. Յաճախ յօգուտ է մեզ այն, որ ի վնաս ըլլալ կ'երեւէր։ 25. Առաքինութիւնն զարգարանք է թէ (tam) թագաւորի թէ մուրացկանի։ 26. Աշակերտ-ներս ոչ նուազ կը խնամեմ (curae esse). քան զաւակ-ներս։ 27. Ոչ ոք կարէ տալ քեզ զիմաստութիւն ի պարգեւ։ 28. Ստէպ այլք մեզի այն բաներն ի մոլու-թիւն կը գրեն (vertēre), զորս անձանց իրեանց (sibi ipsis) ի գովութիւն համարին (habere)։

Ք Լ Ո Ւ Խ Լ Ի .

Ս Ե Ռ Ա Կ Ա Ն Ի Գ Ո Ր Ծ Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

(Բեր. Գ. Լ. Լ. Գ.)

Ա. ա) Ինքնաշայտն եւ արարչայտն եւ. 1. Hannibalis fortitudo Romanorum constantiae succubuit. 2. Timor Domini est initium sapientiae. 3. Conscientia recti est optima consolatio rerum adversarum.

Բ) Որդեւորութեան եւ. 4. Romani consulem habebant Regulum, spectatae virtutis virum. 5. Philippus, rex Macedoniae, homo fuit magni consilii et eximiae fortitudinis.

Ժ) Բախանարար եւ քանակութեան եւ. 6. Pauci hominum satis constantiae praebent, 7. Multitudo hominum est (կայ, կը գտնուի), quibus nihil negotii esse videtur. 8. Ubi terrarum senibus plus honoris tributum est, quam Lacedaemone? 9. Nihil novi sub luna, nihil constans. 10. Aristoteles doctis-simus fuit omnium philosophorum.

Դ) Աւարի. եւ. աշակերտաց հետ. 11. Conscia mens recti famae mendacia ridet. 12. Agricolae plerumque morum urbanorum ignari sunt. 13. Caesar rei militaris peritissimus fuit. 14. Alexander plenus pulveris et sudoris in flumen se deiecit. 15. Boni viri immemores sunt dati beneficii, accepti semper sunt memores. 16. Veteres Graeci semper appetentes gloriae atque avidi laudis fuerunt.

Ե) Esse եւ fieri բայերուն հետ սրացական եւ. 17. Sapientis est, iniurias oblivisci. 18. Regis est imperare, nostrum est recte oboedire. 19. Cuiusvis hominis est (պարտքն է) verum dicere. 20. Si omnium est, certe est tuum, patriae salutem om-nibus rebus praeferre.

2.) Աւարկայական «էր» յիշել ցոյցընող բայերուն
 4.) 21. Litterae tuae me officii mei admonuerunt.
 22. Libenter praeteritorum malorum recordamur.
 23. Memento semper gloriae maiorum eosque
 imitandos (նմանեցու համար) tibi propone. 24. Bene-
 ficii accepti nunquam, dati cito obliviscere.

է) Յանցանայ է- պարտոյ «էր» 25. Alcibiades
 Athenis religionis violatae accusatus et absens
 capitis damnatus est. 26. Athenienses iniustitiae
 arguuntur, quod Socratem, summae sanctitatis
 virum, capitis condemnarunt. 27. Miltiades pro-
 ditionis absolutus est.

ը) Գնայ «էր» 28. Jure sanitatem corporis ma-
 gni facimus; sed pluris facienda est sanitas mentis.
 29. Sapientes parvi ducunt divitias ceteraque,
 quae vulgo maximi aestimantur. 30. Tanti eris
 apud prudentes, quanti esse virtute mereberis.
 31. Auctoritas Themistoclis apud omnes magni
 habebatur. 32. Homerus ab omnibus Graecis
 plurimi aestimatus est. 33. Libros meos tanti emi,
 quanti mihi esse videbantur; sed nunc multo
 pluris mihi sunt; quam quanti constiterunt.

թ) Interest ին 4-րդ «էր» 34. Boni viri multum
 interest, quid post mortem suam futurum sit.
 35. Maxime mea interest ut discipuli mei virtutem
 pluris faciant, quam alia omnia 36. Non tam
 tua, quam tuorum interest, ut valeas.

Բ. -) 1. Կեանք մարդկան կարճ է: 2. Ազատու-
 թիւն Յունաստանի ընկճեցաւ (succumbere) Հռով-
 մայեցոյ քաջութեան (արհի.): 3. Ամենամեծ է ի
 ծնողը (ներքոյ) սէր որդեց: 4. Ցանկութիւն (cu-
 piditas) փառաց շատերուն ի կործանումն (perni-
 cies) եղաւ: 5. Յիշատակ քո (եալի. դէր.) ցանկալի է:

Բ) 6. Աղիբբադէս, Աթենային, ընտիր հանճարի
 (տէր) մարդ (vir) եղաւ: 7. Հռովմայեցիք խաւրեցին

Պիւռոսի զՊարթիկիոս, որուն առաքինութիւնը քա-
 ջածանութ էր ամենուն (Բրէժ. զայր վկայեց [spectatus]
 լաւութեան probitas): 8. Անիբալ, մանուկ ինն ա-
 մաց, երդուաւ հօրն՝ առելութիւն յաւիտենական ընդ-
 դէմ Հռովմայեցոյ: 9. Աղիբբադէս եղեւ այր մեծի
 քաջութեան եւ անսովոր (insolitus) խոհականու-
 թեան: 10. Դարեհ տորմիդ հինգ հարիւր նաւաց
 դումարեց (comparare):

գ) 11. Բազումք յաշակերտաց սակաւ (parum)
 փայթ ի կիր արկանեն (adhibere): 12. Երկրիս եւ ոչ
 մէկ կողմը (nusquam) արուեստներն ու զրականու-
 թիւնն աւելի փառք ունեցան, որչափ յԱթէնս:
 13. Չիք (nihil-լ է- inesse բայ-լ) ինչ բարի յինչս,
 չիք ինչ չար յաղքատութեան: 14. Գեմութենէս ա-
 մէն Յունաց աւելի ճարտարախօսն եղաւ:

դ) 15. Կիկերոն գովութեան յոյժ ցանկացող
 (cupidus, քերադէր.) էր: 16. Դուք ամենքնիդ սիրող
 (studiosus) էք զբականութեան: 17. Թեմիստոկլէս
 պատերազմական արուեստին քաջ տեղեակ էր:
 18. Սոկրատէս գիտակ (consciens) չէր ինքեան ընդդէմ
 օրինաց յանցանքի մը: 19. Հռովմայեցիք նախ քան
 զՊունիկեան պատերազմունս անփորձ (inexpecti) էին
 ծովակալութեան (res navalis), այլ Կարքեդոնացիք
 քաջ գիտակ (peritus, քերադէր.) էին այսմ արուեստի:
 20. Այս կեանքս շատերուն լին կ'երեւի աշխատու-
 թեամբք եւ խեղճութեամբք. ուրիշներուն համար լին
 է ցնծութեամբք եւ հաճոյիք:

է) 21. Զօրավարին (պաշտօնն) է հրամայել, զօ-
 րականին (պարտքն) է հնազանդել հրամանի զօրախա-
 րին: 22. Մանկանց պարտք է մեծարել իրենց ծնողքը:
 23. Յիմարաց է զանձինս (se ipsos) առ իմաստունս
 ունել: 24. Եթէ մէկու մը պարտքն է, արդարեւ մեր
 պարտքն է շնորհակալ ըլլալ (gratias agere) Աստուծոյ
 մեզի ըրած (Բրէժ. դէպ առ մեզ) անթիւ բարերարու-
 թեանցն համար:

զ) 25. Դժբախտութիւնն կը յիշեցնէ զԱս-
 տուած նաեւ անոնց, որ զանիկայ կը սովորին մօռնալ

յաջողութեան մէջ: 26. Ո՞վ կամակար չի յիշեր իւր պատանեկութեան բարեկամներն: 27. Ի յաջողութեան յաշ լիցի քեզ փոփոխականութիւն բախտին: 28. Ստէպ կը յիշենք անցած տարիները:

է) 29. Թրասիբուղոս օրէնք դրաւ (legem ferre) (որ) ոչ որ յառաջագոյն գործած (anteactus) բաներուն (համար) ամբաստանուէր: 30. Աթենացիք արտաքսեցին եւ ի մահ դատապարտեցին շատ եւ ընտիր մարդիկ (vir): 31. Քաղաքային խռովութեանց (tumultus) մէջ ստէպ լաւագոյն քաղաքացիք զմասնութենէ կամ բաստանուին, անմեղներն (insons) ի մահ կը դատապարտուին. յանցաւորներն ի յանցանաց կ'արձակուին:

ը) 32. Արդարեւ (sane) մեծ բանի տեղ պէտք է գնեւ գիտութիւնը (doctrina). Բայց իրաւամբ աւելի մեծ կը համարինք առաքինութիւնը: 33. Ինչք եւ պատիւը առ մեծ ինչ (maximi) գրին ի բազմաց, այլ իմաստնագոյնք եւ լաւագոյնք առ սակաւ համարին զայնս: 34. Ոչ առ մեծ ինչ պիտի համարուիս եթէ ամբարտաւան ես, այլ մանաւանդ առ սակաւ ինչ պիտի դատուիս յայնժամ ամէն իմաստնոց քով: 35. Որչափ ուրիշները բանի տեղ գնելու ըլլաս, այնչափ ուրիշներն ալ զքեզ բանի տեղ պիտի գնեն: 36. Հայրդ որչափի՞ ծախեց իւր կալուածը: 37. Այնչափի ծախեց որչափի գնած կ'ըլլար ինքն ալ, թէ եւ շատ աւելի արժէ:

ի) 38. Ոչ ծնողաց միայն այլ նաեւ հայրենեաց հոգ է, որ մանկունք աղէկ դաստիարակուին: 39. Ո՛չ նուազ մեզ քան ամէն բարիներու փոյթ է, որ խաղաղութիւն պահպանուի ի մէջ քաղաքացեաց: 40. Ոչ այնչափ մեզ՝ որչափ մեր բարեկամաց հոգ է, որ այս ճանապարհորդութիւնն ընենք:

Գ Լ Ո Ի Խ Լ Գ.

Բ Ե Յ Ը Ռ Ե Կ Ը Ն Ի Գ Ո Ր Ծ Ե Ծ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

(Քերտ. ԳԼ. ԼԵ.)

Ա. ա) Գործէի, արարէլ զարմար է գործել բացառիկ. 1. Aves plumis teguntur, quadrupedes pilis, pisces squamis. 2. Aegyptus Nilo amne quotannis irrigatur. 3. Libertas Romanorum a Tarquinio Superbo expressa, sed per Brutum restituta est.

բ) Պարզաբան Բայ. 4. Nihil odio facere, sed amore potius in omnibus rebus duci debemus. 5. Alcibiades, gloriae cupiditate impulsus et fortunae favore fretus, Atheniensibus persuasit, ut Siculis bellum inferrent. 6. Vir bonus aliorum commodis gaudet ut suis. 7. Nolito unquam confidere aura populari; tua virtute nitere. 8. Solus homo sua causa, bestiae omnes hominum gratia creatae sunt.

գ) Գնոյ, dignus է հէր է եղանակ Բայ. 9. Mercatores saepe magno pretio vendunt, quod parvā pecuniā emerunt. 10. Interdum fit, ut parvo (աժան գնով) veneat, puod magno emptum est. 11. Optimi homines amicitia dignissimi sunt. 12. Miltiades indignissimam tanto viro mortem occubuit. 13. Pausanias Persarum more vixit; hac ratione factum est, ut omnes Graeci Atheniensibus principatum deferrent. 14. Multum refert, utrum iure, an iniuria pecuniam paraveris.

դ) Որպիսիւն է Յարբէրութեան Բայ. 15. Alcibiades erat ea sagacitate ut, decipi non posset. 16. Athenienses Phocionem, virum insigni probitate, capitis damnaverunt. 17. Hannibal altero oculo coecus factus est. 18. Craesus specie quidem beatus fuit, re verā autem admodum miser.

19. Anacharsis qui inter septem sapientes Graeciae numeratur, natione Scythia fuit, eruditione autem Graecus.

Ե) Բաղդասար-Մեան Ե- լնի Բայ. 20. Tullus Hostilius etiam Romulo ferocior fuit. 21. Nemo Graecorum Socrate sapientior fuit. 22. Mihi nemo carior est parentibus. 23. Hannibal tanto praestitit ceteros imperatores prudentia, quanto populus Romanus cunctas nationes virtute superavit. 24. Quo quisque sapientior est, eo est modestior.

Ղ) Առարկա-Մեան Բայ. 25. Hispania ovibus egiis abundat. 26. Divites multis rebus effluunt, quibus pauperes indigent. 27. Dei auxilio omnes egemus. 28. Aëre neque homines neque animalia carere possunt. 29. Omnibus fortunis privari malo, quam carere tranquillitate animi. 30. Verres abundabat aureis et argenteis vasis, quibus templa deorum spoliaverat. 31. Magno dolore me affecit ista calamitas, quae civitatem nostram optimis viris orbavit. 32. Qui vera virtute praediti sunt, etiam inimicos afficiunt admiratione.

Լ) Opus est և և Ե- Բայ. 33. Nonnunquam recreatione nobis opus est. 34. Corpori cibo ac potione opus est, animo autem eruditione ac virtute. 35. Multis multa opus sunt ad vitam. 36. Neque Fabricio, neque Curio Dentato magnis divitiis opus fuit, ut beati essent.

Ղ) Չայն-Իր-Մեան Բայ. 37. Ratione utendum est, si vitae commodis recte frui volumus. 38. Cicero summa cum gloria consulatu functus est. 39. Aegyptii multis animalibus non vescebantur, quibus vesci apud alias nationes mos erat.

Լ) Բայն-Մեան Բայ. 40. Aristides iniuste patria expulsus est. 41. Si a cupiditatibus liberi erimus, tranquillo animo poterimus excedere e vita.

Ժ) Տեղ-Ե- Ժամանակ Բայ. 42. Sol non semper eodem loco oritur. 43. Tota Graecia atque toto orbe terrarum Homeri gloria maxima est. 44. Socrates paucis diebus ante, quam mortuus est, de immortalitate animorum multa praeclare disseruit. 45. Duodesexaginta post annis Carthago deleta est.

Բ. ա) 1. Լուսինն իւր լուսովն (lumen) ասարկներն կ'աղօտացընէ: 2. Աստուծոյ տեսչութեամբն աշխարհս կը կառավարի (administrare): 3. Թէ (tam) հոգւոյ, թէ (quam) մարմնոյ զօրութիւնքն դատարկութեամբ կը խանգարուին (corrumpere). կը կազդուրին (firmare) աշխատութեամբ: 4. Իշխանութիւն Պարսից, որ Կիւրոսէն հիմնեալ եւ բարգաւաճեալ (augere) էր, իր յաջորդաց ձեռքով ինկաւ:

Բ) 5. Ո՛չ միշտ անոնք, որ ցնծութեամբ խնդալ (exsultare) կ'երեւին, իրենց վեճակին (sors) վրայ դո՛հ են: 6. Պէտք է որ հնազանդիւնք օրինաց բարւոյն սիրով, եւ ո՛չ թէ պատիժներու վախով: 7. Վէրբէս ազատութենէ զրդեալ եւ հարստութեանը վտանհաշարած, շատ ուժիրներ գործած էր: 8. Ուրիշն աղետից վրայ ո՛վ պիտի ցնծայ: 9. Մենք Աստուծոյ օգնութեան վրայ կը յենուէք (nitor), որուն բարութեանը վրայ ոչ երբեք ի զուր վստահեցանք: 10. Շատ բաներ կ'ընենք ի շնորհս բարեկամաց, զորս մեր պատճառաւ երբեք չէինք ընենք (սոյ. առկ.):

Ժ) 11. Առարկանութիւն եւ իմաստութիւն ունեւող ծախու (venalis էլ.) չէ: 12. Շատ գրքեր աժան դնով կը ծախուին, թէեւ յառաջագոյն թանկ դնով գնուած ըլլան: 13. Սակրատէս ամենամեծ (summus) հիացման արժանի էր, ո՛չ պատժոյ: 14. Ծայլ եւ չարածճի (male moratus) աշակերտք մեր սիրոյն անարժան են: 15. Բազումք անբաններու պէս ցանկութեան հետ ապրիլ աւելի կ'ուզեն, քան առաքինութեան հետ: 16. Եթէ ի Հռովմ կ'ապրիս, Հռովմացիք սովորութեան համաձայն ապրէ: 17. Պոմպէոս անհաւատալի արագութեամբ ծովու աւազակներու պա-

տերազմն ի գլուխ հանեց (աւարտեց, finire): 18. Իրաւամբ հայրենեաց բարիքը մեծ բանի տեղ գրիր:

բ) 19. Շատ աւելի մարդիկ կը գտնուէին մարմնոյ մեծ ուժով, քան հաստատ կամքով: 20. Արիւնքն անհաւատարի ճարտարախօսութիւն եւ ամենամեծ հմտութիւն (doctrina) ունէր: 21. Անագարսիս, աղիւս (քէրաքէր.) ոգւոյ (տէր) մարդ, Սկիւթացի էր աղգաւ: 22. Սրտմտութեամբ բորբոքեալ մարդիկ մտօք կոյր են: 23. Իմաստունն ոչ բախտին համար (պարզ քաջ.) կը յարգէ մարդիկներն, այլ վասն բուսոյ բարոյիցն (mores): 24. Արիտոտէլէս ամենուն դատատանաւ բոլոր հնութեան ամենագիտուն (doctus, քէրաքէր.) փիլիսոփան եղաւ: 25. Երիցագոյնն (natu maior) Գրակկեանց Տիբերիոս, կրտսերն՝ Կայսս կը կոչուէր (appellare):

ե) 26. Կապարն արծաթէն աւելի ծանր է, բայց ոսկին աւելի թեթեւ: 27. Ոչինչ աւելի արժանաւոր է մեծ եւ հոյակապ (praeclarus) առն, քան ոգի հեղահամբոյր (placabilitas) եւ զթութիւն: 28. Առաքինութիւնը լաւագոյն է քան զամենայն ինչս եւ քան զամենայն գիտութիւն (doctrina): 29. Շատ աւելի կ'ազդէմ գիտուն ըլլալ, քան հարուստ: 30. Որչափ (quanto) մէկը գիտնագոյն կ'ըլլայ, այնչափ Աստուծոյ նմանագոյն կ'ըլլայ: 31. Որչափ (quo) մեծագոյն են ինչք, այնչափ աւելի մեծ են գրեթէ մոտատանջութիւնք:

զ) 32. Սպանիա աւելի հին ժամանակներու մէջ առատ առատ ունէր (abundare) ոսկի եւ արծաթ: 33. Գերմանացիք չքաւորութիւն կը կրէին (չունէին, carere) զինչոյ եւ շատ բաներու, զորս առատութեամբ ունէին Յոյնք եւ Հռովմայեցիք: 34. Իւրաքանչիւր ոք կարօտի օգնականութեամբ այլոց: 35. Թեմեստոկլէս այնչափ (մեծ) յիշողութեամբ ճոխացեալ էր, մինչեւ (ut) աւելի կ'ուզէր (malle, «պ. անէ») սորվիլ մոռնալու (քէրքէր.) արուեստը (շաբէ, մինչեւ զար. մոռ. սորվ. աւ. կ'ուզ.), քան զարուեստն յիշողութեան:

է) 36. Իմաստնոյն շատ բաներու հարկ չկայ ապրիլ (համար) (քէրքէր.), այլ յիմարին: 37. Պէտք ու-

նինք (մեզ հարկ է) զգայութեանց՝ մարմնաւոր բաներն ըմբռնելու (percipere), եւ հոգւոյ՝ ուղիղ (recte) դատելու (համար): 38. Մարդ շատ բաներու մէջ պէտք ունի մարդկան օգնութեան: 39. Սովորատէս պէտք չունէր պատիւներու եւ հարստութեան, Յունաց ամենագիտունն եւ լաւագոյնն ըլլալու համար (քաբէրէտ) ut իւր. «պ. ու»):

ը) 40. Ի բարին դործածէ՛քու զօրութիւնդ եւ միշտ ամենամեծ իշխանութիւն պիտի վայելես: 41. Մեր պաշտօնը հաւատարմութեամբ ու խղճի մտօք (religio) կատարենք. ստուգիւ մեծ հարստութեան տէր պիտի չըլլանք (potior), այլ պիտի վայելենք խաղաղութիւն սրտի, որ ամէն հարստութեան աւելի աղէկ է: 42. Աննիբալ իւր քաջութեամբը տիրած էր գրեթէ բոլոր վերին Իտալիոյ. սակայն՝ ըստ կարծեաց (iudicio) Լիւիոսի, աղէկ չգիտցաւ գործածել իւր յաղթութիւնները: 43. Ամենահին Յոյնք խոզկաղնեօք կը կերակրէին: 44. Պղատոն զՍովորատէս վարդապետ եւ բարեկամ ունեցաւ (utor):

թ) 45. Երկիւղ պատժոյ զբազումս յետս ընկրկէ (deterre) յանիրաւութենէ: 46. Ոչ մի անջրպետ թափուր է յօդոյ: 47. Բրուտոս թագաւորներն Հռովմէն արտաքսեց: 48. Իպպիատ՝ եւ մեկնեցաւ ի քաղաքէն բարկութեամբ բորբոքեալ ընդդէմ Աթենացւոց:

ժ) 49. Ոչ մի տեղւոյ մէջ կրնաս խաբել զԱստուած: 50. Յոյնոյն Իտալիա, նա մանաւանդ ի հաւմօրէն տէրութեան Հռովմայեցւոց, անունն Արիւնքն ի մեծի (summus) պատուի էր: 51. Պարսիկներն ստէպ Յունացմէ յաղթուեցան ընդ ծով եւ ընդ ցամաք: 52. Կեսար՝ ի Գաղղիա մեկնելէն ինն տարի վերջն ի Հռովմ վերադարձաւ: 53. Կատոն Մեծ՝ մեռաւ Կատոն Փոքրին յՈւտիկէ ինք զինքն սպաննելէն գրեթէ (fere) հարիւր յիսուն տարի յառաջ (քէրքէր. Կ. Մ. մեռ. հարիւր յիս. գրեթէ տարի յառ. քան Կ. Փոքր յՈւտ. ինք զ. սպաննէր [«պ. քէրքէր.]):

ՔԼԱՌԽԼՔ.

ԱԾԱԿԱՆԱՅ ԵՒ ԳԵՐԱՆՈՒՆԱՅ ՄԱՍՆԱՒՈՐ
ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

(ՔԵՐԻ. ԳԼ. ԼԸ.)

Ա.

Մակրաչաքար գործածողած Ածականք:

Ա. 1. *Pessimi sunt homines, qui scientes calumniantur.* 2. *Pueri saepe ignari indicant aliquid, quod a sapientibus frustra quaesitum est.* 3. *Multi maximis viris invident atque obtrectant vivos, sed eosdem laudibus efferunt (գովասանօք յերկինս ամբառնալ) mortuos.*

4. *Prior Remus augurium vidit, sex vultures.* 5. *Italia media posita est inter Graeciam et Hispaniam.* 6. *Gallia est omnis divisa in partes tres.*

7. *Multi invitati perseverant in eo studio, quod laeti susceperunt.* 8. *Quod iratus dixisti, eius te facile poenitebit.*

9. *Hannibal pugna Cannensi maximum Romanorum exercitum delevit.* 10. *Boeotica Leuctra prius obruentur, quam Leuctricae pugnae gloria.* 11. *Alii Sullanis, alii Cinnanis favebant partibus.* 12. *Incidit Caesarianum civile bellum.* 13. *Atticus domum habuit in colle Quirinali Tamphilanum, ab avunculo haereditate relictam.* 14. *Pomponii reditus (եկամուս) constabat in Epiroticis et urbanis possessionibus.*

Բ. 1. Մեր բարեկամաց յիշատակն ստէպ կ'ընէ, որ բացակայ ըլլալով իսկ (նաեւ բացակայից, որակ. ինչ. videri բռնէ), կը թուի մեզ անոնց հետ խօսակից ըլլալ: 2. Եթէ մեզայ, յանգէտս ըրի: 3. Հռովմայեցիք զՀռոմուլոս յետ մահուանն յատուածս դասեցին (referre), զՈկտաւիանոս ի կենդանութեանն:

4. Արժանի է պատժոյ անիկայ որ զառաջինն անիրաւեց (iniuriam facere) այլու: 5. Քիթն աչաց միջեւ գրուած է իբրեւ որմ: 6. Աննիբալ շարունակ ի բանակի ապրեցաւ:

7. Հռովմէական լեզէոններն ստէպ արբօնք եւ չուարթուք (alacer) յայն(պիսի) գաւառս գնացին (proficiscor), ուստի ոչ երբեք պիտի վերադառնային (redeo, շրջ. վեր.): 8. Ողջոյն Խալկա մտադիր ճանչցաւ Միդոնին փառքը:

9. Աննիբալ կարբեդոնացին՝ շահեցաւ այնչափ փառք կաննայի յաղթութեամբ, որչափ Եպամիստոնդաս Լեւկոթայեան մարտիւ: 10. Ալիսոնեան ճակատամարտը (pugna) պատահեցաւ յամին երեսներորդի երրորդի նախ քան զՔրիստոս:

Բ.

Ռուսկական Ածականք եւն.:

Ա. 1. *Karthago; urbs opulentissima, a Romanis incendio deleta est.* 2. *Regulus primus mare transiit et Poenos in sua terra bello lacesivit.* 3. *Hannibali primo omnium barbarorum contigit, ut Romanos multis gravibusque proeliis devinceret.* 4. *Mihi uni semper magis, quam universis, placere voluisti.* 5. *Unus homo rationis a Deo particeps est factus, non solum ut caeteris rebus, sed ut sibi ipsi imperare posset.*

6. *In summis Alpibus nix sempiterna est.* 7. *Forum Romanum in media urbe situm fuit.* 8. *Graeci Byzantium in extrema Europa posuerunt.* 9. *Maximum bellum Pompeius extrema hieme apparavit, primo vere suscepit, media aestate confecit.* 10. *Numa templum Jani ad infimum collem Argiletum aedificavit.* 11. *Prima nocte somnus saluberrimus esse dicitur.* 12. *Exercitus noster prima luce summum montem occupavit.* 13. *Consilia hominum in intimo pectore latent.*

14. Qui veritatis diligens (սիրող) esse vult, verum dicere debebit etiam tum, cum periculosum esse videbitur. 15. Nihil boni inest in divitiis, nihil mali in paupertate. 16. Homo vere doctus plerumque modestus est; etiam doctissimi errare possunt.

17. Vide, ne oratio tua iniquior sit, quam verior. 18. In altercationibus multa cupidius dicuntur, quam urbanius. 19. Facilem se in audiendis hominibus praebere, praeclarum magis est, quam difficile.

Բ. 1. Կեսարամենագթած մարդ ըլլալով իսկ (Բրգ. մարդ ամենագթ. սակայն) ի Հռովմայեցոց սպաննուեցաւ (interficere), երբ (quum) բռնակալութեան ցանկանալ (appetere) կը թուէր (ս. ան.): 2. Երեւելին Գեմնութենէս ինք զինքը սպաննեց (sibi vitam adimere) թունով, որպէս զի չըլլայ թէ (ne) ի Մակեդոնացոց բանա ձգուէր: 3. Սկիրատէս ամէն փիլիսոփաներէ յառաջ, զիմաստութիւնն առաքինութեան վարդապետ ըրաւ: 4. Անիբալ կարի քաջ զօրավար (dux) էր, ամէնէն յառաջ (princeps) ի կռիւ (proelium) կ'երթար. ամէնէն վերջը (ultimus) կը մեկնէր (excedere) ճակատէն (conserto bello): 5. Միայն (Բրգ. ի միայն) Կիկերոնէն կատարելագործուեցաւ փիլիսոփայութիւնն առ Հռովմայեցիս: 6. Մի միայն Բրիստոս մարդկան փրկութիւն (հայց.) տուաւ, նովաւ (Բրգ. ի նմա) միայն (unus) միւսանգամ պարգեւեցաւ (restituere) մեզ եւ ամէն մարդկան մարդասիրութիւնն Աստուծոյ:

7. Լերան գազաթէն ամբողջ գաւառը կրնայ տեսնուիլ. 8. Կ'ըսուէր թէ Գեղիկիս կեցած (situs) էր երկրիս միջովայրը (Բրգ. Գեղ. ի միջ. երկրի եղեալ լինել ասէր [հրա-]): 9. Կը պատմուի, թէ մէկն եկած ըլլայ հեռու աշխարհէ ի Հռովմ. Լիւիոսը տեսնելու համար, եւ զանի տեսնելով, փութանալի մեկնած ըլլայ (Բրգ. պատմի զմի ոք [quidam] ի ծա-

գաց [extremus] երկրէ ի տեսանել [Գերգ. հայց.] զԼիւիոս ի Հռովմ [հայց.] եկեալ գող [ան. անց.], եւ տեսեալ զնա [et eo viso համ. visoque eo] փութով մեկնեալ գող [discedo]: 10. Մեծ բանակով Աննիբալ գարնան սկիզբը Սպանիայէն մեկնելով, ամառուան վերջերն Իտալիա եկաւ: 11. Կոնս Պեդրպոնեսեան պատերազմին վերջերը հրամանատար իշխան (praetor) եղաւ: 12. Ամենամեծ կը սովորի ըլլալ սարսափն, երբ ի մէջ գիշերի կը փրթի (exorior) հրդեհ կամ աղմուկ (մը): 13. Ի լուսանալ աւուրն գազաթունը (summus) լերանց կը փայլին արեւուն ճառագայթներով:

14. Կամ լուէ կամ ճշմարիտը խօսէ, ով որ կ'արհամարհէ ճշմարտութիւնը, նա ինքն արժանի է ամենամեծ արհամարհանաց: 15. Ոչինչ պատուական, ոչինչ արժանաւոր, ոչինչ բարի կայ միայն մարմնոյ զօրութեանց մէջ: 16. Աղեքսանդր դաստիարակուեցաւ Արիստոտելէն, (որ էր) մեծ գիտուն եւ հոյակապ (nobilis, գերադր.) իմաստասէր (սփնը Բայ.):

17. Գերազոյն պատիւներն փառաւորագոյն (splendidus) ըլլալ կը սովորին, քան թէ հաճոյական: 18. Շատ փիլիսոփաներու փաստերն (argumentum) շքեղագոյն (speciosus, արտաքուստ գեղեցիկ) են, քան թէ ճշմարիտ: 19. Մեծ բաղմութեան աշակերտներն աւելի (magis) տաղտկալի են, քան թէ փասակար:

Գ.

Հանի մը Դերամոռանց մասնաւոր գործածութիւնը:

Ա. —) Et is, Idem qui. 1. Apollonium doctum hominem cognovi et studiis optimis deditum, idque a puero. 2. Quod adolescentes, et ii quidem non solum indocti, sed etiam rustici, contemnunt, id docti senes extimescent?

3. Eadem utilitatis, quae honestatis est regula. 4. Rhetorum dicta quam exilia sunt de

virtutis vi! quibus etiam qui assentiuntur, iidem (այն մնալով) abeunt, qui venerunt.

բ) *Quemadmodum* է ԿԵՆ ԵՐԵՐԵՐԻՆ. 5. Athenis Hermas (ՀԵՐՄԱՍ ԵՐԺԱՆ) hos, quos vocant (ինչպէս զանոնք կ'անուանեն), sepulcro imponi non licebat. 6. Multis modis Cicero docuit, Clodii legem istam, quam vocabat (կոչվողին այս անուանեալ օրէնքը), non esse legem. 7. Oratoribus his, quos supra diximus, annumerandus est etiam Aeschines. 8. Omnium virtutum princeps est, quam paulo post commemorabo, iustitia.

գ) *Prout* է ԶԻՆԱԿՈՒՄԻՆԻՄԻՅԵ ԵՐԵՐԵՐԻՆ. 9. Tu, quae tua natura est, omnes bonos amicitia tua dignissimos iudicabis. 10. Discipuli mei, qui est eorum erga me amor, semper mihi gaudio fuerunt. 11. Caesar, qua est humanitate, facillime petentibus veniam dabit. 12. Tu, pro tua prudentia, quod optimum factu sit, videbis.

դ) ՅՈՒԿԱԿՈՒՄԻՆԻՄԻՅԵ ԵՐԵՐԵՐԻՆ. 13. Est profecto Deus, qui, quae nos gerimus, audit et videt. 14. Accusator non ferendus est is, qui, quod vitium in altero reprehendit, in eo ipse deprehenditur. 15. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

ե) *Sui, sibi, se*. 16. Ipse se quisque diligit, quod per se sibi quisque carus est. 17. Socrates multa vitia sibi insita, sed ratione a se deiecta dicebat. 18. Themistocles Atheniensibus persuasit, ut sibi (ԹԵՄԻՍՏՈՒԿԵՍԻՆ) salutem suam (ԱԹԵՆԱԳԻՆԵ) committerent. 19. Quae poterit esse societas vestra, si alius alium finem sequitur? 20. Romani Corinthios vicerunt eorumque ornamenta in suam urbem transportarunt. 21. In philosophiae studio aetatem (ԷՒԻՍ. meam) consumpsi. 22. Meo ipsius pudore, non minis tuis, ab hac iniuria deterreor. 23. Nostra ipsorum culpa tempora sunt mala.

Բ. -) 1. Իշխկուրոս մէկ տան մէջ (Իրէժ. Ի միում տան), եւ այն ալ (quidem) նեղ (էւրոպ.), որչափ (quam) մեծ խմբեր (grex) բարեկամաց ունեցաւ (tenere Իրէժ. մեծ ուն. բար. խմբ.): 2. Սոկրատէս շատ երիտասարդներու սորվեցուց յոյժ կարեւոր բաներ, եւ այս առանց ինչ վարձու:

3. Նոյն է Կիկերոնին ճարտարախօսութեան փառքն, ընդ (Իրէժ. որ) Գեմնութենայ: 4. Եթէ վարդապետացդ ականջ չես դնել (audire), փութով (diligenter) եւ մտադիւր, պիտի վերադառնաս ծնողացդ, մնալով ինչ որ էիր, երբ իրենցմէ դպրոց առաքուեցար:

բ) 5. Անուանեալ բարիք բախտին ստեպ մեծա-մեծ չարիք են: 6. Բռնաւորք, ինչպէս զանոնք կը կոչէին (կարծեցեալ բռնաւորք), յաճախ լաւագոյն իշխաններ եղան: 7. Քաջութեան վերոյիշեալ օրինակները ոչ նուազ յաճախ էին առ Յոյնս քան առ Հռովմայեցիս: 8. Սոկրատէս, զոր ի վեր անդր գովեցի (Երէնցի), Աթենացոցմէ յանիրաւի ի մահ դատապարտեցաւ:

գ) 9. Նեոպտոլեմոս, իւր անգթութեամբը, ոչ ծերոց եւ ոչ մանկանց կը խնայէր: 10. Կեանք, իւր փառասիրութեամբը (honoris cupiditas), աւելի կ'ուզէր առաջին ըլլալ պղտիկ քաղաքի մը մէջ քան թէ ի Հռովմա երկրորդ ըլլալ: 11. Աղէքսանդր, այն իւր (eius) փառքի սիրովը, կ'ըսուի թէ լացած ըլլայ, այնու զի (quod) իւր հայրն Փիլիպպոս՝ իրեն ընելու (կրտ. ընդ. աղ.) բան մը (nihil-վ) չէր ձգած (աղ. կոր.): 12. Դու, այն քու բարեպաշտութեամբդ, Աստուծոյ բարեկամութիւնը միշտ մարդկան բարեկամութեան պիտի վերադասես:

դ) 13. Թեմիստոկլէս փութանակի ինչ որ հարկաւոր էր (opus erat) կը գտնէր (reperio): 14. Բազումք անձանց (sibi) ի գովութիւն կը գրեն զոր (ինչ) յայլոց վերայ կը պարսաւեն: 15. Այր իմաստուն, որ արուեստին ամէն մէկն յարմար դատելու ըլլայ (աղ. կոր.) (Իրէժ. որում զիւրաքանչիւր յարմար դատիցի

արուեստի), առ այն զանիկայ պիտի յորդորէ եւ գրգիռ պիտի մատուցանէ:

Ե) 16. Ոչ ոք հեշտեալ կը ճանչնայ ինք զինքը, որովհետեւ իւրաքանչիւր ոք մտադիւր կը ներէ (ignoscere) ինքեան իւր թերութիւններն: 17. Ճշմարտութիւնն ինքնին (per sese) սիրելի է, թէեւ ստեպ մեծամեծ դժուարութիւններ (ալ) ունենայ: 18. Քսերքսէս կը խնդրէր Աթենացիներէն, որ զիրենք ու իրենց բաներն իրեն յանձնէին (ս. անկ.): 19. Երջանկութիւնը ձեռք ձգելու համար (obtinere, դէրժ.) ամէն մէկը մէկ ծամբուն կը հետեւի: 20. Կեսար ծանր վճիռ տուաւ (sententiam dicere), ինչպէս իւր (ipse) արժանապատուութիւնը (dignitas) եւ իւր նախնեաց պերճութիւնն (amplitudo) կը խնդրէր (postulare): 21. Այս ձմեռ (շէրժ.) բոլոր ժամանակ(ս) պիտի նուիրեմ (conferre) պատմութեան: 22. Սոկրատէս հռչակաւոր եղաւ ոչ նուազ իւր յատուկ (ipse) իմաստութեամբն ու առաքինութեամբն, քան անիրաւութեամբ Աթենացւոց: 23. Ձեր իսկ գլխովին (ipse) ջանիւք, եւ ոչ այլոց յանձնարարութեամբ, յարմար պիտի ըլլաք (effici) պաշտօններու եւ պատիւներու:

ԳԼՈՒԽ ԼԵ.

ԲԱՅՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

(Քէրէ. ԳԼ. ԼԹ.)

Նրկրորդական Ասիական թեմայ մէջ գործածող
անկախ ժամանակներ:

Ծան.: Կախում ունեցող ժամանակներուն նկատմամբ պէտք է դիտել.

1⁰. Զի ասոնք բաւական դժուարութիւն ունին լատիներէն շարադրութեան մէջ եւ անհրաժեշտ են.

2⁰. Ի հայերէն թարգմանութեան այն ստորագասկաններն ստեպ սահմանական ժամանակներու կը դառնան, մանաւանդ աշխարհաբարի մէջ. Գ. օ. Quotidie videmus, quanta sit Dei benignitas. զորհանապաղ կը ԴԵՆԵՆԻ (թէ) որչափ մեծ է Աստուծոյ մարդասիրութիւնը: Universos frumento donavit, ita ut singulis septem

modii tritici darentur. Ամենուն արմուիք Բաւեյ, այնպէս որ իւրաքանչիւրին եօթն գրիւ ցորեան բաժնէր: Sic se gerebat, ut par principibus videretur. Այնպէս է շարունակ, որ իշխանաց համահաւասար է լինէր: Quo factum est, ut, quum in eo bello cecidisset Camissares, patria ei traderetur provincia, որով ելաւ, որ, երբ Կասարէս պատերազմին մէջ մեռաւ, հայրենի գաւառն իրեն յանձնէր: Erat, in puero summa suavis oris ac vocis, ut non solum celeriter acciperet, quae tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. Տղուն վրայ այնպիսի մեծ քաղցրութիւն մը էր գիմաց ու ձայնի. որ իրեն աւանդուած բաներն չէ թէ միայն փութանակի վճռէր, այլ նաեւ ընտիր կերպով կարգաւորէր: — Կամ ուրիշ դարձուածներ գործածելու է, ինչպէս. Alexander nunquam dixerat, quem heredem suum facturum esset. Աղքատները զով իրեն ժառանգ կարգելիք ըլլալը մէկուն չէր բռած: Datames, qualis esset, apparuit bello. Դատամէսին ինչպէս ըլլալը, պատերազմի մէջ ճանչցուեցաւ: Nolite, oro vos, id mihi dare, quod multi inuideant, plures etiam concupiscant. շատերուն նախանձելու եւ շատերուն ալ բաղձալու պատճառ եղող բանն ինծի մի տաք, կ'աղաւմ:

Ա. Ե. Անիւի Ժամանակներ. 1. Hamilcar postquam mare transiit in Hispaniamque venit, magnas res secundā (յաջող) fortunā gessit; maximas bellicosissimasque gentes subegit; equis, armis, pecunia totam Africam locupletavit. 2. Roma interim crescit Albae ruinis; duplicatur civium numerus; Caelius mons additur urbi. 3. Donec eris felix, multos numerabis amicos; Tempora si fuerint nubila, solus eris. 4. Dum Pompeius consultat, Caesar summa cum celeritate Romam appropinquavit. 5. Simulatque Hippas expulsus est, res publica Atheniensium effloruit. 6. Cicero postquam mortuus est, eloquentia Romae conticuit.

Բ. Կախում ունեցող Ժամանակներ. 7. Quotidie videmus, quanta sit Dei benignitas. 8. Aliquando intelleges, quantus fuerit meus erga te amor. 9. Si cognovero, quid tibi faciendum sit, statim ad te scribam. 10. Frustra quaeris, quid eras futurum sit. 11. Saepe videbam, quanta esset tua negligentia. 12. Alexander nunquam dixerat, quem

heredem suum facturum esset. 13. Simulac Spartani audiverunt, ubi hostes essent, statim eos aggressi sunt. 14. Deus nobis rationem dedit, ut ea uteremur. 15. Deus omnia ita constituit, ut nihil pulchrius esse possit.

Բ. ա) 1. Աննիբալը զՍագունտոս առնելէն (vi expugnare) եւ Սպանիոյ ամէն ազգերն (gens) պատերազմաւ նուաճելէն (subigere) վերջը (Բրէժ. postquam-ով -իսկ-ով եւ Բայերը Խո. Գնելով), երեք մեծամեծ բանակներ գումարեց (comparare): Աստիցմէ մին (յ) Ափրիկէ խաւրեց, երկրորդը (alter) հանդերձ Ատրուբաղաւ եղբարքն ի Սպանիա թողուց, երրորդն յԹաւիա իրեն հետ տարաւ: Ընդ խոխուն (saltus) Պիւռնենան (լերանց) անցաւ (transire): Ուրկից որ (quacunque) ծամբայ ըրաւ, ամէն բնակչաց (incola) հետ կռուեցաւ (configere): Ոչ զժամ յաղթելու թող տուաւ (Բրէժ. ոչ զժամ եթէ ոչ զյաղթելու արձակեաց [dimittere]): Ալպեանց գալէն վերջը լերանց բնակիչները (Alpicus), որոնք անցքն արգելաւ կր ջանային (Բրէժ. զջանացողը [conari] արգելաւ [prohibere] զանցս [transitus, եւ. Բայ.]), զարկաւ խորտակեց (concidere), վայրերն ընդարձակեց (patefacere), ծամբաներն ամրացուց, եւ (que) ըրաւ efficere), որ անտի (eā) փիղ վառեալ զինու (ornatus) երթալ կարենար, ուտի (quā) յառաջն մի մարդ անգէն հազիւ կրնար սողոսկիլ (repere): Ընդ այն (hac) գնդերն անցուց (traducere) եւ (que) յԹաւիա հասաւ (peruenire): 2. Հազիւ թէ (ut) Պեղոպիդաս կը նշմարէ (animadvertere) կռւոյն (proelium) մէջ զըրանակալն, բարկութեամբ բորբոքեալ, ձին անոր վրայ (in, հայ. ու) կը մարակէ (concitare), եւ իրեննեղէն հետու, կ'իյնայ նետերով խոցեալ (confodio): 3. Մինչ Յոյն տէրութիւնը իւրաքանչիւր կ'ուզէր իշխել (imperare), ամէնն ալ ազատութիւնը կորուսին: 4. Այն ինչ թշնամիք յաղթուեցան, հիւպատոսը պաշտօնէն հրաժարականը տուաւ (magistratu se abdicare):

Բ) 5. Խիղճն կ'ըսէ իւրաքանչիւր ումեք, (թէ) ինչ բաներ արդար են (իցեն): 6. Ասիէ (abhinc) շատ ասարիներ վերջը հնար է (fortasse) պիտի տեսնենք (թէ) ինչու Աստուած այս դժբախտութիւնն մեզ խաւրեց (խաւրած ըլլայ): 7. Եթէ քու ծնողքդ վերահասու ըլլան (անց. ապ.), (թէ) դու քրքան (quam) փութով կը սարվնս, շատ պիտի ցնծան: 8. Ոչ ոք գիտէ, (թէ) Երբ Աստուած զանիկայ այս կեանքէս պիտի կանչէ: 9. Մեր խիղճն միշտ կ'ըսէր մեզ, ինչ պարտական էինք ընել: 10. Սիղլա լաւ նախատես եղած էր (praevidere), (թէ) ինչ մարդ պիտի ըլլար Վեսար: 11. Հաղիւ գիտցաւ Վեսար (թէ) ինչ կը մտաբերէին (petere) Հելուեթիացիք, որոշեց հետամուտ ըլլալ (հալածել) անոնց: 12. Բարի մանուկ մ'ըլլալով համար քեզ ստէպ յորդոր մատուցինք: 13. Դու այնպէս լաւ ուսար, զի ամենեքին քու ջանիցդ վրայ գոհ են:

Ք Լ Ո Ւ Ս Լ Զ.

ԵԿԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ
(Բեր. Գ. Լ. Խ. Ե. ԽԲ.)

Ա. ա) 1. Longum est, enumerare Caesaris victorias. 2. Sive vivimus, sive morimur, in Dei potestate sumus. 3. Quidquid a Deo constitutum est, bonum est. 4. Homines benevolos, qualescunque sunt, grave est, contumeliā afficere. 5. Achillem ego non minus praedico (գովել), quam Alexander paene dixi, quam Alexandrum.

Բ) 6. Valet! mei memores estote! 7. Censores bini sunt; magistratus quinque annos habento; reliqui magistratus annui sunt. 8. Prius me audite; et si placuerit, quod dixero, facitote.

9. Noli sapiens esse nostro periculo. 10. Nolite quidquam facere contra leges. 11. Nolite id velle quod non licet. 12. Impius ne audeto placare donis iram Dei. 13. Cave credas adulatoribus.

14. *Ne furtum feceris.* 15. *Ne quis, tamquam parva, fastidiat grammatices elementa.* 16. *Fac, ne quid omittas.* 17. *Cura, ut valeas, et fac animo forti sis.*

Բ. ա) 1. Երկայն բան է յիշատակել (այն) ամէն Հռովմայեցիներն, որոնք կամակար մեռան վասն հայրենեաց: 2. Յօժարակամ կը կենամ ի գեղջ, ըլլայ որ ժամանակս ի պարագութեան անցընեմ, ըլլայ որ դրեմ կամ կարգամ: 3. Մտադիր կ'ընեմ ինչ որ ծնողքս ինձ կը հրամայեն: 4. Ամենալաւ բան է խուսել յոնկերութենէ շարաց, որ եւ է կարգի (որ) պատկանին: 5. Շորջըրթն կը սիրէ շքեղ հացկերոյթն ընչաւետէն աւելի (Բրդճ. ընչաւետի մը սիրածէն աւելի ուշ. հոլլ). դրեթ է պիտի ըսէի, առաւել քան զընչաւետ (հայց.):

Բ) 6. Բարեաւ մնաջիր եւ գրէ ինձի ինչ որ կ'ընես: 7. Երկուք (անձինք) արքայական իշխանութիւն (պիտի, թող) ունենան, դժբա հիւպատոսք կուշուին: 8. Զառաջինն քննեցէք (inquirere), եւ երբ քննած ըլլաք, դատաստան ըրէք:

9. Մի լինիք յիմարք: 10. Մի փնտուր զանցառու աշակերտաց ընկերութիւնն, զի մի եւ դու զանցառու ըլլաս: 11. Մի ուզեր զոր (ինչ) ծնողքդ արգիլեցին: 12. Կոյրն (թող) չյանդգնի գոյներու վրայ (de) վիճել: 13. Զգոյշ լեր ստելէ: 14. Մի լինիր յոյլ եւ թոյլ, մի լինիր հեղգ եւ մեղի (desidiosus): 15. Մի զք փոքրագոյն քան զքեզ համարեալիր: 16. Գարձիր (Բրդճ. արա զի դարձցիս): 17. Խնամ տար որ շուտով ապաքինիս, եւ ըրէ (որ) այս խօթութեան հետքը չմնայ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Է.

ՍՏՈՐԱԳՆԱԿԱՆԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ

(Քերտ. ԳԼ ԽԱ.)

Ծան. Աշակերտաց համար շատ կարեւոր է գիտնալ մտադիւրեր ըլլալ որ ատիներէն լեզուին համաձայնու-

թեան ամէնէն կնճռեալ սակայն եւ յոյժ գեղեցկահիւս շարադրութեան պատճառ տուողն ստորագասականի գործածութիւնն է: Փոփոխակի թարգմանութեանց մէջ երբեք ի տեսութենէ չվրկեցընելու կէտ մի է, զի լատիներէնն ստորագասական ժամանակներն որ շարկապներու եւ այլ պարագայից զուգընթացութենէն յառաջ կու գան, մեր լեզուին մէջ (մանաւանդ աշխարհաբար) յաճախակի համապատասխանող սահմանական ժամանակներու կը դառնան եւ փոխադարձաբար. եւ կամ դարձուածներով շրջել պէտք է: Ուստի չէ վայրագար եթէ Ստ. ի կանոնաց քաջ մտադրութիւնը կրկնենք ու երեքնենք:

Ա. ա) 1. Սորբ. Գիւրբ. Նիւրբ. Նիւրբ. Գիւրբ. Գիւրբ. 1. Amemus patriam, pareamus legibus! 2. Fueris doctus, fueris prudens: pius non fuisti. 3. Quis sapiens fragili bono confidat? 4. Minuantur ingenii vires, ut corporis, nisi exerceas. 5. Sapientia non expeteretur, si nihil efficeret.

Բ) Սորբ. Լէր շաղապներն ինքիւ. Ut է- ne. 6. Legum ideo servi sumus, ut liberi esse possimus. 7. Epaminondas tam diligens erat veritatis, ut ne ioco quidem mentiretur. 8. Auditus flexuosum (մանուածապատ, ծամածուռ) iter habet, ne quid intrare possit. 9. Multi tam inconsiderati sunt, ut ipsi non faciant, quod aliis praecipunt. 10. Avarus semper timet, ne bona sua sibi eripiantur. 11. Omnes metuebamus, ut ex hoc morbo convalesceres. 12. Romae ingens timor erat, ne Hannibal ipsam urbem aggrediretur. 13. Veremur, ut officio nostro satisfacere possimus.

Գ) Quo, Quin է- Quominus. 14. Deus virtuti aeterna praemia proposuit, quo studiosius eam coleremus. 15. Caveamus ab omni societate malorum, non quo eos oderimus, sed ut ipsi tutiores simus. 16. Nemo fere est, quin aliquando aliquid saltem laudabile aut faciat aut dicat. 17. Nihil in rerum natura invenitur, quin sapientissime a Deo institutum sit. 18. Hortensius nullum intermisit (անցընել) diem, quin aliquid meditaretur.

19. Nunquam peccamus, quin consientia nos moneat. 20. Nemo dubitat, quin in virtute divitiae sint. 21. Xerxes non dubitabat, quin Graecos facile superaturus esset. 22. Non est dubium, quin omnes mali miseri sint. 23. Quid impedit, quominus ubique virtutem colamus? 24. Demosthenem non prohibuit vitium linguae, quominus summus orator fieret.

բ) *Utinam, quasi, dummodo, nedum, quamvis.*

25. Utinam matri meae gaudium sim! Utinam pater viveret, ut etiam huic gratiam referre possem! 26. Superbi saepe ita se gerunt, quasi ipsi soli sint homines. 27. Caesar cetera omnia parvi faciebat, dummodo ipse primus omnium esset. 28. Multi omnia scelera sibi permittunt, dummodo ne (*միայն թէ չ...*) legibus puniri possint. 29. Etiam sapientissimi viri facile in errores incidunt; nedum (*ուր մնաց որ*) nos ab erroribus liberi simus. 30. Nemo, quamvis sit dives, aliorum auxilio carere (*կարող ըլլալ*) potest. 31. *Quamquam* nihil fieri potest sine Deo, tamen Deus non est auctor mali. 32. Licet virtutem semper laudemus, tamen non semper eam sequimur.

է) *Dum, quoad, priusquam.* — 33. Expecta paulum, dum (*մինչեւ որ*) tecum ire possim. 34. Vivendum nobis est, quoad (*մինչեւ որ*) Deus nos avocet. 35. Cicero quoad (*դրչափ*) vixit, patriam vehementissime amavit. 36. Domi mansimus, dum (*մինչեւ որ, [էլեւէ բռն յը իւ հասարակ]*) pater nobis permisit exire. 37. Lacedaemoniorum gens fortis fuit, dum (*դրչափ*) Lycurgi *leges vigeant*. 38. Saepe magna indoles virtutis, priusquam rei publicae prodesse potuisset, exstincta fuit. 39. Membris utimur, priusquam didicimus, cuius utilitatis causa ea habeamus.

չ) *Quum.* — 40. Nolito alios vituperare, quum (*քանի որ*) ipse vituperatione non careas

(*քեզի չի պակսիր*). 41. Quum vita sine amicis insidiarum sit plena, ratio ipsa monet amicitias comparare. 42. Hoc ipso tempore, quum (*թէպէտ եւ*) omnia gymnasia philosophi teneant, tamen eorum auditores lusum (*խաղ, զբօսանք*) malunt, quam philosophiam. 43. Dionysius tyrannus quum (*մինչ, վասն զի*) in communibus suggestis (*ասեան, բեմ*) consistere non auderet, contionari (*ասեմարանէլ, բեմասացու թիւն ընէլ*) ex turri alta solebat. 44. Solus homo particeps est rationis, quum cetera omnia eius expertia sint. 45. Themistocles Athenienses belli navalis peritissimos fecit; id quantae saluti fuerit universae Graeciae, bello cognitum est Persico, quum Xerxes terra marique universae Europae bellum inferret. 46. Philippus rex quum diu consilia sua occultavisset, Graecos adeo decepit, ut summum imperium ultro ei defferent (*ընծայէլ, մատուցանէլ*). Quod quum fecissent, amisam libertatem armis recuperare (*նորէն ձեռք ձգէլ*) frustra conati sunt. 47. Num tibi, *quum* fauces urit sitis, aurea quaeris Pocula? 48. Iam senatus pacis conditiones accepturus erat, *quum* repente Appius Caecus omnium animos *erexit*. 49. Gratulor tibi, *quum* (*մինչ, այնու զի*) tantum vales apud omnes bonos. 50. Vulgo (*առ հասարակ*) ex oppidis Pompeio gratulabantur, quum ex morbo gravi convaluisset.

Ժ) Սորբ.՝ Անշնչանց հետ. 51. Non ego is sum, qui mea tantum amem. 52. Qui sibi imperare non possunt, indigni sunt, qui aliis imperent. 53. Inveniuntur, qui stulti esse, quam pauperes, malint. 54. Noctu ambulabat in publico Themistocles, quod somnum capere non posset. 55. Saepe moniti sumus, ut in omnibus, quae faceremus, Deum ante oculos haberemus.

Ծ) Սորբ.՝ Ինչպէս իմանալ ինչպէս. 56. Incertum est, quid quaeque nox aut dies

ferat. 57. Cimon non quaesivit, ubi ipse tuto viveret, sed unde praesidio posset esse civibus suis. 58. Si sitimus, nihil interest, utrum aqua sit, an vinum; nec refert, utrum aureum sit poculum, an vitreum.

Բ. ա) 1. Երթանք, փորձենք (experior) պատերազմին բախտը: 2. (Թող) Ըլլա՞ս միայն անխոհեմ, չըլլա՞ս չար: յայտր ամենայնի վերայ պախարակելի ես: 3. Ո՞վ կ'ուզեր անձամբ անձին (միայն) երջանիկ ըլլալ: 4. Եթէ Աստուած տար ինձ քաջաուղջութիւն, չէի բաղձար հարստութեան: 5. Ժամանակներն այսպէս չար չէին ըլլար, եթէ մարդիկ այնչափ չար չըլլային:

Բ) 6. Այս աշխարհիս (երկրի) վրայ ենք, որպէս զի ծառայենք Աստուծոյ. ոչ զի հեշտութիւններ վայելենք: 7. Ուղիղ կերպով (recte) գատել եւ գործել կարենալու վախճանաւ տրուեցաւ մեզ բանակաւնութիւն (Երբէք. բանակ. մեզ տուաւ, զի էւն.): 8. Յաճախակի իւրաքանչիւր քաղաքացիք կը պարտին հրաժարիլ (omittere, հայց. ինք.) սեփական օգուտէն (commodum), որպէս զի աւերութիւնն գլխովին չկորսուի: 9. Ոչ ոք այնչափ ուսաւ, որ տակաւին սորվիլ (addiscere) չկարենայ շատ բաներ: 10. Թէեւ մեզ յաջող երեւնայ բախտն, սակայն վախնալու ենք, որ չըլլայ թէ (ne ո՞վ) հուսկ յետոյ զմեզ լքանէ: 11. Կիկերոն կը վախնար, որ չըլլայ թէ (ut) Պոմպէոս մնալիք չըլլար յիտալիա: 12. Մեծ էր երկիւղ Աթենացւոց, որ չըլլայ թէ Քսերքսէս կործանէ քաղաքը: 13. Առաւել եւս վախնալու ես բաւական աղէկ չապրելէն (ut ո՞վ), քան թէ բաւական երկայն ժամանակ չապրելէն (այ.):

Գ) 14. Չափաւորութեամբ (moderate) ապրինք, լաւ եւս եւ աւելի երկայն ժամանակ ապրելու համար (quo ո՞վ, այ.): 15. Սպարտա պարիսպներով ամրափակեալ չէր, ոչ վասն զի քաղաքացիք չէին ուզեր (այ. հայ.) պաշտպանել քաղաքը. այլ զի ինքնին քաղաքացիքն պարիսպք պաշտպանութեան էին (այ.:

աւել.): 16. Ոչ ոք է, որ (quin) ստէպ մեղանշած չըլլայ: 17. Ոչինչ ծնած է, որ ի մեռանել ծնած չըլլայ: 18. Ո՛չ մի անասուն այնքան դաղանաբարոյ (ferox) է, որ չսիրէ իւր ծնունդներն: 19. Ամէն անգամ որ քովդ եկանք, զմեզ մեծաւ ցնծութեամբ ընկալար (Երբէք. ոչ երբեք քովդ եկանք, որ [quin] դու զմեզ մեծ. ցնծ. րնդունած չըլլաս [excipere, այ. հայ.]): 20. Ոչ ոք կրնայ տարակուսիլ, թէ Աստուած պիտի չպատժէ (այ. հայ.) չարը: 21. Կիկերոն չէր տարակուսեր, թէ Գեմնութենէն ամենամեծ ճարտասանն (Երբէք. ճարտասանից գերագոյնն maximus) էր (այ. աւել.): 22. Կեսարին զՊոմպէոս յաղթելէք ըլլալուն վրայ տարաւորայ չկար (Երբէք. չկար տարակորս էւն.): 23. Ոչ ոք կրնայ գրեզ արգելել զառաքինութիւն սիրելէն եւ զմոլութիւն ատելէն (quominus ո՞վ): 24. Ալպեանք զԱննիբալ բանակով մը յիտալիա ուղեւորելէն (proficiscor) չկրցան արգելել:

Դ) 25. Երանի թէ հիմայ փութաջան ըլլալ կաւենաս. Աստուած տար որ ոչ երբեք ծոյլ եղած ըլլայիր: 26. Կրնանք միշտ այնպէս խորհել ու գործել, իբրեւ թէ լաւագոյն մարդիկ կարենային տեսնել մեր խորհուրդներն ու մեր գործերն: 27. Ամենավատթար մարդը միայն կրնայ ըսած ըլլալ այն խօսքերն. (Թող) Ատեն զիս, միայն թէ վախնան: 28. Աթենացի Ժողովուրդն շատ առաքինութիւններ ունէր, եթէ միայն այնպէս թեթեւամիտ եղած չըլլար: 29. Թագաւորն անգամ բազում իրաց չբաւորութիւն կը պարտի կրել, թող թէ մենք ձեռք ձգենք ինչ որ կը բաղձանք: 30. Թէեւ ըլլաս իմաստուն, սակայն եւ այնպէս ստէպ պիտի մոլորիս: 31. Թէպէտ եւ մարդուն հոգին անմահ է, սակայն մարմինն պիտի կորնչի: 32. Թէեւ բարի կամեցողութիւն չպակսի, սակայն կը պակասին ստէպ զօրութիւնք:

Ե) 33. Վայրիկ մի սպասէ, մինչեւ որ լնցընեմ (այ.) գործերս (negotium): 34. Բարի զօրական ոչ երբեք պիտի լքանէ իւր կայանն (locus, հողդիւրէն):

poste), մինչեւ որ յետս չկոչուի: 35. Թեմիստոկլէս յորչափ կարենի եղաւ (feri potuit), Յունաստան մնաց: 36. Արիստիդէս վտարանդի (յաբսորս) ապրեցաւ, մինչեւ (այն ատեն) որ իւր քաղաքացիներէն յետս կոչուեցաւ: 37. Երջանիկ պիտի ըլլաս, քանի որ (dum) բարի պիտի ըլլաս: 38. Սպարտացիք կը սովորէին խորհուրդ հարցընել (consulere) պատգամին, ի պատերազմ մեկնելէն յառաջ: 39. Սիրեցի (diligere) Վրէժ, քեզի խօսելէ յառաջ:

չ) 40. Ոսկին ուրիշ բան չէ ազահին համար եթէ ոչ ծանրութիւն լոկ, քանի որ զայն չի գործածեր: 41. Մեղանշած ըլլալով (quum), ես ինքն արժանի կը համարիմ զանձն պատժոյ: 42. Ազկիբիադէս յապահովի չըլլալով Յունաստանի մէջ յԱսիա փախաւ: 43. Մարաթոնի քով հարիւր հազար Պարսիկք պատուարողմեցան, Աթենացիք միայն տասն հազար ըլլալով: 44. Թէեւ կարճ ըլլայ մեր կեանքը, սակայն չենք խնայեր ժամանակին: 45. Կիկերոն, երբ գանձապետ էր ի Սիկիլիա, Արքիմեդէսին տապանը գտաւ (detegere): 46. Աննիբալ կարբեդոնը թողուլ ստիպուած (cogere) ըլլալով, նախ փախաւ առ Անտիոքոս՝ թագաւոր Ատրենտանի, յետոյ՝ առ Պրուսիաս՝ թագաւոր Բիւթանիոյ: Երբ հոս ալ Հռովմայեցիք իրեն որոգայթ դրին, թունով ինք զինք սպաննեց: 47. Երբ կու գայ դարուն, ողջոյն բնութիւն ցնծալ կը թուի: 48. Աստուած միշտ օգնեց բարիներու, երբ անոնք օգնութեան աւելի կարօտ եղան: 49. Հաղիւ դու մեր տնէն ելար, եղբայրդ ճանապարհորդութենէ վերադարձաւ: 50. Ամէն բարի մարդիկ, կը ցնծային (gratulator), Կիկերոնին յաբսորանայ ետ կանչուելուն վրայ:

է) 51. Մենք այնպիսի մարդիկ չենք, որ ուրիշներուն բախտին նախանձինք: 52. Ո՛վ որ կը զրպարտէ բացակայներն, լաւ մարդոց ընկերութեան մէջ ընդունուելու անարժան է: 53. Գտնուեցան մարդիկ որ կաշառակուրծ ըլլալով (Բրէժ. ոսկւով եղծեալք.) մեծամեծ ոճիրներ գործեցին: 54. Արիստիդէս Աթեն-

նացուցմէ յաբսորս առաքեցաւ, զի ի վեր քան (praeter) զայլսն Արդար կը կոչուէր: 55. Կեսար վարձաւորեց քաջ զօրականներն, որպէս զի աւելի մեծ քաջութեամբ պաշտպանեն ինչ որ ձեռք բերած էին:

ը) 56. Տարակուսական էր (թէ) ինչ պիտի ըլլար պատերազմին եւքը: 57. Սպարտացիք չէին խնդրեր, (թէ) որչափ (մեծ) էր թշնամեաց թիւը, հապա (թէ) ուր էին: 58. Եթէ ինձ հարցընելու ըլլաս, (թէ) արդեօք կ'ուզեմ ըլլալ քու բարեկամդ՝ (թէ) ոչ, ես քեզի հարցընել պիտի պարտիմ, արդեօք դու լաւ մարդ ես (իցես), ապա՝ (թէ) (թէ ոչ) յաճախես առ չարսն:

ԳԼՈՒԽ ԼԸ.

ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ

(Քեր. ԳԼ. ԽԳ.)

Ա.

Ծան.: Յաճախակի աներեւոյթն ալ պէտք է հայերէն թարգմանելու ատեն ծամանակաւոր դնել եւ փոխադարձաբար: Թէեւ գրաբարի մէջ անսովոր չէ աներեւութին գործածութիւնը. ինչպէս. «աղաչէին Խօնէ մեղ ընդ նոսա». «չէր հնար փշոցն լինել փուշոյ». «թոյլ արա ինձ հանգիստ». «զգոյշ լեր պարտէ ինչ նմա». «չվարձաւ շնորհ եւ պարգիւ ասն Գիւրք». «ոչ կամէին զի Խաչատուրի ի վերայ նոցա». «Գործ մի անհնարին է դժար» ի սաստ հրամանի զօրհանապաղ կալ ի ծառայութեան. «Գիւտ եղեւ բարեւ Բերեւ զի զօրականացն». «Լտղաս զերկինս իշէ համբաւէր». «Ասն դարձաւ արդէն իսկ եղեւ» (անցեալ անի):

Ա. ա) Անբերեալն էնթալոյ (դէր Բայի) հայցումն հալոյն հետ. 1. Deum esse apertum est (յայտնի է որ): 2. Deum esse optimum (Deus բարեւ Բացալայտել) apparet. 3. Verum est (ճմարիտ է որ), amicitiam nisi inter bonos esse non posse (չի կրնար ըլլալ). 4. Meliorem esse (լաւագոյն ըլլալը) pessimis, parva laus est. 5. Romam a Romulo Graciam esse constat. 6. Opinio erat, libertatem Grae-

ciae a Romanis restitutum iri (թէ պիտի վերականգնուէր). 7. Necesse est, discordia civili (գործ.) rem publicam interire (որ կորսուի). 8. Hoc bellum suscipi (որ սկսուէր) non oportuit. 9. Multum mea inter est, vos omnes bonos pueros esse (որ ըլլաք). 10. Aequum est, omnes saluti patriae consulere. 11. Difficile est, regem omnia suis oculis videre. 12. Scelus est, fratrem a fratre destitui (որ եղբայր [իւր] եղբորմէն լքուի — կամ որ եղբայր [իւր] եղբայրը լքանէ — կամ եղբոր [մը] [իւր] եղբայրը լքանելը — կամ եղբոր մը իւր եղբորմէն լքուիլը):

Բ) Անէրեւոյն ինքեր (աւարիւն) հոգ. հոգի հեռ. 13. Vere (ի դարնան) terram floribus et herbis vestiri videmus (կը տեսնենք որ կը զարդարուի): 14. Pompeios, Campaniae urbem, motu terrae interiisse (որ կորեալ) audivimus. 15. Animus sentit, se sua vi, non alienā, moveri. 16. Quamquam saepe animadvertimus, tempus celerrime abire, tamen eo non semper utimur. 17. Veteres Graeci et Romani multos esse deos putabant. 18. Saepe intelleximus, nihil nos posse (չինչ կարելի է լինել) sine auxilio Dei. 19. Totum hunc mundum a Deo creatum esse scimus. 20. Quis est, qui nesciat, sine firma voluntate nullam rem magnam perfici posse? 21. Nunquamne meministi, parentes tuos omnem spem suam in te ponere? 22. Puerulus (մինչ պզտիկ տղայ էի) iam didici, nihil esse bonum, nisi quod Deo placeret. 23. Speramus, ex hac vita nos in aliam et beatiorē vitam esse venturos. 24. Thales Milesius dixit, aquam esse omnium rerum principium. 25. Romulum ferunt inter pastores educatum esse. 26. Epicurus negabat animos hominum esse immortales. 27. Romani scriptores narraverunt, Regulum a Karthaginensibus magnis cruciatibus necatum esse. 28. Herodotus memoriae prodidit, Croesum a Solone monitum esse,

quam fragilis esset fortuna humana. 29. Idem scribit, Croesi filium, quum mutus esset, in summo patris periculo subito esse locutum. 30. Stoici docent, virtutem non modo summum, sed solum esse bonum. 31. Promitto tibi, nullam rem mihi maiori curae futuram esse, quam tuam salutem. 32. Pausanias regi Persarum pollicitus est, se Graeciam sub eius potestatem redacturum esse. 33. Themistocles simulavit, amicitiam sibi fuisse cum Xerxe, Artaxerxis patre. 34. Parentes te diligentem et pium esse volunt; nolunt, malos tibi esse amicos. 35. Natura ipsa nos gratos esse iubet. 36. Cicero principes coniurationis interfici iussit. 37. Dux quemquam exire e castris vetuit. 38. Lycurgus urbem muniri vetuerat. 39. Avarus aegre patitur (նախանձաբեկ լինել, չկարել ժողովուն), vicinum suum se esse divitiorem (իրմէն աւելի հարուստ ըլլալուն վրայ). 40. Leges civem Romanum verberari non sinebant. 41. Magnopere gavisi sumus, hostes ab exercitu nostro fugatos esse (փախուցեալ [անցող] ըլլալուն վրայ). 42. Iure miramur, Romanos ex tam parvis initiis ad tantam potestatem pervenisse. 43. Nunquam ego moleste tuli (նախանձիլ. մտաւանջ ըլլալ), alios meliore fortuna uti, quam me ipsum. 44. Tene a virtute defecisse! Te esse cum malis, quem ego omnium optimum semper putavi!

Ա. ա) 1. Ստոյգ է որ զօրհանապազ շատ մարդիկ կը մեռնին: 2. Յայտնի է թէ ոչ ոք առանց թերութեան է: 3. Յայտնադիման կ'երեւի չար մարդիկներուն միշտ ապերջանիկ ըլլալը: 4. Հարուստ եղած ըլլալը դուրսաբերայ սփոփանք է: 5. Կիկերոնին «հայր հայրենեաց» կոչուած ըլլալն ստոյգ է (constat): 6. Լուր եղած էր թէ Գաղղիացիք Հռովմայեցւոյմէ ապստամբած ըլլան (deficere): 7. Հարկ է զի որ մը ամենքնիս մեռնինք: 8. Ո՛վ որ կ'ուզէ կատարեալ ըլլալ, պէտք է որ ամէն որ աւելի լաւ ըլլայ: 9. Ոչինչ փոխ է, թէ չարերէն պախարակուիս: 10. Արժան է

իրաւ է, որ մարդ մարդէն թիկունք գտնէ (sustinēri): 11. Դժուար է թէ մէկն ամէն բանի մէջ գեր ի վերոյ գտնուի (excellēre): 12. Եղբուն է, որ որդիք առ ծնողս անշնորհակալու ըլլան:

Բ) 13. Դու ստեպ տեսար, թէ քու փութաշատ թիւնդ հաճութեան պատճառ է քու ծնողացդ: 14. Բնաւ չլսեցիր թէ յիմարք հաճելի եղած ըլլան (placēre) իմաստնոց: 15. Ամենայն մարդիկ կը զգան առանց Աստուծոյ իրենց ոչինչ ըլլալը: 16. Չգիտեցիր երբեք, թէ ամբարտաւանութիւն եւ յիմարութիւն յաճախ իրարու հետ միաւորեալ են: 17. Դու փութաշան ես՝ կարծած էի: 18. Օր մը պիտի իմամանաս թէ փութէն եւ աստուածապաշտութենէն լաւագոյն բան չկայ (nihil): 19. Ո՞վ ի մէջ կարող է գիտնալ թէ պիտի ապրի՞ արդեօք մինչեւ երեկոյ: 20. Դու կը խօսիս, իբրեւ այն թէ չգիտնայիր թէ այս կեանքս լի է տառապանօք (labor) եւ թշուառութեամբ: 21. Բնաւ երբեք պիտի չմոռանանք, թէ քու օգնութեամբդ ազատեցանք: 22. Ուսար թէ ոչինչ բաղձալի է յոյժ յոյժ (magnopere) բաց (nisi) յառաքինութենէ: 23. Կեսար յուսացեր էր ընդ հուպ (breui) դառնալ: 24. Գեմոկրիտոս ըսաւ թէ կանանթիւ աշխարհներ: 25. Կ'ըսուի թէ Պիւթագորաս արդէն իսկ մտօք ուղիղ (recte) դատեր էր հոգւոյ անմահութիւնը (deus est): 26. Ո՞վ պիտի ուրանայ թէ յառաքինութեան է ամենամեծ հարստութիւն: 27. Կիկերոն ինքնին կը պատմէ թէ Արքիմեդէսին գերեզմանն ինք գտաւ (Բրք. Իրմէն գտնուած ըլլալ): 28. Ի գիր աւանդեց Պլատոն (գրուեցաւ Պլատոնէն) թէ տառերն Եգիպտացիներէ գտնուած ըլլան: 29. Կեսար եւ Տակիտոս կը գրեն թէ Գերմանացիք եղական մեծութիւն մարմնոյ ունեցան: 30. Արիստոտէլէս ուսոյց թէ քերթօղն Որփէոս բնաւ գոյութիւն չունեցաւ (Բրք. Բնաւ ոչ ապրեցաւ): 31. Որչափ յաճախ խոստացար թէ Զանասէր եւ աստուածապաշտ պիտի ըլլայիր: 32. Խոստացածս պիտի ընեմ (Բրք. պիտի ընեմ [զայն] զոր խոստացայ զիս ընելիք ըլլալ): 33. Շողքորթ-

ներն կը կեղծեն թէ մեր առաքինութեանց վրայ յապուշ կը կրթին (admiratione affici): 34. Չեմ ուզեր որ իմ կեանքս զերծ ըլլայ ի մտատանջութեանց (cura), այլ կ'ուզեմ որ իմ մտատանջութիւններս ուրիշին օգտակար ըլլան: 35. Հռովմայեցիք Կարբեգոնացւոց հրամայեցին քաղքէն ելլել եւ ուրիշ տեղեր բնակելու երթալ: 36. Երեսուն բռնակալք, Աթենացւոց լաւագոյն քաղաքացիներն բանտ ձգել (conicere) հրամայեցին: 37. Հռովմայեցի քաղաքացւոյ մը շըշթայակապ ըլլալն (in vincula conicere) օրէնքն արգիլեց: 38. Հին Գերմանացւոց քով արգիլուած էր (իրենց sibi) գաւառին մէջ գինի մուծանել (importare): 39. Սպարտացիք թոյլ չտուին որ Պաւսանիաս ի բանակ վերադառնար (redire): 40. Կեսար թող չտուաւ որ դաշտն պատնէշով (vallum) շրջապատի: 41. Կ'ուրախանանք որ հայրենիքն այս փտանքէն ազատեցաւ: 42. Յաճախ զարմացած եմ թէ Պարսից անբաւ (immensus) բանակն Յունաց փոքրիկ զնդէն (manus) յիր ու ցան եղաւ (profigare): 43. Ուրիշներուն ինծմէ աւելի երջանիկ ըլլալուն ոչ երբեք կրցայ համբերել (aequo animo ferre): 44. Ես քեզ զայրանամ. ես քեզ թշնամի՞ դառնամ:

Բ.

Անդրեան թիւն հետ ուղղակիսն (կրթութեան):

(Բեր. Գ. ԽԳ. Ա. 8.)

Ա. 1. Multi homines divitias petere, virtutem neglegere videntur. 2. Demosthenes Platonem studioso (մտադրութեամբ, խնամով) lectitavisse (յաճախ ընթերցուլ) dicitar. 3. Spartani omnium Graecorum fortissimi fuisse feruntur. 4. Terentii fabulae propter elegantiam sermonis magnam partem (մեծաւ մասամբ) a Laelio, Scipionis amico, scriptae esse putabantur. 5. Aedui frumentum dare iussi sunt. 6. Classis Karthaginiensium comburi iussa est. 7. Recte pueri vetantur multa loqui. 8. Phoenices primi nautae fuisse perhibentur.

9. Alcibiades illius calamitatis auctor esse arguebatur. 10. Triptolemus agriculturam invenisse traditur. 11. Hippocrates et Galenus peritissimi medici fuisse existimantur.

Բ. 1. Կերեւա: որ ամենէն թող տրուեցանք: 2. Կը կարծուի որ Յունաց եւ Հռովմայեցոց աստուածներն բանաստեղծք հնարած ըլլան: 3. Կ'ըսուի որ Հռոմու լոս էգ դայլէ մը սնուցուած ըլլայ: 4. Ատենաբանն Ես-քինէս Փիլիպպոս արքայէն կաշառաբեկ եղած կը համարուէր: 5. Հրամայուեցաւ մեզ թողուլ այս տեղը: 6. Հրաման եղաւ որ հիւպատոսն բանակաւ յԱ-փրիկէ մեկնի: 7. Կ'ըսուի թէ Ետիպոս յանդէտս սպաննած ըլլայ իւր հայրն: 8. Աննիբաղ Հռովմայե-ցոցմէ կ'ամբաստանուէր թէ անհաւատարիմ եղած ըլլայ: 9. Կ'աւանդուի որ Եսիուլապպոս բժշկութեան հեղինակն (գտիշն) եղած ըլլայ: 10. Լուր բերուեցաւ (nuntiare) թէ Պարսիկք յաղթուած էին (Խրճճ. Պ. յաղթեալք գոլ աւետեցան): 11. Վաղէմի (antiquus, քերադր.) թաղաւորք աստուածոց որդիք ըլլալ կար-ծուեցան:

9.

Անդրեանոյ թիւ Ժամանակակերպ:

U. 1. Matrem meam *mementi* puero (ἡμεῖς ἡμῶν) mihi nihil adeo *commendare*, quam pietatem. 2. Patrem tuum ab omnibus bonis plurimi fieri meministi. 3. Mementi, Marium quondam paludibus se occultasse. 4. Factum volo, quod semel iussi. 5. Spero fore, ut vos omnes diligenter discatis. 6. Multi existimabant, futurum esse, ut Hannibal urbem ipsam aggredideretur. 7. Non sum nescius, fore, ut meus labor in multas reprehensiones incurrat. 8. Facile intelligi poterat, fore, ut Romani victores ex bellis Punicis evaderent.

Բ. 1. Կը յիշես որ ես միշտ քու բարեկամդ ե-
ղած եմ: 2. Կը յիշե՞ս որ մեր ծնողք յաճախ լաւա-

գորին խորհուրդ տուին մեզ: 3. Կը յիշես որ Կիկերոն եւ Ատտիկոս բարեկամ եղան: 4. Կ'ուզեմ որ գիտնաս (Խրէմ. զքեզ խրատեալ [monēre] կամիմ) թէ յառաքինութեան միայն է ճշմարիտ պատիւ: 5. Յուսացիր, որ մեզմէ այնչափ ծանր աշխատանք պիտի չպահանջէիք: 6. Կեսար կը կարծէր որ իւր զօրականք այնչափ պիտի չվախնային Գերմաններէ (futurum esse, ut-ի): 7. Ալէկ գիտէնք որ զու պիտի ջանաս (studēre) հաճելի ըլլալ (placēre) . քու ծնողացդ: 8. Իմացայ որ քան (praeter) զայլս գերի է վերայ պիտի ըլլայիր (excellēre):

१०

Quod *իւն* կիրարկուած իւնը :

(ቆጥሩት. ዓ.ረ. 109. ቆ. 2.)

U. 1. Quod meam salutem tibi curae esse dicis, gratum mihi est. 2. *Hac re* maxime bestiis praestamus, *quod* ratione utimur. 3. Omnium erga te amor *inde* oritur, *quod* omnes a te amari se sentiunt. 4. Iniuria (*ἰνιχία*) vituperatur Hannibal, quod post Cannensem victoriam urbem non adortus est. 5. Saepe miramur, quod homines doctos in rebus vanis occupatos videmus. 6. Cicero moleste tulit, quod Milo condemnatus est. 7. Recte laudamus Epaminondam, quod a nullo unquam corrumpi se passus est.

Բ. 1. Առ այն զե կ'ըսես թէ իմ խորհուրդս
քեզի օգտած ըլլայ, միշտ քեզ օգտակար ըլլալ կ'ու
ղեմի։ 2. Յայսմ դու կը խաբուիս, զե զանցառու
կը կարծես զիս։ 3. Աթէնքի փառքն անտի եւս կրնայ
ճանչցուիլ, որ ամէնէն աղնուատոհմ Հռովմայեցիք
յայն քաղաք կը խաւրէին իրենց որդիքն, որպէս զե
վարժէին ի գիտութիւնս (litterae)։ 4. Աթենացիք
ամբաստանեցին զԱլկիբիադէս, (իբրեւ) թէ իւր յան-
ցանքով յաղթուած էր ծովային բանակն։ 5. Կը
տրանջենք, որ այլք մեզմէ աւելի բարեբաստ են։

6. Աննիրադ գովանակեցաւ, որ կը պարտէր թողուլ գիտալիս: 7. Բազումս գովեցաւ Հռեգուլոս, զի առաւել կամեցաւ մեռանիլ, քան լինել երգմնաղանց:

Ե.

Աննիրադ թի ut, ne, quin նա quod ի կիրառութեան խառն օրինակներ:

Ա. 1. Xenophanes dicebat, habitari in luna eamque esse terram multarum urbium et montium. 2. Opus est, animo te valere, ut corpore valere possis. 3. Natura ipsa nos monet, ne impii simus. 4. Themistocles metuebat, ne Graeci singuli in suas urbes (իւրաքանչիւր ի քաղաք իւր) redirent. 5. Magnopere timeo, ut tibi dignam gratiam referre (ըստ արժանւոյն շնորհակալ ըլլալ) possim. 6. Non dubitamus, quin animi sanitas multo sit praestantior, quam valetudo corporis. 7. Magnopere laudandus est Hippocrates in eo, quod errores suos confessus est, ne posteri errarent. 8. Lyncurgus Lacedaemoniis persuasit, se leges suas ab Apolline accepisse. 9. Themistocles Atheniensibus persuasit, ut naves conscenderent. 10. Socrates plerosque philosophos tam inscios esse putabat, ut ne scirent quidem, nihil se scire. 11. Croesus tam fortunatus sibi videbatur, ut a quoquam superari se posse non crederet. 12. In omnibus rebus ratione utendum est, ne a recta via abducamur. 13. Marius timebat, ut milites Romani aspectum Germanorum sustinerent. 14. Metus erat, ne hostes agros vastarent. 15. Veremur, ut rem tam difficilem satis explicare possimus. 16. Neminem tam doctum esse apparet, quin multa nesciat. 17. Num te angit, quod abes tam diu a parentibus tuis? 18. Non reprehendo, quod tui tibi tam cari sunt. 19. Sol efficit, ut omnia floreat. 20. Laboribus meis hoc adeptus sum, ut bonum nomen existimer (վայելեմ). 21. Constat, nihil ab

omni parte beatum esse in hac vita. 22. Restat, ut virtutem solam colamus. 23. Saepe fit, ut nostrum commodum cum aliorum utilitate pugnare videatur. 24. Longe absum, ut laudi tuae inuideam. 25. Quis dubitat, quin doctrina praestet divitiis? 26. Caesar dicebat, se in minima urbe primum esse malle, quam Romae secundum. 27. Post pugnam Cannensem in eo erat (բանայն կէտի հասած էր), ut potestas Romanorum concideret. 28. Natura fert, ut nostrorum salus nobis carissima sit. 29. Nonnunquam accidit, ut sine causa tristes esse videamur. 30. Nemo est, quin intellegat, omnium rerum in hac terra extremum esse (թէ ամենայն իրաց վախճանն է) ut moriamur.

31. Necesse est, rei publicae salutem cum nostra salute coniunctam esse. 32. Animi nostri ad Deum redeant necesse est, unde orti sunt. 33. Pueros oportet parentibus suis oboedientes esse. 34. Ex rerum cognitione efflorescat oportet oratio. 35. Tantum abest, ut tibi inuideamus, ut tua laude nihil nobis gratius esse possit.

Բ. 1. Եգիպտացիք կը կարծէին թէ մարդիկներու հոգիք՝ մարմիններէն յանձնուող (animal) մարմինս կ'անցնէին (transiri, migrare): 2. Օրէնքներն դրուեցան (condere), որ եղբուրնք մէջ տեղէն վերնային (arceři): 3. Լիկուրգոս Սպարտայէն մեկնեցաւ, որպէս զի Սպարտացիք իրմէն ուրիշ օրէնքներ չկնդրէին: 4. Կը վախճանք որ չըլլայ թէ կարի (nimis) ծանր աշխատութեան ձեռնարկած ըլլաս: 5. Աթենացիք կը վախճային, որ չըլլայ թէ Սպարտացիք իրենց յօգնուած թիւն չգան: 6. Ոչ ումեք տարակուսական է, թէ (quin) Աննիրադ ամենամեծ զօրավար եղած ըլլայ խուժադուժներու մէջ: 7. Ազիլիբիատէս մեծապէս պարտաւնայ արժանի է (vituperandus est), որ (quod) այնչափ ստէպ իւր հայրենեաց դէմ մատնիչ (անհաւատարիմ perfidus) եղաւ (սոք. կոպ.): 8. Չկրցայ

գրեց համոզել, թէ քու փութաջանութիւնդ պիտի չօգտէ ինձ, այլ քեզ: 9. Եղբայրս զիս համոզեց իրեն հետ իտալիա երթալու: 10. Կիկերոն կ'ըսէր թէ խաժամուժ ամբիոնն այնչափ յիմար է, մինչեւ իսկ չի տեսներ որ իւր ամենամեծ թշնամիք անոնք են, որոնք իւր բարեկամք ըլլալ կ'երեւին: 11. Աստեղաց թիւն այնքան շատ է, որ չի կրնար համարուիլ: 12. Արթուր կացեք (vigilare) եւ աղօթս արարէք (orare), զի մի անկանիցիք (incidere, intrare) ի փորձութիւն: 13. Մենք միշտ վախցանք որ (ut) մեր զօրութիւնք չբաւեն (sufficere) առ այս գործ: 14. Բարեկամներդ կը վախնան որ չըլլայ թէ քու յանդգնութիւնդ որ մը քեզի չարիք պատճառէ: 15. Բարի տղաք մեծապէս կը վախնան իրենց ծնողաց դժուրութեան պատճառ չըլլալէն: 16. Ստոյգ է որ չկայ բան մը (nihil-ով) այնչափ փոքրիկ, որ չունենայ իւր վախճանը: 17. Ոչ երբեք տրտունջ ըրինք շատ գործքեր ունենալուն համար (quod-ով): 18. Քու վարպետներդ գրեզ կը գովեն, զի կը սորվիս այնքան փութաջանութեամբ: 19. Քու անփութութիւնդ (neglegentia) բրաւ որ քու ընկերներդ քեզմէ շատ աւելի գերազանց եղած ըլլան: 20. Քու փութաջանութեամբդ ձեռք պիտի ձգես որ աշակերտաց լաւագոյնն ըլլաս: 21. Ստոյգ է որ թեմիստոկլէս այնչափ յիշողութիւն ունեցաւ, մինչեւ կը կարծէր թէ բան մը չէր կրնար մոռանալ: 22. Բարի յօժարութիւն ցուցիք. կը մնայ որ զայն կատարէք: 23. Գուն ուրեք հանգիպած է, որ երկու մարդիկ նոյնն ուզած ըլլան ամէն բանի մէջ: 24. Քեզի սրտմտելէն միշտ կարի հեռի եղայ: 25. Բարի (probus) մարդ ոչ երբեք պիտի տարակուսի. որ հայրենեաց փրկութիւնն առանձնական (singuli) քաղաքացեաց բարւոյն նախադասելի ըլլայ: 26. Սկրատէս կը սովորէր ըսել թէ ամէն մէկը իր դիտցած բանին մէջ, բաւական ճարտարաստ է: 27. Ստոյգ է որ ամենքնիս պիտի մեռնինք: 28. Սովորութիւնն կ'ընէ որ կը սիրենք շատ բաներ որոնք սեփական (ex se) արժէք մը չունին: 29. Ստէպ կը հանգիպի որ մեզի կը բարկանան անոնք, որոնք մեր

բարեկամք ըլլալ կ'երեւին: 30. Ոչ ոք երբեք գտնուեցաւ (եղաւ), որ սորված չըլլայ, թէ բախտն այնքան փոփոխական է, զի ոչ ոք նմա կրնայ վստահիլ:

31. Հարկ է, զի բարեկամ բարեկամի վստահի: 32. Մեր ամէնուն համաձայն ըլլալն հարկ է: 33. Ապարտացիս երիտասարդք լուել կը պարտէին (oportere), երբ ծերունիք կը խօսէին: 34. Ոչ որ զԱտուած կ'ուզէ սիրել, մարդիկներն ալ հարկ է սիրէ: 35. Քու նամակդ ինձ ահաճած չըլլալէ զատ, զիս այսպէս բարիք խրատելու համար կը ցնծամ իսկ (Բրգ. այնչափ հեռու է [abesse] որ ք. ն. ինձ. ահ. ըլլայ [այս. հար.], որ ցնծամ իսկ [sibi congratulari], թէ դու այնպէս մարդասիրապէս [benigne] զիս խրատած ըլլաս):

Զ.

Անտոյալիի խօսք:

(Քէբ. Գ. Լ. Խ Գ. Գ.)

Հատիներէն օրինակներ

Ծան. Անուղղակի խօսքին կազմութիւնը լատիներէնին յատուկ եւ քիչ մը դժուարին ըլլալուն հոս մի քանի օրինակներ կը դնենք (Անուղղակի ու Տարբեր) որպէս զի աշակերտք վարժին զանոնք ի հայն դարձնելու. յիշելով միշտ թէ հայերէն դիմաւոր պիտի դառնայ «թէ» շարկապով եւն ինչպէս վարի օրինակի «Dotem fore» եւն, այսպէս պիտի սկսուի թարգմանելու. Գարեհ Աղեքսանդրին նամակ գրեց... եւն. եւ խոստացաւ թէ իւր աղջկանն օժիտ պիտի ըլլար Հելլենսպոնտոսի եւ Ալիսի մէջ եղող գաւառը, եւն. կամ այսպէս բոլորովին դիմաւոր. «Աղջկանս կ'ըսէր օժիտ պիտի տամ Հ. ի եւ Ա. ի մէջ եղող եւն իսկ ես, անտի դէպ յարեւելս գտնուող երկիրներով գոհ պիտի ըլլամ, իսկ եթէ տարակուսելու ըլլաս ընդունիլ, ինչ որ քեզ կը մատուցուի (պէտք ես յիշել), որ եւն.:

1. Դարեհին ստ Անքստանոր գրած նամակը:

Iisdem ferme diebus Darii litterae allatae sunt. Petebat uti (ut) filiam suam (Statirae erat nomen) nuptiis Alexander sibi adiungeret. «Dotem fore (զ. իմ կը խոստանար որ) omnem regionem inter Hellespontum et Halyn amnem sitam; inde (ան տեղէն սկսելով) orientem spectantibus (դէպ ի արեւելք եղող) terris contentum se (Գարեհ) fore. Si

Emensis (կարել անցնիլ) tot terras in spem victoriae, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse (մնալ) discrimen (շտանդ. մարտ, կռիւ). Granicum hic (Դ.) amnem, Ciliciaeque montes et Syriam Aegyptumque praeter euntibus raptas (միայն անցած ատենին իւրածած, raptas էջ. աշխ. գոյն էն Syria եւ Aegyptus), ingentia spei gloriaeque incitamenta, referebat. Reprehensos ex fuga Persas (Պարսիկք, որոնց ետեւէն Հասանք իրենց փախելու ատենը) pugnatiuros (զ. ի. esse), quia fugere non possent: tertium diem iam (արդէն երեք օր է որ) metu exsangues, armis suis oneratos, in eodem vestigio haerere; nullum desperationis illorum maius indicium esse, quam quod (քան զայն, զի) urbes, quod agros suos urerent, quia quid non corrupperent (չապականծնին) hostium esse confessi (խոստովանելով). Nomina, modo vana, gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scythae, quive Cadusii appellantur. Ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse: nunquam ignorari viros fortes, at imbelles, ex latebris suis erutos, nihil praeter nomina afferre. Macedones virtute assecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignoraret.

Dies quo reliquiae (q. h. Germanici) tumulo Augusti inferiebantur, modo (ἄνθρωποι) per silentium vastus, modo ploratibus iniquies; plena urbis itinera (q. h. erant); collucentes per campum Martis faeces. Illic miles² cum armis, sine insignibus magistratus, populus per tribus, „Concidisse rem publicam, nihil spei reliquum“ clamitabant. Fugere qui (եղան ամենք, որոնք) publici funeris pompam requirerent, compararentque, quae in Drusum, patrem Germanici, honora³ et magnifica Augustus fecisset. „Ipsum (Ազգաստ) quippe, asperimo hiemis⁴, Ticinum usque progressum (q. h. fuisse), neque abscedentem (քովէն չհեռանալով) a corpore, simul urbem intravisse; circumfusas (q. h. fuisse) lecto Claudiorum Iuliorumque imagines; defletum in foro, laudatum (իբրեւ) pro rostris (ամենեն, բեմէն); cuncta a maioribus reperta (ամէն . . հնարուած

1 Փոխ. լռելու, vastum silentium, “առ լռութեան, ամենայն ինչ սին եւ Հանդարտւոյ, Տաղիտոսի յատուկ բանաստեղծական դարձուած. որ կը ցուցնէ ժողովրդեան տխուր եւ լուռ եւ մուսկ քարելը:

³ *ፌብሩ. ም. milites* (ጥ. ቶፖ-ፊ. ቁ፲. ሊፍ. ህ. ዮ. 70:)

³ Honorus, ձ, um, պատուականոր, փառականոր :

4 Ի կարաձմեռն ձմբայսնի: Աս տեսակ դարձուածներ չատ կը հանդիպին. Լ. օ. *inculta montium*, անմշակ, լեռի ու մերկ լեռերը. *occulta salterum*, ծածուկ, մութ անտառք. *per opaca locorum* ընդ խաւարչտին վայրը. եւն. (Դ. Բ. ԳԼ. ԼՁ. Ա. 2, 3, 4):

բաները), aut qua posteri invenerint, cumlata (զ. ի. fu-
isse). At Germanico, ne solitos quidem et cuiusque no-
bili debitos honores contigisse. Sane corpus, ob longin-
quitate itinerum, externis terris (յօտար աշխարհ) quoquo
modo crematum (զ. ի. esse); sed tanto plura decora mox
tribui par fuisse (հարկ, պատշաճ ըլլալ), quanto (քանի որ,
վասն զի, անոր համար՝ որ) prima fors (ճակատագիր, դէպք)
negavisset. Non fratrem, nisi unius diei via, non patrum
saltem porta tenus obvium (զ. ի. ivisse). Ubi illa veterum
institutum (հարցալուծ զ. ի. esse)? propositam toro effigiem
(զ. ի. ubi esse?), meditata (յօրինել) ad memoriam virtutis
carmina, et laudationes et lacrimas, vel (գոնէ) doloris
imitamenta?⁴

Gnarum (ծանօթ) id Tiberio fuit; utque premeret
vulgi sermones, monuit edicto: „Multos illustrium Romano-
rum ob rem publicam obiisse, neminem tam flagranti de-
siderio¹ celebratum (զ. ի. fuisse); idque et sibi et cunctis
egregium, si modus adii ceretur; non enim eadem decora
(յանկաւոր, պատշաճ) principibus viris et imperatori po-
pulo, quae modicis (ռամիկ, աննշան) domibus (շնտանիք)
aut civitatibus. Convenisse recenti dolore luctum et ex
moerore solatia²; sed referendum iam animum ad firmitu-
dinem, ut quondam divus Julius, amissa (կորսնցընելով)
unica filia, ut divus Augustus, ereptis nepotibus (երբ
մահն յափշտակեց իւր թոռներն), abstruserint tristitiam.
Nil opus vetustioribus exemplis, quoties (քանի որ) po-
pulus Romanus clades (աղէտք պարտութիւն) exercituum,
interitum ducum, funditus amissas nobiles familias tulerit
(համբերել կրել [ցաւը]. Principes mortales, rem publicam
aeternam esse; proin (ուստի) repeterent (ներէն սկսիլ)
solemnia (սովորական գործքեր); et quia lutorum Megalensium
spectaculum suberat, etiam voluptates resumerent⁴.

¹ „Վիշտ, ցաւ, կսկիծ., կը նշանակէ հոս “ցաւ մը որ
յառաջ կու գայ կորսուած սիրելւոյն անձուկէն.” Ոգրատիտոս
ըսած է “Quis desiderio sit pudor aut modus tam cari
capitis?,”

² Որովհետեւ նոյն իսկ տերութենէն եւ սուգէն եղա-
նակաւ իւր միջթարութիւն յառաջ կու գայ:

Գ Լ Ո Ի Խ Լ Թ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆՑ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

(ԳԵՐԻ. ԳԼ. ԽԴ.)

Ա.

Ընդունելութիւնը:

Ա. —) 1. Vir probus nemini nocens, neminem
timens, ab omnibus magni aestimatur. 2. Maxima
est sapientia Dei omnia gubernantis (որ յարգւող
դէպք). 3. Pueris diligenter discentibus libri
plerumque gratissimi sunt. 4. Sapiens nullam
amat voluptatem a virtute seiunctam. 5. Pii
homines post mortem participes erunt felicitatis
perpetuo mansurae. 6. Semel mentito non facile
credimus. 7. Furtum adiuvans non minus in culpa
est, quam ipse fur. 8. Suas res neglegenti non
commitemus nostras. 9. Iacet corpus dormientis,
ut mortui. 10. Adulatores vituperanda non minus
laudent, quam ea, quae laude digna sunt.

Բ) 11. Plato uno et octogesimo vitae suae
anno scribens est mortuus. 12. Atheniensibus iam
de salute sua (իրենց) desperantibus nuntius vic-
toriae allatus est. 13. Amici attenti audiebant
Socratem de immortalitate animorum disputantem.

Գ) 14. Alexander, Aegypto potitus, Ale-
xandriam condidit. 15. Regulum, Karthaginem
reversum Karthaginienses crudeli morte occiderunt.
26. Athenienses principatum Graeciae, bello Pe-
loponnensiaco amissum, nunquam receperunt.
17. Aeneae, multa mala perpeso, tandem in La-
tium pervenire contigit.

Դ) 18. Tertio bello Punico, Scipio in Africam
traiecit, Karthaginem deleturus. 19. Lacedaemonii
legatos ad Apollinem miserunt consulturos, quid

facient. 20. Boni parentes filios suos magistris erudiendos tradunt. 21. Pueris bonas sententias ediscendas damus.

Է) 22. Nebula cadens serenitatem promittit. 23. Mos fuit apud Persas, ut regi, intra imperii fines iter facienti, ab omnibus munera offerentur. 24. Rhinoceros, cum elephanto pugnaturus, cornu (հյց.) saxis acuere dicitur. 25. Leo satiat et non lacessitus plane (բոլորովին) innoxius est. 26. Cantus olorum inter fabulas refertur, nunquam auditus (երբեք լուրձ չլսված). 27. Insulas non possumus adire, nisi navibus, undique mari circumdatas (շրջապատեալ բլաշուրն պատճառաւ). 28. Avarus maximas saepe divitias possidens (թէպէտ եււի), tamen iis non utitur. 29. Saepe fit, ut miserrimi homines, cupientes mori, non possint.

Զ) 30. Romani multis gentibus auxilium tulerunt, non rogati. 31. Dives saepe pauperem iuvare potest, se ipsum non spolians. 32. Deus miseris saepe consolationem praebet, non opinantibus. 33. Stultum est, quemquem in amicitiam suam recipere, non ante cognitum.

Ը) 34. Pietas violata maximum damnum affert. 35. Graeci propter Helenam raptam, Troiam diruerunt. 36. Karthago condita esse putabatur centum triginta quattuor annis ante Romam conditam et trecentis annis post Troiam eversam. 37. Iudaei initium diei a sole occidente faciunt. 38. Magnos viros veneramur etiam motuos. 39. Experti scimus, quam fragiles sint res humanae.

Բ. Գ) 1. Թեմիստոկղէս, ուրիշ Յունաց խորհուրդներն տեսնելով, դեսպան մը խաւրեց քսերքսէսին: 2. Աը գովէնք Հռեգուղոսին հաւատարմութիւնն որ վերադարձաւ (ընդ. 2.) ի Կարքեդոն ամենամեծ տանջանքներու: 3. Հայրենեաց համար պատերազմող զօ-

րականաց յօժարակամ վարձք կը տրուին: 4. Բնութենէն մեղի տրուած զօրութիւններն լքանելն (երեսի վրայ թողուլ) յանցանք է: 5. Շատ մարդիկ աւելի բարեկամ են անցանելի հեշտութեան, քան առաքինութեան որ ոչ երբեք պիտի անցնի: 6. Անոնք որ ձեռք բերած են (adipiscor պարզ. ընդ. անց. յոյ. ուղ.) մեծ հարստութիւն, յաճախ մեծագոյն հարստութեան կը բաղձան (expetere): 7. Թշնամանաց (iniuria) լաւագոյն վրէժն կ'առնուն անոնց տեղ բարիք ընողներն: 8. Որոց սիրենն զԱստուած ամենայն ինչ (իւր. յոյ. ուղ.) գործակից լինի (cooperor) ի բարին: 9. Ամենեւին բարիք չընողն մը կեանքն զուրկ է յամենայն ուրախութենէ: 10. Ուսուցիչն գովելու (արժանի եղող) բանն կը գովէ, պարսաւելու (արժանի եղածն) կը պարսաւէ:

Բ) 11. Սերատէս երբ կը խմեր թոյնն, լուրջ դիմօք (serenus) էր եւ զուարթ. 12. Մեծ էր յաւ Աննիբաղայ, երբ թողուց զԻտալիա: 13. Քսերքսէսին (հյց.), երբ կու գար ի Յունաստան, ետեւէն կ'երթար անհամար բազմութիւն:

Գ) 14. Աթենացիք տիրելով (տիրելէն վերջը, ընդ. իւր.) կղզեաց, մատնիչներն պատժեցին: 15. Կիկերոնին, երբ կը դառնար յիտալիա, դիմացը գնացին (ire obviam) ամենէն ականաւոր (praeclarus, քերտր.) Հռովմայեցի քաղաքացիք: 16. Քսերքսէս Սաղամիւնայի կռուոյն մէջ յաղթուելով, Թեմիստոկղէսին խորամանկութեամբ (prudentia) յԱսիա վաճառուեցաւ: 17. Պարսիկք կը թաղէին (condere) մեռեալներն, զանոնք մեղրամմով օծելէն ետքը:

Դ) 18. Աղեքսանդր մեկնեցաւ յԱսիա Պարսից ինքնակալութեան տիրելու համար (ընդ. ուղ.): 19. Շատ ժողովուրդներ թողուցին իրենց հայրենիքն, ուրիշ բնակավայրեր (sedis) փնտռելու համար: 20. Զօրավարն թշնամեաց բանակն յանձնեց զօրաց որ կողոպտեն (իւր. ընդ. ուղ.): 21. Աստուած մեր սուտերն տուաւ մեզ կատարելագործելու (perficere իւր. ուղ.) եւ ոչ երեսի վրայ թողու (negligere):

ե) 22. Արագիլն վերադառնալուն՝ իւր հին բոյնն
կը փնտռէ: 23. Յայտնի է որ առիւծն կը մռնչէ.
երբ անօթի է: 24. Երբ ձիերն խմել կ'ուզեն (շնդ.
աղ.), բերանն ու քիթը ջրոյ մէջ կը խօթեն (iniicere):
25. Անասուններն եթէ վերադառնալու ըլլան (իւր. շնդ.
իւր.) իրենք զիրենք կը դարմանեն: 26. Միեղջերուն
յառասպելը դասեցաւ ոչ ուրեք տեսնուած ըլլալով:
27. Շատերը պզտիկ կը կարծեն աստղներն, մեղմէ մեծ
անջրպետով բաժնուած ըլլալուն պատճառաւ: 28. Ժա-
մանակն, թէպէտ եւ կարի արագ կը վազէ, սակայն ի
բազմաց զանց կ'առնուի: 29. Արծիւներն թէ եւ շատ
բարձր կը թռչին, սակայն կարի սրապէս կը տեսնեն
իրենց աւարն:

շ) 30. Նույն թագաւոր ընտրուեցաւ, ինքն
զեղխանութիւն չփափագելով: 31. Պրիամոս եկաւ
Յունաց բանակն առանց ճանչցուելու: 32. Մեր ծնողք
հարկաւորն կու տան մեզ, առանց մեր խնդրելուն:
33. Բազում գիրք գովին ոչ յառաջագոյն ընթեր-
ցեալք:

է) 34. Սագունտոսին կործանուին երկրորդ
Պոնտիկեան պատերազմին պատճառ եղաւ: 35. Կե-
սարին անունն շատ հռչակեցաւ Գաղղիայի նուա-
ճուելուն պատճառաւ: 36. Աղեքսանդր մեծ Աղեք-
սանդրիոյ շինութենէն ութը տարի վերջը մեռաւ,
Քրիստոսի ծննդենէն երեք հարիւր քսան եւ երեք
տարի յառաջ: 37. Գարնան սկիզբն արագիլներուն դար-
ձէն (շնդ. ներք.) կ'աւետուի: 38. Կեսար մահուանէն
ետքը յաստուածս դասեցաւ (referre): 39. Փորձով
ուսայ թէ ամէն պատերազմ չարիք է:

Բ.

Բացարձակ Բացառական:

(Բեր. Գ. ԽԴ.)

Ա. ա) Ընդհանուր-Ռեալի. 1. Persis advenien-
tibus Leonidas Thermopylas occupavit. 2. Themis-
tocles Artaxerxe regnante in Asiam venit. 3. Oriente

(ծագիլ) sole illucescit, occidente vesperscit.
4. Vere ineunte eadem diei noctisque longitudo
est. 5. In multis regionibus uvae non maturescunt,
deficiente (պակասիլ) solis ardore. 6. Orantibus
amicis Socrates tamen carcerem non reliquit.
7. Dario devicto Alexander dominus Asiae fuit.
8. Tarquinio expulso Romani duos consules crea-
verunt. 9. Pace restituta artes florere solent.
10. Romani bellis finitis templum Iani claudebant.
11. Praemiis propositis vir probus tamen non re-
cedit a recto. 12. Stultus est, qui gravioribus re-
bus neglectis leviores curat. 13. Hannibal Alpibus
superatis in Italiam venit.

բ) Բայան Գոյանաց Կառնայան Բեր.
14. Graeci Themistocle duce Persas ad Salaminem
vicerunt. 15. Terra luna comite circum solem fer-
tur. 16. Fortuna adiutrice, maximae res gestae
sunt. 17. Athenienses Alcibiade auctore expedi-
tionem in Siciliam fecerunt. 18. Cicerone puero
bellum inter Marium et Sullam ortum est. 19. Poësis
apud Romanos florere coepit Catone iam sene.
20. Aurelio Cotta et Manlio Torquato consulibus
Horatius poëta natus est. 21. Dictatore Camillo
Galli fugati sunt. 22. Tito imperatore incendium
Vesuvii factum est, quo duae urbes, Herculaneum
et Pompeii, obrutae atque deletae sunt. 23. Dario
rege regnum Persarum maximum fuit. 24. Deo
invito nihil fieri potest. 25. Coelo obscuro tem-
pestas imminere videtur. 26. Corpore sano tamen
animus interdum videtur aegrotus esse. 27. Tran-
quillo mari facile est, navem gubernare. 28. Au-
gusto vivo artes et litterae apud Romanos flo-
ruerunt.

Բ. ա) 1. Մինչ Տարկինիոս պաշարած էր Ղար-
տէս, Հռովմայեցիք թագաւորական իշխանութիւնն
բարձին (tollere): 2. Քրիստոս ծնաւ Ազոստոսին
թագաւորելու ժամանակը: 3. Մինչ մենք կը ննջենք

Աստուած արթուն կը կենայ (vigilare): 4. Երբ կը դառնայ ձմեռ, բազումք ի թռչնոց ի բաց կը թռչին (avolare): 5. Աննիբալ չէր կրնար ի սպառ յաղթել (devincere) Հռովմայեցւոց, որովհետեւ կարքեդոնացիք անոր օգնութիւն չէին մատուցաներ (praebere) (բաց. բաց.): 6. Թէեւ կիկերոն չհաւանեցաւ (non probare) սակայն Պոմպէոս չմնաց յիտալիա: 7. Կարքեդոնացիք արտաքսուելէն յետոյ Սիկիլիա Հռովմէական դաւառ եղաւ: 8. Ասիա նուաճուելէն վերջը Աղէքսանդր մեռաւ ի Բաբելոն: 9. Աթէնքի առմանէն (capere, բաց. բաց.) ետքը Սպարտացիք Յունաստանի գերիշխանութիւնն ունեցան: 10. Վաստակոց աւարտելուն, քաղցր է հանգիստ: 11. Թէեւ կեսար սպաննուեցաւ (բաց. բաց.), սակայն ազատութիւնն չհաստատուեցաւ: 12. Հերոդոտոս հայրենիքն թողլով շրջեցաւ (peragrarare) ընդ բազում դաւառս: 13. Պիւսոս բանակ մը կազմելով Տարենտացւոց յօգնութիւն եկաւ:

Բ) 14. Աննիբալայ առաջնորդութեամբ կարքեդոնացիք ստէպ յաղթեցին Հռովմայեցւոց: 15. Ամիլիար իւր որդւոյն ընկերութեամբ գնաց ի Սպանիա: 16. Աստուծոյ օգնութեամբն ամենայն աշխատանք թեթեւ է: 17. Ապպիոս կղաւդիոսի խորհուրդ տալով խաղաղութիւնն մերժուեցաւ (reicere): 18. Մեր պատանեկութեան ժամանակ մեծ պատերազմներ եղան: 19. Արիստոտել սորվեց ընելուսկաւ երբ արդէն Պլատոն ծեր էր: 20. Ի հիւպատոսութեանն կիկերոնի կատիղինա փորձ փորձեց (experior) տէրութիւնը կործանելու: 21. Փաբիոսին դիկդատորութեան ժամանակ վերանորոգեցաւ (restituere) Հռովմայ հանրապետութիւնը: 22. Առ Վեսպասիանոսիւ կայսեր կործանեցաւ Երուսաղէմ: 23. Յանոսի տաճարն դոցուեցաւ, երբ կը թագաւորէր Նումա: 24. Եթէ Աստուած հաշտ ակամբ նայի, ամենայն ինչ լաւ կը յառաջագիմէ (procedere): 25. Երբ պայծառ է գիշերն, կը տեսնուին անթիւ աստղներ: 26. Երբ մայրն հիւանդանայ բոլոր գերդաստանն կը կրէ: 27. Երբ լրանայ

լուսինն, իրերն ըստ բաւականի պայծառ (վ.) կը տեսնուին: 28. Ծաղկեցաւ Աթէնքի փառքն առ կենդանութեամբն Պերիկլէսի:

Գ.

Ռեքրայմեր, կրտս. ընդ. ապստոյն եւ Բաշխնոն:

Ա. 1. Utendum est ratione. 2. Occasio discendi non semper adest. 3. Solitudo cogitando aptissima est. 4. Antiqui stilo utebantur ad scribendum. 5. Docendo discimus. 6. Virtus etiam in hoste laudanda est. 7. Omnem occasionem exercendae virtutis arripere oportet. 8. Multi cupidores sunt emendatorum librorum, quam legendorum. 9. Equus vehendo, asinus oneri ferendo (բեւ կրելու) est aptior. 10. Ad amicitiam parandam multum confert morum similitudo. 11. Cameli ad onera portanda nati esse videntur. 12. Legendis bonis libris mentes aluntur. 13. In eligendis amicis maxima diligentia adhibenda est. 14. Exstat liber Ciceronis de contemnenda morte.

15. Hannibal speculatores misit, speculatum castra Romanorum. 16. Deo omnia facilia sunt factu. 17. Quae tibi iucunda sunt dictu, saepe alteri molesta sunt auditu. 18. Romanorum res gestae cognitu dignissimae sunt.

Բ. 1. Յաղթելոց պէտք է խնայել: 2. Գրելու արուեստն փիւնիկեցւոցմէ հնարուեցաւ (reperio): 3. Երիւարն կարի յարմար է վաղելու: 4. Մեղուններն ունին մի խայթոց (aculeus) ի խայթել (colupungere) եւ մի կտուց ի ծծել: 5. Կենաց երիւ մասն կը կորսուի նշնելով: 6. Ոչ բազում դրքեր պէտք է կարդալ, այլ լաւերն: 7. Չկայ արուեստ մը յիշողութիւնն աճեցընելու եթէ ոչ հրահանգն: 8. Պերիկլէս յոյժ փորձ էր տէրութիւնը կառավարելու մէջ: 9. Չգէտաներն կը ծառայեն (inservire) ծածկելու եւ մարմինը զարդարելու: 10. Քսերքսէս ծմե բանակ մը հաւա-

քեց (comparare) Յունաստանը նուաճելու համար: 11. Շահի յոյան շատ մարդիկներ կը մղէ (impellere) աշխատանաց ձեռնարկելու (inire): 12. Օրէնքներն զանց առնելով տէրութիւնը կը կործանի: 13. Ծնողաց ամենամեծ հոգն կը կայանայ (consistere) զաւակները դաստիարակելու մէջ: 14. Կայ Վիրգիլիոսի մէկ վէպն զմշակութենէ արտօրէից:

15. Բազմախումբ մարդիկ կ'երթային (se conferre) ի Յունաստան Ողիմպիական խաղերն տեսնելու համար: 16. Շատ բաներ կան՝ որոնք ըսելը դիւրին է, բայց ընելը շատ դժուար է (են իրք բազումք դիւրինք յաւել եւն): 17. Մարդ կը զարմանայ ըսելով (Բրէժ. զարմանալի է ի ըսել) (Թէ) որչափ մեծ դժուարութեամբ Աննիբալ Ալպեան լեռներէն անցաւ: 18. Ախորժեւի է ճանչնալն (Թէ) ո՞րն է ամենայն իրաց պատճառը:

ՅԵՐԵԼՈՒՆԺ Ա.

ԼԱՏԻՆԵՐԷՆԻ ԲԱՆԻ ՄԸ ԳՈՐԺԱԺԱԿԱՆ ՈՃԵՐ

A.

A, ab, abs. Doleo a capite կամ ab oculis գլուխս կամ աչուքներս կը ցաւին: A cura դիտմամբ, յատկապէս: Secundus a rege Թագաւորին երկրորդը: Prope a muris պարսպաց մօտ: A Platone homines Պլատոնին աշակերտք, հետեւողք: A puero ի մանկական տիոց: Dicere ab reo ի նպաստ յանցաւորին խօսիլ, փաստաբանել: Non ab re est մեր դիտումէն նպատակէն դուրս չէ, չէ ինչ տարադէպ, անճահ: A senatu stare ծերակուտին թեւ թիկունք, կողմնակիցն ըլլալ: Այս նախդիրն ստեպ ծառայութիւն, ապաստարանութիւն ու պաշտօն նշանակելու կը գործածուի, զօրութեամբ իմանալով servus կամ minister բառերը. շր օր. A pedibus տիրոջն ետեւէն հետիոտս ընթացող ծառայ, լաճ. ab aedibus տան պահապան. regi ab epistolis Թագաւորին նամակագիրը: A studiis ուսուցիչ. a rationibus համարակալ. a vestiario summus առաջին հանդերձապետ. a lagēna primus բաժակապետ, առաջին մատուակ: Officiales a memoria քարտուղարներ, գրագիրներ:

Abactus venter կամաւոր վիժումն: — amnis գետ որուն ընթացքը փոխուած է: Abacta nox յառաջացած, խոր գիշեր: Abacti greges բռնի վարեալ հօտեր:

Abdicare magistratum կամ se magistratu հրաժարիլ յոստիկանութենէ. — patrem հայրն ուրանալ. — legem օրէնքը ջնջել:

Abdere se domum տնէն չելլել, տան մէջ փա-
կուած մնալ. — se litteris ինք զինքն ուսման տալ. —
ensem սուրբ մնել:

Abducere in servitutem գերել, վարել ի ծա-
ռայութիւն. — vi կամ per vim յափշտակել. — ad
se յինքն ձգել, յանկուցանել, իւր կողմը քաշել. —
domum ի տուն տանել. — a studiis ուսմանըէն կա-
սեցընել, պաղեցընել. — somnum քունը փարատել,
վանել:

Abecedarius praeceptor կարգաւ սորվեցընող
վարպետ:

Abire deambulatum պտտելու, շրջագայելու
երթալ. — sedibus հայրենիքէն ելլել. — exulatum
յաքսորս երթալ. — viam suam ճամբան շարունակել.
— urbe քաղքէն մեկնիլ. — ex oculis անտես կամ
անհետ յաչաց լինել, աներեւոյթ ըլլալ. — pessum
ընկղմիլ. — e vita կամ e medio մեռնիլ. մէջտեղէն
վերնալ. — ad deos առ աստուածս դասիլ. — con-
sulatu հիւպատոսութենէ հրաժարիլ. — incepto
սկսածը՝ ձեռնարկածը թողուլ. — in morem սովորու-
թիւն ըլլալ. — in desuetudinem սովորութիւնը վեր-
նալ, եղծանիլ. — in ora virum առակ նշաւակի ըլ-
նալ ժողովողեան. — in diem յետագոյիլ. — ad
meptias չնչին, տղայական բաներու վրայ խօսիլ. — lon-
gius շատ տարածուած ըլլալ: = Abiit spes կամ ti-
mor այլ եւս չմնաց յոյս կամ երկիւղ: = Abi in ma-
lam rem! կորիւր, չարիք հասցեն քեզ. — in malam
crucem կամ pestem գնա կորիւր, գնա կախուէ,
սասկէ: = Pretium retro abiit գինն իջաւ:

Aberrare a proposito խօսքին նիւթէն դուրս
ելլել: = Redeat unde aberravit oratio անդր դարձցի
ճառս ուստի շեղեցաւ:

Abhinc aufer lacrimas ուրիշ տեղ տար ար-
ցունքներդ. — triennium երեք տարի յառաջ, կայ. —
annis quattuordecim 14 տարի յառաջ: Jam inde ab-
hinc հիմակուրնէ, այս վայրկենէս.

Abhorret a me Bibuli voluntas Բիբուլոսս
ինծի հակակրութիւն ունի. — ceterorum consilio
անիկա ուրիշներուն կարծիքը չունի. — hoc facinus
ab illo անիկա այս ոճիրը գործելու մարդ չէ. — hoc
a fide, անհաւատալի բան է. — a vero անճշմարտա-
նման է, հաւանական չէ:

Abiicere se ad pedes մէկուն ոտքն իյնալ. —
se խոնարհիլ. — curam rei publicae հասարակաց ի-
րերը թող տալ. — consilium միտքը դրածն, առա-
ջադրութիւնը փոխել. — spem յուսակտուր լինել. —
memoriam չփռել. — amorem սէրը թող տալ, մէկ-
դի թողուլ, սիրելէն դադարիլ. — animum հոգիէ
իյնալ, քաջալերութիւնը կորսնցընել. — se վհատիլ,
վհատ ըլլալ. — agros դաշտերը ծախել. — gloriam
փառքը. խոտել — timorem արհամարել զերկիւղ:
Abiice te dehinc ի բաց գնա, կորիւր:

Ablatus ab uberibus հատեալ ի ստենէ:

Abluere pedes alicui մէկուն ոտքը լուալ. —
sudorem քրտինքը սրբել. — maculam, squalorem
արատը, բիծը մաքրել:

Abrumpere fas օրինազանց ըլլալ. — fidem
հաւատարմութիւնը ըլլալ, խօսքին վրայ չկենալ. — ser-
monem խօսքն ընդհատել, կտրել. — lucem, vitam
սպաննել (յարեւէ արկանել, զթել կենացն հատա-
նել): = Abruptus torrens սրնթաց, սաստիկ, ան-
զուսպ հեղեղ. Ripae abruptissimae անմատչելի,
ժայռուտ եղեբք. Ex abrupto յանպատրաստից,
յեղակարծուստ:

Absolvere se iudicio զանձն արդարացուցա-
նել, անբասիր առնել, ի չքմեղս լինել. — pensum իր
գործը կատարել. — paucis համառօտիւ ըսել. — ca-
pitis մահուան դատակնքէն արձակել:

Abstinerere manum ab aliquo չմխել յոր ձեռն,
մէկուն չարիք չընել. — ignem ab aede տունը չայ-
րել, մերժել զհուրն ի տանէ. — a vino ժուժկալել

ի գինւոյ. — a caedibus արգելուլ զանձն յարենէ.
— a negotiis գործքերէն ետ քաշուիլ:

Abundare doctrina շատ գիտուն ըլլալ. —
honoribus մեծապատիւ մեծարուիլ. — consilio շատ
խոհեմ ըլլալ. — copia orationis շատ ճոռոմարան
ըլլալ. — otio յանդորրու ըլլալ, ի հանգստեան վա-
յելէլ:

Accedere in funus երթալ ի յուղարկաւորու-
թիւն. — ad periculum զինքը վտանքի մէջ դնել. —
ad munus պաշտօն մը մտնել. — ad rem publicam
տէրութեան գործքերուն խառնուիլ. — ad causam
դատ մը վրան առնուլ. — sacramento երդնուլ. —
ad veritatem ճշմարտութեան մօտենալ. — ad Deum
Աստուծոյ նմանիլ: = Eo accessit ասկէ զատ. acces-
sit animus Cassio կասսիոս ոգի առաւ, քաջալերուե-
ցաւ. Acceptio personarum անձանց խտիր, աշառու-
թիւն ընել. անձնահաճութիւն ընել. — vocis բառին
իմաստը. առումն բառից: Accessus dare տալ մուտ.
— et defectus dierum օրերուն երկննալն եւ կարճնալը:
— Accessus et recessus maris տեղատուութիւն ծովու:

Accusare capitis ամբաստանել մէկն իբրեւ
թէ մահուան արժանի յանցանք մը գործած ըլլայ. —
mollitiam փափկակեցութիւնն յանդիմանել:

Acies unguum ծայր եղնդանց. — rostri ծայր
կառնցի. Aciem trahere, excitare սրել. — ferre, in-
struere կամ in — educere, producere կազմել զգունդ.
մատչել ի կուր: — oculorum կորովաբիւր աչք. —
mentis կամ ingenii սուր միտք. սրմտութիւն. —
aciem mentis intendere ուշի ուշով միտ դնել. խոկալ:

Acta diurna օրագիր: In acta referre կամ
actis mandare արձանագրել: Ab actis արձանագրող,
նոտար, գիւանագիր:

Actum habeo կը հաւանիմ, աղէկ եղած կը
սեպեմ. — Actum est de nobis որ ինչ վասն մեր է
վճարեալ է. մեր գործքը լմնցաւ:

Ad. — verbum բառ առ բառ, բան առ բան.
— vicem փոխ առ փոխ, փոփոխակի. — hoc ut այս
վախճանաւ որ. — consuetudinem Graecorum ըստ սո-
վորութեան Յունաց. — Dianae (զ. իմ. aedem կամ
templum) առ տաճարին Անահայ. — summum
առ առաւելն. — aliquem coenare մէկուն քով ըն-
թրել. — irritum ի զուր. — unum omnes ամէնքն
առ հասարակ: — ultimum վերջապէս. — manum
esse առ ձեռն պատրաստ լինել:

Adducere in iudicium ի դատաստան կոչել.
in invidiam կամ odium ատելի լինել. — ad effectum
յարդիւնս ածել. — vultum կամ frontem խոտուել
զդէմն. — ostium դուռը դոցել. փակել. — in
discimen capitis կենաց վտանգի մէջ ձգել. — in
angustias ի նեղ արկանել. — in opinionem ut կար-
ծեցնել որ: Non adducor ut credam ոչ երբեք այս
բանիս պիտի համոզուիմ:

Adiicere oculos aliquo աշուրները մէկ կողմը
դարձնել. — ad numerum sodalium մտերիմներուն
կարգը դասել. — animos խրախոյս տալ. — oculum
յանկալ, աչք տնկել. — manum ձեռն արկանել,
դրաւել:

Adire aliquem մէկուն դիմել, քովն երթալ.
— libros զրքերուն դիմել. — haereditatem ժառան-
գել. — periculum capitis զգուխն ի կշիռս դնել:

Adimere animum կամ vitam զրաւել ի կե-
նաց, մեռցնել. — leto մահուանէ ազատել. —
somnum թօթափել զքուն, քնէն զըկել, քունը փա-
րատել:

Adipisci rerum զերագոյն իշխանութիւնը
ձեռք ձգել. — quempiam ճամբան մէկուն հասնիլ.
— mortem անձին առնել, ինք զինքը սպաննել:

Admittere equum մտրակ ի կուշտ ընթանալ.
— fidem հաւատս ընծայել. — in se կամ culpam
յանցանք մը գործել:

Admovere aures ունին մատուցանել. — u-bera կաթ տալ. — gressum մտննալ. — calcar մորակել. — mentem ուշ ունել. vim կամ manum բռնութիւն ընել. — manum operi ձեռն ի գործ արկանել. — blanditias փայփայել. — terrorem վախցընել:

Adsciscere sibi nomen անուն առնուլ. — civitatem քաղաքացի գրուիլ, — sibi generum ի փե-սայ առնուլ, փեսայացընել ինքեան. — sibi sapien-tiam զանձն առ իմաստուն ունել. — peregrinos ritus օտարոտի սովորութիւնս ի ներքս մուծանել:

Adversa manus ափ, ձեռքին մէջը: Adversi dentes առջևի ափաները: Ex adverso դիմացը, ի հանդիպոյ: Adversa res անյաջող բան, դժբախտու-թիւն. — valetudo խօթութիւն: Adverso animo յակամայ կամս:

Advertere animum ինք զինքը տալ (բանի մը). — animo կամ animus միտ դնել. — in (aliquem) (մէկը) պատժել:

Aeger curis տանջեալ ի հոգոյ. — consilii վարանամիտ. aegris oculis aspicere ընդ ախմբ հայել, նախանձեղով նայիլ: Aegre ferre դժուարաւ համբե-րել. տժգոհ ըլլալ:

Ex aequo հաւասարապէս, նմանապէս: Ae-quum est իրաւացի է: Aequi et iniqui բարեկամք եւ թշնամիք: Aequo animo անգորրամիտ, խաղաղ՝ հան-դարտ ոգւով:

Aërem verberare զհողմն կոծել. զբաբան, զբա-ջան կամ զբաւատաւ լինել:

Aes alienum պարտք. — meum իմ պարտքս. cogere կամ contrahere կամ facere պարտք ընել. — persolvere պարտքը հատուցանել. — donare պարտքը չնորհել: Aera micantia փայլուն զէնքեր, aera spi-rantia արձաններ՝ որ կարծես կը խօսին:

Aetas bona պատանեկութիւն. — mala ծե-րութիւն: Ab ineunte aetate ի մանկութենէ անտի: Idem aetatis հասակակից:

Afferre crimen ամբաստանել — vim բռնա-բարել. — manus sibi կամ manus sibi violentas զերսովի երթալ. — in medinm առաջարկել, ի մէջ բերել. — molestiam տաղտկացընել, տառապեցընել. — metum վախցընել. — solatium սփոփել. — ma-nus օգնել:

Afficere dolore ցաւցընել, ցաւ պատճառել. — laetitiam ուրախացընել. — frigore պաղեցընել. — virtutibus առաքինութեամբ զարդարել. — verberibus գանակոծել. — ignominiam արհամարհել, խոտել. կուտել անարգանս. — praemio վարձատրել:

Agere navem նաւն ուղղել. — iter ճանա-պարհորդել. — bellum պատերազմ ընել. — turres աշտարակներ քալեցընել. — praecipitem գահալի-ժել, հոսել ի վայր. — transversum մուրրիլ. — in exilium յարժանումն սպառնալ. — spumas փրփրել. — ruinas կործանումն սպառնալ. — animam հոգին աւանդել. — caudam պոչը շարժել. — nugas տղայա-կան բաներով զբաղել. — diem festum տօն կատարել. — vitam կեանքն անցընել, ապրիլ: Age quod agis ըրէ ինչ որ կ'ընես, գործքիդ խառնուէ: Agendi ratio ընելու եղանակը, վարմունք: Actum est վճարեալ է, ամէն բան կորսուեցաւ: Agitur բանը, խօսքը խնդիրը (այս ինչ բանի) վրայ է. non agitur de homicidio խնդիրը մարդասպանութեան վրայ չէ: Agere annum octogesimum եւայլն. ութսներորդ տարուան հասակին մէջ ըլլալ. — diem supremum կենաց վերջին օրուան մէջ ըլլալ:

Anceps mons երկծայր, կրկնակատար լեռան. — gladius երկսայրի սուր: Ancipites bestiae երկա-կենցաղ անասուններ:

Anima fetens գարշահոտ շունչ: Animam tenere շունչը բռնել. — efflare, exhalare, effundere

Հոգին փչել տալ, աւանդել. — agere կամ trahere վերջին հոգեվարքի մէջ ըլլալ. — adimere, extinguere, affere, eripere մեռցնել. — proicere անձին առնել: Animae silentes ստուերք: Animae Thraciae հիւսիսային հողմունք:

Animos addere խրախուսել: Ex animo սիրով, կամակար, յօժարակամ: Mihi in animo est միտքս դրած եմ, մտադիր եմ:

Ansam praebere պատճառ տալ. — quaerere պատճառանք փնտռել, բարուրանս յօդել:

Applicare oscula համբուրել, համբոյրս տալ. — se ad arborem ծառին յենուլ. — terrae յերկիր կործանել, զարկանել զգետնի կամ տապաստ արկանել. — ensen սուրբ մխել. — aures ունկն մատուցանել. — se ad aliquem մէկուն հետ բարեկամանալ. — se ad fidem վստահել. — crimina յանցանքն ուրիշին վրայ ձգել:

Apponere modum չափ դնել. — rectorem վարիչ կարգել զոք. — custodem պահակա դնել: — diem et signum թուականը դնել եւ կնքել. — mensam սեղան պատրաստել. — coenam կերակուրը սեղանին վրայ դնել. — carnem եւն. alicui մէկուն առջեւ միս եւն. դնել:

Aqua coelestis անձրեւ. — pigra կայուն ջուր. — intercitem ջրգողութիւն: Aquam praebere կերակուր տալ. Aqua diversa navigare ջրոյն ընթացքին հակառակ նաւարկել. — Aquam et terram poscere պատերազմ հրատարակել. — perdere ժամավաճառ լինել: Aqua mihi haeret in hac causa այս գործին ինծի անյաղթելի դժուարութիւններ կը յարուցանէ: In aqua scribere շուտով մոռնալ: Aqua et igne interdicere alicui մէկն աքսորել:

Arbiter rerum ինքնիշխան տէր: — Adriae որ կ'իշխէ Ագրիական ծովու վրայ: Remotis arbitris առանց վկայի, ի ծածուկ, մեկուսի: = Arbitrium urbis

habere տիրել ի քաղաքի. — temporis ազատ տրամադրութիւն ժամանակին. — liberum ազատ կամք. — tuum sit քու հաճոյիցդ կը ձգեմ. խոհեմութեանդ կը յանձնեմ. — ad suum ըստ կամաց:

Arctus somnus խոր քուն: Arcta annona կերակրեղինաց սղութիւն. — fames քաղց անհնարին: Arctissimum amoris vinculum անլուծ կապ սիրոյ: Arctum animum solvere մոտանջութիւնը փարատել: Arctis in rebus opem ferre ստիպողական իրաց մէջ օգնել: In arctum colligere համառօտել:

Arcum tendere, intendere, adducere, lunare, curvare, sinuare, flectere լարել զաղեղն:

Armeniacum malum ծիրան, պարկուկ:

Ascendere in concionem կամ in rostra ելանել ի բեմ առ ի ճառել. — navem մոտնել ի նաւ. — equum կամ in equum ի ձի աշտանակել. — ad honores ամբառնալ ի պատիւս:

Attinere custodia ունել ի դիպահոջ. — spe pacis խաղաղութեան յուսով յապաղել, տնտնացընել. — impetum սանձել զթափ: Attinet ad me quid istud? այս ինծի ի՞նչ կը վերաբերի: Quod ad me attinet ինծի գալով, իմ նկատմամբս, իսկ ես: Non venit, quia nihil attinuit չեկաւ, որովհետեւ հարկաւոր չէր:

Attingere senectutem ծերանալ. — cognitione կամ necessitudine ազգական կամ կարի մերձաւոր ըլլալ. — rem publicam տէրութեան գործոց մէջ մտնել. — forum դատաստանական գործոց միջամուխ ըլլալ. — librum գիրքը քաղել, հարեւանցի կարդալ. — leviter graecas litteras վեր ի վերոյ յուսարէնն ուսանիլ. — summis labiis philosophiam սակաւիկ ինչ գիտել զփիղիսոփայութենէ:

Augere rem փարթամանալ, հարստանալ. — rem publicam տէրութիւնն ընդարձակել. — iter ճանապարհն երկնցընել. — vocem ձայնը բարձրացընել. — animum կամ animos սրտապնդել. — hono-

ribus պատիւներով մեծարել: Auctus filio որդի մ'աւ
ունեցած. — damno նոր ձախորդութիւն մ'աւ կրած:

Avis solis փիւնիկ կամ աքաղաղ. — Iovis
արծիւ. — Iunonis կամ medica սիրամարգ. — Vene-
ris աղանի. — Minervae կամ devia բու. — alba
շնաշխարհիկ բան, բարի գուշակութիւն:

B.

Bibere gemmā, in auro գոհարազարդ, ոսկե-
ղէն ամանով խմել. — more graeco շատ եւ յաճախ.
— suctu քամելով. — ad numerum համրելով: —
Bibendi arbiter խնջոյից գահագլուխ: Bibere flumen
գետի մը եզերքներուն վրայ բնակիլ. — colores գոյն
ները ծծել, ներս առնուլ: Sat prata biberunt մար-
գագետինը բաւականաչափ ուտեցան: Bibere aure
ուշով մտիկ ընել:

Bilis atra սեւամաղձութիւն. — suffusa դալուկ
(սուրբ). — difficilis բարկութիւն որ չի կրնար ծած-
կուիլ: Bilem habere սրտմտիլ. — effundere բար-
կութիւնը թափել:

Bonus color քաջառողջ գոյն: — Bona dies
գեղեցիկ օր: Bona aetas երիտասարդութիւն: Bonā
tuā veniā հրամանաւդ, քու թողտուութեամբդ:
Bono animo esse քաջ լինել, չվհատիլ:

C.

Cadere alte բարձրէն իյնալ. — suā manu իւր
խիկ ձեռամբ անկանել, ինք զինքը սպաննել. — sol
եւն. — արեւուն եւն. մարը մանել. — causā, lite,
in iudicio դատը կորսնցընել. — in cursu յուսախաբ
լինել, ակնկալութենէ վեր պել. — animis վհատիլ.
— in suspicionem անկանիլ ի կասկածանս: Cecidit
ventus հողմը հանդարտեցաւ:

Caducus morbus վերնոտութիւն, լուսնոտու-
թիւն: Bello caduci անկեալքն ի պատերազմի:

Caeca nox խոր, աղջամջջին գիշեր. — domus
մթազին, աղօտ տուն: Caecus ignis գաղտուկ սէր. —
acercus — խառնափնդոր շեղակոյտ. — ictus հա-
րուած ի յետուստ կողմանէ: Caecum corpus թիկունք:
Caecae fores ծածուկ դուռ: Caecus animo ապուշ:

Caedere pugnis, calcibus բռնցի, աքացի զար-
նել. — virgis գաւազանով ծեծել. — carmina in
marmore գրոշմել քերթուածս ի մարմարին:

Capessere bellum պատերազմ սկսիլ. — pu-
gnam ի կռիւ մատչիլ. — rem publicam տէրութեան
գործոց մէջ մտնել. հողը վրան առնուլ. — inimici-
tias առնել անձին թշնամիս. — libertatem ազատու-
թիւնը ձեռք ձգել. — fugam ի փախուստ դառնալ:

Capere occasionem պատեհ առիթ առնուլ.
— magistratum պաշտօն մը մտնել. — misericor-
diam գթալ, խանդաղատել, շարժել ի գորով. —
metum երկնչիլ, պակչիլ: Capi nocte գիշերէն պա-
շարուիլ, գիշերը վրայ գալ. — lectione կարի հետա-
մուտ ըլլալ ընթերցման. — re բանի մը հաճութիւն
զգալ. — aliquo մէկուն սիրահարիլ. — ab aliquo
մէկէ մը խաբուիլ: Capere multitudinem բազմութիւն
պարունակել. — haereditatem ժառանգութիւն առ-
նուլ: Capi oculis կոյր ըլլալ: Menti կամ animi cap-
tus խենթ, անմիտ, ապուշ, պանդոյր:

Capitalis morbus մահացու հիւանդութիւն.
— aedes տուն յորում մահուան արժանի յանցանք
գործուեր է. — causa կենաց եւ մահու դատ. —
poena գլխապարտութիւն. — homo այր ժանտ. —
inimicus մահացու թշնամի. — odium մահուաչափ,
անհաշտ ատելութիւն. — ingenium սուր միտք:

Caput aperire գլուխը բանալ: Capitis minor
վտարանդի, գերեալ: Caput audax յանդուգն, յո-
խորտ մէկը. — carum սիրելի գլուխ, սերտ բարեկամ.
— liberum facere յազատութիւն հանել: In capita
մարդազլուխ: Capitis causam orare մահապարտու-
թեան (կամ որ եւ է մեծ չարեաց) դատ մը պաշտպա-

նել. — condemnare մահապարտ ընել, ի մահ դատապարտել: Capite salvo ողջաւողջ. ողջանդամ:

Cedere de sede աթոռէն ելլել. — loco տեղէն մեկնիլ (պահակէն poste). — foro սնանկանալ. — vitā մեռնիլ. — bonis ինչքերը թող տալ. — de jure suo իրաւունքէն հրաժարել. — temporis ժամանակին յարմարիլ. — precibus աղաչանքի զիջանիլ. — malis յաղէտից յաղթահարիլ: Cessit in proverbium ասիկա առակ եղաւ. — male իւր գոյնը փոխուեցաւ ի չարն. — ab ore pudor ամօթը ծալեց մէկդի դրաւ: Cedunt res ամէն բան աղէկ է. — horae, dies, menses, anni ժամեր, օրեր, ամիսներ, տարիներ կը սահին կ'անցնին. — curae մտատանջութիւնք կը փարատին:

Civitas կառավարութիւն, տէրութիւն: — popularis ռամկավարութիւն: Civitati, in civitatem, civitate adscribere կամ civitatem alicui impertiri, largiri կամ civitate aliquem donare տալ զերաւունս քաղաքացւոյ: Civitatem adimere, eripere հանել ի բաց զերաւունս քաղաքացւոյ. — amittere — կորուսանել:

Coire in unum միաբանել, միաւորել. — in foedera դաշինս կռել. — in accusationem միաբանել յամբաստանութիւն:

Cogere in desperationem յուսաբեկ առնել. — senatum ծերակոյտը ժողովել. — copias գունդ կազմել. — in classem մուծանել ի նաւ. — medicos բժիշկներուն խորհրդակցութիւն մ'ընել տալ. — vindemiam այգեկութք ընել. — ad fiscum յարքունիս դրաւել. — stipem մուրանալ. — verba in pedes ոտանաւոր շինել: In angustum meae coguntur copiae գործքերս գէշ կ'երթան: Cogitur in nubes aër օդը կը մթննայ:

Colligere vestigia զհետ երթալ զհետոց ուրուք, փնտռել. — se in moenia քաղաքին մէջ քաշուիլ. — se միտքն ամփոփել. — spiritum ոգի առ-

նուլ. — animos քաջաբերութիւն զգենուլ. — animo յածել ընդ միտս. — se ex somno զարթնուլ ի քնոյ. — iram ի սրտմտութիւն բրդիլ. — vestem զգեստը վեր քաշել. — ex re հետեւցնել. — vitia multa մուրութիւնները համրել. — viros մեծ մարդիկներն մի առ մի համրել. — famam համբաւ ստանալ. — invidiam ատելի ըլլալ. — usum patiendi կրելու վարժիլ. — fugientem ձեռքակալել փախչողը:

Collocare castra բանակ հարկանել. — invideas թակարդ լարել. — in matrimonium տալ յամուսնութիւն. — pecuniam nominibus կամ in nomine շահու ստակ տալ. — se in studio տալ զանձն, պարագլել յուսմունս:

Collum invadere alicui մէկուն վզէն բռնել. — papaveris գլուխ մեկնի:

Committere proelium մատչիլ ի կռիւ. — ludos խաղալու սկսիլ. — multa in Deum բազումն վշտացուցանել զԱստուած. — peccatum կամ crimen մեղք կամ ոճիր մ'ընել. — rem litteris բան մը գրի անցընել. — se in fidem մէկուն հաւատարմութեանը յանձնուիլ. — se itineri անկանել ի ճանապարհ:

Complecti dextram ձեռքը սխմել. — caritate սիրել սեռն սիրով. — omnibus studiis վրան գուրդուրալ. — artes տալ զանձն յուսումն գեղարուեստից. — oratione կամ verbis խօսքով բացատրել. — memoria բերնուց սորվիլ. — animo, cogitatione իմանալ, անդարդառնալ:

Compos, ōtis կարող. — mentis կամ animi միտքը վրան, խելքը գլուխը. — rationis բանականութիւն ունեցող. — scientiae կարի գիտուն:

Concedere biduum երկու օրուան համար մեկնիլ. — vitā մեռնիլ. — de jure suo իւր իրաւունքէն հրաժարիլ:

Conciliare pacem խաղաղութիւն հաստատել: Conciliat nos primum patria diis, parentibus et

patriae բնութիւնը զմեզ կը կապէ նախ աստուածոց, ծնողաց եւ հայրենեաց. — animos սրտերը շահիլ. — somnum քուն բերել:

Condere ensem սուրը պատենին մէջ դնել. — ensem in pectus. — կուրծքի մէջ մխել. — iram սքողել զբարկութիւն. — urbem քաղաք շինել. — iura օրէնքներ դնել. — historiam պատմութիւնը գրել:

Conferre se aliquo տեղ մը երթալ. — Romam Հռոմէ կ'երթալ. — in fugam ի փախուստ դառնալ: Conferre in aliquem beneficia բարեբարութիւն ընել. — novissima primis ներկային անցելոյն հետ բաղդատել. — pedem կամ gradum պատահիլ, ի մօտոյ կուռիլ. — rationes հաշիւ տալ:

Conficere litteras նամակ յօրինել. — bellum պատերազմն աւարտել. — librum գիրք յօրինել, կազմել. — mandata հրամաններն կատարել. — patrimonium վատնել ինչքը: Dolor me conficit ցաւէս կը մեռնիմ:

Conflare bellum պատերազմ բորբոքել. — invidiam նախանձ արծարծել. — aes alienum պարտք ընել. — periculum վտանգի մէջ դնել:

Coniicere in vincula շղթայի զարնել. — in vincula publica բանտարկել ընել. — culpam in aliquem յանցանքն ուրիշին վրայ նետել. — se in fugam ի փախուստ խուճապել:

Constare in sententia անյողդողդ մնալ ի կարծիս. — sibi ըստ սկզբանց իւրոց գործել: Constat յայտնի է, ստոյգ է: Constare ex animo et corpore ի հոգւոյ եւ ի մարմնոյ բաղադրեալ ըլլալ:

Consultere sibi, suae salutis իրեն, իւր առողջ ջութեանը խնամ տանել. — deos աստուածոց պատգամ հարցնել. — aliquem մէկուն խորհուրդ հարցնել:

Continere se ժուժկալել, ժոյժ ունել. — vocem լուռ կալ. — gradum զկայ առնուլ: Continere nequeo quin չեմ կրնար համբերել որ...

Convenire clam inter se գաղտուկ ժողովներ ընել: Convenit de facto գործոյն միաբան հաւանութիւն կայ. — mihi cum fratre եղբորս հետ միախորհուրդ եղբ աս բանիս վրայ:

Copia hominum խուռն բազմութիւն. — dicendi ճարտարախօսութիւն: Copiam facere sui consilii յօժարակամ խորհուրդ տալ. — frumenti, pecuniae գրամ, ցորեան փօխ տալ:

Copiis omnibus florere ամենայն դիւրութիւն, աստուութիւն ունենալ: Copiae pedestres ոտանաւոր զօրք, եւն:

Cor salit սիրտս կը թնդայ, կը տրոփէ. — illi sapit խոհեմ է: Cordi est id mihi սրտիս մէջն է, շահ, խնամ ունիմ, ինծի այդ բանը շատ կը հաճի: Corda ferocia բնաւորութիւն, սիրտ գազանացեալ. — fortissima անվեհեր սրտեր:

Cornua lunae լուսնոյ եղջիւրներն, մահիկ. — efferre եղջիւր ածել, հպարտանալ:

Corripere viam spatium վազս առնուլ ի ճանապարհի, միջոցն սպառել (ընթանալով). — igni ի հուր ծախել. — pecunias ստակը թալլել. — gradum քայլերն շուտցնել: Corripi morbo խօթութեամբ հարկանիլ:

Crambem eandem coquere նոյն մոլորութեան, նոյն սուտ՝ սխալ բանին ետեւէն երթալ. անիրաւ մէկուն թեր ելլալ:

Credere male չվստահիլ, կասկածիլ. — pecuniam per syngraphum ստակ փօխ տալ պարտատմանի միջոցաւ. — terrae սերմանել: Credere te credo ինձ կը թուի թէ դու կը կարծես:

Crimen, inis. In — vocare ամբաստանել: Crimini dare գրել ի յանցանս:

D.

Damnare sceleris ամբաստան լինել զուժեքէ
իբրեւ թէ չարագործ իցէ. — capitis դատապարտել
ի մահ. — pecuniae կամ pecunia ի տուգանս. —
votis լսել պաղատանաց:

Dare dextras մէկ մէկու ձեռքը սկսել, տալ,
կարկառել. — manus կամ manus victas պարտու-
թիւնը խոստովանիլ. — aquam in alvum գրեթէ տալ. —
se in conspectum ցուցանել զանձն, դնել ի տես. —
se fugae կամ in fugam փախստեայ անկանել, տալ
զանձն ի փախուստ. — se viae յուղի անկանել. —
se alicui զինքը մէկուն յանձնել. — vela պարզել
զառագաստս. — pugnam տալ պատերազմ. — poe-
nas լուծանել զվրէժ, պատիժը կրել. — praeci-
pitum կամ in praeceptis գահալիժ առնել. — in
custodiam բանտ դնել. — crimini ի յանցանս գրել.
fidem խոստանալ: Ut dat tempus ըստ պահանջման
ժամանակին:

Deficere vita animis պակասել ի կենաց.
վատիլ: Deficit illi prudentia խոհեմութիւն չունի.
— me animus կը վեհերիմ:

Deicere avem թռչունը վար ձգել. — ensem
սրոյ հարուած մը տալ. — templo տաճարէն արտա-
քսել. — jugum լուծը թօթափել. — de sententia
շրջել ի կարծեաց. — metum alicui մէկուն երկիւղը
փարատել. — oculos աչուքներն ի գետին սեւեռել
կամ շուրջ յածել: Deici gradu պաշտօնանկ լինել.
— spe յուսաբեկ լինել:

Deponere onus iumentis անասնոց բեռները
վար առնուլ. — vestimentum զգեստը հանել. — er-
rorem, audaciam եւն. մարտութիւնը, յանդգնու-
թիւնը մերկանալ, ի բաց դնել. — exercitum բանա-
կին հրամանատարութենէն հրաժարիլ. — rationes
համար տալ:

Dicere salutem ողջոյն խաւրել (սէլա՛ սէջ-
էսէթ). — de scripto ճառ մը խօսիլ թղթին վրայէն
կարդալով. — carmina ոտանաւոր արտասանել. —
sententiam կամ causam մէկուն դատը պաշտպանել.
— jus արդարութեամբ դատը կտրել: — diem օր
սահմանել. — sacramentum երդնուլ. — testimo-
nium վկայել. — dotem օժիտ տալ, — legem
օրէնք դնել: Dicendi facultas ճարտարխօսութիւն.
— genus ոճ, եղանակ ասելոյ (style):

Dies hesternus երեկ. — hodiernus այսօր,
այսօրուան օրս. — crastina վաղուան օրը: Dies ope-
rarii գործոց, լուր օրեր: In dies օր աւուր, օր քան
զօր: De die օրով, ցորեկը: Die medio ի կիսաւուր:
Diem petere ժամանակ խնդրել. — dicere կամ dare
ժամանակ տալ, սահմանել. — obire կամ diem sup-
remum obire մեռնիլ:

Digitus index կամ salutaris ցուցամատ. —
medius կամ infamis միջնամատ. — annularis կամ
medicus մատնամատ. — minimus կամ minuscule
ճիւղթ (pollex բթամատ): In digitos constare ոտից
ծայրերուն վրան բարձրանալ: Digitos tuos novi գի-
տեմ որ համրել գիտես: Digitum a re non discedere
մատնաչափ եւս իրէն չհեռանալ: Digito monstrari
մատով ցուցուիլ, մատնանիշ բլլալ:

Dimittere lachrymas յարտասուս հարկանիլ.
— uxorem արձակել զկին. — aliquem a se մէկն
իրմէ հեռացընել. ձեռքէն խալըսել. — se in valles
հովիտներուն մէջ իջնալ. Febris non dimittit
ջերմը չի թողուր: Dimitte fabulas առասպելները թող:

Ducere e luto vasa հողէ ամաններ շինել. —
vultus de marmore մարմարինէ կիսարձաններ շի-
նել. — ilia հեւալ. — sortes կամ sorte վիճակս
արկանել. — colaphum ապտակ հանել, ածել. —
mucrorem մերկանալ զուսեր. — susperia հեծել.
— tempus կամ diem ex die օր աւուր ձգել. յապա-
ղել. — animam շնչել, ապրիլ. — orationem (ab)

ճառը (․․․ էն) սկսիլ. — funus յուզարկաւորութիւն կատարել. — uxorem կին ածել. — se մեկնիլ. փախչել. — soporem քուն ածել. — flendo horas ժամերն լալով անցընել. — diem somno օրը քնով. — despicatui, parvi, pro nihilo արհամարհել, առ փոքր՝ առ ոչինչ գրել, յընչաց քերել. — gloriae, laudi, honori փառք, գովութիւն, պատիւ սեպել. — in malis իբրեւ չարիք մը համարիլ, ի չարիս գրել: Errore duci խաբուիլ:

E.

Edere clamorem աղաղակ բառնալ. — sonos տալ հնչիւն. — gemitus հառաչել. — risus ծիծաղել. — animam հոգին փչել. — frondem ծլիլ. — oracula տալ պատգամ. — testes մատուցանել վկայ. — responsum պատասխանի առնել. — nomen անունն յայտնել. — libros գրքեր հրատարակել. — in vulgus ձայն հանել. համբաւել. — exemplum severitatis խստութեան օրինակ մը տալ. — scelus յանցանք մը գործել. — caedem կոտորած ընել. — pugnam տալ կռիւ: Edi in lucem ծնանիլ:

Efferre pedem դուրս ելլել. — se laetitia ցնծութեամբ արբենալ. — in vulgus հրատարակել. — clamorem պոռալ. — laudibus գովեստներով բարձրացընել. — sese գոռողանալ, խրոխտալ:

Effundere lacrimas արտասուք թափել. — crine ծածանել զհերս. — herbas, flores խոտեր, ծաղիկներ բուսցընել (շատ). — extremum spiritum կամ animam կամ vitam թափել, փչել զոգի. — iram բարկութիւնը թափել. — caput գլուխը կքել, հակել. — tela նետեր տեղացընել. — habenas թողուլ արձակեցնել (ձին). սանձարձակ արշաւեցընել. — ducem իւր հեծեալն գետին զարնել, թափել, հոսել զվերելեակն. — patrimonium ինչքը վասնել. — gradum քայլն արագել:

Eo, is, ii եւն.: Ire obviam կամ adversum դիմաւորել. — tenebris գիշերանց ճամբորդել, ընդ խաւար գնալ. — in aliquem դիմել, յարձակիլ մէկուն վրայ. — in auras ցնդել ընդ օդս. — in cineres ի մոխիր դառնալ. — in exemplum օրինակ բլլալ. — inficias ժխտել, ուրանալ: Cur te is perditum? Ինչո՞ւ ի կործանումն կը դիմես, ինչո՞ւ կործանմանդ կ'աշխատիս: Itur կ'երթցուի, կ'երթան: It dies կը սահի ժամանակն. — fluvius դեար կ'ընթանայ. — clamor, rumor աղաղակն, համբաւն կը վազէ, կ'ըլլէ. — res գործքերն աղէկ կ'երթան:

Erigere gradum վեր ելլել. — scalas սանդուղիս մատուցանել, դնել. — jubam քստմնիլ, յղուել զհերս. — animum քաջապնդել, ոգի տալ. — ad կամ in spem յոյսն արծարծել:

Eripere timorem ի բաց փարատել զերկիւղն. — oculos աչուքները փորել. — a morte մահուանէ ազատել. — se պրծիլ. — fugam ի փախուստ դառնալ:

Errare in կամ ad rem բանի մը վրայ սխալել: Errans flexibus amnis գետ մանուածապատ ընթացիւք: Eo duce erravi անիկա զիս մղորցուց:

Etiam նաեւ, այն. — Etiam rides? մէյ մ'ալ կը խնդան: Etiam atque etiam կարի յոյժ թախանձանօք, անդադար: Etiam tum մինչեւ ցայնժամ:

Evadere e custodia բանտէն փախչիլ. — in ardua ելանել ի բարձունս (լերանց). — malum գէշ ելք ունենալ: Evasit Epicureus Եպիկուրեան եղաւ. — inane coeptum բանը փճացաւ:

Ex mea sententiā ըստ իմ կարծեացս. — professo իբրեւ տեղեակ ոք, ճոխագոյնս. — industria դիմամբ. — improviso, — inopinato, — insperato յանկարծուստ, յանակնկալս. — adverso ի դիմաց, ի հանդիպոջ. — renibus laborare մէջքը, կողք ցաւիլ. — aliquo dolere մէկուն համար ցաւիլ. — pueris excedere մանկութենէ ելլել (յարբուհս հասանել). — integro նորէն, զլիւն. — senatus consulto ըստ

վճռոյ ծերակուռին. — eo die այն օրէն ի վեր. — tempore առ ետեղ, նոյն ընդ նոյն. — parte մասամբ, կէս մը. — ordine կարգաւ. — invidia առ նախանձու. — more ըստ սովորութեան. — toto ամբողջովին:

Excidere equo ձիէն իյնալ. — e manibus ելանել ի ձեռաց. — animo կամ memoria մտքէն ելել: **Excidit** mihi hoc verbum այս խօսքս բերնէս ելաւ:

Excutare rationem հաշիւ ուղեւ, քննել. — equitum հեծեալն վրայէն ձգել. — somnum քնէն արթնցնել. — corde metum սրտէն վախը մերժել. — lacrimas արցունք կորզել. — ignem կրակ հանել (քարէն). — risum խնուացընել. — mentem խելքը կորսնցընել տալ. — vestem զգեստը թօթուել:

Exire e vita ելանել ի կենաց, մեռնիլ. — e memoria մեռնալ, մոքէն ելլել: Anno exeunte տաւրուան վերջերը: Exierat dies օրը տարածամեալ էր:

Exercere choros պար բռնել. — se in arte կամ artem արուեստ մը գործածել. — jus փաստաբանութիւն բնել. — poenas պատժել. — crudelitatem անգթանալ. — odiis ատելութեան դառնալ:

Expedire nodum հանգոյցը քակել, դժուարութիւնը լուծել. — se de crimine ինք զինքն ամբաստանութենէ ազատել. — salutem կեանքն ազատել. — morbi causam հիւանդութեան պատճառը գտնել. — rem գործն ի կատար հասցընել, լնցընել. — arma զէնք պատրաստել: Uno verbo expediam մէկ խօսքով պիտի լնցընեմ:

Explicare volumen գիրք մը բանալ. — epistolam նամակ. — frontem ճակատը պարզել. — se de re գործի մը մէջէն ելլել, օձիքն ազատել. — nomen alicui պարտքը տալ. — praecepta ըստ հրամանաց վարուիլ. — philosophiam փիլիսոփայութիւնը մեկնել:

Exprimere pecuniam ab aliquo մէկէ մը ստակ քաշել. — vocem խօսիլ տալ. — oratione mores նկարագրել բարբը:

Exuere hostem castris թշնամւոյն բանակն առնուլ. — se agro paterno հայրենական արտը ծախել. — iugum զլուծ յանձնէ ի բաց թօթափել. — se laqueis որոգայթէ պրծիլ. — animam մեռնիլ. — humanitatem omnem մարդասիրութեան ամէն զգացմունքը յանձնէ մերկանալ. — ferociam զգոռողութիւն ի բաց դնել:

F.

Faber aerarius պղնձագործ. — aurarius ոսկերիչ. — materiarius, tignarius ատաղձագործ. — lignarius կահագործ (դղբամաճը). — ferrarius երկաթագործ. — marmoris անդրիանդագործ:

Facies cadaverosa մեռելի դոյն. — procera բարձր հասակ. — pugnae կռուոյն կարգը: Prima facie առաջին տեսնուելուն. զառաջինն: Facies urbis erat immutata քաղաքին տեսքը փոխուած էր:

Facilis victus առատ պարէն, բերք: Irae faciles դիւրամոք բարկութիւն: Faciles Nymphae ներողամիտ Նիմփայք. — res բարի վեճակի մէջ եղող իրեր: Ex կամ in կամ de facili դիւրաւ, հեշտեաւ:

Facere amice բարեկամաբար գործել. — aegre alicui մէկու մը վիշտ պատճառել. — bene բարիք բնել. — male վնասել. — mercaturas վաճառականութիւն բնել. — versus ոտանաւոր շինել. — cum կամ ab aliquo մէկուն կողմը բռնել. — ad aliquid օգտակար ըլլալ. — plurimi մեծ բանի տեղ դնել. — haeredem ժառանգ կացուցանել. — palam յայտնել. — verba խօսիլ. — maximam pecuniam շատ ստակ գիղել. — corpus գիրնալ. — iram բարկացընել. — risum խնդացընել. — gradum քալել, յառաջանալ. — moram յապաղել, օպասցընել. — gratiam alicui շնորհել, ներել ումբ. — fidem հաւատացընել, հաւատարիմ առնել. — jacturam կորսնցընել, կորուստ բնել. — animum քաջալերութիւն տալ. — copiam sui իր վըսց իշխանութիւն

տալ. զինք յանձնել ի կամս այլոց. — finem studiis ուսանելէն դադարել. — ratum վաւերացրնել. — periculum փորձ փորձել. — sanum առողջացրնել. — satis հաճեցրնել, հատուցանել. — dicta խօսքին վրայ կենալ. — missum արձակել, մէկդի դնել. — omnia ամէն բան ընել. ամէն միջոց գործածել: Fac si quid facis աղէ, շուտ ըրէ. գործդ գործէ: Fac esse դնենք որ այսպէս ըլլայ: Fac qui ego sum esse te զքեզ իմ տեղս դիր. եթէ դուն իմ տեղս ըլլաս: Missa haec faciamus ալ ասոր վրան չխօսինք, մէկդի դնենք: Si quid eo factum esset եթէ իրեն բան մը պատահի (մեռնի): Pompeia melius factum est Պոմպէա աւելի աղէկ է, կ'աղէկնայ (հիւանդութենէն):

Farina, ae. Homo eiusdem farinae նոյն տեսակ:

Ferire securi գլուխը կացինով կտրել. — foedus դաշինք կռել. — venam արիւն առնուլ. — pecunias ստակ կտրել. — sidera vertice գլուխը մինջեւ յաստեղս համբառնալ:

Ferre humeris ի վերայ ուսոց բարձեալ տանիլ. arma in aliquem մէկուն դէմ դէնք առնուլ. — manum կռուիլ. — in oculis aliquem մէկն աչքին պէս սիրել. — similitudinem բերել զնմանութիւն, նմանիլ. — in կամ astra կամ coelum, — laude կամ laudibus զմէկը մինչեւ երկինք բարձրացրնել, մեծապէս գովել. — fructum օգտակար ըլլալ. — solatia սփոփել. — subsidium, auxilium, opem օգնել, ի թիկունս հասանել. — repulsam ուղածը ժխտել. խնդիրքը չընդունիլ. — rem tacitus լռելեայն համբերել. — impetum յարձակման տոկալ. — primas գեր ի վերայ լինել քան զայլոս ամենեսին. — thura խունկ մատուցանել. — grates շնորհս մատուցանել. — ad plebem ժողովրդեան առաջարկել. — rem ad aliquem երթալ պատմել. — sententiam, iudicium, վճիռ տալ, դատաստան կտրել. — legem օրէնք դնել: Prae se ferre ցուցրնել, առաջի դնել, ունենալ: Ferri equo դալ աշտանակեալ ի ձի. — in hostes դիմել,

յարձակիլ ի վերայ թշնամեաց. — gloria շարժեալ, մղեալ լինել ի փառաց. — per ora hominum մարդկան բերանը պտտիլ: Omnia fert aetas ժամանակը ամենայն ինչ կը տանի, կը ջնջէ: Id a me responsum tulit ինձմէ այս պատասխանն առաւ: Si vestra fert voluntas եթէ ձեզի հաճոյական է: Si occasio tulerit եթէ պարագայք այնպէս պահանջեն: Ut spes fert որպէս յուսամ: Ferunt, fertur կը պատմեն, կ'ըսուի որ...:

Fidem fallere, exuere, amittere խօսքին վրայ չկենալ. — liberare, esolvere տուած խօսքը կատարել. — facere հաւատարմացրնել. in — recipere իւր պաշտպանութեան ներքեւն առնուլ: Bona fide անկեղծութեամբ: Per fidem արդարեւ:

Frons obducta նսեմ, ամպամած ճակատ. — attrita անամթ. — illi periit ամթը կորոյս: Frontem contrahere ճակատը խորշմեցրնել. — attollere ամբարտաւանել, եղջիր ածել: A fronte առջեւի կողմանէն: Prima fronte առաջին հայեցուածին:

G.

Gerere personam alicuius մէկուն դերը խաղալ. — se honeste համեստաբար վարուիլ. — formam, speciem habitum եւն. կերպարանքն, զգեստն ունենալ. — rem publicam տէրութիւնը կառավարել. — magistratum պաշտօն մը վարել (տէրութեան). — rem male գործքը գէշ տեսնել. — bellum պատերազմ ընել. — alteri morem մէկը հաճեցրնել. — vitam կեանք անցրնել, կենցաղավարիլ:

Gratia bona շնորհ, բարեկամութիւն. — mala թշնամութիւն, ատելութիւն: Gratiam inire մէկուն շնորհքը շահիլ. — sequi մէկուն շողջորթութիւն ընել. in — recipere շնորհել, ներել. in — redire հաշտուիլ. — referre փոխարէնը հատուցանել. — facere delicti յանցանքին թողութիւն տալ: Eius rei gratia ան պատճառաւ, նմին իրի:

H.

Habere necessitudinem cum aliquo մեկուն հետ սերտ սիրով կապուած ըլլալ. — invidiam նախանձի առարկայ ըլլալ. — rationem alicuius մեկուն պէտք եղած մեծարանքը մատուցանել. — necesse կարեւորութեան մէջ ըլլալ. — in animo միտքը դրած ըլլալ, մտադիր լինել. — satis շատանալ, բաւականանալ. — religioni խիղճ ընել. — despiciatui յարհամարհուենէլ զոր. — certum, cognitum, compertum, exploratum, perspectum, pro certo, pro comperto ստոյգ, ապահով ըլլալ, աղէկ գիտնալ, քաջ վերահասու, իրազեկ լինել. — sarta tecta յապահովել ըլլալ. — senatum ծերակոյտը ժողովել, ժողովք ընել. — se bene կամ belle աղէկ, աւողջ ըլլալ. գոհ ըլլալ. — aegre վշտանալ, նեղանալ. — loco patris հօր տեղ գնել. — nihil pensi ամենեւին հոգ չընել. — sus deque վերի վայր ընել. — honorem մեծարել, պատուել: Orationes quas habebat... ճառերն զորս կը խօսէր...: Acerbum habuimus Curionem կուրիոն մեր հետը խստիւ վարուեցաւ: Ita se res habet իրն այսպէս է: Habeo quid agam ինչ ընելիքս ես գիտեմ: Habes nostra consilia իմ միտքս լաւ կը ծաշնաս:

Hoc aetatis այս ինչ տարուան, այս հասակին. — noctis գիշերուան այս ժամուն. — est այսինքն է:

Homo trium litterarum գող. — nemo est ոչ ոք է. — es այր լեր, քաջ եր. — meus իմ գիրքս: Inter homines esse կենդանի ըլլալ:

Huc illuc — et huc աստ անդ. — arrogantiae venerat մինչեւ այն աստիճան ժպրհութեան հասեր էր: Huccine omnia reciderunt կարելի բան է որ գործքերն այս վիճակիս հասած ըլլան, ցայս վայր հասար:

I.

Iacere anchoram խորիսն նետել. — talos բուէ խաղալ. — ridicula in aliquem մեկուն երեսը

ծաղրական խօսքեր զրուցել. — contumacias թշնամանել. — querelas հեծութիւնս արձակել. — in populum հրատարակել. — fundamenta հիմն արկանել:

Iactare caput գլուխը շարժել, ցնցել. — voces աղաղակ բառնալ. — minas սպառնալ, կուտել սպառնալիս. — se in pecuniis շատ մխոյութիւն ընել. — se in re բանի մը վրայ պարծիլ: Iactatur nummus դրամին արժէքը փոփոխական է: Iactari fluctibus այս անգոր տարուբերիլ յալեաց: Haec vulgo iactantur ժողովրդեան մէջ այս բաներն կը խօսուին, աս լուրը կայ: Iacturam facere զանց տանել:

Iam diu, iam pridem շատոնց, ի բազմաց հետէ. — tum ան ատենէն ի վեր. յայնմ հետէ. — non դեռ ոչ. — tandem վերջապէս. — primum նախ եւ յառաջ: Iamiam iamiamque փութով, արդէն իսկ: Iam vino iam somno մերթ գինւով մերթ քնով:

Icere foedus դաշինս կուտել:

Impendere curam խնամ տանել:

Impertiri dolorem alicui իւր ցաւը մեկուն հաշորդել. — salutem ողջոյն տալ. — laudem գովել:

Implicare dextras ձեռք ձեռքի տալ: Implicari morbo կամ in morbum ախտիւ ախտանալ:

Imponere nomen անուն դնել. — summam manum operi աւարտել զաշխատութիւն, վերջին ձեռքը տալ. — modum dolori ցաւոց չափ դնել:

Impotens sui կամ animi անզուսպ, որ չի կրնար ինք զինքը զսպել. — dominatus անգութ բռնակալութիւն. — postulatum լիբր, անպատկառ խնդիր:

In tempore ի պատեհ ժամու, ատենին. — horas ամէն ժամ, ժամէ ի ժամ. — posterum յապոյն. — praesens կամ praesenti կամ praesentia կամ praesentiarum այժմ, հիմակուան ատենս. — infinitum յանհուն. — diebus paucis քիչ օրուան մէջ. — dies օր քան զօր, օր ըստ օրէ. — unguem կատարելապէս. — capita մարդու գլուխ. — eo esse ut, (ընելու կամ ըլլալու) վրայ ըլլալ. — summa վերջապէս:

Incidere in aliquem մէկու մը պատահել. — in aes alienum պարտքի տակ մտնել. — in amenitiam խենթենալ: Incidit saepe ut ստէպ կը պատահի որ. — in mentem միտքս եկաւ, միտս ինկաւ:

Incumbere remis թիերու վրայ ծռիլ. թիափարելու սկսիլ. — ad lenitatem հակամէտ ըլլալ ի հեղութիւն. — gladio սրոյ մը վրայ իյնալ. — aratriis գետինն աշխատելու ձեռք զարնել. — studio ամենայն փութով ուսման զբաղիլ: Incumbit hoc mihi այս ինձ կը վերաբերի, իմ հոգս՝ պարտքս է: Luxuria incubuit զեղխութիւն տիրապետեց ամէն կողմն:

Inducere morem սովորութիւն մուծանել. — in spem յուսացնել. — in errorem ի մոլորութիւն անցնել, ձգել. — calceum ոտնամանն հանդնիլ. — solum գետինը տափարակցնել. — aliquem մէկուն խօսիլ տալ (գրքի մը մէջ, եւն.):

Indulgere valetudini առողջութեան խնամ տանիլ. — sibi իւր անձին ամէն բան շնորհել. — irae ի բարկութիւն բրդիլ. — novis amicitiiis նոր բարեկամներ ստանալ. — eloquentiae ճարտարախօսութեան ուսման տալ ինք զինքը:

Inire dapes կամ convivium հացկերոյթ, խնջոյք երթալ. — cubile պառկիլ. — societatem ընկեր ըլլալ. — connubia ամուսնանալ. — viam ճամբայ իյնալ. — pugnam կամ proelium ի կռիւ մատչիլ. — consulatum հիւպատոս ըլլալ. — consilium խորհուրդ ի մէջ առնուլ. — gratiam apud aliquem մէկուն առջեւն շնորհ գտնել:

Inferre ignes կամ faces templis, tectis տաճարներու կրակ տալ. — scalas ad moenia պարիսպներուն սանդուղներ մօտեցնել. — bellum պատերազմ հրատարակել, գալ ի վերայ պատերազմաւ. — signa hostibus թշնամւոյն վրայ քալել. — sumptum alicui ծախքը մէկուն հաշուոյն գրել. — vulnus վրաւորել. — vim կամ manus sibi անձին առնել. — mortem սպանանել. — gradum կամ pedem մտնել,

երթալ. — crimen ամբաստանել. — litem դատ մը բանալ. — moram յապաղել. — probum անպատուիլ. — aliquid ex aliquo հետեւցնել, եղակացնել:

Infringere colaphos ապտակ, բռնցի զարնել. — manus ձեռու ընկերը, մատուցները ճարճատեցնել. — ferociam նկուն առնել. — animum վճատեցնել:

Ingenium soli գետնոյն որպիսութիւն, բնածին յատկութիւնը. — loci տեղւոյ մը դրութիւնը, դիրքը. — meum ita այսպէս է իմ բնութիւնս: Ingenii acies տաղանդ, սուր միտք, կորովութիւն:

Iniicere brachia collo վիզը փաթթուիլ. — vincula կամ catenos շղթայակապ առնել. — manum ձեռն մխել, բռնել. — curam alicui մէկուն մտատանջութիւն, վիշտ պատճառել. — religionem խղճի խայթ, խիղճ, խղճահարութիւն. — ardorem բորբոքել. — ardeam զկուրծս (քաջութեամբ). — tumultum աղմուկ, խռովութիւն, ապստամբութիւն գրգռել. — mentem ut (բան մ'ընելու...) համոզել:

Iniuriam facere, inferre, imittere եւն. աշիրաւիլ: Per iniuriam յանիրաւի. iniuria տարապարտուց, յանխորհուրդս. յախուռն:

Insidias alicui collocare, comparare, instrahere, ponere, tendere, moliri, subiicere եւն. դարան գործել, որոգայթ լարել:

Instat periculum վտանգ առ դուրս հասեալ կայ. կը սպառնայ. — nox զիշեր ի վերայ կայ, դայ, հասանէ: Quod instat որ անհրաժեշտն է եւ ստիպէ: Te instante վտանքոյոյ պաղատանայդ:

Instituere vineas այգի տնկել. — officinam խանութ բանալ. — naves նաւ կառուցանել. — aras խորան կանգնել. — collegium փարձարան հաստատել. — dapes հացկերոյթ կազմել. — testes վկայս առաջի առնել. — oratorem ճոռումբան յարդարել, ատենաբանս յօրինել. — accusationem ամբաստանութիւն մատուցանել. — graecis litteris յունարէն

tutorem հոգածու ժամուանել. — **haeredem** ժառանգ կացուցանել. — **legem** օրէնք մը դնել. — **iter** յուղի անկանել. — **amicitiam** բարեկամութիւն հաստատել. — **orationem cum aliquo** մէկուն հետ խօսակցելու սկսիլ:

Integer discipulus նոր, համբալ աշակերտ. — **fons** ջինջ աղբերակն: **Integra**, valetudo քաջ առողջութիւն. — **res** նոր գործառնութիւն, նոր դատ: **Integer aevi** յարբուս եւ ի զօրութեան հասակի: **Integrum vinum** աղէկ պահուած գինի: **Integrum mihi est** ի կարի իմում է: **In integrum restituere** նորոգել, առջի վիճակին վերածել: **Ad integrum** կատարելապէս, ամբողջովին: **Ex integro** գլխէն, նորէն, վերստին:

Intendere arcum լարել զաղեղն. — **sonum vocis** ձայնը բարձրացնել. — **formidinem** երկիւղը կրկնապատկել. — **vera** ճշմարտութիւնը չափազանցօրէն բռնել. — **ures ad verba** բանից ունկն մատուցանել. — **oculos ad vultum** աչուրները մէկուն վրայ սեւեռել. — **minas** սպառնալ. — **animum** կամ միտակ **intendere** բոլոր ուշը, մտադրութիւնը դարձնել. — **animo** առաջադրութիւն դնել, միտքը դնել...

Intercedere. **Palus quae intercedebat** ճահիճն որ ընդ մէջ էր: **Vix annus intercesserat** ab hoc sermone այս խօսակցութեան վրան հազիւ տարի անցած էր:

Interesse spectaculo տեսարանին ներկայ գտնուիլ: **Interfuit triduum** երեք օր անցաւ: = **Interest eius** անոր հոգն է, անոր կը վերաբերի. — **mea, tua, sua, nostra, vestra** իմ, քու, իւր, մեր, ձեր հոգն է եւն. — **magni, permagni, parvi, tanti, quanti** եւ plurimum, parvum, paululum, tantum եւն. շատ, քիչ, այնչափ, որչափ հոգ է, եւն. — **nihil ad rem** իրեն ամենեւին չի պատկանիր, վնաս չունի:

Inurere alicui notam, maculam, infamiam դնել ի վերայ ուրուք կեղա:

Involvere figuram ad circinum կարկինով ձեւ մը կազմել. — **se litteris** տալ զանձն յուսմանս:

Is in illum sum, quem tu me vis esse իրեն հետ քու ուզածիդ պէս կը վարուիմ: **Ea re, ob id** նմին իրի: **Eo pacto** այնու եղանակաւ: **Id temporis** այնպիսի ատեն մը: **Ad id locorum** մինչեւ հոս. մինչեւ հիմայ: **Id est** այս ինքն: **Id genus** aliquid ասոր նման բան մը: **In eo erat ut** յայնմ էր զի:

Iubere classica փողերը հնչեցնել տալ. — **legem** օրէնքը վաւերացնել: **Iubeo te salvere** բարի առողջութիւն կը մաղթեմ քեզ: **Iubeo te esse bono animo** քաջ լեր:

Iungere dextrae dextram տալ ձեռն ի ձեռն. — **connubio** ամուսնացնել. — **equos curru** ձիերը կառքին լծել:

Ius civile, ecclesiasticum քաղաքային, եկեղեցական իրաւունք. — **gentium** կամ **humanum** իրաւունք ազգայ. — **suum recuperare** իր իրաւունքը նորէն ստանալ. — **dicere** իրաւունս առնել: **Iuris esse sui** ինքնիշխան ըլլալ: **Iuris mihi illud non est** աս բանիս վրայ իրաւունք չունիմ: **Iure hoc sunt Siculi** Սիկիւլացիք աս օրէնքն ունին. — **summo cum aliquo agere** մէկուն հետ կարի խիստ կերպով վարուիլ:

L.

Laborare arma զէնք շինել. — **ex intestinis** փորը ցաւիլ. — **capite** գլխացաւ ունենալ. — **ex invidiā** ատելի ըլլալ: **Laborans navis** նաւ ի վտանգի. — **luna** խաւարեալ լուսին: **Non laboro de nomine** անուան համար հոգ չեմ ընել:

Laccessere ferro սուր ի ձեռն յարձակիլ. — **maledictis** չարաչար թշնամանել. — **pugnam** գրգռել ի մարտ:

Lacrimis prosequi mortem մահուան վրայ արտասուել. — **confici** արցունքով հիւծիլ: **Effundi in lacrimas** յարտասուս ցնդել:

Lapis incus յեան. — vivus կայծքար. — molaris երկանքար. — bibulus չեչաքար: De lapide emptus ածուրդէ գնուած: Ad vicesimum lapidem քսան մկն անդին: Lapidem verberare աշխատանքը պարապ տեղ ծախել:

Lapsus linguae լեզուի սայթաքումն. — penae կամ calami գրչի սխալ, — fluminum ընթացք գետոց. — serpentum սողունիկ օձից:

Latus mundi կողմն աշխարհի: Lateris dolor կողացաւ: Legatus a latere Հռովմայ քահանայապետէն խաւրուած արտաքոյ կարգի գեսպան: Ex lateribus cognatus կողմնական ազգական:

Laus dicendi ճարտարախօսութիւն: Supremae laudes դաժբանական ճառ: Laudi dare alicui մէկուն ի գովութիւն գրել: Bellicae laudes պատերազմական քաջութիւն: Laudibus ornare, efferre գովել, գովեստներով զարդարել, բարձրացնել:

Legere flores ծաղիկ ժողովել. — vela առագաստներն իջեցնել. — vestigia հետքը որոնել. — tempus պատահ ժամ ընտրել:

Limen carceris բանտի գուռը: Ad limina servus դռնապան: Limina deorum աստուածներու մէհեաններն: Visitatio ad limina Apostolorum այցելութիւն ի սեամս Առաքելոցն:

Linere auro ոսկեղօծել. — ora venenis սընգուրել զերեսս. — cerā մոմով պատել:

Locus aequus, alienus յարմար, անյարմար վայր: Post id locorum յետոյ:

Luere poenas պատիժը կրել. — capite գլխովը, մահաւմբ հատուցանել:

Lux aestiva ամառ: Luce ցորեկ ատեն. — primā ընդ առաւօտն: Ad lucem մինչեւ ցառաւօտ: Lucem afferre լոյս սփռել: Lucis աստղներ:

M.

Macti virtute կամ animo օն անդր, հաստատուն կայէք:

Madere paterno sanguine հայրասպանութեամբ ձեռքերն արատաւորել. — vino արբեալ ըլլալ. — unguento անոյշ հոտով լեցուիլ:

Magis magisque կամ ac magis առաւել քան զառաւել. — minusve աւելի կամ պակաս. eo — quo — այնչափ աւելի . . . որչափ աւելի . . . :

Male vertat tibi այ անիծեալ. — accipere չարաչար վարել ընդ ումք. — emere սուղ գնել. — sanus յիմար:

Mandare preces մէկուն աղաչանք մ'ընել. — corpus humo թաղել. — animis մտաց մէջ դրոշմել. — memoria եւն. բերնուց սորվիլ. — versibus ոտանաւորով նկարագրել. — aeternitati յաւերժացնել:

Mane novum օրուան սկիզբը. primo — վաղ քաջ ընդ առաւօտն. postero — ի հետեւեալ առաւօտուն:

Manere fixum animo կամ alta mente repositum ոգւոյ, սրտի մէջ դրոշմեալ մնալ. — dictis բռածին վրայ կենալ. — in voluntate անդրդուելի մնալ ի կամս:

Manum cum hoste conferre, conserere խառնել ի մարտ ընդ թշնամուոյն. — plena լեւծեռն: Manus afferre sibi անձին առնել. — inferre alicui բռնութիւն ընել. — dare կամ tollere պարտութիւնը խոտովանել. — tendere կարկառել զձեռն, պաղատել: Ad manum habere ի պատրաստի ունենալ: Prima manus նախագիծ: Manum celerem habere շուտ գրել. — alicuius amare մէկուն գիրը հաւնիլ: Manum non verterim մատս անդամ պիտի չգպցընեմ. — magna, parva ստուար, սակաւածեռն գունդ:

Mare coelo miscere երկինք երկիր իրար անցնել. ամէն հնարք ի գործ դնել: Maria et montes polliceri մեծամեծս խոստանալ:

Mars anceps diu fuit յաղթութիւնն ընդ երկար անցայտ մնաց: Martem accendere cantu փողէ ձայնով նահատակաց ոգիներն բորբոքել: Vario marte pugnatum est զանազան փոփոխմամբ մարտի կռիւ եղաւ: Marte aequo հաւասարակշիռ մարտիւ. — suo pugnare ձիւ վրայէն կռուիլ. — valieno ձիւէն իջնալ եւ ոտքի վրայ կռուիլ. — caeco կոյր կատաղութեամբ: Mars forensis դատարանի կռիւ:

Maturus militiae կամ ad arma զէնք առնելու տարիքին հասած. — aevi հասուն հասակ. — animi փորձառու: Matura virgo կամ — viro հասուն կոյս: Maturi soles արեգակն որ կը հասուցանէ: Maturior oratio կանոնաւոր ոճ: Matura hiems կանխահաս ձմեռն: Maturi honores ատենէն, տարիքէն յառաջ արուած պատիւներ:

Media verba կիրարկութեան մէջ եղող բառեր: E medio discedere մեկուսանալ, ձեռնթափ լինել: In medium կամ in medio afferre, ponere, proferre առաջի դնել. հրատարակել: In medio sunt ահաւասիկ մէջտեղ կեցած են, առջեւնիդ են: In medium vocare ի քնին արկանել. — venire յերեւան ելանել: De medio tollere բառնալ ի միջոյ, մեռցնել:

Memoria felix սուր յիշողութիւն: Memoria tenere բերնուց դիտնալ. — dilabi մոքէն ելլել. ex — բերնուց: Memoriae mandare բերնուց սորվիլ. — proditum est պատմութիւնը կը յիշէ: Memoria superiori յանցելումն. — patrum nostrorum յաւուրս ժամանակաց հարցն մերոց. — nostrā մեր օրերը: Post hominum memoriam մարդկան յիշատակէն ի վեր, ի սկզբանէ անտի: Memoria ut mea est որչափ որ կրնամ յիշել: Ni me fallit memoria եթէ չեմ սխալիր, եթէ լաւ կը յիշեմ: Memoria mei tuā delector զիս յիշելուդ համար կարի կը զուարճանամ:

Mens mala յիմարութիւն: Mentis compos կամ integer խելքը գլուխը եղող: Mihi in mentem venit միտքս եկաւ: Mente tota բոլոր մտքովն ու կամքով. — hac fuit անիկայ այս մտքիս վրայ եղաւ: In mentem mihi venit illius temporis միտքս կու գայ այն ժամանակն: Mente captus ծանծաղամիտ:

Mereri bene de aliquo մեկու ծառայութիւն, շնորհք մը ընել. երախտապարտ կացուցանել: Quid mereant ut... որչափ ստակ կ'ուզեն...

Metum alicui afferre, — concitare, — inferre, — iniicere, — intendere, — incutere, metu afficere եւն. մէկը վախցնել. — alicui levare վախը փարատել: Metu vacare յապահովի, առանց վախի ըլլալ:

Militiae nomen dare զինուոր դրուիլ. — sacramento obligare զինուորութեան երդումը ընել տալ. — domique ի պատերազմի եւ ի խաղաղութեան:

Minerva invita ընդդէմ բնութեան. իւր բերման հակառակ. — crassa կամ pingui կոպիտ, բիւր կերպով:

Minor capitis պատուէն ինկած. աքսորեալ:

Miscere pocula բաժակին մէջ դինի լեցնել. — certamina կամ manus խառնուրդ ընել:

Mittere arcessitum մէկը կանչելու համար ուրիշ մը խաւրել. — salutem նամակով բարեւ խաւրել. — vocem խօսիլ. — florem ծաղկիլ. — de muro praecipitem հասել, գահաւիժել ի պարսպէ. — talos քուէ խաղալ. — ridicula ծաղրական խօսքեր նետել. — se in aliquem մեկուն վրայ յարձակիլ. — ambages երկդիմի խօսքերը մէկդի դնել. — spem յոյսը կտրել. — timorem զերկիւզ ի բաց դնել: Mitte lacrimas գաղարէ արտասուել:

Moliri terram երկիրը փորել. — fores դռները խորտակելու ջանալ. — muros պարիսպ շինել. — iter իրեն ճամբայ բանալ. — insidias դաւ գործել:

Moram inferre, interponere եւն. յապաղել գործ մը, յերկարաձգել. — assequi, acquirere ժամանակ չափել. Nec mora անյապաղ, վաղվաղակի: moras pone կամ rumpe շուտ ըրէ, մի գանդաղեր:

Morbus ingravescit հիւանդութիւնը կը ծանրանայ: In morbum cadere, dilabi, incidere, incurere եւն. հիւանդանալ: Morbo affici, laborare, teneri եւն. հիւանդ պառկիլ: E morbo convalescere, evadere, recreari հիւանդութենէ ապաքինիլ, հիւանդքաղ ըլլալ. — animi մղութիւն, կիրք:

Mortem obire մեռնիլ. — sibi consciscere ինք զինքը սպաննել: Mortes imperatoriae զօրավարաց մահերը:

Mos hominum կամ in more hominum est մարդկան սովորութիւնն է: Ut mos կամ moris est, de կամ ex more, more ըստ սովորութեան: More ferarum անասնոց նման, պէս: Mos ingenij բոյս բարուց, նկարագիր: Morem gerere alicui մէկուն ուղածն ընել. հնազանդել: Mores բարք, սովորութիւն:

Movere loco, de կամ ex loco տեղէն շարժել, տեղափոխել. — castra բանակը վերցընել. — possessione մէկուն ստացուածը ձեռքէն առնուլ. — senatu ծերակոյտէն վաճառել. — membra պարել. — fides քնար զարնել. — stomachum սիրտը, ստամոքսը խառնել. — fletum լացընել: Moveri mente խենթեցնալ. — absiste գաղարէ վախնալ. — in re in neutram partem բանի մը մէջ չէզոք կենալ: Cantus move te սկսեցէք ձեր երգերը: Maius opus moveo աւելի մեծ գործի մը ձեռք կը զարնեմ: Ego post haec moveo aut curo? Միթէ ես ձեր բաներուն կը խառնուիմ:

Multare bonis կամ fortunis զինչս յարգունիս դրաւել. — morte մահուամբ պատժել. — exilio աքսորել. — pecunia դատապարտել ի տուգանս: Multare regno թագաւորութենէն արտաքսուիլ:

Musa pedestris ընտանեկան, անարգ ստանաւորներ: Musa nullā առանց ճաշակի:

Mutare fidem ստել խոստման. — mentem կամ sententiam միտքը դրածէն դառնալ. — in horas ամէն վայրկեան փոխուիլ: Mutari colore շրջել զգոյնն. — in peius չարանալ: Mutare solum երթալ յաքսորս. — orationem ոճը փոխել. — rem aere գնել. — amplexu brachia գիրկընդխառն լինել: Non mutat ասիկայ իրը չի փոխեր:

N.

Natu minor կրտսեր ամբ. — maior երիցադոյն. — grandis տարիքն առած, անցեալ զաւուրբք:

Natura stirpium անկոյ յատկութիւնը: Naturae cedere, satisfacere բնութեան հարկը հատուցանել (մեռնիլ): Naturā բնականաբար, ըստ օրինաց բնութեան. — hoc iustum est կամ ita comparatum est ut բնութեան օրէնք մըն է որ: Rerum natura բնութիւն: Naturam habere ad... բանի մը յարմարութիւն, միտութիւն ունենալ: In naturam vertere երկրորդ բնութիւն ըլլալ: Praeter naturam ի վեր քան զբնութիւն:

Natus sexaginta եւն. annos վաթսուն եւն. տարեկան: Bene, male natus բարի, գէշ բնութեան տէր:

Nauci non facere (aliquem) բանի տեղ չդնել:

Navare operam աշխատիլ. օգնել. — benevolentiam studium մէկու մը իր սիրոյն հաւատարմքը ցուցընել. — rempublicam տէրութեան ծառայել:

Ne cede malis յաղէտից մի ընկճիր. — feceris չըլլայ որ բնես. — metuas մի վախեր. քաջ լեր. — post conferus culpam in me վերջն ալ մի գար յանցանքն իմ վրաս ձգելու. — vivam թող չապրիմ (երգման ձեւ): Considera ne... զգոյշ լի՛ր զե մի... Ne multa, — plura, — longum faciam, — longum sit, multis, — pluribus — diutius teneam որպէս զե շատ չերկնցընեմ, կարճօրէն ըսելու համար: Ne bonos

omnes perditum eant որպէս զի ամէն բարիներու կորուստ չպատճառեն: Ne... quidem եւ ոչ իսկ: Neve vivus neve mortuus ոչ կենդանի ոչ մեռած:

Nec melior vir fuit անոր պէս բարի մարդ մը չէ տեսնուած: Nec dum գեռ ոչ. — nemo ոչ ոք. — non նաեւ, ալ. — opinato յանկարծուստ. — mirum եւ չեն ինչ զարմանք. vero եւ ոչ միայն. — eo minus սակայն եւ այնպէս. — mora նոյն ընդ նոյն:

Nectere flores ծաղկի փունջ շինել. — dolum դաւ դործել. — causas inanes փուճ պատճառանքներ բերել: Talia nectebant այս բաներուս վրայ կը խօսակցէին:

Nefas dictu est չէ օրէն ատել. Fas et nefas արդարն եւ անիրաւ: Per fas et nefes ամենայն կերպով:

Negare se alicui rei բան մը վրան չառնուլ: Negata via անել, անկոխ ճանապարհ. — omnibus terra անբնակ վայր:

Negotium dare alicui մէկուն բան մը յանձնարարել. — subire de re aliqua բան մը յանձն առնուլ. — exhibere կամ facessere դժուարութիւն յարուցանել. — magnum est navigare նաւարկելն շատ դժուար բան է: Nullo negotio առանց ինչ դժուարութեան: Negotium tuum habe քու գործքիդ խառնուէ: Negotii quid tibi mecum est? ինձի հետ ի՞նչ առնելիք տալիք ունիս: Quid est negotii? ի՞նչ նոր բան կայ:

Nihil esse ոչինչ արժեք. — est quod extimescas վախնալու բան չունիս. — interest ամենեւին հոգ չէ. — non ամենայն ինչ, զ. օ. nihil ei non tribuebat fortuna բախտն ոչինչ կը զանաւոր անոր: Non nihil բան մը. քիչ մը բան: = Nihilum, i ոչինչ: Nihili homo բան մը չարժող մարդ: In nihilum interire ոչնչանալ: Nihilo beatior ոչ առաւել երջանիկ: De nihilo առանց պատճառի, պարապ տեղ: Pro

nihilo habere, ducere, putare առ ոչինչ գրել, արհամարհել: Quam mihi ista pro nihilo որչափ ոչինչ է այս ամենայն իմ աչացս առջեւն:

Niti ad imperia իշխանութեան հասնելու ջանալ. — contra honorem alicuius մէկուն ի պատիւ հասնելուն հակառակել. — pro aliquo մէկուն ի նպաստ աշխատել. — hasta նիզակին յենուլ. — alis թռիչք առնուլ:

Nodus Hercules կամ Gordianus Հերակլեան, Գորդեան հանգոյց. — aheneus շղթայ. — sinnum գօտի. — crinum գանգուրք: Nodi viperei գալար օձի. — amicitiae կապ բարեկամութեան:

Nomen dare in coniurationem դաւակից ըլլալ. — dare militiae զինուոր գրուիլ. — de parricidio deferre ամբաստան լինել զհայրասպանութենէ. — facere կամ locare պարտք առնուլ: Nomina sua axpedire պարտքը հատուցանել: Nomine suo յանուն իւր: Nomina tria habere հռչակաւոր ընտանիքէ ըլլալ: Pecunia mihi est in nominibus շահուտուած ստակ ունիմ: Nomina lenta non mala ապահով պարտապանք:

Notare animo դրոշմել ի միտս. res nominibus novis իրաց նոր անուններ տալ. — aliquem in perpetuum մէկուն վրայ անջնջելի նախատինք դնել. — insidias որդալթէ զգուշանալ: Notare maledicto communi հանրութեան անիծից առարկայ ըլլալ:

Nudius tertius եռանգ, այսօր երրորդ օրն է. — quartus... tertius decimus այսօր չորրորդ... 13^ր օրն է:

Nullo modo կամ pacto ամենեւին, բնաւ եւ ոչ իւրեք. — loco ոչ ուրեք: Nullum habere aliquem մէկը առ ոչինչ գրել: Nullo numero գ. ո. հիկ մարդ: Qui nulli sunt անոնք որ ալ չկան, մեռածներն: Nullus sum մեռայ, գործքս լինցաւ:

Numen Dei praesens ibi fuit Աստուծոյ կարողութիւնը հոն յայտնուեցաւ. — divinum horrere

ի ներկայութեան Աստուծոյ սուրբ սարսափէ մը բռն-
նութիւն: Haud numine nostro աստուածներն մեզ հա-
կառակ ըլլալով: Cultores numinis ambo երկուքն ալ
աստուածապաշտ. Sine meo numine առանց իմ հա-
սնութեան: Numina divum աստուածոց կամքն:

Numerus civium բազմութիւն քաղաքացեաց.
— nos sumus մէք գուհիկք եմք: Numerum subdu-
cere հաւաքումն ընել: Ad numerum հաւասար թուով:
In numerum redigere կարգաւ շարել: Numero pa-
rentis esse alicui մէկուն հօր տեղ ըլլալ: = Nume-
rum aliquem obtinere քիչ մը պատիւ շահիլ: Om-
nibus numeris absolutus ամենակատարեալ: Numeri
graves դիցազնական երգ. — impares եղբերդական
ստանաւոր. — lege soluti ազատ:

Nux anellana կամ pontica կաղնի, կաղին. —
graeca նշենի. — castanea շագանակենի. — pinea
շոճույ, կեղեւնոյ պտուղ. — persica գեղձի, գեղձ:

O.

Obire colonias հաստուածն այցելել. — oratione
խօսելով յիշել. — consulis munus հիւպատոսութեան
պաշտօնն վարել. — per se omnia ամէն բան
անձամբ կատարել. — vadimonium մէկուն տեղ ի
դատաստան երթալ. — pericula վտանգաց դիմա-
դրաւ լինել. — diem կամ diem supremum կամ
suum diem մեռնիլ. — morte repentina յանկար-
ծամահ ընել:

Obtemperare sibi իւր կամաց հետեւիլ. —
alterius cupiditati ուրիշին ցանկութիւնը հաճե-
ցնել:

Obtinere provinciam կուսակալ ըլլալ. —
silentium լռութիւն պահել. — rem յաղթութիւնը
ստանալ: Obtinebo պիտի ապացուցանեմ: Obtinuit
consuetudo սովորութիւնը կալաւ:

Obviam ire, procedere դիմաւորելու երթալ.
— fit Clodio Կլոդիոսին կը պատահի: — ire conatibus
մէկուն խորհուրդներն խափանել:

Occurrere ex adverso ճիշդ դիմացն ելլել. —
animo միտքը գալ. — morbis հիւանդութեան ա-
ռաջքն առնուլ:

Offendere scopulum կամ in aquis խորտա-
կուիլ. — imparatum մէկուն յանպատրաստից վրան
հասնիլ. — et terra et mari ընդ ծով եւ ընդ ցամաք
պարտել:

Offensiones domesticae առանին վիշտք. —
oblitterare քէնը մոռնալ. — vitare մէկը վշտացը-
նելէ զգուշանալ:

Offerre se alicui մէկուն առջեւն ելլել. —
operam իր ծառայութիւնը մատուցանել. — mortem
մահ նիւթել. — se sceleri ոճրոյն դիմադրել. — se
periculis կամ vitam in discrimen ինք զինքը վտանգի
մէջ դնել: Sacrificium պատարագ մատուցանել:

Officium implere, officio fungi, satisfacere,
parere պաշտօնը կատարել: Officii ducere պարտք
համարիլ. — deserere, ab officio discedere, officio
deesse պարտքը զանց ընել: Officii causa պատիւ
ընելու համար: Officio summo praeditus շատ մար-
դասեր, քաղաքավար մէկը:

Oleum et operam perdere վայրապար յողնիլ.
— addere camino գալրոյթն աւելի գրգռել:

Omine optimo, fausto, secundo յաջող, բարի
գուշակութեամբ. — detestabili diro, sinistro եւն.
չար, անյաջող գուշակութեամբ:

Opera perit աշխատանքն փճացաւ: Operae
non parcam աշխատանքի պիտի չխնայեմ. — pretium
աշխատանքն ածող բան. — est ի դէպ է: Operam
dare ջանալ. — data կամ dedita դիտմամբ: Operā
alicuius uti մէկը դործածել:

Opem ferre ի թիկունս հասանել:

Orbis lunae լուսնոյ սկաւառակը: In orbis facere գնդակերպ շինել: Orbis annuus տարւոյ մը շրջանը. — lacteus յարդգող. — signifer զոդիակոս. — siderum աստղաց թաւալումն. — verborum պարբերութիւն. — saltatorius պար բոլորեալ:

Os ducere, distorquere բերանը ծռել: Ore rotundo loqui գեղեցիկ հնչմամբ խօսիլ: Os virginis gerere կուսի գէմքն ունենալ: Coram iis os laudare երեսն ի վեր գովել: Os durum լիւր երես: Os hominis cognoscite տեսէք մարդուն աներեսութիւնը: Os portus նաւահանգստին բերանը:

Otium scribendi non est գրելու ժամանակ չունիմ:

P.

Pangere osculum համբուրել. — filios որդին նմանիլ. — foedera դաշինս կուել: Haec mihi se pepigit ահա այս է իմ խօսեցեալս: Pactum exuere գրգռել դաշանց. pacto stare պահել զդաշինս: Quo pacto ինչ եղանակաւ:

Pars bona hominum շատ մը մարդիկ: In utramque partem թեր ու գէմ: In partem rei venire մասնակից ըլլալ: In eam partem scripsi ut այն վախճանաւ գրեցի որ: Ex parte մասամբ, կէս մը: Pro sua կամ pro virili quisque parte ամենայն ոք ըստ կարի իւրում: Pro rata parte համեմատաբար: Maxima ex parte ըստ մեծի մասին. dimidia ex parte կիսով չափ. — plus media parte կէսէն աւելին: Partes in omnes ամէն կողմ: Per partes մաս առ մաս, զատ զատ: Partes Caesaris tenere կեսարի կողմը բռնել: Partes duriores imponere դժուար գործ գնել: Partes in comedia primas agere կատակերգութեան առաջին տեսարանն ըլլալ:

Pati extrema ի յետին թշուառութիւն անկանել. — et facere fortia քաջութեամբ համբերելու

գործել. — fugam վախառել. — repulsam մերժուիլ. — facile դիւրաւ գոհ ըլլալ. — iussa aliena հնազանդել հրամանի այլոց: Patitur nullum esse diem quin որ մըն ալ չ'անցընէր առանց:

Pax sit rebus խաղաղութիւն ըրէք, լուեցէք: Pacem orare խաղաղութիւն խնդրել: Pace խաղաղութեան ատեն. — deum dixerim ներեացեն ինձ աստուածք (եթէ ասացից): Pacem petere, rogare ներումն խնդրել:

Peccare in aliquem անիրաւել յոր. — in eam partem այս մասին պակասաւոր դանուել: Multa peccatur իւրաքանչիւր ոք շատ պակասութիւն կը գործէ: Quidquid peccatur ինչ յանցանք որ գործուի:

Pellere possessionibus ստացուածներն ձեռքէն առնուլ. — a sacris սրբազան վայրերուն մոռնելու թող չտալ. — in exilium յարստութեան վարել. — moram աճապարել. — lyram քնար զարնել:

Pendere summa aqua ջրոյն երեսը ծփիլ. — ab ore մէկուն ըսածին սաստիկ ուշ գնել: Pendent opera աշխատութիւնք կիսաւարտ մնացած են:

Pendere magni առ մեծ ինչ գրել. — vectigal մարք տալ. — poenas temeritatis յանդգնութեան պատիժը կրել. — grates շնորհս մատուցանել:

Per tempus advenis ժամանակին եկար. — risum կամ iocum կամ ludum առ ի խաղ. — vim բռնի. — adoptionem pater հայրադիր. — occultum գաղտագողի. — deos oro յանուն աստուածոց կ'աղաչեմ:

Peragere incoeptum iter ծամբան շարունակել. — regnum et vitam թագաւորութիւնն եւ կեանքն զրաւել. — noctem գիշերն անցընել:

Peritus iuris, iure, legum օրէնագէտ, իրաւագէտ. — cantare գուսան:

Permittere equos վարել. մարտիկել զձիս. — aliquem vitae շնորհել ու մեք զկեանս. — habenas

արձակեալսն թողուլ. — se fidei կամ in fidem alicuius վստահիլ յոք. — summum belli պատերազմի առաջնորդութիւնը տալ:

Persequi feras որսալ զերէ վայրի. — mandata կատարել զհրամանս. — viam ճամբան շարունակել. — versibus ոտանաւորով գրել. — artem արուեստի մը տալ ինք զինքը:

Persolvere stipendium militibus զօրաց ռաճիկը տալ. — officium receptum հատուցանել երախտիս ընդ երախտեաց. — grates շնորհս մատուցանել. — epistolae նամակին պատասխան տալ:

Pedem effere ելանել ի տանէ. — revocare, referre ետ դառնալ. — trahere կաղալ. — dare օգնել. — ubi ponat non habet չիք նմա կռուան ոտից: **Pede** incerto ferri դեղեւիլ. — offendere ոտնառել. — presso մեղմով. — citato արագաբայլ. — in uno stans գիւրով թեամբ: **Pedes** amplecti մէկուն ծնկերուն փաթթուիլ. **ad** — se sternere անկանել յոտս. **ante** — posita առձեռն, պատրաստ բան մը. **in** — se conicere փախչել: **Pedibus** ire հետիստս գնալ. — trahere, subiicere անարգել. առ. ոտն, առաթուր իրենէ:

Petere in vincula արկանել ի շղթայս. — iugulum վզէն բռնել. — saxis քարկոծ առնել. — genas ungue այտերը մագլցտել. — Romam երթալ ի հռոմ. — astra մինչեւ ցատտեղս ամբառնալ:

Plenus ad marginem մինչեւ բերանը լեցուն. — officii կարի զբաղեալ. — vini արբեալ: **Plena** domus ընչաւէա տուն: **Ad plenum** nosse կատարելապէս ճանչնալ:

Ponere se toro անկողին մտնել. — proelia դադարել ի կռուոց. — barbam մօրուքը սափրել. — ova հաւկիթ ածել. — vitia մոլորութիւններէն ուղղել. — pudorem ի բաց գնել զամօթ. — in vitiiis ի մոլութիւնս գրել:

Potiri victoria յաղթութիւնը ստանալ. — rerum հրամանատար ըլլալ. — castris բանակին տիրել:

Praebere aurem vacuum առանց կանխակալ կարծեաց մտիկ ընել. — iuramentum երդնուլ. — se attentum ինք զինքը մտադիր ցուցընել:

Praeditus virtute, doctrina առաքինութեամբ, զիտութեամբ ճոխացեալ. — aetate անցեալ զաւուրբք:

Praeire verbis կամ de scripto ըսելով գրել տալ:

Praesens abest բանդագուշէ. — pecunia պարաստ դրամ. — sermo կենդանի խօսք: **Quo** presente ի ներկայութեան որոյ: **Ad** կամ in praesens, impresentiarum այժմ, յարգեան ժամանակի:

Praesidio esse alicui մէկուն պաշտպան, ապաւն ըլլալ: **Praesidium** ferre օգնել:

Praestare ingenio alium խելքով ուրիշը գերազանցել. — officium, fidem պարտքը, խոստմունքը կատարել. — se invictum անյաղթելի հանդիսանալ. — benevolentiam մարդասիրութիւն ցուցընել:

Praesto esse alicui մէկուն օգնութեան վազել. — est ահա հոս է. — esse ad horam որոշեալ ժամուն ներկայ գտնուիլ:

Praeter oculos աջաց առջին. — spem հակառակ յուսոյ. — naturam անդր քան զընութիւն. — modum արտաքոյ կարգի. — unum բաց ի միոյն. — propter գրեթէ, շուրջ:

Praeterit hoc me այս չեմ գիտեր: **Praeteriri** suffragiis հարկաւոր քուէները չահիլ: **Ut** hoc praeteream ասոր վրայ չխօսելով:

Premere sulcum ալիս բանալ. — fauces խեղդել. — alas սաւառնել. — lac մաճուն կամ պանիր շինել. — oculos alicui մէկուն աչուրները դոցել. — opuscula երկասիրութիւնը քննադատել. — iram զայրոյթը չափաւորել. — vulgi sermones

ռամկին քրթ մնջիւնները դադրեցընել. — *dolorem gaudere* քողարկել, չցուցընել. — *causam* testibus վկայիւք հաւատարմել. — *acu* ասեղանգործ յօրինել. — *calore* տօթով տառապել:

Pretium constituere, imponere գին գնել. սակադրել: *Pretia prediorum* iacent երկիրներն ոչինչ գնով են:

Pro deliciis esse ի հեշտութիւն լինել. — *concione* բոլոր ժողովոյն առջեւ. — *cive* se gerere իբր քաղաքացի վարուիլ. — *me* վասն իմ. — *certo* առ ստոյգ. — *tempore* ըստ ժամանակին. — *sua prudentia* իր խոհեմութեամբն. — *se quisque*, — *virili parte* ամենայն ճգամբք, իւրաքանչիւր ըստ կարի. — *eo ac* այնչափ որ. — *eo ac si* իբրեւ այն թէ. — *eo quod* վասն այնր զի:

Proferre testes վկայս առաջի առնել. — *in medium* ի մէջ բերել. — *auctores* հեղինակներ յիշատակել:

Q.

Quatere caput գլուխը ցնցել. — *aliquem* risu մէկը սաստիկ խնդացընել:

Quid attinet haec dicere? առ ի՞նչ ասել զայս. — *rei tibi cum illa est?* այն կնկան հետ ի՞նչ գործ ունիս. — *est cur vereatur?* վախնալու ի՞նչ կայ. — *tibi vis?* ի՞նչ բոկել կ'ուզես. — *multa?* ի՞նչու աւելի խօսիմ. — *tibi videtur?* զիտո՞ր թուի քեզ. — *tu hominis es?* ի՞նչ տեսակ մարդ ես դու. — *mulieris uxorem habes?* ի՞նչ տեսակ կին է քու ամուսինդ:

R.

Rapere ad mortem ի մահ հաղել. — *in ius* ի դատաստան քարշել. — *in invidiam* յատերութիւն մատնել. — *occasionem* առիթ առնուլ: *Rapi* in errorem ի մտրութիւն խարդաւանել:

Ratio non est չիք ողջմտութիւն: *Rationis* particeps բաժնաւոր: *Ratio tua est ut . . .* քու միտքդ այս է որ . . . *Ratio belli* descripta պատերազմի յատակագիծը. — *dicendi* ոճ. — *ineunda nobis est* հարկ է զեւ իրացն գտանել. — *quae tibi cum illo* intercedit? անոր հետ ի՞նչ գործ ունիս: *Rationem* habere cum terra մշակութեամբ զբաղիլ. — *suam* habere իւր վրայ հող տանիլ. — *constat* հաշիւն ուղիղ է: *Rationem* ab aliquo repetere համար խնդրել. — *referre* հաշիւը տալ: *Pro ratione pecuniae* դրամին համեմատ:

Recedere Romam ի Հռոմ մեկուսանալ. — *a consuetudine* սովորութենէն խոտորիլ. — *in se* դալ ի միտս: *Recessit* vita in ventos կեանքն ընդ օդս ցնդեցաւ:

Recipere animam շունչ առնուլ. — *libertatem* ազատութիւնը միւսանգամ ձեռք ձգել. — *ensem* սուրը ետ քաշել. — *se ab undis* զերծանիլ յաւեաց. — *se domum* վերադառնալ ի տուն. — *se ad bonam frugem* ինք զինքն ուղղել. — *mensā* ի սեղան բնդուել. — *se omnia facturum* ամէն բան ընելու խօսք տալ. — *causam* դատ մը վրան առնուլ. — *in* կամ ad se բան մը յանձն առնուլ:

Reddere vicem հատուցանել զփոխարէն. — *vota* ուխտը կատարել. — *operas* գործը յանգ հանել. — *vitam, animam, summum diem* մեռանիլ. — *sanguinem* արիւն փոխել. — *matrem* մորը նմանիլ. — *verbum verbo* բառ առ բառ թարգմանել. — *iratum* ի բարկութիւն գրգռել. — *suum aliquem* յինքն յանկուցանել զըք:

Redire ad ingenium իր բնածին բարուցը վերադառնալ. — *in gratiam* հաշտուիլ:

Referre pedem կամ gradum յետս ընկրկել. — *se domum* ի տուն դառնալ. — *repulsam* մերժուիլ. — *par pari* զփոխարէնն հատուցանել. — *in deos* յաստուածս դատել. — *in reos* ընդ չառա-

գործս. — alieni acceptum aliquid ընդունած բանը մէկուն վերադրել. — ad aliquem de suis rebus մէկուն խորհուրդ հարցընել. — ad voluptatem omnia ամենայն ինչ ի հեշտութիւն վերադրել. — ad certa capita քանի մը որոշ գլխիներու վերածել:

Res militaris պատերազմական արուեստ. — navalis կամ nautica նավարկութիւն. — frumentaria պաշար եւ պարէն. — rustica երկրագործութիւն: **Res iudiciaria** ատեան դատաստանի. — capitalis գլխապարտութեան դատ: **Re, reipsa, revera** արդարեւ, եւ կարի իսկ քաջ: **Res populi Romani** perscribere Հռովմայեցի ժողովրդեան պատմութիւնը գրել: **Res familiares** ատենին իրք. — prosperae, secundae յաջող իրք. — angustae շքատրութիւն: **Rem augere** փարթամանալ. — obrem առ օգտի. ob eam rem նմին իրի: Non abs re visum est ի՞նչ յանդէպս ինչ երեւցաւ: Quid hoc rei est? Ի՞նչ է այս, ի՞նչ կայ որ: **Aptus rebus gerendis** գործ տեսներու յարմար: **Rem nunquam facies** դու է՛չ երբեք պիտի հարստանաս: **In rem illius est** յօգուտ է նմա:

S.

Sarta tunica կարկառուն հանդերձ: **Sartum tectum, sarta tecta** տուն ի բարի վիճակի:

Secundum aurem vulnus ականջին մօտ վէրք. — ripam ընդ երկայնութիւն ամիսնց. — me ite իմ ետեւէս քալեցէք. — deos աստուածներէն վերջը. — arbitrium tuum ըստ կամայ քոց:

Sedere post equitem հեծանել ի գաւակ երկուարի. — vehiculo բազմել ի կառս. — pro tribunali նստել յատեան դատաստանի: **Sedet huic vestis** զգեստն ասոր կը վայէ: **Si sedet hoc animo** եթէ անյեղի է առաջադրութիւնդ: **Parum mihi sedet iudicium** գեռ կատարեալ որոշողութիւն մը չբրի: **Sedet campo Nola** նոլա դաշտագետնի վրայ կառուցեալ է:

Sententia stat միտքս գրած եմ. — est մտադիր եմ. — me vertit միտքս փոխեցի: **Sententiā meā** բոս իմ կարծեացս. — dicere վճռել:

Servire auribus շողջորթել. — valetudini ինամ ունել առողջութեան. — tempori ժամանակաց յարմարիլ:

Solvere epistolam նամակը բանալ. — vela պարզել զառագաստս. — e- portu ելանել ի նաւահանգստէն. — se luctu սուգը թողուլ. — noctem խաւարը փարատել. — vitā aliquem զրկել զոր ի կենաց. — votum ուխտը կատարել: **Solvendo non est** կարողութիւն չունի իր պարտքը հատուցանելու:

Species aenea արծան պղնձի: **Speciem hanc** non tulit այս (պղնձը) տեսարանիս չկրցաւ ժողովունել: **Speciem boni prae se ferre** բարի մարդու մը երեւցիլն ունենալ: **Specie** առ երեսս: **Per speciem** պատրուակաւ: **Species vanae** մոացածին ցնորք:

Spectare ad orientem հայել ընդ արեւելս: **Quorsum spectat haec oratio?** Առ ի՞նչ հային բանքս:

Spiritus angustior կարճ շունչ. — attractus ab alto ի խորոց սրտէ հառաչ. — extremus յետին շունչ: **Spiritus ducere** շունչ առնուլ:

Stare domi տուն մնալ. — ab կամ pro aliquo մէկուն կողմն ելլել. — a mendacio ստութեան դատը պաշտպանել. — per aliquem իր փրկութիւնը մէկէ մը ձանձնալ. — in fide հաւատարիմ մնալ: **Stetere comae** մազերը տնկուեցան: **Quid stas?** Ի՞նչ կը կենաս: **Stat mare** հանդարտ է ծով: **Stat pulvere coelum** երկինք փռուլ ծածկուեցաւ: **Me stante** յառուրս բարեբախտութեան իմց: **Verbis legis standum sit an voluntate?** Օրինաց զրմն պետք է հետեւիլ թէ իմաստին:

Sum totus vester բոլորովին ձերն եմ: **Esse magni** մեծ բանի տեղ գրուիլ. — sui iuris Գնքնիշխան, տէր անձին ըլլալ: **Esse magna gloria** մեծ

փառաց տեր ըլլալ. — bono animo քաջ՝ անվեհեր լինել. — capite raso գլուխը գերծած ըլլալ: Quanto dolore fui որչափ մեծ եղաւ ցաւս: Tu es ab Aristotele դու Արիստոտէլին կողմն ես. — recte apud matrem մայրս առողջ է: Esse in spe յոյս ունենալ: Est quod gaudias ուրախանալու բան ունիս. — saepe ստէպ կը պատահի: Cernere erat! տեսնելն բան էր: Sunt qui կան սմանք սր: Esto շատ աղէկ, հաւանիմ:

Suscipere ruentem ինկողն իր բաղկացը մէջ բռնել: — filios որդիս ծնանիլ. — causam դատ մը յանձն առնուլ. — consilium որոշել ի մտի. — scelus in se սճիր մը գործել:

T.

Tangere corpus aqua լուացուիլ. — Tiberim Տիբերիսի մերձակայ ըլլալ. — cordas քնար զարնել:

Tendere vela պարզել զառագաստս. — rus դէմ եղեալ գնալ ի գիւղ. — ad altiora առ մեծաւ յոյն իրս ձգտել:

Tenere portum մտանել ի նաւահանգիստ. — iura civium քաղաքացւոյ իրաւունք ունենալ. — iram բարկութիւնը զսպել. — se loco տեղւոյ մը մէջ կենալ: Teneri obsidione պաշարուած ըլլալ. — cognitione alicuius մէկուն ազգական ըլլալ. — voto սխտիք կապեալ ըլլալ: Tenet me magna spes մեծ յոյս ունիմ: — eum lectus անկողնոյ մէջ հիւանդ պառկած է: Quum tenerit vitis եթէ սրթը բռնեցու ըլլայ:

Tollere in crucem ի խաչ հանել. — fluctus կուտել զալիս. — liberos զորդիս դաստիարակել. — animos մեծամտիլ. — se humo բարձրանալ. — a medio aliquem մէկը մէջտեղէն վերցնել:

Tradere arma զինաթափ լինել. — in custodiam տալ ի պահպանութիւն. — memoriam կամ memoria ի գիր հարկանել. — memoriae բերնույ սորվել. — memoriae hominum աւանդել սերնդոյ:

Trahere animam շունչ առնուլ. — extremum spiritum վերջին շունչը տալ. — originem ունել զծագումն. — vultum երեսը ծռել. — varie զանազան մեկնութիւններ տալ. — bellum պատերազմն երկնցընել:

U.

Ungues ponere, subsecare եղունգները կտրել: Ad unguem ճշգորէն: Unguem dentibus corrumpit կը սարջանայ:

Uti bonis բարիքը վայելել. — aliquo familiariter մէկուն հետ ընտանութեամբ վարուիլ. — oratione խօսիլ. — magistro վարդեալ ունենալ. — adversis ventis հողմերը հակառակ լինել:

V.

Vacare epulis ժուժկալել: Vacat domus superior տան վերի դասիկանն պարապ է. — culpa յանցանքէ ազատ, զերծ ըլլալ. — a bellis խաղաղութեան մէջ ըլլալ:

Valere pedibus արագաքայլ ըլլալ. — auctoritate մեծ իշխանութիւն ունենալ. — amicis զօրաւոր բարեկամներ ունենալ. — dicendo ծոռամբան ըլլալ: Hoc mihi valet այս ինձ օգտակար է:

Venire alicui subsidio յօգնութիւն դալ ու մէք. — in vitam ծնանիլ: Veniunt felicius uve այդին աւելի աղէկ կը մեծնայ: Venire in odium աւելի ըլլալ. — in discrimen անկանել ի վտանգ. — in calamitatem յաղէտս անկանել. — in suspicionem կասկածելի ըլլալ. — ad manus կամ ad arma ի կռիւ մատչել:

Verbum verbo կամ de verbo reddere, ad verbum reddere, totidem verbis transferre բառ առ բառ թարգմանել, ըսել: Verbi gratia, causā օրինակի աղաղաւ:

Vergere annis տարիքն առնելու վրայ ըլլալ :
Vergit dies երեկոյանայ օրն :

Versari domi տան մէջ կենալ . — in labiis primoribus լեզուին ծայրն ըլլալ . — in ingenuis artibus ազատական արուեստներու զբաղիլ :

Vertere in fugam ի փախուստ դարձուցանել . — terram մշակել . — se in aquam ջուր դառնալ :
— Virgilium վերգիլիոսը թարգմանել : Quo se verteret, non habebat ուր դառնալիքը չէր գիտեր : Quod bene vertat երանի թէ յաջողէր : Res male vertunt դորձքերն անյաջող կ'երթան :

Volo valde tuā causā .քու սիրոյդ համար ամէն բան կ'ընեմ : — te tribus verbis .քեզի երկու խօսք ունիմ ըսելիք : Quid tibi vis ինչ ըսել կ'ուզես : Quid istud sibi vult? առ ինչ ըսել է : Ut velis ինչպէս որ կ'ուզես : Volo mense Quintili in Graeciam Զուլիս ամսուան մէջ ի Զուհաստան կ'ուզեմ մեկնիլ :

ՅԵՒԵԼՈՒԸ Բ.

ԱՆՏԻՆԵՐԻՆ ԶԱՏ ԳՈՐԺԱԺԱԿԱՆ ԸՍԵՅՈՒՆԺԱՆԵՐ

A fortiori է շրջադարձով . — **posteriori** է յետադարձով : — **priori** է յառաջադարձով :

Ab assuetis non fit passio է սովորելոյն ղեկին հարկ . մարդ սորված բանին զգայութիւնը եւն կը կորստանէ : — hoc et hac ասորի անորի, ափեղջիկի : — **ovo** է յոռոյ . բան մը պատմելու ատեն շատ առաջէն սկսիլ : — **uno** disce omne է միայն ուսիլ զամենեան :

Abusus non tollit usum ղեղծումն ոչ է բաց օգտնայ զսովորութիւնն :

Acta est fabula դրամէցա- լեարտախաղն :

Ad calendas Graecas է յոյն հաշուդրոն . ոչ երբեք . (որովհետեւ Յոյնք կաղանդ չէին համբեր) : — hoc աս այս . ատանձինն : — **hominem** (argumentum) փաստ աս մարդն : — **libitum** ըստ կամս, ըստ հաճոյն : — **litteram** բառ աս բառ : — **rem** աս ինչ : Պատշաճ (պատասխանի) : — **unguem** յեղանգան : 1. Կարի յղկեալ : 2. Կատարեցապէս . շատ աղէկ :

Age quod agis արա՛ զոր ասնեղ :

Alea iacta est արկա՛ Քուէայն . Հաստատեցաւ , վճռուեցաւ :

Alter ego մի-ս էն : = Սաստիկ սիրելւոյն համար կ'ըսուի :

Amicus Plato, sed magis amica veritas փէլժ Ղալապոն, այլ ոչ աւելի քան զճշմարտութիւնն :

Aquila non capit muscas արծիւն չորսայ զճանճն : = Մեծ հանձարի տէր մարդ պէտք չէ որ պղտիկ խնդրներու ետեւէ կ'իյնայ :

Argumentum baculinum արարչոյց փառապան : = Փաստի տեղ ձեռ մը տալ :

Artifex suavitatis consuetudo արհեստի մեղմությունը:

Asinus asinum fricat էշ շփվում էր էշի հետ: = Չարերը չարերուն բարեկամ կ'ըլլան: «Մեղաւորը մեղաւորաց փոխ տան»:

Assem habeas, assem valeas ինչ քան ասես, այնքան քան ասես: = Ստակը զմարդ մարդ կ'ընէ [դրամ = մարդ]:

Attingit coelum digito հասնում է ցիւլով երկինքին: = Մեծ ցնծութեան մէջ է:

Audaces fortuna iuvat բախումը օգնում է քաջերին:

Aurem vellere քարշէլ զահանջել: = Յանդիմանել:

Auri sacra fames ոսկեմեղի քաղց ունի:

Aut Caesar, aut nihil կամ ինչնակալ կամ ոչինչ:

Ave Caesar, morituri te salutant Ո'ղջ լեր կեանք, որ երթան մեռանել, ողջունեն զքեզ:

Bis dat qui cito dat երկից անգամ արագ տրամ: — *repetita placent* որ ինչ կրկին խնդրի հաճոյան է:

Bos in lingua եղջեր լեզու: = լուեղջեր համար չառականք եղած մեկուն համար կ'ըսուի:

Caetera desiderantur մնացեալն պահանջներ:

Canere eandam cantilenam զնոյն երգ երգել: = Միշտ նոյն բանը յեղծեղել: = *surdis auribus* կամ *surdo canere* անմեղի խօսել կամ խօսել երգել: = Մտիկ չընողին բան մը պատմել: — *sibi et Mussis* ինչին է մնացել երգել: = Գուեհիկն արհամարհել:

Casus belli Անիմ պատերազմի:

Cave a signato զգոյշ լիւր է խաբէլայ: = Բնուած էնէն պակաս մը ունեցողին համար կը գործածուի: — *ne cadas* զգոյշ լիւր զի մի անկանիցիս:

Charitas incipit ab ego սէրն սկսում է յանձնել:

Contra factum non valet argumentum ընդդէմ գործոյ չդերե գաւա: — *vim mortis non est medicamen in hortis* ընդդէմ զերանման մահու չի գեղ է պարտեղ:

Contraria contrariis curantur հակադրութիւնը հակադրութեամբ բուժվում է:

Cui non dictus Hylas puer? Ո՞ւր ասացեալ էիլաս մանուկ. կը գործածուի մեկու մը կամ բանի մը հանրածանօթ ըլլալը ցուցնելու:

Cum quibus հետեւի: = Ստակի կարեւորութիւն կը ցուցնէ:

De facto է գործոյ: — *iure* յերաւանց: — *gustibus* (et coloribus) non est disputandum զխորհուրդ (եւ շէնք) չէ պարտ վիճել: = Կը ցուցնէ ճշակաց զանազանութիւնը: — *omni re scibili et de quibusdam aliis* յաղագհ ամենայն գիտելիաց եւ այլ ինչ ինչ իրաց: — *fabula narratur* զէն է վեպ: = Մեկու մը հասկցնելու համար թէ իր վեպն է խօսքը, թէ ի յանդիմանութիւն իւր կը պատմուի վեպը, առակը, եւն:

Delenda Karthago պարտ է ջնջել Ղարթագոն:

Dentibus albis սպիտակ ատամք: = Երգիծաբանն պէտք է որ յանդիմանէ, պարտաւէ, ոչ թէ բարկութեամբ, այլ միշտ ծիծաղելով:

Desinit in piscem է յանձն յանձն: = Վախճանը սկզբան շնմանող գործոց համար կը բանի:

Difficiles nugae դժուարախնայն անորիս. Այն մարդոց համար, որոնք աղայական բաներու բոլոր ծիգերին կը թափեն:

Divide ut imperes բաժանեալ չի որդեգրես:

Dixi ասացի. = Ատենաբանը այս ձեւով կ'աւարտէին իրենց բեմքախօսութիւնն:

Donec eris felix (multos numerabis amicos, Tempora si fuerint nubila, solis eris). Յորչաք լինես երջանիկ (կայցես բազում բարեկամս, իսկ ժամանակը ամպամած թէ ես, մնացես առանձին):

Dura lex, sed lex խիստ օրէնք, այլ օրէնք:

Durum genus աղքատ դաս:

Ecee iterum Crispinus հա դարձեալ Կրիսպինոս. (Չանձրանալի մարդու մը համար, որ կու գայ միշտ գլխացաւութիւն տալու):

Epiciuri de grege porcium զիւր է հօդէն Եւրի-
կուրէայ. = Անառակութեան մէջ թաղուածներուն
համար:

Errando discitur սխալելով ոչ կ'ուսանի:

Errare humanum est մարդոյն է սխալել:

Est modus in rebus քոյ չափ յափեանք:

Etiā periere ruinae աւերակքն իսկ կորեան:

Ex cathedra յախոռոյ. (վճռական կերպով խօսողներու համար):

Expende Hannibalem կշռեա՛ւ շԱննիբաւ: = Ունայ-
նութիւն ունայնութեանց:

Facit indignatio versum շարժումն յօրինէ որո-
շաւոր: = Յուշերն ի համար որ մարդ սրգողած ժամա-
նակ ճարտասան կ'ըլլայ:

Felix monoculus in terra caecorum Բաւե՛լսոր
ժաւանի յերկրէն կորայ:

Fervet opus եւայ գործն: Ախրդիլիս այսէս կը
նկարագրէ մեղուայ գործունէութիւնը:

Festina lente յա՛ր գիւն: = Գործ մը ըստ ա-
մենայնի կատարեալ ընելու համար պէտք է ժամանակ
դնել:

Fidus Achates հաւատարմն Ախաթէս. = Ասով
հաւատարիմ բարեկամ մը ցոյց կը տրուի:

Finis coronat opus վախճանն պսակէ զգործ:

Poenum habet in cornu խաբ կապեալ է ի յեղ-
ջերան:

Genus irritabile vatum շարժելիոր ազգ պոետից:
= Այս խօսքով Ովրաս կ'ուզէ իմացընել գրադէս
անձանց դիւրադրգութիւնը:

Grammatici certant բերականք վիճեն: = Ամեն
կերպ անլոյծ մնացած խնդրոց համար կ'ըսուի:

Hic et nunc այդ եւ այժմ: -- iacet ասոր հանգչի:
-- iacet lepus ասոր զօղեալ կայ նապաստակ:

Hoc opus hic labor est այս է գործն, այն աշ-
խատանքն: = Այս իմաստով կ'ըսենք. «աստ տառապիւն»

մեկնիչքն: Այս երկու առածներս կը նշանակեն,
դ ժուարութիւն, կիճիւն հոս է:

Hodie mihi cras tibi այօր ինչ վաղէ՛ւ թէ:

Homo homini lupus մարդ մարդոյ գայ: «Մարդ
մարդու սատանայ, մարդ մարդու քահանայ:» — sum,
et nihil humania me alienum puto մարդ եմ եւ ոչինչ
է մարդկային իրաց յինէն օրոր համարիմ:

Honores mutant mores Գոհութն փոխէ զբարւ. դան
փառք, գնան բարք:

Ignoti nulla cupido անծանօթին չէ՛ր ցանկոթիւն.
չգիտցած բանը չի բաղձար:

In caducum parietem inclinare է կեանքի մը
յենալ. ապաւինել յեղէգն ջախջախ: — cauda vene-
num լոյն է որոշ. պարսաւէ: — crastinum res se-
veras աւ վաղէ՛ւ իր գիտորդ: — eadem es navi է նոյն
նաւն էս: «Ի նմին պատճի կաս:» — medio stat virtus
արեւմտեմիտն է ժիշկն կայանայ: — naturalibus է բնա-
կան վիճակի. մերկ վիճակի մէջ: — tenui labor է փոք-
աշխատանքն: — vino veritas է գինով ճշմարտութիւն
կամ թէ արեւալ մարդ դիւրաւ կ'ըսէ սրտին ծածուկ-
ները:

Inde irae անոր շարժումն: (Մեկուն բարկութեան,
նախանձու պատճառները թուելէն վերջը կը յօդուի):

Infandum regina, iubes renovare dolorem զան-
դադիւն զցաւն, ո՛ր զիւր, հրամայես նորոգել:

Intelligenti pauca բացողին ասիւան հերիք է:

Inter nos է ժիշկ ժերմ: = Գաղտնի բան մը
ըսելու կը գործածուի, «մեր մէջը թող մնայ» իմաստով:

Invita Minervā հախաւ Աթինասի. = Ինչ որ
ըլլայ ըլլայ:

Ipso facto նոյնն իսկ գործով:

Iustum ac tenacem շարժարն է՝ շանասան: =
Ովրասիրտին (գիրք Գ. Տողք.) գեղեցիկ ու վսեմ մի
տաղին խօսքերն յորում արդարին եւ առաքինւոյն
հաստատամտութիւնը կը ցուցնէ: Երեւելի են ի նմա

եւ յառակա առեալ նաեւ այս խօսքերը. si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinae թէ խոր-
դախեալ իրձանեացին որիեղերէ, զանգեմէն խոցեացին ա-
ւերէի:

Labor improbus omnia vincit աշխատութիւնն
յատառոր աւելանի յաղթան:

Lapsus calami, linguae խաւ գրչի, սայխտան
լիւղի:

Latet anguis in herba օյ ծածկեալ է ի խոտ:

Laudator temporis acti գովասան ժամանակին
անցելոյ:

Magister dixit վարդապետն ասաց:

Maiores pennas nido մեծագոյն թևս քան զքոյն:

Male parata, male dilabuntur չարեօք ծնեալ
չարեօք կորնէն. անիրաւութեամբ շահուած բանը գէշ
կերպով կը կորսուի:

Manus manum lavat յետն զյետն լոտանայ: «Ձեռք
ձեռք կը լուայ, երկու ձեռք՝ զլուխը»:

Matrem timidi flere non solere (dicunt) մայր
երկնորէն չէ սովոր լալ: = Որովհետեւ երկնորը վտանգը
ատենելուն պէս կը վախշի կը պրծի:

Me! me! adsum qui feci զիս, զիս ահա որ երբի:

Mens divini շնորհաւորութիւնն ասորւածային:
(Ովրաս այսպէս կը սահմանէ բանաստեղծական ներ-
շնչութիւնը:) — *sana in corpore sano* առողջ մարդ
յառողջ մարմնի:

Minima de malis (կամ minus malum est eli-
gendum) զիսրի գոտանան է չարեաց (պարտ է ընտրել):

Modus vivendi եղանակ ապրելոյ: = Իրաւախո-
հութեան ինչ եւ հնարք, որով ի կուռի եղող երկուց
կողմանց հնար ըլլայ միմեանց հանդուրժել:

Monstrum horrendum հրեշ սարսափելի:

Mors ultima ratio մահ՝ յետին պատճառ աւելանի:
= Ի մահուան կը ջնջուին հետ, նախանձ, ատելու-
թիւն:

Motu proprio ինքնաբերաբար:

Multa paucis շատով քիչով:

Natura non facit saltus բնութիւնն ոչ սարսափէ,
կամ բնութեան գործքերն կարգաւոր՝ իրարու չըլծայա-
կապ են:

Nec manus in arca, nec oculus in Cartha օյ
յետն յարկէլ, օյ ակն ի Կարթ: = Այսինքն պէտք չէ
ձեռն մխել ուրիշին արկեղ մէջ, եւ ոչ ալ գրուած
թղթերուն հայել, — plus ultra չէ՛ ալ ինչ անդր.
այս է, սահման՝ որմէ անդին չի կրնար անցուիլ:

Ne crede colori օյ հաւատար չեղոյ՝ գոնոյ: Այս-
պէս կը յորդորէ Կորինթոսն զԱլէքսիս՝ վայելագէտ
պատանին. ամբողջ տողն է. O formose puer, nimium
ne crede colori չեղարդիւն ո՛վ մանուկ, օյ շատ գոնոյ
հաւատար: = Կը գործածուի 1⁰ Գեղեցկութեան, փա-
ռաց եւն. վաղանցուկ ըլլալը ցուցնելու համար. 2⁰ Կեղ-
ծաւորաց հաւատ չընծայելու. 3⁰ Շողորթներուն
չխտահելու համար: — quid nimis օյ ինչ յանապա-
= Պէտք չէ չափն անցնել՝ որ միշտ թերութիւն է:
— sutor, ultra crepidam խօշտիկար, օյ քան զտիկին քի
վեր ամբաւար:

Neque semper arcum tendit Apollo եւ ոչ մշտ
չաղեղն լարէ Ապոլլոն: Ասով Ովրաս ըսել կ'ուզէ որ մեծ
եւ գիտնական մարդիկ ալ երբեմն աշխատանաց թոյլ
տալով, փոքրիկ զուարճութիւններ ընելու են: Նոյն-
պէս կ'ըսուի. arcus nimis intentur frangitur կարն լա-
րեալ աղեղն խորտակի: Եսովպոս երբ աղայոց հետ կը
խաղար եւ զայս իրեն յանցանք գրեցին, գրեթէ այս-
պէս պատասխանեց: Նոյնը կը պատմուի նաեւ Ս. Յով-
հաննէս Աւետարանչի համար, որ ծերութեան ատեն
երբեմն անմեղ աղանուց մը հետ կը խաղար:

Nescit vox missa reverti յայնն որ խօսեալ ոչ
յետո՞րդաւնայ: «Չգուած նետը ետ չի դառնար»:

Nigro notanda lapillo օր նշանակելի սևա գարն:
= Գծբախտ եւ անյաջող աւուրց համար կ'ըսեին հինք:

Իսկ յաջող աւուրց համար՝ Albo notanda lapillo օր
շահանիլիս սղիստիլ քարիւն:

Nihil innovetur Բի ինչ նորոգելոցի:

Nil medium est (կամ non datur medium) ինչ
ինչ միջին: — novi sub sole ինչ ինչ նոր բերելոց
կամք: — violentum durabile ոչ ինչ բռնի յետման է:

Nomina stultorum ubique locorum անուանի
յիմարաց ֆորանին ամենուրեք: = Անոնց համար որոնք
իրենց անունն ամէն տեղ, պատերու, գրքերու վրայ,
եւն. կը գրեն:

Non licet omnibus adire Corinthum չէ օրէն
միեւեցում երկու է կորնթոս: = Շատ դիպումաց մէջ
կը գործածուի. այլ գլխաւորաբար ցուցնելու համար
որ ամէնը չեն կրնար հարստութեան, հանճարոյ մէջ
հաւասար ըլլալ: — omnia possumus omnes չմե-
նայն ինչ չմարմնէ միեւեցի: — omnis moriar ոչ մե-
տայց բոլորովին: — possumus ոչ կարեմ: = Պետրոս
Առաքելոյն առ Քահանայապետն ըսած խօսքերն, որոնք
կը գործածուին ցուցնելու համար անկարելիութիւնը:

Nosce te ipsum ծանօթ ինչ.

Numero Deus impare gaudet Աստուծոյ զիւր
չանշոյիք ինչ. հիներն կ'ըսէին թէ երեք թիւն ամենա-
կատարեալ է:

Nunc est bibendum այժմ պարտ է ըմպել գինի: =
կը գործածուի անակնկալ յաջողութեան մը համար:

Odi profanum vulgus աստի չանսիրեմ զիւրեմի:

Oleum perdidit ղեւն, չեմարանէն կորսնցի:

Omne tulit quicquid qui miscuit utile dulci
չորս ինչ բոլորէն հան է յանգ որ չաւարտ ետեւեւ ընդ
օգտակարն:

Omnia fert aetas ժամանակն ջնջի չմեկայն ինչ: —
mecum porto չմեկայն ինչ ղեւն ինչ քանի:

Omnis homo mendax միեւեցի մարդ աստ (սոս-
թոս) է:

O tempora! O mores ո՛վ դար, ո՛վ բար: =
կիկերոնին բացագանչութիւնն ընդդէմ շարութեան
իւր ժամանակին, կատիլիկոսային դէմ զաւրցած ճառին
մէջ: Շատ գործածական է եւ զանազան մերձեցուցում
ներ ունի. — ubi campi ո՛վ դար:

Panem et circenses ղեւց եւ շիրիկ: = Յոբնա-
ղին կծու խօսքերն որ նոյն ժամանակին Հռովմայեցոյ
վատթարութիւնը ցոյց կու տան, որոնք միայն ձրի
յորեան եւ խաղեր կը խնդրէին:

Pares cum paribus (facillime congregantur)
Հասարակ ընդ հասարակ (հեշտեմ մեքանի): =
Աստ համազօր է նաեւ similia similibus gaudent
նման զնման զիւր:

Parturient montes երկնէն լերէն: = Երբ շատ
մեծ աշխատանքներէ, խոստումներէ վերջը շնչին բան
մը մէջնեղ կ'ըլլայ, այսպէս կ'ըսուի: Ամբողջ տալն է
Parturient montes, nascetur ridiculus mus երկնէն
լերէն է ծնցի ծաղրաշարժ մոմ:

Paulo maiora canamus մեծագոյնն ինչ երգե-
ցոյ: = Խօսքէ մ'ուրիշ խօսքի իբր անցում կը բանի:

Per fas et nefas ընդ արդարեւ եւ ընդ անարդար.
այսպէս, ինչ որ ըլլայ, ամէն միջոց ի գործ անելով:

Piscem natare docem ուսուցանեմ յին լողալ:
= Կըսուի երբ տգէտ մը խմաստանոյն բան մը սորվեցը-
նել ուզէ:

Plaudite cives ծագի հարէ քաղաքացի: = Թա-
տերախաղէ մը վերջը Հռովմայեցի զերասաններն այս
խօսքերով կը կորզէին հանրութեան ծափերը:

Poeta nascitur orator fit քերականն ծնանի, արեւ-
բան լինի: = Այսպէս, բանաստեղծ ըլլալու համար
բնածին յարմարութիւն եւ ձիրք պէտք է, իսկ ճար-
տասանի մը համար արուեստը մեծապէս նպաստամա-
տոյց է:

Paete, non dolet! Պէտք, չցաւ: = Պետոս
Կերոնի կենաց դէմ դաւաճանութեան մը մէջ գոռոնէ:

լով, երբ նոյնն ի յայտ եկաւ, կինն Առիւս դաշոյն մ'առած միեց իւր կրծոց մէջ, եւ զայն մատուցանելով իւր էրկանն եւ սրտապնդելով զնա, վերի խօսքերն ըսաւ:

Post equitem sedet atra cura ի գաւազնի հետեւն: Նորի գաւազնի հետեւն: = Յուցնելու համար թէ ոչ ոք կրնայ ի մտատանջութենէ եւ ի հոգոց խուսափել: — *factum* յետ քործոյ, այսինքն ալ ատենը չէ, նոյն իմաստով կ'ըսուի նաեւ *Actum est* «վճարեալ է», — *factum lauda* յետ քործոյն քննել: — *hoc, ergo propter hoc* յետ այսքին, այս վասն այսքին: = Ասով կը յայտնուի անոնց մտորութիւնը, որոնք պատճառ կը բռնեն այն բանը որ պատճառ չէ, այնու միայն զի ժամանակի եւ պատահման յաջորդութիւն կայ:

Primi possidentis առաջին տէրի: Նաեւ *primi occupantis* առաջին գրաւորին:

Primus inter pares առաջին ի հասարակ:

Pro aris et focis վասն տաճարոց եւ երդեց, վասն կրօնից եւ հայրենեաց: — *domo sua* յազգոս տան իւրոյ: = Կիկերոնին մէկ ատենաբանութիւնն, իւր ինչքերն Կղադիստէն, որ զայնս գրաւած էր, խլելու համար: = Կ'ըսեմք այս մտքով: «Ամեն մարդ իւր կարգեալը կը ըլլայ»:

Punica fides հաւատարմութիւն: = Հռովմայեցիք կ'ըսէին թէ Կարթեգոնացիք միշտ օւխտագրուած էին: Կ'ըսուի նաեւ *Graeca fides* յոյն հաւատարմութիւն:

Qualis artifex pereo! Որդիս իմ տաղանդէն ինչն է: (Ներոնին վերջին խօսքերն):

Quandoque bonus dormitat Homerus Բերք բարեւ Նիքէ: = Ասով Ովբատ կ'ուզէ ըսել թէ չկայ ամենամեծ իսկ հեղինակ որ ամենայնիւ կատարեալ ըլլայ, եւ ընդլայնմամբ թէ ամեն ոք պակասաւոր է:

Quantum mutatus ab illo! Ինչպէս փոխեալ յայնմ: = Իւր առջի վիճակէն սրճափ փոխուած է:

Quia nominor leo Դիւսիւս Լեոն (Փետրոս):

Qui docet, bis discit Դիւսիւս Լեոն: — *nimis probat, nihil probat* Դիւսիւս Լեոն: — *nimis probat, nihil probat* Դիւսիւս Լեոն: Բան մը պէտք չէ չափազանցօրէն ապացուցանել:

Quos ego Դիւսիւս Լեոն: Լեոն թեան ձեռով գործածուած խօսք մը, զոր Վիրգիլ Պոսիդոնին բերանը կը դնէ, երբ աս կը կշտամբէ զհօղմս. — *vult perdere Jupiter, dementat prius* Դիւսիւս Լեոն: Ինչպէս Լեոն Լեոն: Նախ յիմարեցողութիւն:

Quousque tandem? Դիւսիւս Լեոն: Կիկերոնին ընդդէմ Կատիլինայի արտասանած բացաղարձութեան առաջին խօսքերն: = Կարի ընտանեկան եղած է ասոր մերձեցուցումը:

Rara avis in terris Դիւսիւս Լեոն: Լեոն թեան ձեռով գործածուած խօսք մը, զոր Վիրգիլ Պոսիդոնին բերանը կը դնէ, երբ աս կը կշտամբէ զհօղմս. — *vult perdere Jupiter, dementat prius* Դիւսիւս Լեոն: Ինչպէս Լեոն Լեոն: Նախ յիմարեցողութիւն:

Res clamat domino Ինչպէս Լեոն Լեոն: Կիկերոնին ընդդէմ Կատիլինայի արտասանած բացաղարձութեան առաջին խօսքերն: = Կարի ընտանեկան եղած է ասոր մերձեցուցումը:

Rediculus mus Դիւսիւս Լեոն: Լեոն թեան ձեռով գործածուած խօսք մը, զոր Վիրգիլ Պոսիդոնին բերանը կը դնէ, երբ աս կը կշտամբէ զհօղմս. — *vult perdere Jupiter, dementat prius* Դիւսիւս Լեոն: Ինչպէս Լեոն Լեոն: Նախ յիմարեցողութիւն:

Risum teneatis amici? Դիւսիւս Լեոն: Լեոն թեան ձեռով գործածուած խօսք մը, զոր Վիրգիլ Պոսիդոնին բերանը կը դնէ, երբ աս կը կշտամբէ զհօղմս. — *vult perdere Jupiter, dementat prius* Դիւսիւս Լեոն: Ինչպէս Լեոն Լեոն: Նախ յիմարեցողութիւն:

Risus abundat in ore stultorum Դիւսիւս Լեոն: Լեոն թեան ձեռով գործածուած խօսք մը, զոր Վիրգիլ Պոսիդոնին բերանը կը դնէ, երբ աս կը կշտամբէ զհօղմս. — *vult perdere Jupiter, dementat prius* Դիւսիւս Լեոն: Ինչպէս Լեոն Լեոն: Նախ յիմարեցողութիւն:

Salus populi suprema lex esto Դիւսիւս Լեոն: Լեոն թեան ձեռով գործածուած խօսք մը, զոր Վիրգիլ Պոսիդոնին բերանը կը դնէ, երբ աս կը կշտամբէ զհօղմս. — *vult perdere Jupiter, dementat prius* Դիւսիւս Լեոն: Ինչպէս Լեոն Լեոն: Նախ յիմարեցողութիւն:

Sedet aeternumquo sedebit Դիւսիւս Լեոն: Լեոն թեան ձեռով գործածուած խօսք մը, զոր Վիրգիլ Պոսիդոնին բերանը կը դնէ, երբ աս կը կշտամբէ զհօղմս. — *vult perdere Jupiter, dementat prius* Դիւսիւս Լեոն: Ինչպէս Լեոն Լեոն: Նախ յիմարեցողութիւն:

Semel in anno insanire licet Դիւսիւս Լեոն: Լեոն թեան ձեռով գործածուած խօսք մը, զոր Վիրգիլ Պոսիդոնին բերանը կը դնէ, երբ աս կը կշտամբէ զհօղմս. — *vult perdere Jupiter, dementat prius* Դիւսիւս Լեոն: Ինչպէս Լեոն Լեոն: Նախ յիմարեցողութիւն:

Sero venientibus ossa անգամ էկելոյն ոսկերէր:

Servum pecus հօր սորոսէ: = Այս խօսքերով կը պատկարակէ Ուրատ գրագիտութեան մէջ ծառայաբար նմանողներն: Ա՛րսուի կեղծաւորներու, շողքորթներու համար: Ա՛րջապէս անոնց համար որք յամենայնի գետնաւիճի պէս գոյներնին կը փոխեն կամ կ'ուզեն կապի պէս նմանիլ:

Si augur augurem էնէ հօնոյն զհօնոյ: = Կատուն եւ Կիկերոն կ'ըսէին թէ հմայ մը չէր կրնար չծիծաղիլ, եթէ ուրիշ հմայ մը տեսնէ, գիտնալով իրարու խարդախութիւնը: — Կը գործածուի պայպէս, զ. օ. բժիշկներու, երկու կեղծաւոր շողքորթներու: — *sanctus, oret pro nobis, si doctus, doceat nos, si prudens, regat nos* էնէ սորք է, աղօթն հարուստէ վասն մեր. էնէ քննողն, ուսուցէ զիշ. էնէ խնայողն, վարէլ լինէ մեր: — *Romae vivis Romano vivito more* էնէ է Հռոմէի հաս, ըստ հռոմէացիներէ սովորութեան կեցելի: = Պէտք է դացած տեղուանդ սովորութեան յարմարիլ: — *vis pacem, para bellum* էնէ զհաղաղութիւնն կատար, հարստացողութիւն:

Sic! այսպէս: = Ի գրութեան մէկու մը սխալը կամ անհետեւ թէ կարծիքն պատմուած ժամանակը, նորա ստոյգ ըլլալը ցուցնելու կամ ընթերցողին ուշադրութիւնը գրգռելու համար այս բառը փակագծի մէջ կը գրուի:

Sic itur et astra այսպէս երթալ է յաստի: = Շատ կերպով կրնայ գործածուիլ, փառաւոր գործաւորութեանց, յաղթանակաց եւն: — *vos non vobis* այսպէս դուք ոչ Ձեզ: = Այս խօսքերով սխալ չորս տողերով Ա՛րգիլիոս շատ ճարտարութեամբ կը նկարագրէ թէ ինք աշխատած է, ուրիշ մը վարձքն առած:

Sine nomine vulgus անանուն գութնի: — *pectore corpus* հարմին առանց լանջաց: — *qua non* առանց որոյ ոչ. բան մը որ անհրաժեշտ կարելոր է:

Sit pro rationis voluntas պարտաւ լինէ կատար, կատար իմ պարտաւ լինի:

Sol lucet omnibus արեգակն քայլէ միեւնոյն:

Solve senescentem լոյծ (ի կառաց) զծերացեալն (դերիւարն): = Ա՛րսուի անոնց որք տարիքնին առած, խանդը կորուսած, կ'ուզեն դեռ ընդդէմ բնութեան մաքառել ու գրել կամ գործել:

Statu quo յաւանքս վիճակէ: = Պիտանագիտական առած:

Sui generis է-րոյ տե-ի (այսինքն միայն իրեն տեսակի):

Summum ius summa iniuria լաւագոյն արդարութիւնն, լաւագոյն անարարութիւնն:

Sunt lacrimae rerum են արդարաւոր էրոյ, թէ մեծ թշուառութիւնը ինքնին ի դուրս կը շարժեն:

Suus cuique mos է-րոյ տե-ի է-ր սովորութիւնն ունի: — Այսպէս ամէն ոք իւր սովորութիւնն ունի:

Tantae molis erat այնպէս դժուարին էր: = Ա՛րգիլ ասով յայտնած է թէ որպիսի դժուարութեանց հարկ եղաւ յաղթել Հռոմէական պետութիւնը կանգնելու համար եւ ասկէ լուելայն կը հետեւցնէ նորա մեծութիւնն ու մշտնջենաւորութիւնն — բոլոր տողն է. *Tantae molis erat Romanam condere gentem* այնպէս դժուարին էր զհռոմէացիներն կանգնել ազգ:

Tantaene animis caelestibus irae? Մէքէն այնպիսի մեծ շարժութիւնն ունի երկնաւորաց: Բացադանշութիւն Ա՛րգիլիայ: = Կը բանի սուրբ մարդկանց բարկութեան համար:

Tarde venientibus ossa անգամ էկելոյն ոսկերէր: = Յատուկ եւ փոխաբերական իմաստով կը բանի: Այս յետին կերպով, առ զանցառութեան կամ առ մոռացութեան լաւ գործ մը եւն. կորսնցընողներու համար:

Tempus edax rerum ժամանակն ծախիլ էրոյ:

Teneo te, Africa ունիմ զիշ. Ա՛րգիլի: = Կեսար նաւէն յԱ՛րգիլի ելած ժամանակը երբ ուրք սահելով ինկաւ, իսկոյն յարեց, Ունիմ, եւն. տիրել նշանակելով եւ իշխալուն ամբար այս կերպով սքողելով:

Tenere lupum auribus ունիլ զգալ յոռիանէ:
= Սեծ դժուարութեան մէջ գտնուիլ:

Testis unus testis nullus Չէ վկայ չէ վկայ:

Timeo hominem unius libri երբեք չեմ վախճալ մէկ գիրքէ:
որ ընդհանրապէս չի վախճալ: — Ս. Թովմաս Ազուր-
նացւոյն առածն է, որով ըսել կ'ուզէր թէ քիչ բայց
աղէկ եւ թափանցելով կարգացողէն, եւ զանազան հե-
ղինակներու եւ նիւթերու շտարտամեղով, մէկ բանի ե-
տեւէն իյնողէն պէտք է վախնալ, իբրեւ յաջաւոր հա-
կաւորութիւն: — Danaos (et dona ferentes) երբեք չեմ
Յուսաց (թէեւ ընծայս մատուցեն): Այս խօսքերն
Վերդիլիոս քրմապետ Լաուկոյոնին բերանը կը դնէ,
Յուսաց իբր ի պատիւ Աթենասայ շինած փայտեղէն
մեծ երկւարն ներս շառնլու զՏրոյացիս համոզելու
համար: Ասով ըսել կ'ուզէ թէ թշնամիէն ինչ ալ որ
գայ, թէեւ ընդ կարի նպատաւոր երեւութիւ,
պէտք չէ վատահիլ:

Tolle lege առ, ընթերցիր: — *Thomam (et ego
destruam Ecclesiam)* բարձր զԹովմաս (եւ ես քանդեցիցի
դէպեղեցի): Լուսեր կ'ըսէր այսպէս, ցուցնելով թէ
ինչպէս կը տառապէր Ս. Թովմայի պատճառաբա-
նութեամբ:

Tot capita, tot sensus որչա՞ր ինչքան, այնչա՞ր
կարծիք:

Trahit sua quemque voluptas շինքս քանդուցնէ ինչ
ունիւնք ցանկունքէն:

Tua res agitur շինքն է խնդիրն:

Tulit alter honores այլ ո՞ր էտ զպարծիքն:

Tu quoque? դու՞ ետ: = Կեսարին խօսքն առ
որդեգիրն իւր Բրուտոս, երբ նա եւս դաշոյնով զինք
կը խօսէր:

Ubi bene ibi patria ուր բարի հանգիստ է, ա՞նդ
հայրենիք է: = Շատ դժուարածութիւն ունի, բայց գըւ-
խաւորաբար հենդնութեամբ կը բանի շատակներն եւ,
հասկատակներու, յայլ անտարբերներու համար, ո-

րոնք ամենեւին հոգ չեն ընէր զործքերն եւն, այլ
միայն աւանդութեամբ ետեւէ կ'ըլլան:

Ultima forsan (hora) ինչքան (յերբն ժամն է),
— ratio յերբն պարտաւ:

Unguibus et rostro եղէգո՞ւն եւ կոշո՞ղ. արեւբար:

Unum et idem նոյն եւ նման, զ. օ. գէշ գիտնալ
եւ չգիտնալ նոյն բանն է:

Vade mecum Ե՛կ ընդ ետ: = Այս երկու բառերն
գոյականաբար կը բանին ու կը նշանակեն: յոյժ կա-
րեւոր եւ անհրաժեշտ բան մը, մանաւանդ գիրք մը:

Vae soli! Բայ՛ յայնոյն: — *victis!* ահա՛ պարտե-
լոյ: = Բրեննոսին խօսքն առ պարտեալ Հռովմայեցիս:

Vanitas vanitatum ունայն-թիւն ունայն-թիւն:

Vare legiones redde ա՛յլ վարձ, որո՞ւր ղեկե-
նան: = Ազոստոսին բացազանշութիւնն:

Veni, vidi, vici եկի, տեսի, յաղհեցի: = Կեսարին
հաշակաւոր խօսքերն:

Veniam petimus damusque vicissim հայցեմք եւ
որո՞ւմք ինչքանիցի մէկ ներդրում:

Verba et voces praeterea que nihil բառք եւ
բանք եւ ոչ այլ ինչ: — *volant scripta manent* քան-
թիւն, գրեալք մնան: = Այսու կը զեկուցուի թէ պէտք
է մեծ աւ շրջահայեցութեամբ վարուիլ բան մը ի գիր
աւանդելու համար եւն:

Vice versa ինչորայնպէս:

Victis honos պարծիք (լիցի) պարտելոյ: = Այս
բառերով խաղին մէջ յաղթողը թող կու տայ որ յաղ-
թեալն առաջին ըլլայ խաղալու մէջ:

Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni
յաղթող դատքն ասորո՞ւմնք հաճոյացաւ, յաղթեալն Կա-
տոնի: = Շատ գեղեցիկ եւ վեհ մտող մը Լալիա-
նոսի, որով կ'ըսէ թէ դժուար է գիտնալ թէ Պոմպէոս
արդեօք արդար էր թէ Կեսար, որովհետեւ երկուքին

Համար ալ ծանրակշիւ կարծիք կան, յետնոյն՝ առաւելաւ, առաջնոյն՝ կատուն: — Շատ մերձեցուցումներ ունի:

Virtus post nummos առաջինին յետ դրամայ: (Չայս կ'ըսէ Ովրատ հենգնութեամբ: Շատեր սակայն նոյնը իրօք կը կատարեն:)

Vitam impendere vero դէմէլ զիւն (շան) է վերայ ճշմարտութեան:

Vive valeque կեայ եւ ողջ լի: = Նամակի ծայրը կը դրուի: Կ'ըսուի նաեւ, *vive et me ama* կեայ եւ զիւն իրեն-ընէ:

Vivit sub pectore vulnus կեայ խոցն ընդ լանջէ: = Խորունկ զգացմանց ձգած հետքերն ցուցնելու համար կը բանի:

Vixit եկեայ. = հին Հռովմայեցիք մեկուն մահն այսպէս կը հրատարակէին:

Vox populi, vox Dei յայն խորհրդեան, յայն Առաջնոյ: = Աւելի կամ նուազ ճշմարիտ առած, որով կ'ուզէ ցուցուիլ այն բանին ճշմարտութիւնը, զոր կը հաստատէ ժողովուրդն, բաղմութիւն մարդկան, եւն:

Vulnerant omnes, ultima caecat տեսնելն խոցեն, յետինն իւրացողանէ (տեսնանէ): Ժամերուն վրայ խօսելով:

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՆ Ա. — ՄԱՍՈՒՆՔ ԲԱՆԻ

ԳԼՈՒՍ Ա.	— Առաջին Հորովորում.	7
	Ա.—Գ. Ուղղական եւ սեռական եւ այլ հոլովք	8
ԳԼՈՒՍ Բ.	— Երկրորդ Հորովորում	11
	Ա. Բ. Ուղղական, Սեռական, Տրական եւ Հայցական	12
	Գ. Կոչական եւ Բացառական	14
	Դ. ս. լմացող իգականներ ու չէզոքներ	15
	Ե. Զ. Խառն օրինակներ	16
ԳԼՈՒՍ Գ.	— Երրորդ Հորովորում	19
	Ա. Գոյականք	20
	Բ. Ածականք	21
	Գ. im եղող հայցականներ	21
	Դ. i կամ i եւ eով բացառականներ	22
	Ե. a կամ ia ուղ. um եւ ium սեռ.	24
ԳԼՈՒՍ Դ.	— Սեռ Երրորդ Հորովման	25
	Ա. Առաջին կանոն — արականք:	25
	Բ. o լմացողներուն բացառութիւնքը	26
	Գ. or, os, er եւ es լմացողներուն բացառութիւնքը	27
	Դ. Երկրորդ կանոն — իգականք	28
	Ե. as եւ is լմացողներուն բացառութիւնքը	30
	Զ. x եւ sէն յառաջ բաղաձայնով լմացողներուն բացառութիւնքը	31
	Է. Երրորդ կանոն — չէզոքք	32
	Ը. Բացառութիւնք	34
	Թ. Երրորդ Հորովման վրայ խառն օրինակներ	35
ԳԼՈՒՍ Ե.	— Զորրորդ Հորովորում	37
	Ա. Արականք ու չէզոքք: — Կանոնատուր Հոլովներ	37
	Բ. Յոգ. տր. եւ բաց. ubus. — Domus. — իգականք	38
ԳԼՈՒՍ Զ.	— Հինգերորդ Հորովորում	40

ԳԼՈՒԽ Է. — Յոյն անուանք: — Հարստադորթիւնք	
Հորովմանց: — Խառն օրինակներ:	41
Ա. Առաջին հոլովում	41
Բ. Երկրորդ հոլովում	42
Գ. Երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ հոլովումներ	43
Դ. Անհոլով եւ պակասաւոր աննուններ	44
Ե. Անեզականներ	45
Զ. Հատ նշանակութիւն ունեցողներ	46
Է. Ամէն հոլովմանց վրայ խառն օրինակներ	47
ԳԼՈՒԽ Ը. — Ածականներու վրայ	49
Ա. Ածականաց վերջաւորութիւնք: — Կանոնաւոր քաղաքականք եւ գերադրականք	49
Բ. or, ilis, dicus, ficus եւ volus քաղաքականներ ու գերադրականներ	51
Գ. Դ. Անկանոն քաղաքականք եւ գերադրականք	52
ԳԼՈՒԽ Թ. — Թուական անուանք	55
Ա. Բացարձակներ	55
Բ. Դասականներ	57
Գ. Բաժանականք ու թուական մակըայք	58
Դ. Ածանցեալ թուական անանք ու մակըայք	60
ԳԼՈՒԽ Ժ. — Դերանուններ	61
Ա. Էական դերանուններ	61
Բ. Hic, ille, iste, ipse ցուցականները	62
Գ. Is, idem ցուցականք: — Յարաբերականք	63
Դ. Հարցական դերանուններ	65
Ե. Անորոշ դերանուններ	66
Զ. Ստացական եւ անշական դերանուններ	68
ԳԼՈՒԽ ԺԱ. — Բայեր	69
Ա. Բ. Esse օժանդակ քային Մահմանական, Աներեւոյթ եւ Ընդունելութիւն	72
Գ. Esse քային քաղաքականները	74
ԳԼՈՒԽ ԺԲ. — Առաջին լծորդութիւն	75
1. Ներգործական	
Ա. Ներգործ. Մահմանական	75
Բ. Ներգործ. Ստորադասական եւ Հրամայակ.	77
Գ. Ներգործ. Աներեւոյթ եւ Ընդունելութիւն	79
2. Կրաւորական	
Ա. Կրաւ. սահմանական	79
Բ. Կրաւ. Ստորադասական, Հրամայական, Աներեւոյթ եւ Ընդունելութիւն	80

ԳԼՈՒԽ ԺԳ. — Երկրորդ լծորդութիւն	81
1. Ներգործական	
Ա. Ներգործ. Մահմանական	81
Բ. Ներգործ. Ստորադասական եւ Հրամայակ.	81
Գ. Ներգործ. Աներեւոյթ եւ Ընդունելութիւն	82
2. Կրաւորական	
Ա. Կրաւ. Մահմանական	83
Բ. Կրաւ. Ստոր. Հրամ. Աներեւ. եւ Ընդուն.	83
ԳԼՈՒԽ ԺԴ. — Երրորդ լծորդութիւն	84
1. Ներգործական	
Ա. Ներգործ. Մահմանական	84
Բ. Ներգործ. Ստոր. եւ Հրամ.	85
Գ. Ներգործ. Աներ. եւ Ընդուն.	86
2. Կրաւորական	
Ա. Կրաւ. Մահմանական	86
Բ. Կրաւ. Ստոր. Հրամ. Աներ. եւ Ընդուն.	87
ԳԼՈՒԽ ԺԵ. — Զորդութիւն լծորդութիւն	
1. Ներգործական	88
Ա. Ներգործ. Մահմանական	88
Բ. Ներգործ. Ստորադասական եւ Հրամ.	88
Գ. Ներգործ. Աներ. եւ Ընդունել.	89
2. Կրաւորական	90
Ա. Կրաւ. Մահմանական	90
Բ. Կրաւ. Ստոր. Հրամ. Աներ. եւ Ընդուն.	90
ԳԼՈՒԽ ԺԶ. — Զայնակրական բայեր	91
Ա. Ա լծորդութիւն	91
Բ. Բ լծորդութիւն	92
Գ. Գ լծորդութիւն	93
Դ. Դ լծորդութիւն	94
ԳԼՈՒԽ ԺԷ. — Դիտորդութիւնք չորս լծորդութեանց վրայ	95
Ա. Դ լծորդութեան io եւ ior լինող բայեր	95
Բ. Բայերուն սեղմեալ ձևերը	96
Գ. Շրջուն լծորդութիւն	97
ԳԼՈՒԽ ԺԸ. — Ա. Լծորդ. անկանոն կատարելներն ու բայանունները	97
Ա. Կատարեալ ու, բայանուն itam	97
Բ. Արմատին ծայրաւորն երկնցքներով եւ կրկնութեամբ շինուող կա՛նք, բայանուն tum	98

ԳԼՈՒԽ ԺԺ. — Բ. Լծորդ. անկանոն Կտ. երևն ու թա- յանոռնները	99
Ա. Կատարեալ evi եւ si (xi), բայանուն tum եւ sum	99
Բ. Արմատական երկնցընելով եւ կրկնու- թեամբ կտ. եր, բայանուն tum եւ sum	100
Գ. Կրաւ. ծնւով կատ. ներ ու անկանոն բայանուններ	101
ԳԼՈՒԽ Ի. — Գ. Լծորդ. անկանոն կտ. աներն ու թա- յանոռնները	102
Ա. կատ. ui, բայանուն tum եւ itum	102
Բ. կատ. ui, բայանուն utum	103
Գ. կատ. ivi, բայանուն itum եւ tum	104
Դ. կատ. si (xi), բայանուն tum	105
Ե. կատ. si (xi), բայանուն sum	107
Զ. Արմատական երկնցընելով շինուած կտ. ներ, բայանուն tum եւ sum	108
Է. Կրկնութեամբ կտ. ներ, բայան. tum եւ sum	109
Ը. Անորոշ որոշելով կատարեալներ	111
ԳԼՈՒԽ ԻԱ. — Գ. Լծորդ. անկանոն կատարեալներն ու թայանոռնները	
Ա. կատ. si, բայանուն tum	113
Բ. Այլ անկանոն կատարեալը եւ բայա- նումներ.	114
ԳԼՈՒԽ ԻԲ. — Սկզբնաւորական թայերուն կատար- եալներն ու թայանոռնները	115
Ա. Սկզբնաւորականը որոնց արմատական բայերն չեն բանիք	115
Գ. Արմատական բայերուն կտ. ներն ու բա- յանուններն ունեցող սկզբնաւորականը	116
ԳԼՈՒԽ ԻԳ. — Չայնակրականներու վրայ խառն օ- րինակներ	117
ԳԼՈՒԽ ԻԴ. — Անկանոն, Պակասաւոր եւ անդիմ բայեր	119
1. Անկանոն բայեր	
Ա. Possum. — Edo	119
Բ. Fero եւ հր բաղադրեալներն	120
Գ. Volo, malo եւ nolo	121
Դ. eo, queo եւ nequeo	122
Ե. Fio եւ facio բային բաղադրեալներուն կրտսերականը	123

2. Գաղապաւոր բայեր	125
3. Անդէմ բայեր	126
ԳԼՈՒԽ ԻԵ. — Մակրայներ	128
Ա. Ժամանակական, Տեղական, Կերական եւ Որակական մակբայք	128
Բ. Որակական ու Կերական մակբայք եւ անոնց բաղադրեալներն ու գերադրա- կանները	129
ԳԼՈՒԽ ԻԶ. — Նախադրութիւնք	131
Ա. Հայց. ինդիք առնողք	131
Բ. Բացառ. ինդիք առնողք	133
Գ. Հայց. եւ Բացառ. ինդիք առնողք	134
ԳԼՈՒԽ ԻԷ. — Շաղկապներու վրայ	135
Ա. Բաղիւսական շաղկապք	135
Բ. Տրոհական եւ Ներհական շաղկապք	136
Գ. Համեմատական շաղկապք	137
Դ. Թէական եւ Հրամայական շաղկապք	138
Ե. Վախճանական եւ Ժամանակական շաղկապք	139
Զ. Ժխտական եւ Հարցական շաղկապք	140

ՄԱՍՆ Բ. — ՀԱՄԱԶԱՅՆ ՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԻԸ. — Նախադրութեան համաձայնո- թիւնք	142
ԳԼՈՒԽ ԻԹ. — Ուղղականի գործածութիւն	145
ԳԼՈՒԽ Լ. — Հայցականի գործածութիւն	146
Բ. Բաղադրաց անուններուն ինդառութիւնք	149
ԳԼՈՒԽ ԼԱ. — Տրականի գործածութիւն	151
ԳԼՈՒԽ ԼԲ. — Սեռականի գործածութիւն	153
ԳԼՈՒԽ ԼԳ. — Բացառականի գործածութիւն	157
ԳԼՈՒԽ ԼԴ. — Ածականաց ու դերանոռնաց մաս- նաւոր գործածութիւնք	162
Ա. Մակբայաբար գործածուած ածականք	162
Բ. Որակական ածականք եւայլն.	163
Գ. Զանի մը դերանումնաց մասնաւոր գոր- ծածութիւնք	165
ԳԼՈՒԽ ԼԵ. — Բայերու ժամանակաց գործածո- թիւնք:	168
ԳԼՈՒԽ ԼԶ. — Եղանակներու գործածութիւն եւ չորամայական	171

ԳԼՈՒԽ ԼԲ. — Ստորադասականի գործածութիւնը	172.
ԳԼՈՒԽ ԼԲ. — Անդրադասականի գործածութիւնը	179
Բ. Անդրադասականի հետ ուղղական	183
Գ. Անդրադասականի ժամանակները	184
Դ. Quod-ին կիրարկութիւնը	185
Ե. Անդրադասականի ut, ne, quin, եւ quod-ի կիրարկութեան խառն օրինակներ	186
Զ. Անուղղակի խօսք	189
ԳԼՈՒԽ ԼԳ. — Ընդդրանդասականի գործածութիւնը	193
Ա. Ընդդրանդասականի կիրարկութիւնը	193
Բ. Բացարձակ քաջատական	196
Գ. Դերբայներ, կրաւ. ընդ. ապառնի եւ քայանուն	199

ՅԱԽԵԼՈՒԱԾ Ա.

ԼԱՏԻՆԵՐԸ ԶԱՆԻ ՄԸ ԳՈՐԺԱԺԱԿԱՆ ՈՃԵՐ	201
----------------------------------	-----

ՅԱԽԵԼՈՒԱԾ Բ.

ԼԱՏԻՆԵՐԸ ՇԱՏ ԳՈՐԺԱԺԱԿԱՆ ԱՍԱՅՈՒՆԺՆԵՐ	266
-------------------------------------	-----

2013 8211

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0059206

